Vlaanderen
is open ruimte

Mestrapport 2026

VLAAMSE
LAND
MAATSCHAPPIJ

VLM.be

Mestrapport 2026

INHOUD

Voorwoord **5**

Belangrijkste lessen uit het Mestrapport 2026 ..... **6**

1 Beleidskader **9**

1.1 Vlaams mestbeleid **10**

1.1.1 Het proces naar MAP 7 10

1.1.2 Krachtlijnen van MAP 7 11

1.1.3 Gerechtelijke procedures in kader van het Mestbeleid 14

1.2 Beleidscontext in Vlaanderen **14**

1.2.1 Waterbeleid 14

1.2.2 Stikstofbeleid 15

1.2.3 Landbouwbeleid 16

1.3 Europese beleidscontext **16**

1.3.1 Evaluatie van de Nitraatrichtlijn 16

1.3.2 Renure 17

1.3.3 Europese inbreukprocedure tegen Vlaanderen 17

2 Waterkwaliteit **18**

2.1 De MAP-meetnetten voor oppervlakte- en grondwater **19**

2.2 Oppervlaktewaterkwaliteit **20**

2.2.1 Percentage MAP-meetpunten met overschrijding van 50 mg nitraat/l 20

2.2.2 Gemiddelde nitraatconcentratie in het MAP-meetnet 21

2.2.3 Regionale en lokale verschillen in het MAP-meetnet 22

2.2.4 Toets aan de oppervlaktewaterdoelstellingen van het mestbeleid 23

2.2.5 Orthofosfaat in het MAP-meetnet 24

2.3 Grondwaterkwaliteit **26**

2.3.1 Gemiddelde nitraatconcentratie in het freatisch grondwatermeetnet 26

2.3.2 Regionale en lokale verschillen in het freatisch grondwatermeetnet 27

2.3.3 Toets aan de grondwaterdoelstellingen van het mestbeleid 29

2.3.4 Orthofosfaat in het freatisch grondwatermeetnet 32

3 Meststromen in Vlaanderen **34**

3.1 Dierlijke mestproductie **34**

3.1.1 Veestapel 35

3.1.2 Dierlijke mestproductie 38

3.1.3 Regionale tendensen in de evolutie van de dierlijke mestproductie 42

3.1.4 Verwachte evolutie van de mestproductie tegen 2030 47

3.2 Areaal in gebruik en mestgebruiksruimte **57**

3.2.1 Areaal in gebruik per gewasgroep 58

3.2.2 Maximale mestgebruiksruimte voor meststoffen 61
3.2.3 Gebiedstype-indeling 64
3.2.4 Vrijstelling van de gebiedsgerichte bemestingsreductie door een goed nitraatresidu 65
3.2.5 Bemestingsreducties in gebieden met een minder goede tot slechte waterkwaliteit en terugverdieneffect door duurzame praktijken 66
3.2.6 Toepassing van duurzame terugverdienpraktijken 69
3.2.7 Inzet van vanggewassen 74
3.2.8 Areaal met beschermingsstrook en impact op de mestgebruiksruimte 76
3.2.9 Nulbemesting in kwetsbare gebieden natuur 77
3.2.10 Bemestingsbeperkingen door GLB-maatregelen 80
3.2.11 Aangepaste fosforbemesting i.f.v. de fosfaatbeschikbaarheid van de bodem 81
3.3 Gebruik van meststoffen 84
3.3.1 Gebruik van dierlijke mest 85
3.3.2 Gebruik van kunstmest 87
3.3.3 Gebruik van andere organische meststoffen 88
3.4 Mestverwerking en export 89
3.4.1 Types mestverwerkingsinstallaties 90
3.4.2 Mestverwerking en export van Vlaamse dierlijke mest 90
3.4.3 Aan- en afvoerstromen naar en van mestverwerkingsinstallaties en export van dierlijke mest uit Vlaanderen 91
3.5 Mestbalans 95
3.5.1 Evolutie van de mestbalansen in de periode 2020-2025 96
3.5.2 Impact van het wegvallen van de derogatie vanaf 2023 100
3.5.3 Mogelijke gevolgen voor de mestverwerking en export en het gebruik van dierlijke mest bij een daling van de mestproductie tegen 2030 102
4 Sensibiliseren en begeleiden van landbouwers 104
4.1 Ondersteuning door de VLM-Mestbank 104
4.1.1 Inspireren met goede praktijkvoorbeelden 104
4.1.2 Communicatieplan over de gewijzigde mestwetgeving 105
4.1.3 Eerstelijnsondersteuning 105
4.1.4 Het Mestbankloket en de berichtenbox 106
4.1.5 Digitale tools 106
4.1.6 Aandacht voor sensibilisering 107
4.1.7 Administratieve vereenvoudiging 109
4.2 Begeleidingsdienst voor een Betere Bodem- en Waterkwaliteit (B3W) 110
4.2.1 Werking van B3W 111
4.2.2 Terreinwerking van B3W 111
4.2.3 Beredeneerd bemesten 112
4.2.4 Duurzaam bodembeheer 113
4.2.5 Regeneratieve en biologische landbouw 113
4.2.6 Circulaire melkveehouderij 114
4.2.7 Communicatie 114

5 Toezicht op de naleving van de mestwetgeving 116
5.1 Toezicht- en sanctioneringsstrategie van de Mestbank 116
5.2 Evaluatie van de nalevingsgraad op terrein over de voorbije 10 jaar 119
5.2.1 Bedrijfsdoorlichtingen van risicobedrijven 119
5.2.2 Gerichte terreincontroles 120
5.3 Nitraatresiducontroles 124
5.3.1 Gerichte bedrijfsevaluaties van het nitraatresidu 125
5.3.2 Controles op een correcte nitraatresidustaalname 129
5.4 Opvolging van dierlijke mestproductie 131
5.4.1 Administratieve opvolging van de mestproductie via nutriëntenemissierechten 132
5.4.2 Doorlichting van risicobedrijven met dierlijke mestproductie 136
5.5 Opvolging van luchtwassers 139
5.6 Opvolging van de bemestingspraktijken 141
5.6.1 Mestbalans om de bemestingsdosis op bedrijfsniveau op te volgen 142
5.6.2 Administratieve en themagerichte controles van de bemesting 142
5.6.3 Gebiedsgerichte terreincontroles van de bemestingspraktijken 144
5.6.4 Doorlichting van risicobedrijven met akkerbouw 147
5.6.5 Doorlichting van risicobedrijven met vollegrondstuinbouw 148
5.7 Opvolging van de beschermingsstroken 149
5.7.1 Administratieve opvolging van de beschermingsstroken langs waterlopen 150
5.7.2 Terreincontroles van de teeltvrije zone en de beschermingsstroken 151
5.8 Opvolging van de duurzame terugverdienpraktijken 153
5.9 Opvolging van het kunstmestgebruik 156
5.9.1 Digitale kunstmestregisters voor een betere opvolging van de kunstmeststromen en het kunstmestgebruik 157
5.9.2 Opvolging van de geïnventariseerde data 157
5.9.3 Controles van de kunstmestregisters bij bedrijfsdoorlichting van risicobedrijven 158
5.10 Opvolging van de mestopslag 159
5.11 Opvolging van risicobedrijven met grondloze tuinbouw 162
5.12 Opvolging van de mestverwerking 164
5.12.1 Administratieve opvolging van de verplichte mestverwerking 165
5.12.2 Opvolging van de massa- en nutriëntenstromen naar en van mestverwerkings- en mestbewerkingsinstallaties via debietmeters 166
5.12.3 Administratieve opvolging van mestverwerkings- en mestbewerkingsinstallaties 168
5.12.4 Doorlichting van risico-mestverwerkingsinstallaties 168
5.12.5 Omgevingscontroles van mestverwerkingsinstallaties 169
5.13 Controles van mesttransporten 171
5.13.1 Voormelden van mesttransporten en AGR-GPS verhogen de controleerbaarheid 172
5.13.2 Administratieve opvolging vervoer 172
5.13.3 Terreincontroles van mesttransporten 175
5.13.4 Doorlichting van risico-mestvoerders en verzamelpunten 178
5.14 Opvolging mestsamenstelling 180

5.14.1 Voorschriften die bijdragen tot een correctere mestsamenstelling 181
5.14.2 Terreincontroles van de mestsamenstelling 181
5.15 Opvolging van lozing van meststoffen 183
5.16 Opgelegde sancties voor overtredingen mestwetgeving 185
5.16.1 Maatregelen na bedrijfsdoorlichting 185
5.16.2 Boetes via de Mestbank 186
Bijlagen 189

VOORWOORD

Het Mestrapport 2026 biedt een actueel beeld van de uitvoering van het mestbeleid in Vlaanderen, en rapporteert dit jaar voor het eerst over de toepassing van de nieuwe maatregelen die sinds 2025 van kracht zijn. Het is een belangrijke graadmeter voor de vooruitgang die we boeken richting een betere waterkwaliteit, én voor de inspanningen die door de land- en tuinbouwers geleverd zijn.

De recente meetresultaten van de waterkwaliteit tonen een genuanceerd, maar hoopgevend beeld. Enerzijds werd in het winterjaar 2024-2025 met 11,5% normoverschrijdingen in oppervlaktewater het beste resultaat sinds de start van de metingen gerealiseerd. Dat wil niet zeggen dat de doelen finaal bereikt zijn. Het toont dat de stappen die we samen met de landbouwers zetten, wel degelijk lonen.

Sinds de bijsturing van het mestbeleid eind 2024 hebben we duidelijke stappen gezet. De inspanningen die geleverd worden door land- en tuinbouwers op het terrein werpen hun vruchten af. De invoering van beschermingsstroken langs waterlopen en de gebiedsgerichte bemestingsreducties dragen bij aan een gerichtere aanpak waar dat het meest nodig is. Tegelijk kiezen we met het terugverdienmechanisme bewust voor een beleid dat duurzame inspanningen van landbouwers erkent en stimuleert. Dit evenwicht tussen verplichtingen en positieve stimulansen, dat gedragen is door de land- en tuinbouwsector, is essentieel om samen vooruitgang te boeken.

De resultaten van dit rapport vormen een onderbouwde basis voor de verdere beleidskeuzes. Waar nodig zullen we het beleid bijsturen om de waterkwaliteitsdoelstellingen te halen. Tegelijk blijft het essentieel om samen te werken met alle betrokken actoren en te blijven investeren in innovatie en praktijken die zowel landbouw als leefmilieu ten goede komen.

De landbouwsector speelt een sleutelrol in onze voedselvoorziening én in het beheer van onze omgeving. Als Vlaams minister van Omgeving en Landbouw blijf ik mij inzetten om landbouw en leefmilieu met elkaar te verzoenen. Alleen door samenwerking en gedeelde verantwoordelijkheid kunnen we duurzame vooruitgang realiseren.

Jo Brouns, Vlaams minister van Omgeving en Landbouw

BELANGRIJKSTE LESSEN UIT HET MESTRAPPORT 2026

Het Vlaamse mestbeleid heeft als doel de nutriëntenverliezen uit de land- en tuinbouw te beperken om zo de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater te verbeteren. Elk jaar maakt de Vlaamse Landmaatschappij het Mestrapport met een stand van zaken over de uitvoering van het mestbeleid in Vlaanderen.

Recente evoluties waterkwaliteit zijn hoopgevend en onderstrepen het belang van klimaatrobuuste landbouwpraktijken

Tijdens het winterjaar 2024-2025 werd op 11,5% van de MAP-meetpunten voor oppervlaktewater een overschrijding van de norm van 50 mg nitraat/l vastgesteld. Dat is een verdere daling ten opzichte van het overschrijdingspercentage van 17,5% in het voorgaande winterjaar en het beste resultaat sinds het begin van de metingen. In winterjaar 2025-2026 bedraagt het percentage MAP-meetpunten met een overschrijding van 50 mg nitraat/l 22,1%. De inspanningen die geleverd worden door land- en tuinbouwers op het terrein werpen hun vruchten af maar de weersomstandigheden spelen ook een rol in de recente meetresultaten van het MAP-meetnet.

De nitraatconcentraties in het ondiepe grondwater onder landbouwgebied schommelen al meer dan tien jaar rond 35 mg nitraat per liter. Na een daling van de concentratie tot 33 mg nitraat per liter in 2024, zien we in 2025 opnieuw een stijging tot 34,4 mg nitraat per liter. Ook in het grondwater zien we recent schommelingen in de meetresultaten die mee beïnvloed worden door de weersomstandigheden.

Het veranderende klimaat onderstreept het belang van klimaatrobuuste landbouwpraktijken die nutriëntenverliezen beperken.

Het Mestrapport brengt cijfers over nieuwe mestmaatregelen vanaf 2025

Eind 2024 werd het mestbeleid bijgestuurd, met onder meer de invoer van de beschermingsstroken langs waterlopen en aangescherpte, gebiedsgerichte bemestingsreducties. Een belangrijk nieuw element is de mogelijkheid om bemestingsreducties gedeeltelijk tot volledig terug te verdienen via duurzame bodem-, teelt- en bemestingspraktijken, zoals vanggewassen. Deze duurzame praktijken zijn minstens even effectief als de bemestingsreductie.

17.000 ha landbouwgrond met terugverdieneffect in 2025 door duurzame praktijken

Vanaf 2025 gelden er strengere bemestingsnormen voor werkzame stikstof in gebieden met een minder goede waterkwaliteit, de gebiedstypes 1, 2 en 3. Deze strengere normen zijn in principe van toepassing op 180.400 ha landbouwgrond. Op 17.000 ha van een 1.860-tal landbouwers werd de bemestingsreductie volledig of deels teruggewonnen door wetenschappelijk onderbouwde praktijken die minstens even goed zijn als bemestingsreductie. Hierdoor hebben deze landbouwers 0,31 miljoen kg werkzame stikstof teruggewonnen. De inzaai van een vanggewas na de oogst van de hoofdteelt neemt het grootste aandeel in, met 74% van het totaal areaal met een terugverdieneffect. Daarna volgt de inzaai van een nateelt wintergranen, met 17% van het totaal areaal met een terugverdieneffect.

Bijna 900 ha beschermingsstroken aangelegd in 2025, 7.000 ha beschermingsstrook begroot in 2026

In 2025 is 857 ha aan 5 m brede beschermingsstroken aangeduid langs waterlopen in gebiedstype 2 en 3. Omdat deze stroken niet bemest mogen worden, leidt dat tot 0,2 miljoen kg werkzame N en 0,15 miljoen kg N uit dierlijke mest minder gebruiksruimte. Hoewel dit effect relatief klein is op Vlaams

niveau in 2025, neemt het belang toe vanaf 2026 wanneer de regeling verder wordt uitgebreid. Er is begroot dat er 7.000 ha beschermingsstrook is aangelegd in 2026.

Verschillende GLB maatregelen dragen bij aan de doelstellingen van het mestbeleid

Een aantal beheerovereenkomsten, ecoregelingen en agromilieuklimaatmaatregelen hebben bemestingsbeperkingen en dragen bij tot een reductie van meer dan 1,2 miljoen kg werkzame N in de mestgebruiksruimte in 2025. Zowel beheerovereenkomsten, ecoregelingen en agromilieuklimaatmaatregelen worden steeds vaker opgenomen door land- en tuinbouwers.

De mestproductie daalt verder door de daling van het aantal varkens en runderen

De Vlaamse veestapel evolueert verschillend per sector. De laatste 5 jaar daalt het aantal varkens structureel, tot 4,89 miljoen dieren in 2025. Ten opzichte van 2015 betekent dit in 2025 een afname met 22%. Ook de rundveestapel neemt verder af tot 1,17 miljoen dieren (-12% t.o.v. 2015). De pluimveestapel groeit daarentegen verder tot 41,5 miljoen dieren (+24% t.o.v. 2015), maar pluimveemest wordt vrijwel volledig verwerkt en geëxporteerd uit Vlaanderen.

De totale dierlijke mestproductie daalt voor het vierde jaar op rij, tot 121,7 miljoen kg stikstof in 2025. Deze daling wordt gedeeltelijk afgevlakt door aangepaste, hogere uitscheidingscijfers voor melk- en zoogkoeien waardoor de mestproductie correcter wordt bepaald. Indien overheen de jaren met de aangepaste, hogere uitscheidingscijfers wordt gerekend, dan zet de daling van de dierlijke mestproductie zich door.

Het gebruik van dierlijke mest en kunstmest op landbouwgrond stabiliseert

Na een daling van het gebruik van dierlijke mest van zo'n 92 miljoen kg N in de periode 2015-2022 tot 86 miljoen kg N in 2023 en 2024, neemt het mestgebruik in 2025 opnieuw toe tot 88,8 miljoen kg stikstof. De afname in 2023 en 2024 werd voornamelijk verklaard door het wegvallen van de derogatie eind 2022 waardoor minder rundermest gebruikt werd en door de daling van het aantal varkens waardoor minder varkensmest gebruikt werd.

2023 en 2024 waren bovendien natte tot zeer natte jaren, waardoor de veldwerkzaamheden soms moeilijk tot onmogelijk waren. 2025 was daarentegen een droog maar goed jaar waardoor de bemesting grotendeels konden doorgaan zoals gepland. Dit kan een impact hebben op de vastgestelde tendensen bij het gebruik van dierlijke mest, dat zich opnieuw lijkt te stabiliseren op een lager niveau dan in de periode 2015-2022.

Er was een duidelijke afname van het stikstofgebruik uit kunstmest in 2022, tot 43,1 miljoen kg N, door de hoge energieprijzen. Sindsdien is het gebruik van stikstof uit kunstmest terug gestegen, en bedraagt het zo'n 49 miljoen kg N in 2024 en 2025, wat ongeveer 2 miljoen kg N lager is dan in de periode 2019-2021.

Voormalige derogatiebedrijven passen zich aan om hun mestbalans te beheren

In 2025 bedraagt het globaal Vlaams mestoverschot, dat verwerkt of geëxporteerd moet worden, ongeveer 12 miljoen kg stikstof. Dit overschot blijft de voorbije vijf jaar relatief stabiel, door een gelijktijdige daling van zowel mestproductie als mestgebruiksruimte door het wegvallen van de derogatie eind 2022. Door mestverwerking en -export is de globale Vlaamse mestbalans negatief, wat betekent dat er in totaal voldoende plaatsingsruimte is op landbouwgrond voor het resterende mestaanbod.

De voormalige derogatiebedrijven worden sinds 2023 geconfronteerd met een moeilijker beheersbare mestbalans. Uit hun mestbalans blijkt dat de mestproductie op deze bedrijven stabiel gebleven is, maar dat zij meer rundermest afvoeren naar landbouwers en tijdelijk meer rundermest in de mestopslag stockeerden, net na het wegvallen van de derogatie in 2023.

Verdere daling van de mestproductie en het mestgebruik verwacht

Richting 2030 wordt een verdere daling van de mestproductie verwacht door de afname van de varkens- en rundveestapel. Volgens een prognose zou dit zich vertalen in een geraamde mestproductie van 112,3 à 117,8 miljoen kg N.

Globaal verwachten we dat deze berekende afname van de mestproductie tegen 2030, zich zal vertalen in een afname van het gebruik van dierlijke mest met 3,0 à 5,2 miljoen kg N t.o.v. 2025, en een afname van de afvoer naar mestverwerking en -export van 1,0 à 4,2 miljoen kg N.

Sterkere ondersteuning en begeleiding van landbouwers

De Begeleidingsdienst voor een Betere Bodem- en Waterkwaliteit (B3W) startte een nieuwe werkingsperiode in 2025. De focus ligt op een betere toepassing van praktijken voor duurzaam nutriënten- en bodembeheer op landbouwbedrijven, via kennisuitwisseling, begeleiding en communicatie. In 2025 lag de nadruk binnen de basiswerking onder meer op beredeneerd bemesten en duurzaam bodembeheer. Er worden ook twee nieuwe, bredere thema’s opgenomen, met name regeneratieve en biologische landbouw en circulaire melkveehouderij.

Ook de Mestbank zet in 2025 sterk in op communicatie, sensibilisering en digitale dienstverlening. Bijzondere aandacht ging naar kennisverspreiding over de nieuwe maatregelen zoals de beschermingsstroken, de bemestingsreducties en duurzame praktijken.

Handhaving wordt verder versterkt onder MAP 7

De Mestbank blijft inzetten op gerichte controles, met een combinatie van administratieve opvolging, doorlichting van risicobedrijven en terreincontroles. Daarnaast wordt het nitraatresidu in de bodem opgevolgd, vanaf 2025 enkel nog via bedrijfsevaluaties die doelgericht zijn geselecteerd. Landbouwers kunnen ook vrijwillig een bedrijfsevaluatie aanvragen, om aan te tonen dat ze goed werken of om een vrijstelling van gebiedsgerichte maatregelen te bekomen. Het aandeel positieve (gunstige) bedrijfsevaluaties is hoger bij de bedrijfsevaluaties die aangevraagd werden door de landbouwer (71%) dan bij deze die doelgericht geselecteerd werden door de Mestbank (47%).

Andere nieuwe handhavingsaccenten vanaf 2025 omvatten de controle op de duurzame terugverdienpraktijken en de beschermingsstroken langs waterlopen. In 2025 wordt op 94% van de op terrein gecontroleerde percelen de voorwaarden van de duurzame praktijk nageleefd. Op 91% van de op terrein gecontroleerde akkerpercelen wordt geen overtreding van de teeltvrije zone en beschermingsstrook vastgesteld. De aanwezigheid van een nitraatgevoelige teelt in de strook is de meest voorkomende overtreding. Gezien de nieuwe regelgeving gebeurde de handhaving voornamelijk sensibiliserend.

1 BELEIDSKADER

Het Vlaamse mestbeleid heeft als doel de nutriëntenverliezen uit de land- en tuinbouw te beperken om zo de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater te verbeteren. Eind 2024 werd het **mestbeleid versneld bijgestuurd** om tijdig in te spelen op het bemestingsseizoen van 2025. Daarbij werd vastgelegd dat bijkomende maatregelen mogelijk zijn indien uit de monitoring van de waterkwaliteit in 2025 en 2026 blijkt dat de waterkwaliteits-doelstellingen niet worden gehaald.

De **krachtlijnen van het zevende mestactieprogramma (MAP 7)** omvatten bemesting volgens de 6 J's, een versterkte gebiedsgerichte aanpak met bemestingsreducties afhankelijk van de waterkwaliteit, de inzet van goede teelt- en bemestingspraktijken, aangescherpte generieke maatregelen zoals de beschermingsstroken langs waterlopen, bijkomende maatregelen in kwetsbare gebieden, aandacht voor bodemkwaliteit, verfijnde monitoring, intensieve begeleiding van landbouwers en een versterkte handhaving.

Het mestbeleid staat niet op zichzelf, maar is **nauw verweven met het water-, stikstof- en landbouwbeleid**. Het waterbeleid, in uitvoering via de stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027, streeft naar een goede toestand van de waterlichamen. Momenteel loopt de voorbereiding van de vierde generatie stroomgebiedbeheerplannen 2028-2033. Een belangrijke vernieuwing is de introductie van doelfasering, met tussentijdse plandoelstellingen per waterlichaam en een sterkere onderbouwing van de te nemen maatregelen. Ook het stikstofbeleid vertoont sterke raakvlakken met het mestbeleid. Via het Stikstofdecreet, in werking sinds 2024, wordt ingezet op een aanzienlijke reductie van de ammoniakemissies tegen 2030. Omdat ammoniakemissies in belangrijke mate samenhangen met mestproductie en -aanwending, dragen maatregelen uit MAP 7 rechtstreeks bij aan de stikstofdoelstellingen. Omgekeerd kunnen stikstofmaatregelen, zoals emissiereducties en mogelijke aanpassingen van de veestapel, leiden tot een lagere mestproductie en een verminderde nutriëntendruk op water en bodem. Het landbouwbeleid ondersteunt deze evoluties via het Vlaams GLB-Strategisch Plan 2023-2027, waarbij de naleving van het mestbeleid een voorwaarde vormt voor toegang tot GLB-steun en waarbij ecoregelingen, agromilieuklimaatmaatregelen, investeringssteun en kennis- en adviesmaatregelen belangrijke hefbomen zijn voor een efficiënter nutriëntengebruik.

Op Europees niveau loopt de **evaluatie van de Nitraatrichtlijn**. Ondanks het lopende evaluatieproces heeft de Commissie reeds een gerichte wijziging aan de Nitraatrichtlijn doorgevoerd die het gebruik van **Renure-meststoffen** onder strikte voorwaarden mogelijk maakt boven de maximale norm voor dierlijke mest van 170 kg N/ha.

1.1 VLAAMS MESTBELEID

Het Vlaamse mestbeleid heeft als doel het beperken van nutriëntenverliezen uit de land- en tuinbouw om de kwaliteit van oppervlakte- en grondwater te verbeteren. Het Mestdecreet vormt daarbij het juridische kader voor de uitvoering van opeenvolgende mestactieprogramma's (MAP's), waarmee Vlaanderen invulling geeft aan de Europese Nitraatrichtlijn en tegelijk bijdraagt aan de realisatie van de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water en het Decreet Integraal Waterbeleid.

1.1.1 Het proces naar MAP 7

Het zevende mestactieprogramma (MAP 7) kwam tot stand via een intensief en meerjarig proces van overleg, onderzoek en maatschappelijke participatie. De basis daarvoor werd gelegd met het principepsakkoord van 7 maart 2023 tussen landbouw-, milieu- en natuurorganisaties. Dit akkoord bevatte de gedeelde uitgangsprincipes voor het ontwerp van MAP 7 en vormde een gedragen startpunt voor de verdere beleidsontwikkeling.

In de daaropvolgende fase werd het ontwerp MAP 7 verder geconcretiseerd binnen het opvolgingsorgaan Mestbeleid, waarin vertegenwoordigers van landbouw-, milieu- en natuurorganisaties, inclusief de biologische sector, samen met de Vlaamse administratie, structureel betrokken zijn. Het opvolgingsorgaan kreeg de formele opdracht om beleidsvoorstellen te bespreken en de uitvoering en effectiviteit van het mestbeleid op te volgen en te evalueren.

Parallel aan die verdere concretisering werd de plan-milieueffectrapportage (plan-MER) opgestart. Het plan-MER beoordeelde de milieueffecten van het ontwerp MAP 7 en een aantal alternatieven. De kennisgevingsnota en de richtlijnen voor het plan-MER werden meerdere malen aangepast om rekening te houden met gewijzigde beleidskeuzes en maatschappelijke akkoorden.

De aanpassing van het Mestdecreet had tot doel op korte termijn een duidelijke verbetering van de waterkwaliteit te realiseren en tegelijk het beleidskader tijdig te versterken voor het bemestingsseizoen van 2025. Daarmee werd ook ingespeeld op een aantal procedures die noopten tot een snelle bijsturing van het mestbeleid, zoals de Europese inbreukprocedure wegens onvoldoende tijdig genomen maatregelen tegen nitraatverontreiniging in Vlaanderen (zie 1.3.3), en de veroordeling door de Rechtbank van Eerste aanleg te Brussel, in het kader van de Nitraatzaak. Er werd expliciet vastgelegd dat verdere bijsturingen mogelijk zijn indien uit de monitoring van de waterkwaliteit in 2025 en 2026 zou blijken dat de vooropgestelde doelstellingen onvoldoende worden gehaald. Die bijkomende maatregelen moeten uiterlijk in het voorjaar van 2027 in werking treden.

Met betrekking tot de doelstellingen stelt het regeerakkoord 2024-2029 dat Vlaanderen een doelfasering zal vragen aan de Europese Commissie in het kader van een verbeterstrategie om de doelstellingen zo snel mogelijk te behalen.

In het voorjaar van 2025 is een openbaar onderzoek georganiseerd over het ontwerp MAP 7 en het ontwerp plan-MER. Zowel burgers, middenveldorganisaties als adviesinstanties kregen de mogelijkheid om opmerkingen en bezwaren in te dienen. In totaal zijn 244 inspraakdossiers ontvangen. Deze reacties zijn systematisch geanalyseerd en beantwoord in een overwegingsdocument. Op basis daarvan is nagegaan welke aanpassingen aan het plan wenselijk of noodzakelijk zijn.

De resultaten van het openbaar onderzoek en het plan-MER zijn in het najaar van 2025 besproken binnen het opvolgingsorgaan Mestbeleid. Er werd geen consensus bereikt over een versnelde invoering van bijkomende maatregelen vóór de voorziene tussentijdse evaluatie van de waterkwaliteit. Het definitieve plan-MER is vervolgens goedgekeurd door de dienst MER met een gunstig advies van de passende beoordeling door het Agentschap Natuur en Bos.

Omwille van vastgestelde kennisleemten in de passende beoordeling, werd in het definitieve MAP 7 expliciet het engagement opgenomen om bijkomende monitoring en wetenschappelijk onderzoek uit te voeren naar de relatie tussen bemesting en nutriëntenconcentraties ter hoogte van de speciale beschermingszones (SBZ's).

1.1.2 Krachtlijnen van MAP 7

Doelstellingen

Vlaanderen heeft de ambitie om met MAP 7 de nodige maatregelen te nemen om de nutriëntenverliezen uit land- en tuinbouw te reduceren en zo de waterkwaliteit in lijn met de Europese doelen te brengen, zoals voorzien in de Europese wetgeving met name de Nitraatrichtlijn, Kaderrichtlijn Water en de Drinkwaterrichtlijn en binnen de timing en bepalingen van deze richtlijnen, voor zover landbouw daar verantwoordelijk voor is:

- De gemiddelde nitraatconcentratie per afstroomzone in het oppervlaktewater in landbouwgebied wordt beneden de streefwaarde van 18 mg nitraat/l gebracht tegen 2027;
- Het percentage MAP-meetpunten dat aan de milieukwaliteitsnorm voldoet voor fosfor, kent eenzelfde verbeterende trend als de voorbije jaren;
- De gemiddelde nitraatconcentratie per afstroomzone in de bovenste filter van de grondwatermeetpunten, daalt met minstens 6 mg nitraat/l tegen 2027 t.o.v. de start van MAP 6 in alle afstroomzones met onvoldoende grondwaterkwaliteit. Voor afstroomzones waar de grondwaterkwaliteit in de looptijd van MAP 6 en MAP 7 achteruit gaat, moet de grondwaterkwaliteit jaarlijks met minstens 0,75 mg nitraat/l per jaar verbeteren.

Vlaanderen zal een doelfasering vragen aan de Europese Commissie in het kader van een verbeterstrategie om de doelstellingen zo snel mogelijk te behalen.

Bemesten volgens de 6 J's

Het principe van bemesten volgens de 4 J's uit MAP 6 wordt uitgebreid naar bemesten volgens de 6 J's. Bemesten volgens het principe van de 4 J's betekent dat de bemesting uitgevoerd wordt met de juiste mestsoort, de juiste dosis, op het juiste tijdstip, met de juiste bemestingstechniek. De 5de J heeft betrekking op bemesten op de juiste plaats. Het gaat hier onder meer over het bevorderen van precisiebemesting en het niet bemesten op de beschermingsstroken langs waterlopen. De 6de J staat voor het juiste teeltplan en teeltrotatie.

Gebiedsgerichte aanpak

De gebiedsgerichte aanpak van MAP 6 wordt verder gezet en versterkt in MAP 7:

- De afstroomzones van de Vlaamse waterlichamen worden ingedeeld in één van 4 gebiedstypes, conform de beoordelingskaders voor oppervlakte- en grondwater van MAP 6. De gebiedstype-indeling wordt tweejaarlijks bijgestuurd;
- In afstroomzones van gebiedstype 0, waar de oppervlakte- en grondwaterkwaliteit goed is, is het niet nodig om bijkomende gebiedsgerichte maatregelen te nemen. De bestaande en aangepaste generieke maatregelen van dit plan zijn hier van toepassing;
- In afstroomzones van gebiedstype 1, waar de waterkwaliteitsdoelstellingen in zicht zijn, wordt een verlaging van de maximale bemestingsnorm voor werkzame N van -5% opgelegd voor nitraatgevoelige teelten (t.o.v. de maximale bemestingsnormen uit MAP 6 in gebiedstype 0);
- In afstroomzones met een middelgrote tot grote doelafstand, gebiedstype 2 en 3, wordt ingezet op een bemestingsreductie van de maximale bemestingsnorm voor werkzame N van -10% tot -30% (t.o.v. de maximale bemestingsnormen uit MAP 6 in gebiedstype 0) naargelang de

nitraatgevoeligheid van de teelt en het gebiedstype. De bemestingsreductie kan volledig of gedeeltelijk terugverdiend worden door de inzet van goede teelt- en bemestingspraktijken, zoals bijvoorbeeld de inzaai van vanggewassen;

- De gebiedsgerichte vervoersmaatregel uit MAP 6 wordt verstrengd en legt op dat elk vervoer van vloeibare dierlijke mest naar akkerland in gebiedstype 2 en 3 vanaf 1 juli moet gebeuren door een erkend mestvoerder met AGR-GPS (i.p.v. 1 augustus uit MAP 6);
- De gebiedsgerichte vanggewasregeling in gebiedstype 2 en 3 uit MAP 6, waarbij een doelareaal moest ingezaaid worden met vanggewassen, wordt ingekanteld in de duurzame praktijken waarmee een landbouwer de bemestingsreductie kan terugverdienen. De basis vanggewasmaatregel, waarbij een vanggewas moet ingezaaid worden na de oogst van de hoofdteelt in gebiedstype 1, 2 en 3, blijft behouden.
- Zoals vroeger kunnen bedrijven een vrijstelling krijgen van de gebiedsgerichte maatregelen op basis van een positieve bedrijfsevaluatie van het nitraatresidu.

Versterkte generieke maatregelen

Een aantal generieke maatregelen worden bijgestuurd en versterkt in MAP 7, zoals:

- Effectievere en uniforme beschermingsstroken langs VHA-waterlopen van 3 of 5 meter afhankelijk van de nitraatgevoeligheid van de teelt en het gebiedstype, waarbinnen geen bemesting en gewasbeschermingsmiddelen mogen toegepast worden en slechts een beperkt aantal grondbewerkingen mogen worden uitgevoerd;
- Een aantal aanpassingen aan de uitrijperiode zodat de opbrenging van de meststoffen beter afgestemd is op de groei van de gewassen en rekening houdt met de klimatologische omstandigheden.
- De mogelijkheid om af te wijken van de datums voor bemesting en voor het inzaaien, planten, aanhouden of oogsten van teelten, omwille van de weersomstandigheden. Een eventuele afwijking bedraagt maximaal 14 kalenderdagen en kan enkel mits dat milieukundig en landbouwkundig verantwoord is op basis van een onderbouwing van een adviescommissie;
- Een verstrengde bedrijfsbenadering voor bemesting om een meer oordeelkundige bemesting te stimuleren;
- Aangepaste aanwendingstechnieken om stikstofverliezen te beperken;
- Een verhoging van de uitscheidingscijfers voor zoogkoeien en hoogproductieve melkkoeien zodat de mestproductie accurater wordt bepaald;
- De invoer van een autocontrolesysteem voor mestverwerkingsinstallaties.

Bijkomende maatregelen in specifieke gebieden en rond kwetsbare elementen

Voor kwetsbare gebieden of elementen voorziet MAP 7 bijkomende maatregelen:

- Er wordt een regeling uitgewerkt voor landbouwers die op vrijwillige basis de nulbemesting toepassen op percelen in groene bestemmingen in het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN), mits een vergoeding ter compensatie van de inkomstenverliezen;
- Er worden lokale gebiedscoalities opgericht in aandachtsgebieden. Dit zijn lokale samenwerkingsverbanden waarin een samenwerking wordt opgestart met alle actoren van het betreffende gebied. Binnen de gebiedscoalities is er experimenteerruimte om het landbouwgebied in te richten en gericht te bemesten om de uitspoeling van nutriënten uit het gebied te verminderen. Deze gebiedscoalities worden ingebed in de lokale Blue Deals.

Maatregelen voor een betere bodemkwaliteit

Het MAP 7 zet verder in op bodemkwaliteit, met onder meer maatregelen die het koolstofgehalte verhogen, zoals het stimuleren van boerderijcompost, en een betere opvolging van de erosiemaatregelen.

Monitoring van de waterkwaliteit

De ligging van de MAP-meetpunten en de meetstrategie van het MAP-meetnet oppervlaktewater zal geëvalueerd worden. MAP-meetpunten dienen te voldoen aan de volgende criteria: het stroomgebied is agrarisch van karakter; er is geen invloed van industriële afvalwaterbronnen; er is geen invloed van overstorten of rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI); en huishoudelijk afvalwater heeft een beperkte invloed.

Daarnaast wordt nog een bijkomende studie uitgevoerd voor de identificatie van de MAP-meetpunten die in belangrijke mate beïnvloed worden door nitraatrijk grondwater. De aanrijking van dit grondwater met nitraten is het gevolg van jarenlange aanvulling van het freatisch grondwater met drainerend water uit landbouwbodems.

Ten slotte worden vanaf 2027 de slapende MAP-meetpunten geactiveerd. Dat zijn meetpunten die de voorbije 3 winterjaren goed scoorden en die 3 keer per winterjaar bemonsterd worden om de kosten van het meetnet te drukken. Door de activatie van de slapende MAP-meetpunten kunnen meer metingen gebruikt worden voor de beoordeling van de waterkwaliteit.

Begeleiding als hoeksteen

De begeleiding vormt een hoeksteen van MAP 7. Er komt een stimulerende aanpak rond begeleiding en advisering, waarbij de nadruk sterk komt te liggen op agro-ecologische praktijken. De reeds bestaande advies- en begeleidingsdienst die ondersteund wordt vanuit de VLM, de Begeleidingsdienst voor Betere Bodem- en Waterkwaliteit (B3W), kan hieraan een bijdrage leveren, maar kan eveneens een coördinerende rol opnemen om andere adviesverleners te ondersteunen.

Naast de vrijwillige begeleiding, is er ook een verplichte begeleiding voorzien voor bedrijven met slechte nitraatresidu's. Deze verplichte begeleiding is niet vrijblijvend en moet voldoen aan bepaalde vereisten.

Versterkte handhaving

De handhaving wordt versterkt om een betere implementatie en een grotere effectiviteit te bereiken van de maatregelen. Een belangrijk element hierbij is de versterking van het nitraatresidu instrument, met een verlaging van de meetonzekerheid door een aanpassing van het staalnameprotocol, en aangepaste tweede drempelwaarden als gevolg. Als uit een bedrijfsevaluatie van het nitraatresidu blijkt het nitraatresidu te hoog is, worden maatregelen opgelegd die strenger worden bij toenemende hoogte en frequentie van overschrijding. In ernstige situaties wordt een verplichte begeleiding door een gekwalificeerde adviesinstantie, tot een financiële sanctie opgelegd.

Tussentijdse evaluatie en verscherpte maatregelen

Als uit de monitoring in 2025 en 2026 blijkt dat er bijkomende maatregelen nodig zijn om de waterkwaliteitsdoelstellingen te halen, zullen die genomen worden. De maatregelen treden uiterlijk in werking in het voorjaar van 2027. Op dat moment treden ook drie auto-executieve maatregelen in werking. Potentiële nieuwe bijkomende maatregelen zullen uitgewerkt worden binnen het opvolgingsorgaan.

1.1.3 Gerechtelijke procedures in kader van het Mestbeleid

Over het mestbeleid in Vlaanderen zijn er ook verschillende gerechtelijke procedures hangende voor de rechtbanken in België. Zo werd aan het Vlaamse Gewest, met een vonnis van 26 juni 2024, bevolen om aanvullende of verscherpte maatregelen te treffen, als bedoeld in artikel 5, lid 5, van de Nitraatrichtlijn, waarbij een dwangsom van 1.000 euro per dag (met een max. van 1.000.000 euro) opgelegd werd, per dag vertraging om deze maatregelen te nemen. Over deze dwangsommen en de inning ervan zijn momenteel nog beroepsprocedures hangende.

Daarnaast zijn er ook gerechtelijke procedures lopende tegen specifieke onderdelen van het Vlaamse mestbeleid.
Zo werden aan het Mestdecreet via het wijzigingsdecreet van 20 december 2024[1] verschillende aanpassingen doorgevoerd. Tegen dit wijzigingsdecreet werden bij het Grondwettelijk Hof twee procedures aanhangig gemaakt. Één daarvan resulteerde in de vernietiging van een welbepaald artikel rond de bescherming van persoonsgegevens (art. 4bis). In de andere procedure, die voornamelijk betrekking had op de bepalingen rond de beschermingsstroken, werd het beroep verworpen.

Ook over de wijzigingen die aan het Mestdecreet zijn doorgevoerd in het kader van het stikstofbeleid, (wijzigingen door het decreet van 26 januari 2024 over de programmatische aanpak stikstof) zijn er nog procedures bij het Grondwettelijk Hof hangende. Ook over andere aspecten van het ruimere stikstofbeleid die kunnen doorwerken op het mestbeleid, zijn er nog gerechtelijke procedures lopende voor onder meer het Grondwettelijk Hof en de Raad van State, zoals onder meer de verschillende procedures die betrekking hebben op de regelgeving met betrekking tot ammoniakemissiearme stalsystemen.

Daarnaast is er ook nog een procedure hangende voor de Raad van State, waarbij de vernietiging gevorderd wordt van het uitvoeringsbesluit dat de nadere regels bevat omtrent het digitale kunstmestregister[2].

1.2 BELEIDSCONTEXT IN VLAANDEREN

Het Vlaamse mestbeleid staat niet op zichzelf, maar is nauw verweven met andere belangrijke beleidsdomeinen zoals water, stikstof en landbouw. De samenhang tussen deze beleidsvelden is cruciaal voor een consistente aanpak van de milieudruk door de landbouwsector.

1.2.1 Waterbeleid

Het Vlaamse waterbeleid wordt uitgevoerd in het kader van de Europese Kaderrichtlijn Water en krijgt vorm via zes-jaarlijkse stroomgebiedbeheerplannen (SGBP). De huidige stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027 voor de stroomgebieden van de Schelde en de Maas leggen de doelstellingen en maatregelen vast om de toestand van het grond- en oppervlaktewater te verbeteren. Voor landbouw is daarbij vooral het streven naar een vermindering van de nutriëntenbelasting van belang, aangezien stikstof en fosfor uit diffuse bronnen een belangrijke druk blijven vormen op de waterkwaliteit.

De centrale doelstelling van het waterbeleid is het bereiken van een goede chemische en ecologische toestand van de waterlichamen. De stroomgebiedbeheerplannen brengen de toestand van de watersystemen en de belangrijkste drukken in kaart en koppelen hieraan een uitgebreid maatregelenprogramma. Voor de landbouwsector ligt de focus onder meer op het terugdringen van

[1] Decreet van 20 december 2024 tot wijziging van het decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid, gecoördineerd op 15 juni 2018, en het Mestdecreet van 22 december 2006

[2] Het besluit van de Vlaamse Regering van 7 februari 2025 tot wijziging van de VLAREME van 28 oktober 2016, wat betreft de aangifte en het register voor kunstmest en de bemesting

nutriëntenverliezen, het beschermen van grondwater, het verbeteren van de waterkwaliteit in landbouwgebieden en het versterken van de klimaatrobuustheid van watersystemen.

Tegelijk met de uitvoering van de huidige plannen is de voorbereiding gestart van de vierde generatie stroomgebiedbeheerplannen (SGBP 4) voor de periode 2028-2033. Deze nieuwe plannen bouwen voort op eerdere generaties, maar moeten inspelen op een dwingender Europese context waarbij de Europese Commissie een verhoogde inspanning vraagt om de Europese doelen te halen maar tegelijk vastgesteld wordt dat het halen van de doelstellingen steeds moeilijker wordt. In de voorbereiding wordt sterk ingezet op participatie en draagvlak, onder meer met betrokkenheid van landbouworganisaties. Een belangrijke vernieuwing is de introductie van doelfasering, met tussentijdse plandoelstellingen per waterlichaam en een sterkere onderbouwing van de te nemen maatregelen. Tegen de zomer van 2026 wordt een ontwerpplan verwacht, gevolgd door een openbaar onderzoek in het najaar van 2026.

Het mestbeleid en het waterbeleid zijn nauw met elkaar verbonden. Het mestbeleid vormt een essentiële pijler voor de realisatie van de waterkwaliteitsdoelstellingen van het stroomgebiedbeheerplan. Omgekeerd bieden de doelstellingen en prioriteiten uit het waterbeleid een inhoudelijk kader voor de bijsturing en aanscherping van het mestbeleid. De combinatie van waterbeleid en mestbeleid moet leiden tot een structurele verbetering van de waterkwaliteit in landbouwgebied.

1.2.2 Stikstofbeleid

Het Vlaamse stikstofbeleid heeft als doel de impact van stikstofneerslag op kwetsbare natuur structureel terug te dringen en tegelijk rechtszekerheid te bieden voor vergunningverlening. Dit beleid wordt sinds begin 2024 verankerd via het Stikstofdecreet, dat uitvoering geeft aan Europese natuurdoelstellingen voor stikstofgevoelige habitatgebieden in speciale beschermingszones (SBZ-H).

De kern van het stikstofbeleid bestaat uit emissiereductiedoelstellingen en een programmatische aanpak. Vlaanderen streeft naar een vermindering van de ammoniakemissies met 40% en van de stikstofoxide-emissies met 45% tegen 2030, ten opzichte van 2015. Voor ammoniak ligt de focus vooral op de landbouwsector, terwijl de reductie van stikstofoxiden grotendeels gebeurt via het bestaande luchtkwaliteitsbeleid voor verkeer en industrie. De programmatische aanpak combineert bronmaatregelen, natuurherstel en een kader voor vergunningverlening.

Sinds de inwerkingtreding van het decreet is het stikstofbeleid volop in uitvoering. In 2025 en 2026 werd de wetgeving verder verfijnd, onder meer rond ammoniakemissiereducerende technieken en monitoring van luchtzuiveringssystemen, en loopt de uitvoering van het flankerend beleid.

Waar het stikstofbeleid zich richt op de reductie van ammoniakemissies naar de lucht en de impact op natuur, focust het mestbeleid op het beperken van nutriëntenverliezen naar bodem en water. Beide beleidskaders grijpen echter in op dezelfde schakels van de landbouwproductie. Zo hebben maatregelen uit het mestbeleid zoals bemestingsreducties en emissiearme aanwendingstechnieken ook een direct effect op de ammoniakemissies die centraal staan in het stikstofbeleid. In die zin vullen beide beleidsdomeinen elkaar aan en dragen ze samen bij aan de bescherming van natuur, waterkwaliteit en een meer duurzame landbouw in Vlaanderen.

1.2.3 Landbouwbeleid

Het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) 2023-2027 wordt in Vlaanderen uitgevoerd via het Vlaams GLB-Strategisch Plan. Het huidige GLB heeft tien kerndoelstellingen die gegroepeerd zijn rond economische, ecologische en sociale ambities en bestaat uit twee pijlers.

De eerste pijler omvat de rechtstreekse betalingen, die bestaan uit inkomenssteun en ecoregelingen. De basisinkomenssteun voor duurzaamheid vormt daarbij het fundament van de inkomensondersteuning en is gekoppeld aan het naleven van de conditionaliteit, die strengere eisen stelt op het vlak van bodem, water, biodiversiteit en klimaat. Via ecoregelingen kunnen landbouwers vrijwillig éénjarige verbintenissen aangaan die bijdragen aan milieu- en klimaatdoelstellingen, zoals precisielandbouw, groenbedekking, bodembedekking of kruidenrijk grasland.

De tweede pijler richt zich op plattelandsontwikkeling en omvat onder meer agromilieuklimaatmaatregelen, beheerovereenkomsten, investeringssteun, kennisoverdracht, innovatie en samenwerking. Binnen deze pijler is een aanzienlijk deel van het budget voorbehouden voor maatregelen die bijdragen aan milieu, klimaat, biodiversiteit en dierenwelzijn.

Het landbouwbeleid en het mestbeleid zijn met elkaar verbonden. Zo is de naleving van het mestbeleid een essentiële voorwaarde om toegang te krijgen tot GLB-steun. Omgekeerd vormen de conditionaliteit, verschillende ecoregelingen en agromilieuklimaatmaatregelen, investeringssteun en kennis- en adviesmaatregelen van het GLB belangrijke hefbomen bij het realiseren van een efficiënter nutriëntengebruik en minder nutriëntenverliezen. In die zin versterken beide beleidskaders elkaar en vormen ze samen een belangrijk instrument voor de verduurzaming van de Vlaamse landbouw en het realiseren van de waterkwaliteitsdoelstellingen.

Bepaalde beheerovereenkomsten, ecoregelingen of agromilieuklimaatmaatregelen kunnen specifieke bemestingsbeperkingen inhouden. Meer informatie over de inspanningen die landbouwers hiervoor vrijwillig leveren is terug te vinden in 3.2.10.

1.3 EUROPESE BELEIDSCONTEXT

1.3.1 Evaluatie van de Nitraatrichtlijn

In 2023 is de Europese Commissie gestart met een evaluatie van de Nitraatrichtlijn om na te gaan in welke mate de richtlijn haar doelstellingen bereikt. De evaluatie gaat ook na of de Nitraatrichtlijn voldoende coherent is met de doelen van de Kaderrichtlijn Water. De evaluatie onderzoekt ook of de Nitraatrichtlijn voldoende rekening houdt met gewijzigde omstandigheden zoals klimaatverandering, en of de richtlijn nieuwe landbouwpraktijken en de transitie naar meer circulariteit ondersteunt.

Het evaluatieproces bestond onder meer uit een publieke consultatie en een analyse van lidstaatrapporteringen. De afronding van de evaluatie is nog lopende. Ondanks het lopende evaluatieproces heeft de Commissie reeds een gerichte wijziging aan de Nitraatrichtlijn doorgevoerd die het gebruik van Renure-meststoffen onder voorwaarden mogelijk maakt boven de norm voor dierlijke mest van 170 kg N/ha.

1.3.2 Renure

Renure (*Recovered Nitrogen from Manure*) verwijst naar meststoffen die worden geproduceerd door stikstof uit dierlijke mest te recupereren en te bewerken tot een product met vergelijkbare eigenschappen als kunstmest. Tot voor kort werden Renure-producten binnen de Europese regelgeving juridisch beschouwd als dierlijke mest, waardoor hun gebruik werd beperkt door de bepalingen van de Nitraatrichtlijn. In september 2025 keurde het Nitraatcomité van de Europese Commissie een amendement op de Nitraatrichtlijn goed dat het gebruik van Renure onder voorwaarden toelaat als kunstmestvervanger. De formele bekrachtiging en publicatie van het amendement volgden begin 2026.

De toelating van Renure past binnen bredere Europese en Vlaamse beleidsdoelstellingen rond circulariteit, efficiënt nutriëntengebruik en het verminderen van de afhankelijkheid van ingevoerde kunstmest. Door stikstof uit eigen meststromen hoogwaardig te hergebruiken, wordt de kringloop op bedrijfs- en regionaal niveau versterkt. Tegelijk kan Renure bijdragen aan een grotere weerbaarheid van de landbouwsector tegen schommelingen op de internationale kunstmestmarkt.

De Vlaamse Regering heeft aangegeven prioritair werk te maken van de invoering van Renure. Na de formele Europese goedkeuring zal een Vlaams wettelijk en uitvoerend kader worden uitgewerkt waarin de voorwaarden voor productie en gebruik worden vastgelegd. Daarbij wordt geborgd dat de toepassing van Renure verenigbaar blijft met de doelstellingen inzake waterkwaliteit en het mestbeleid.

1.3.3 Europese inbreukprocedure tegen Vlaanderen

Sinds 2023 loopt een Europese inbreukprocedure tegen België wegens een onvoldoende bescherming van grond- en oppervlaktewater tegen nitraatverontreiniging in het Vlaams Gewest. Na een formele ingebrekestelling in februari 2023 en een met redenen omkleed advies in september 2023, besliste de Europese Commissie op 25 juli 2024 om België te dagvaarden voor het Hof van Justitie van de Europese Unie.

Meer bepaald stelt de Europese Commissie dat Vlaanderen zijn verplichtingen onder de Nitraatrichtlijn niet is nagekomen. Op basis van de monitoring van de waterkwaliteit had Vlaanderen immers moeten vaststellen dat MAP 6 onvoldoende effect had op de verbetering van de waterkwaliteit. Daarom had Vlaanderen vóór 28 november 2023 (de uiterste datum voor het beantwoorden van het met redenen omkleed advies) bijkomende en doeltreffende maatregelen moeten nemen. Volgens de Europese Commissie heeft Vlaanderen dit nagelaten.

2 WATERKWALITEIT

De waterkwaliteit in landbouwgebied in functie van het mestbeleid wordt opgevolgd in de **MAP-meetnetten voor oppervlakte- en grondwater**, door de Vlaamse Milieumaatschappij.

De belangrijkste conclusies m.b.t. het MAP-meetnet oppervlaktewater zijn:

- Het **percentage MAP-meetpunten met een overschrijding van de drempelwaarde van 50 mg nitraat/l is in winterjaar 2024-2025 gedaald naar 11,5%**, het laagste percentage sinds de start van de metingen. De inspanningen die geleverd worden door land- en tuinbouwers op het terrein werpen hun vruchten af maar de weersomstandigheden spelen eveneens een rol in de recente meetresultaten, met een natte zomer en een gemiddeld winterseizoen, gevolgd door een droog voorjaar.
- Er zijn **regionale verschillen**. In winterjaar 2024-2025 wordt de **streefwaarde van 18 mg nitraat/l behaald voor 57,5% van het landbouwareaal**. Dat is beter dan de uitgangssituatie van MAP 6 (52%). Maar in bepaalde gebieden blijft een doelafstand bestaan.
- Voor orthofosfaat is er ook een verbetering tegenover vorig winterjaar. In 2024-2025 **voldoet 48% aan de milieukwaliteitsnorm**.
- **Volgens de gegevens van winterjaar 2025-2026 bedraagt het percentage MAP-meetpunten met een overschrijding van 50 mg nitraat/l 22,1%.**

De belangrijkste conclusies m.b.t. het freatisch grondwatermeetnet zijn:

- De **nitraatgehalten in het ondiepe grondwater onder landbouwgebied schommelen al meer dan tien jaar rond een concentratieniveau van 35 mg nitraat/l**, met sterkere schommelingen sinds 2021. Zo steeg de gewogen gemiddelde nitraatconcentratie in de bovenste filter van het grondwatermeetnet tot meer dan 40 mg nitraat/l in het najaar van 2022, gevolgd door een **daling tot 33 mg nitraat/l in 2024**.
- Er zijn **regionale verschillen, met globaal een toename van het landbouwareaal dat voldoet aan het doel van MAP 6** (gebiedstype grondwater 0 of minstens 3 mg nitraat/l daling per slecht scorende afstroomzone over 4 jaar tijd), **van 74,5% bij de start van MAP 6 tot 85,9% volgens de meetgegevens van 2021 tot 2024.** Er zijn lichte verschuivingen tussen gebieden.
- **Volgens de gegevens van het meetjaar 2025 wordt opnieuw een toename tot 34,4 mg nitraat/l in de bovenste filter vastgesteld**, wat vergelijkbaar is met de start van MAP 6.

Onvoorziene weersomstandigheden hebben een groot effect op de recente meetresultaten van het oppervlaktewater. In jaren met droge weersomstandigheden worden meer overschrijdingen van de drempelwaarde vastgesteld. Omgekeerd is er in een periode van veel regen overvloedige uitspoeling waardoor de waterkwaliteitsresultaten beter zijn. **Door de tragere respons van het grondwatersysteem, is het effect van de weersomstandigheden daar pas vertraagd zichtbaar**. Maar ook in het grondwater zien we recent meer schommelingen die de beoordeling van het effect van genomen maatregelen bemoeilijken.

Het veranderend klimaat vormt een uitdaging in de realisatie van de waterkwaliteitsdoelen. Landbouwers kunnen het weer weliswaar niet voorspellen maar **het is essentieel dat landbouwers blijven inzetten op klimaatrobuuste, goede praktijken om zich te wapenen tegen onvoorziene weersomstandigheden en de nutriëntenverliezen naar de leefomgeving maximaal te beperken**.

2.1 DE MAP-MEETNETTEN VOOR OPPERVLAKTE- EN GRONDWATER

De waterkwaliteit in landbouwgebied in functie van het mestbeleid wordt opgevolgd in 760 meetpunten in het MAP-meetnet oppervlaktewater (operationeel sinds 2002) en in 2.100 meetpunten in het freatisch meetnet grondwater (operationeel sinds 2004), door de Vlaamse Milieumaatschappij. De resultaten van de MAP-meetnetten worden gebruikt om de effecten van het mestbeleid op te volgen. De keuze van de maatregelen in het gebiedsgericht mestbeleid wordt gebaseerd op de toestand van de waterkwaliteit. Zo is de indeling in gebiedstypes gebaseerd op de resultaten van deze meetnetten.

MAP-meetnet oppervlaktewater

De MAP-meetpunten oppervlaktewater dienen gelegen te zijn in landbouwgebied en zijn zo gekozen dat de impact van andere bronnen zo klein mogelijk is. In 2026 werd een nieuw onderzoek opgestart naar de ligging van de MAP-meetpunten oppervlaktewater en de toetsing aan de MAP-criteria. Hierbij zullen alle huidige MAP-meetpunten getoetst worden aan de volgende criteria:

- Het stroomgebied is agrarisch van karakter;
- Er is geen invloed van industriële afvalwaterbronnen;
- Er is geen invloed van overstorten of rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI) en het huishoudelijk afvalwater heeft een beperkte invloed.

Daarnaast wordt nog een bijkomende studie uitgevoerd voor de identificatie van de MAP-meetpunten die in belangrijke mate beïnvloed worden door nitraatrijk grondwater. De aanrijking van dit grondwater met nitraten is het gevolg van jarenlange aanvulling van het freatisch grondwater met drainerend water uit landbouwbodems.

De MAP-meetpunten voor oppervlaktewater worden in principe maandelijks bemonsterd en beoordeeld per winterjaar (van 1 juli tot 30 juni van het volgend kalenderjaar) om de uitspoeling in de wintermaanden te evalueren. MAP-meetpunten die de voorbije 3 winterjaren goed scoorden ("slapende meetpunten"[3]) worden 3 keer per winterjaar bemonsterd om de kosten van het meetnet te drukken. In winterjaar 2024-2025 ging het over 427 slapende meetpunten die in 2024 en/of 2025 de status slapend hadden. Vanaf 2027 zullen de slapende MAP-meetpunten geactiveerd worden.

Freatisch grondwatermeetnet

Ook het freatische grondwatermeetnet is voornamelijk gelokaliseerd in landbouwgebied en bestaat uit multi-level putten met meestal 3 meetfilters per put. De spreiding en densiteit van de grondwaterputten is gekoppeld aan de nitraatgevoeligheid van de ondiepe watervoerende lagen op basis van het model van de hydrogeologisch homogene zones (HHZ's). Dit zijn zones waarbinnen een vergelijkbare manier van transport en afbraak van nitraat in de aanwezige bovenste watervoerende lagen wordt verwacht.

De MAP-meetpunten voor grondwater werden oorspronkelijk halfjaarlijks bemonsterd, in het voorjaar en in het najaar. Om de kosten van het meetnet te drukken is het tot een stapsgewijze vermindering van de monstername-activiteiten gekomen. Sinds 2021 werden de diepere filters 3 (en 4, waar aanwezig) enkel nog tijdens het voorjaar bemonsterd en geanalyseerd. De doorgaans lage nitraatconcentraties en tragere reactietijden op dit diepere filterniveau verantwoorden dit. Vanaf 2024 zijn alleen nog jaarlijkse meetcampagnes uitgevoerd op alle filterniveaus.

[3] De voorgaande 3 winterjaren mag geen enkel meetresultaat hoger dan 50 mg nitraat per liter zijn

2.2 OPPERVLAKTEWATERKWALITEIT

De hoogste nitraatconcentraties in het oppervlaktewater komen normaal gezien in de winterperiode voor. Het is dus zinvoller om over de winter heen te evalueren dan om de evaluatie over een kalenderjaar te laten verlopen. Een 'winterjaar' loopt vanaf 1 juli van een bepaald kalenderjaar tot en met 30 juni van het daaropvolgende kalenderjaar.

De evolutie van de nitraatconcentraties in het oppervlaktewater kan op verschillende manieren opgevolgd worden. Per winterjaar wordt het percentage meetplaatsen met minstens één overschrijding van de drempelwaarde van 50 mg nitraat/l bepaald en worden de gemiddelde en maximale nitraatconcentraties van het MAP-meetnet berekend. De drempelwaarde van 50 mg nitraat/l is bedoeld ter bescherming van de volksgezondheid. De waarde is juridisch verankerd in het Mestdecreet in uitvoering van de Europese Nitraatrichtlijn[4].

Aangezien er maar één keer per maand wordt gemeten per meetpunt, is het mogelijk dat er pieken gemist worden. Daarom is het interessant om ook te kijken naar de evolutie van het gemiddelde per meetpunt. Die trend is iets stabieler en kan daarom iets algemener beoordeeld worden. Bij de beoordeling van het gemiddelde kijken we naar de streefwaarde van 18 mg nitraat/l. Die streefwaarde is de vertaalslag van de grenswaarde voor nitraatstikstof tussen een goede en matige toestand van de oppervlaktewaterkwaliteit vanuit de Kaderrichtlijn Water. Die norm bedraagt 10 mg nitraatstikstof/l, wat overeenkomt met 44,3 mg nitraat/l, als 90ste percentielwaarde. Dat betekent concreet dat 90% van de metingen moet voldoen aan die norm.

2.2.1 Percentage MAP-meetpunten met overschrijding van 50 mg nitraat/l

Op Figuur 1 is te zien dat het percentage meetpunten met een overschrijding van de drempelwaarde van 50 mg nitraat/l in winterjaar 2024-2025 11,5% bedraagt en in het winterjaar 2025-2026 22,1%.

[4] De Nitraatrichtlijn stelt als criterium voor oppervlaktewater een 95-percentieltoets van deze drempelwaarde voorop, waarbij voor maximum 1 van de 20 metingen een nitraatconcentratie van maximaal 75 mg nitraat per liter mag voorkomen (maximaal 50% overschrijding van de drempelwaarde).

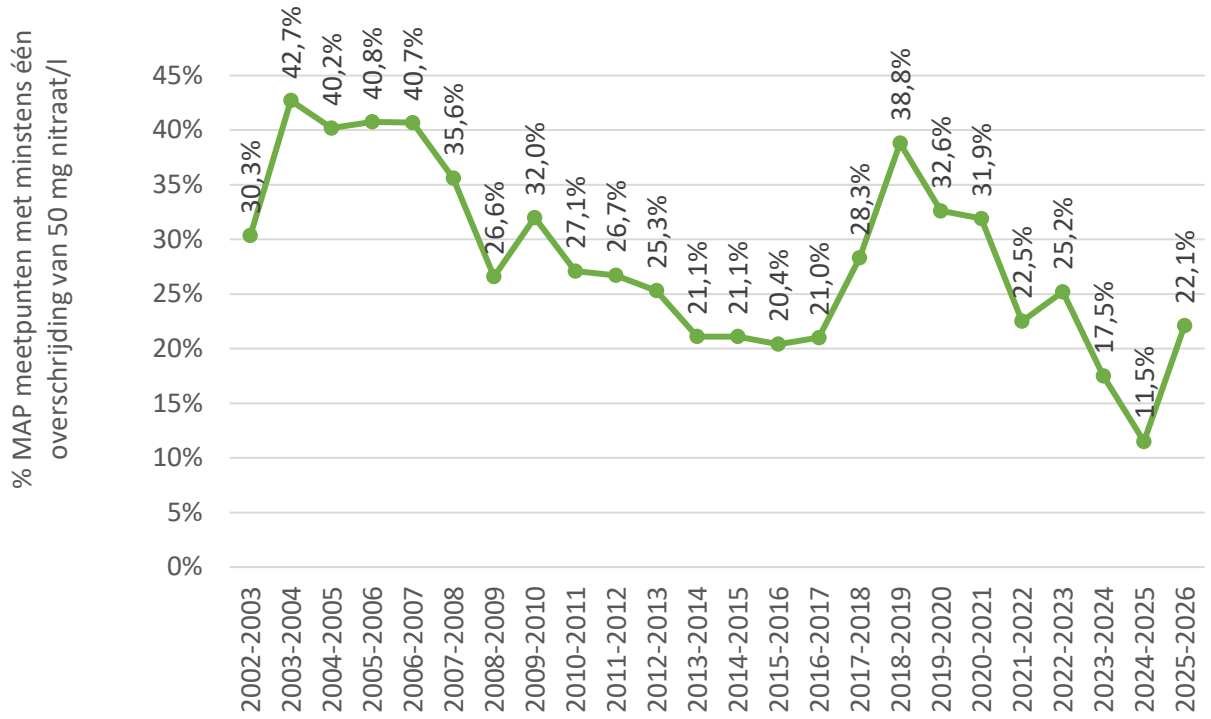

Figuur 1 Evolutie van het percentage MAP-meetpunten met een overschrijding van de drempelwaarde van 50 mg nitraat/l

Naast het verwachte effect van de inspanningen door de landbouwsector, hebben de weersomstandigheden een effect op de recente meetresultaten van het MAP-meetnet oppervlaktewater. Wordt er onvoldoende geanticipeerd op onvoorziene droge weersomstandigheden bij de bemesting, het bodembeheer en de teeltkeuze, dan leidt dat tot meer uitspoeling van nitraat tijdens de winterperiode en meer overschrijdingen van de drempelwaarde. Dat effect was merkbaar in de meetresultaten van de winterjaren 2017-2018 tot en met 2020-2021 en winterjaar 2022-2023. Omgekeerd is er in een periode van veel regen overvloedige uitspoeling in een korte periode die kan gemist worden in het monitoringsprogramma, aangezien er vaak maar 1 meting per maand is.

Het winterjaar 2024-2025 begon met uitzonderlijke natte zomermaanden juli, augustus en september 2024, waardoor enerzijds het groeiseizoen voor diverse teelten gunstig was maar, er ook al uitspoeling van eventuele beschikbare N in de bodem heeft plaatsgevonden. Het regenpatroon in de winter was gemiddeld. Vanaf het voorjaar werd het droog, waardoor er geen overschrijdingen meer gemeten zijn.

2.2.2 Gemiddelde nitraatconcentratie in het MAP-meetnet

Figuur 2 toont de evolutie van de gemiddelde nitraatconcentratie in het MAP-meetnet, berekend als het gemiddelde van het gemiddelde per meetpunt. Na de stijging van de gemiddelde nitraatconcentraties mede onder invloed van de droogteperiodes tijdens de groeiseizoenen van de jaren 2017-2020 (met een piek in winterjaar 2018-2019) en 2022, daalde de curve in het meest recente winterjaar 2024-2025 weer naar het niveau van winterjaren 2013-2014 en 2014-2015. Dit volgt dezelfde tendens als de evolutie van het percentage MAP-meetpunten met een overschrijding.

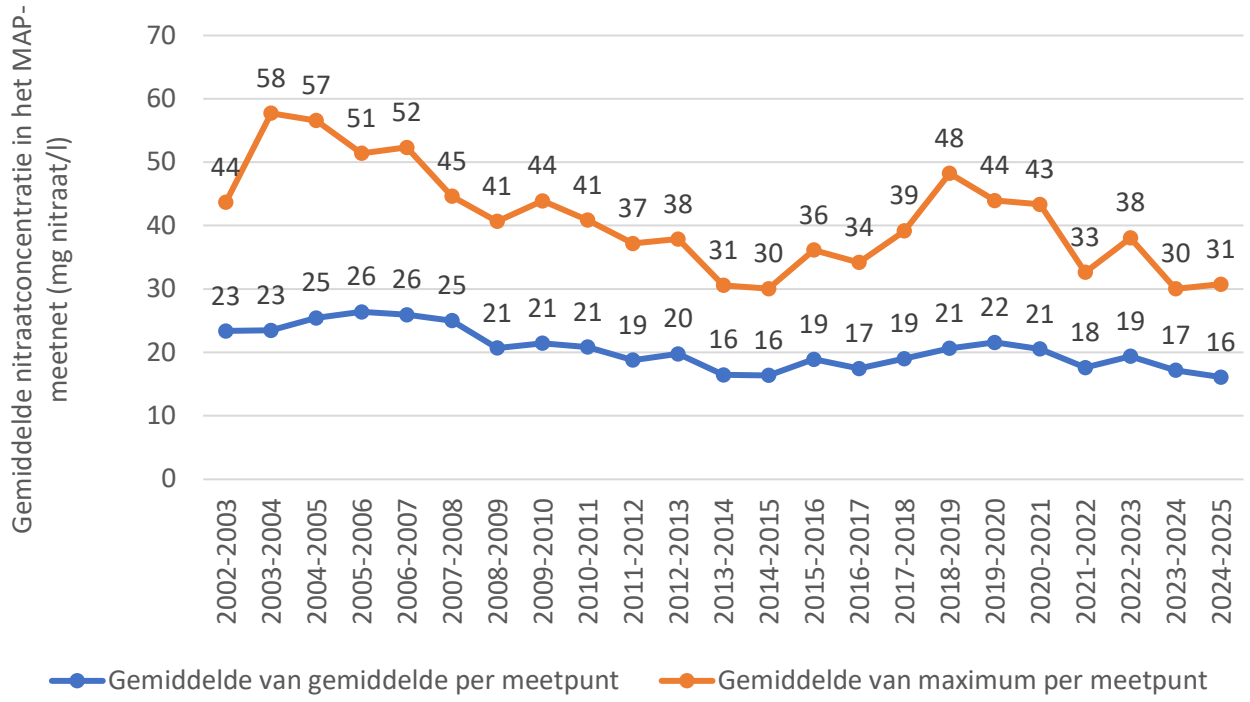

Figuur 2 Evolutie van de gemiddelde nitraatconcentratie en de gemiddelde maximum nitraatconcentratie in het MAP-meetnet

2.2.3 Regionale en lokale verschillen in het MAP-meetnet

Zoals blijkt uit Figuur 3, zijn er regionale verschillen in het percentage MAP-meetpunten met normoverschrijding. Tot de regio's met veel MAP-meetpunten met overschrijding behoren centraal West-Vlaanderen, met een groot deel van het IJzerbekken, het westen van het Leiebekken en het deel van de Brugse Polders tussen Brugge, Gent en de Nederlandse grens, het bekken van de Boven-Schelde, de regio Mechelen, de Noorderkempen, het centraal Demerbekken, en Noord-Limburg. Daarnaast zijn er ook heel wat gebieden waar quasi geen MAP-meetpunten overschreden zijn. Tot deze regio's behoren de kustpolders, het Waasland, het Denderbekken, de Zuiderkempen en grote delen van Zuid-Limburg.

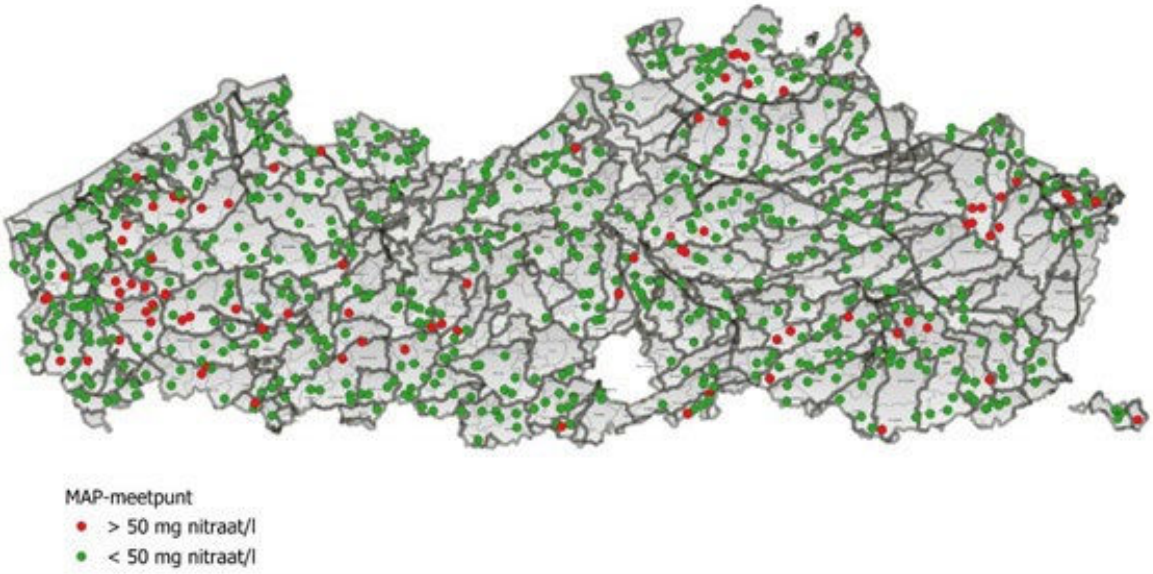

Figuur 3 MAP-meetpunten met en zonder overschrijding van de drempelwaarde van 50 mg nitraat/l in winterjaar 2024-2025

2.2.4 Toets aan de oppervlaktewaterdoelstellingen van het mestbeleid

De afstroomzones van de Vlaamse waterlichamen worden gebruikt als geografische basiseenheid voor de indeling in de verschillende gebiedstypes van het gebiedsgericht beleid van MAP 6 en MAP 7. Per afstroomzone wordt de gemiddelde nitraatconcentratie bepaald als het gemiddelde van de gemiddelde nitraatconcentraties van de MAP-meetpunten in de afstroomzone, per winterjaar.

MAP 6 stelde als doel dat de gemiddelde nitraatconcentratie in afstroomzones met een doelafstand, met minstens 4 mg nitraat per liter moest dalen en dat tegen 2027 alle maatregelen genomen moeten worden om op termijn de gemiddelde nitraatconcentratie in het oppervlaktewater in landbouwgebied beneden 18 mg nitraat/l te krijgen. MAP 7 verhoogt de ambitie en stelt dat alle maatregelen genomen worden om de gemiddelde nitraatconcentratie per afstroomzone in het oppervlaktewater in landbouwgebied beneden de streefwaarde van 18 mg nitraat/l te brengen tegen 2027 conform de timing van de Kaderrichtlijn Water. Vlaanderen zal een doelfasering vragen aan de Europese Commissie in het kader van een verbeterstrategie om de doelstellingen zo snel mogelijk te behalen.

Figuur 4 laat de gemiddelde nitraatconcentratie per afstroomzone in 2024-2025 zien. Qua indeling wordt gebruik gemaakt van de drempelwaarden voor de gebiedstype-indeling, aangevuld met een klasse groter dan 50 mg nitraat/l.

De donkergroene afstroomzones, hebben een gemiddelde onder de 18 mg nitraat/l en voldoen daarmee aan de streefwaarde. In deze donkergroene gebieden ligt 57,5% van het landbouwareaal. Dat is beter dan bij de uitgangssituatie van MAP 6, toen voldeed 52% van het landbouwareaal aan de streefwaarde. De lichtgroene afstroomzones voldoen nog niet aan de doelstelling van 18 mg nitraat/l maar gaan in de juiste richting (32,5%). Bij de gele, oranje en rode afstroomzones is het doel nog niet binnen bereik. Slechts 1% van het landbouwareaal ligt in een afstroomzone waar het gemiddelde van winterjaar 2024-2025 boven de 50 mg nitraat/l ligt. De gele en oranje afstroomzones tellen beide 6,5% van het landbouwareaal. 2,5% van het landbouwareaal ligt in een afstroomzone zonder MAP-meetpunt.

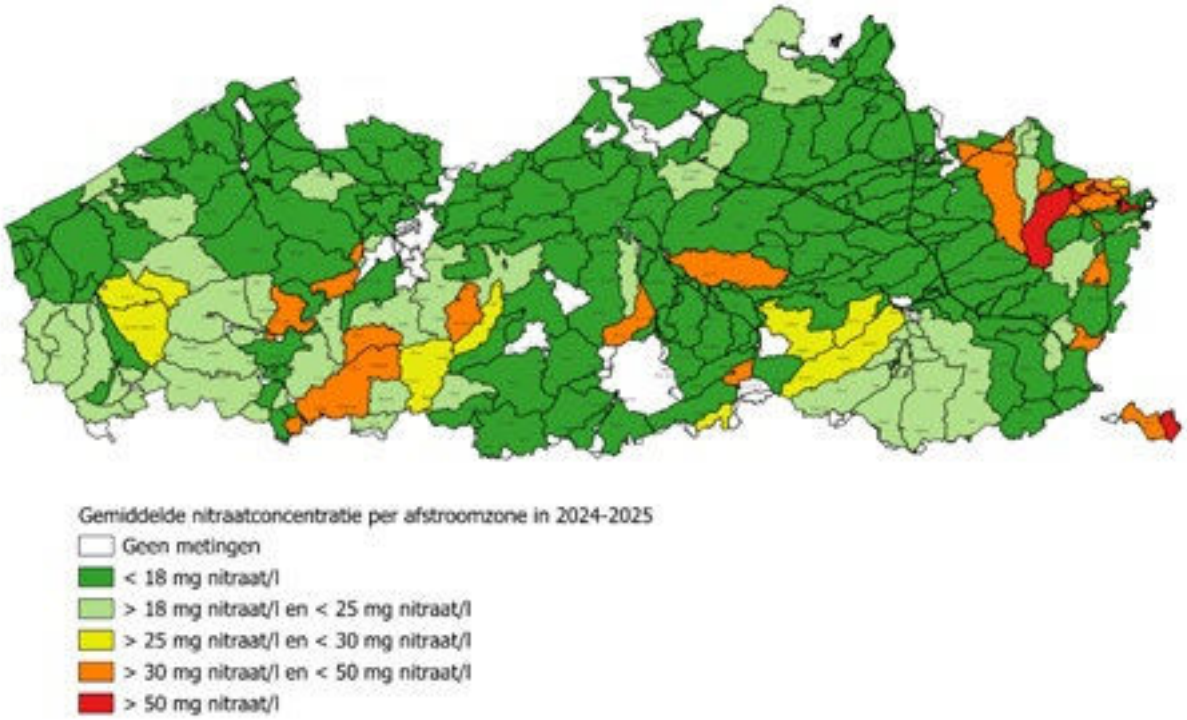

Figuur 4 Gemiddelde nitraatconcentratie per afstroomzone in 2024-2025

2.2.5 Orthofosfaat in het MAP-meetnet

Figuur 5 geeft de toestandsbeoordeling voor orthofosfaat in het MAP-meetnet weer sinds winterjaar 2010-2011. Sinds 2015-2016 neemt het aantal meetpunten dat aan de milieukwaliteitsnorm voldoet (de klassen “goed” en “zeer goed”) geleidelijk toe. In het vorig winterjaar 2023-2024 ging het achteruit. Het aantal meetpunten in de klasse “zeer goed” daalde van 28% in 2022-2023 tot 17% in 2023-2024. Deze achteruitgang kan deels het gevolg zijn van de wateroverlast in de winterperiode van 2023-2024, met mogelijks meer fosfaatbelasting uit diverse bronnen. In het recentste winterjaar 2024-2025 stijgt het aantal meetpunten dat aan de milieukwaliteitsnorm voldoet weer naar 48% wat vergelijkbaar of iets beter is dan de resultaten in het winterjaar 2021-2022 (46%) en 2022-2023 (44%).

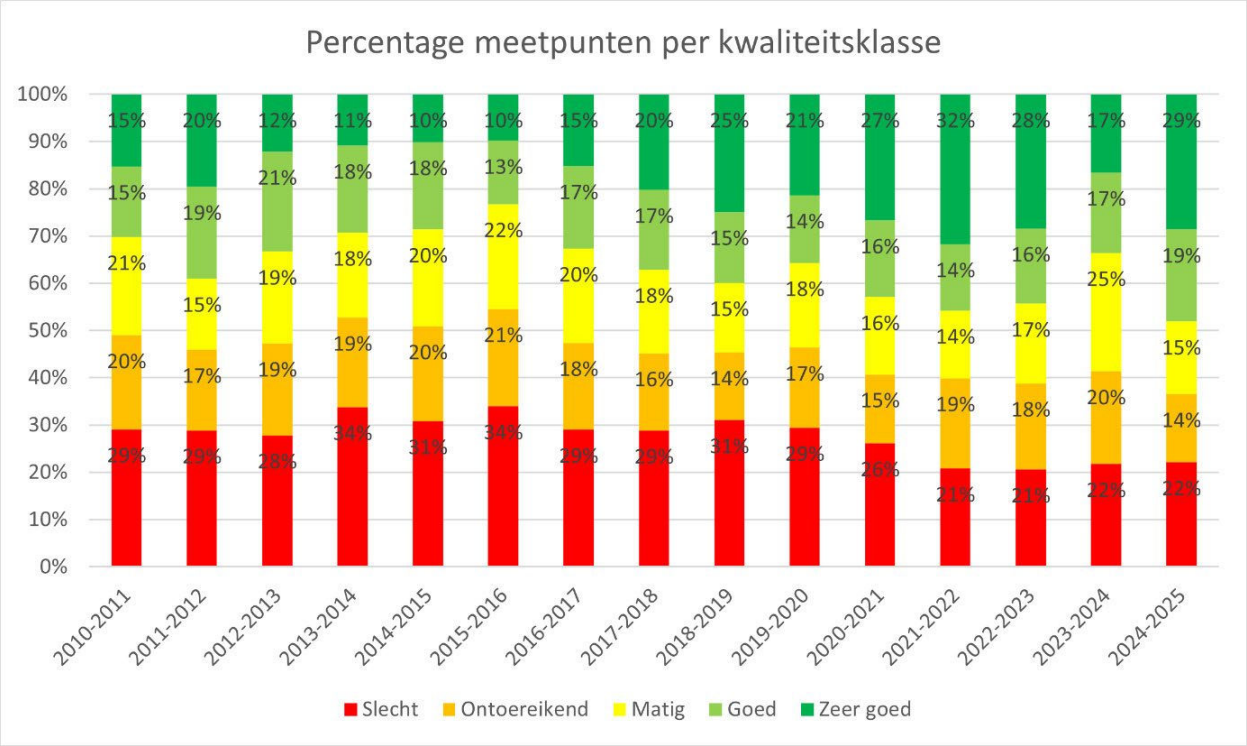

Figuur 5 Toestandsbeoordeling voor orthofosfaat in het MAP-meetnet voor de periode 2010-2025, per winterjaar

Figuur 6 geeft de resultaten van de orthofosfaatmetingen in het MAP-meetnet geografisch weer. Ze geeft duidelijk aan dat in West-Vlaanderen het overgrote deel van de MAP-meetpunten tot de klasse slecht, ontoereikend of matig behoort. Dit komt niet alleen door bemesting of erosie maar ook omdat er fosfaat vrij kan komen door de afbraak van veen onder andere omdat het waterpeil daalt. In het oosten van Vlaanderen is er ijzerrijk grondwater dat zich aan fosfaat bindt waardoor daar lagere concentraties gemeten worden. Bovenstaande dynamiek van de achterliggende bodemprocessen en het hydrologisch regime hebben een verschillende impact op het aantal normoverschrijdingen door fosfaat en nitraat. Daardoor verschilt de geografische verdeling van fosfaat van nitraat.

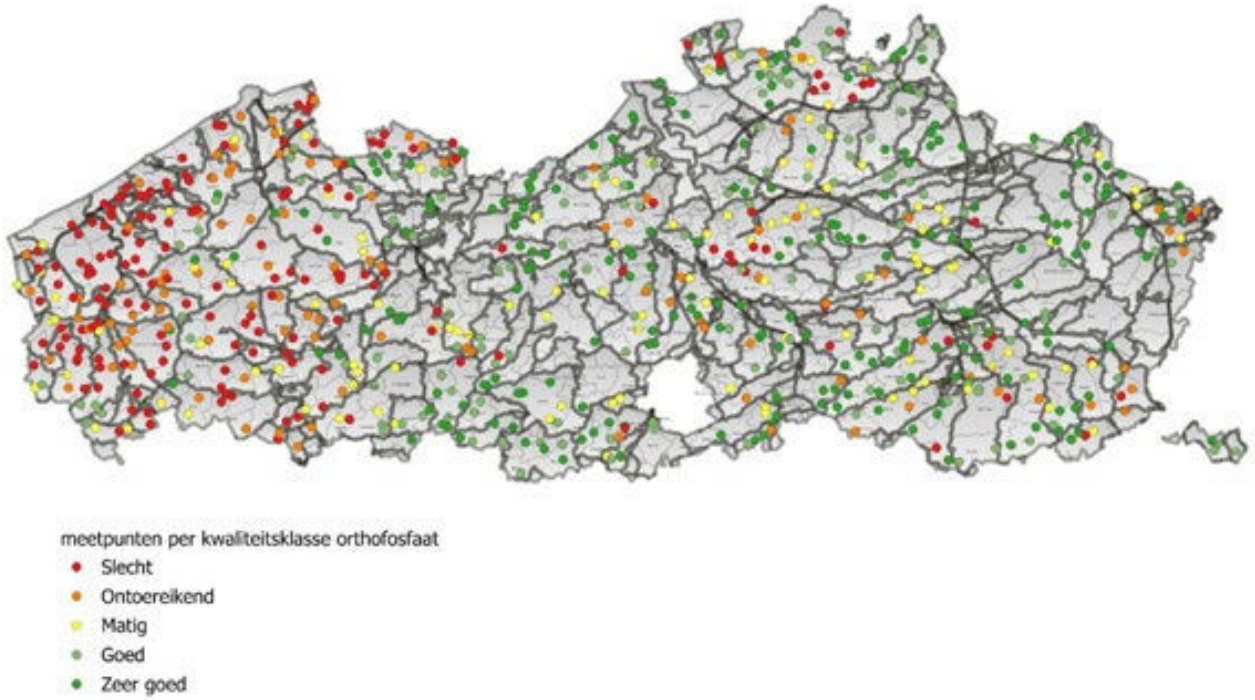

Figuur 6 Beoordeling meetresultaten MAP-meetnet voor orthofosfaat voor winterjaar 2024-2025

2.3 GRONDWATERKWALITEIT

2.3.1 Gemiddelde nitraatconcentratie in het freatisch grondwatermeetnet

Sinds 2007 wordt een daling van de gewogen gemiddelde nitraatgehalten op filterniveau 1 vastgesteld, tot 31,9 mg NO_3^-/l in het najaar van 2014 (Figuur 7). Daarna is het tot een eerste trendbreuk gekomen en zijn de gemiddelde gewogen nitraatconcentraties op filterniveau 1 opnieuw gestegen. Vanaf het najaar 2017 tot 2020 bleven de concentraties vrij stabiel rond de 35 mg NO_3^-/l. Door de droogteperiodes en daardoor gedaalde grondwaterstanden in de najaren 2018 tot 2020, was er een beperktere monstername, maar dit heeft niet tot significante wijzigingen van de nitraatconcentratie in de bovenste filter geleid. Toch zijn de resultaten met de nodige voorzichtigheid te interpreteren. In het voorjaar van 2021 komt het echter tot een tweede trendbreuk met een toename van de gewogen gemiddelde nitraatconcentratie tot 37 mg NO_3^-/l. Ondanks een tussentijdse lichte daling in het najaar van 2021 stijgt de gemiddelde nitraatconcentratie in de bovenste filter verder tot meer dan 40 mg NO_3^-/l tijdens het najaar van 2022. Er bestaan indicaties dat de toename van de nitraatconcentraties in 2021 en 2022 gekoppeld is aan de natte weersomstandigheden, vooral in 2021. Deze omstandigheden leidden tot meer grondwateraanvulling en uitspoeling van nitraten die zich tijdens droge jaren in de bodem hadden geaccumuleerd.

Daarna zijn de gemiddelde nitraatconcentraties terug gedaald tot 33 mg NO_3^-/l in 2024, vergelijkbaar met het lagere niveau in 2015 (bij de start van MAP 5). Bij deze afname spelen de geleverde inspanningen van de landbouwers een rol, maar ook verdunningsverschijnselen door bijzonder natte weersomstandigheden en voorafgaande mindere accumulatie van nitraten hebben een invloed. De invloed van de weersomstandigheden op de meetresultaten maakt het moeilijk om het effect van de

geleverde inspanningen te bepalen, maar de evolutie van de meetresultaten tussen 2022 en 2024 wijst in ieder geval op een verbetering.

Afwijkend van het rapport nutriënten in oppervlakte- en grondwater van de VMM zijn hier ook de resultaten van het droge meetjaar 2025 meegenomen. Hieruit blijkt, dat de dalende trend zich niet verder doorzet en een gemiddelde gewogen nitraatconcentratie is gemeten van 34,4 mg NO_3^-/l, vergelijkbaar met deze tijdens de droogteperiode van 2018 tot 2020. Het is af te wachten in welke mate de huidige trend zich verder ontwikkelt, maar de vastgestelde nitraatconcentratieschommelingen van de laatste meetjaren zijn duidelijk mee beïnvloed door recente weersafhankelijke effecten, waarmee rekening moet worden gehouden.

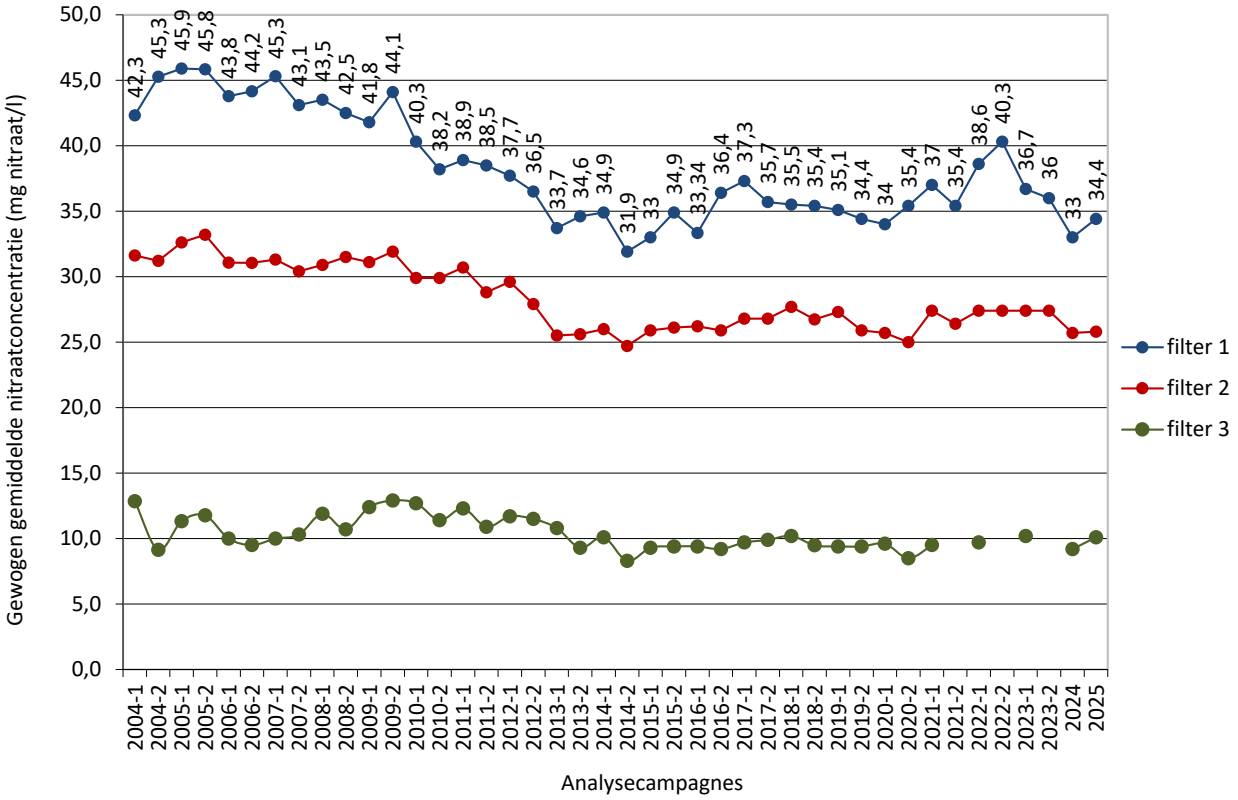

Figuur 7 Evolutie van de gewogen gemiddelde nitraatconcentratie ter hoogte van de drie filters in het freatische grondwatermeetnet vanaf 2004

2.3.2 Regionale en lokale verschillen in het freatisch grondwatermeetnet

Net zoals voor oppervlaktewater, zijn er ook voor grondwater regionale en lokale verschillen (Figuur 8). Ook in 2024 verspreiden de nitraten zich vrij heterogeen, toch worden er een aantal clusters van putten met goede en minder goede kwaliteit (>50 mg NO_3^-/l) vastgesteld. Over het algemeen blijft de situatie positief langs de kust (Polders) en het zuidelijke deel van de provincie Antwerpen (delen van het Netebekken). Het aantal overschrijdingen boven de 50 mg NO_3^-/l is hier vrij beperkt. Voor de cluster van putten met veel nitraatoverschrijdingen in Noord-Limburg, meer bepaald in de zone van de Hoogterrasafzettingen (HHZ 23) en de Maas-Rijn-Afzettingen (HHZ 22) wordt een status quo vastgesteld. In het centrale en zuidelijke gedeelte van West-Vlaanderen, de noordelijke provincie Antwerpen (Noorderkempen) en het merendeel van de provincie Oost-Vlaanderen is er een afwisseling van putten

met goede en minder goede grondwaterkwaliteit. Het aantal meetpunten zonder overschrijding overweegt hierbij. Opvallend is ook de accumulatie aan meetpunten met minder goede nitraatgehaltes in de omstreken van Brussel. Ten oosten van Brussel (zone Leuven en Hageland) heeft dit waarschijnlijk voor een deel te maken met diepe grondwaterstanden in de aanwezige heuvels met bij gevolg trage responstijden, zodat het hier vermoedelijk over 'oudere' nitraatcontaminaties gaat. Een snelle verbetering van de nitraatgehalten in het grondwater wordt hier niet meteen verwacht.

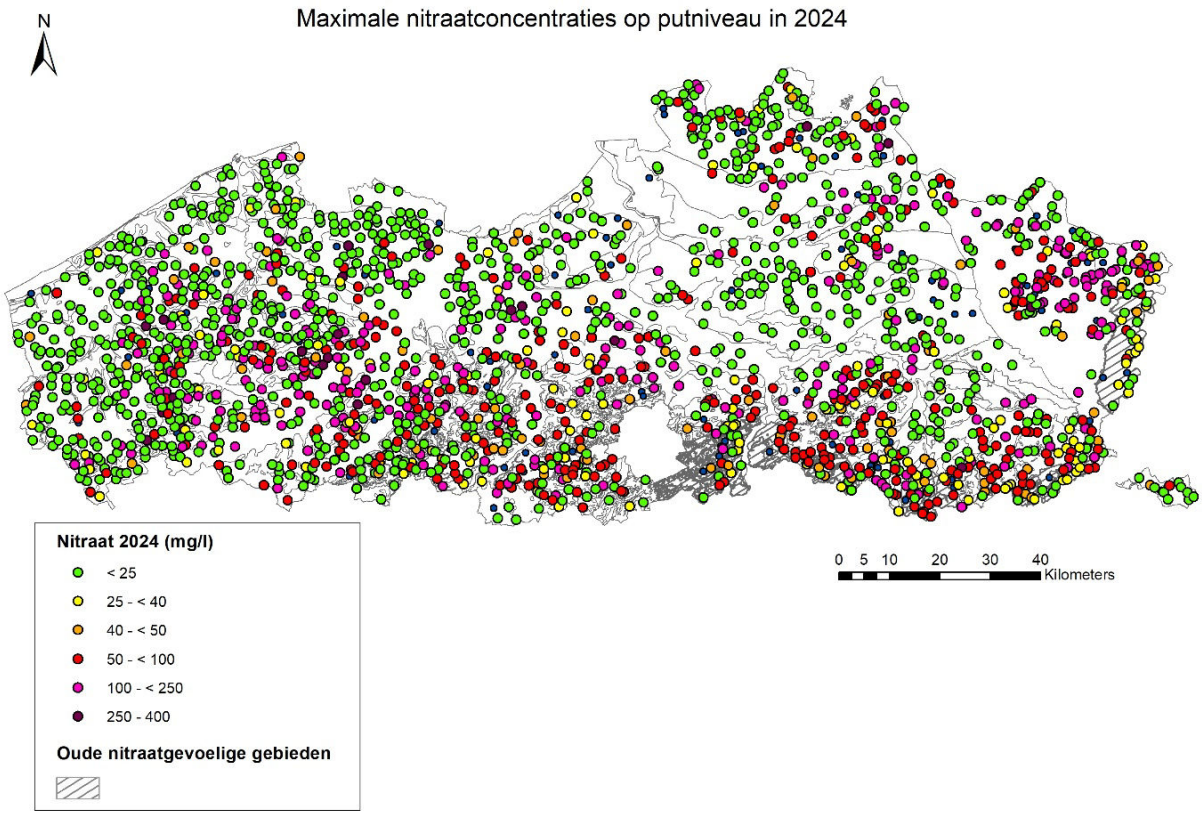

Figuur 8 Maximale nitraatconcentratie per put van het freatische grondwatermeetnet in 2024

In totaal worden in 2024 op gemiddelde basis op meer dan 33% van de bemonsterde putten overschrijdingen van de nitraatnorm van 50 mg NO_3^-/l vastgesteld (Figuur 9). Dit is een duidelijke verbetering ten opzichte van de situatie in 2023. Positief valt ook op dat in 2024 meer dan de helft van de putten gekenmerkt is door nitraatconcentraties beneden de drinkwaterrichtwaarde van 25 mg NO_3^-/l.

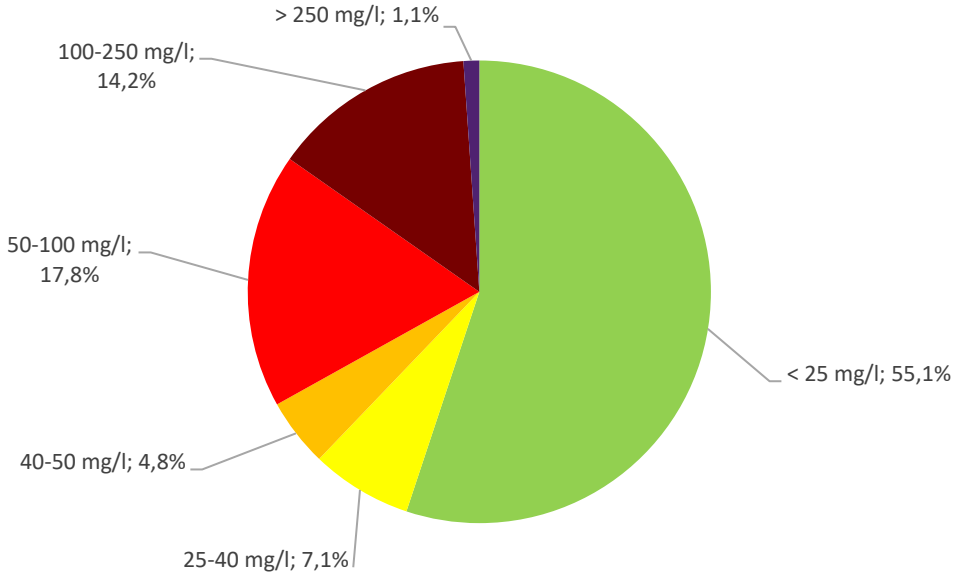

Figuur 9 Procentuele verdeling van de putten op basis van maximaal gemiddelde nitraatconcentraties op putniveau in 2024

2.3.3 Toets aan de grondwaterdoelstellingen van het mestbeleid

Volgens de MAP 6 doelstelling voor grondwater moeten afstroomzones met een slechte grondwaterkwaliteit (gebiedstypes grondwater +1, 2 en 3) een globale dalende trend van minstens 0,75 mg nitraat/l per jaar te realiseren. Dat komt overeen met een reductie van 3 mg nitraat/l over een periode van 4 jaar. Deze doelstelling wordt verder gezet in MAP 7. Ook voor afstroomzones waar de grondwaterkwaliteit in de looptijd van MAP 6 en MAP 7 achteruit gaat, moet de grondwaterkwaliteit jaarlijks met minstens 0,75 mg nitraat/l per jaar verbeteren..

Belangrijk voor de beoordeling is dus vooral de nitraattrend, hoewel de toestand medebepalend is of afstroomzones al dan niet worden aangeduid met een bepaald gebiedstype omwille van onvoldoende grondwaterkwaliteit. Dit impliceert ook, dat een gunstige trend en het voldoen aan de doelstelling niet meteen betekent, dat reeds overal de gemiddelde nitraatconcentratie op afstroomzoneniveau voldoet aan de grondwaterkwaliteitsnorm van 50 mg nitraat/l.

Volgens de initiële gebiedstype-indeling 2019-2020 bevond 211.900 ha landbouwgrond (o.b.v. het landbouwareaal in 2024), overeenkomend met 32% van het totale landbouwareaal, zich in afstroomzones in gebiedstype grondwater +1, 2 en 3.

Van deze 211.900 ha landbouwgrond, wordt bij 151.000 ha, of 71%, een verbetering van minstens 3 mg NO_3^-/l gerealiseerd over 4 jaar tijd volgens de meest recente beoordeling (data 2021-2024). Dit zijn de blauwe afstroomzones in Figuur 10. Bij 60.800 ha, of 29%, vertoont de trend onvoldoende verbetering (rode afstroomzones in Figuur 10). Bijkomend zijn er ook een beperkt aantal zones, die eerder niet konden worden geëvalueerd, maar volgens de meest recente gegevens aan de doelstelling voldoen (licht groene zones in Figuur 10).

Deze analyse vertrekt vanuit de initiële afbakening van gebiedstypes van 2019-2020. Ondertussen zijn er een aantal afstroomzones die initieel gebiedstype 0 waren, die ongunstig evolueren en volgens de meest recente beoordeling afgebakend worden als gebiedstype +1, 2 of 3 (roze zones in Figuur 10). Deze zones vertegenwoordigen bijna 3,6% (24.000 ha) van het landbouwareaal in 2024.

Volgens de meest recente beoordeling wordt voor 84.800 ha landbouwareaal (60.800 ha + 24.000 ha), of 12,8% van het totale landbouwareaal, de grondwaterdoelstelling uit MAP 6 niet behaald. Dit is een verbetering ten opzichte van de initiële situatie, vooral te wijten aan de concentratievermindering in 2023 en 2024 en bijgevolg een gunstige nitraattrend.

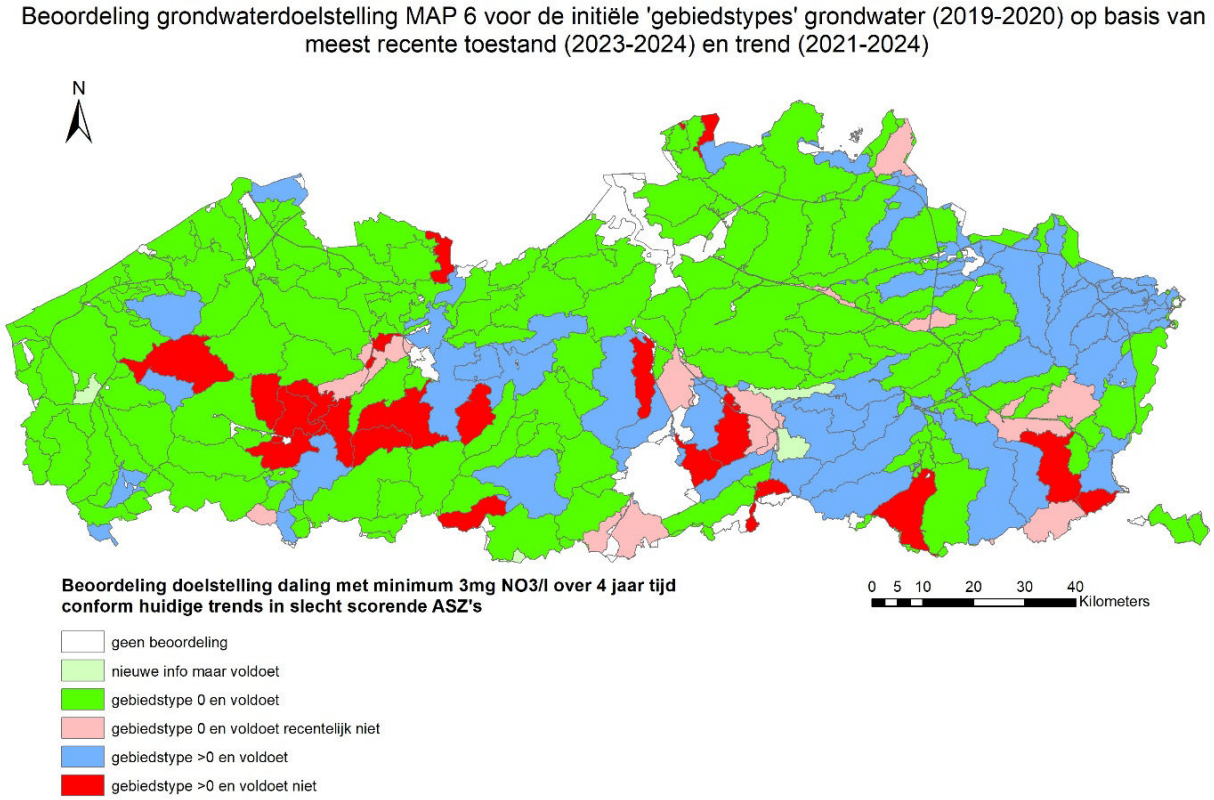

Figuur 10 Trendanalyse voor gebiedstypes criterium grondwater (initiële afbakening MAP 6) op basis van meest recente toestand 2023-2024 en trend 2021-2024 en de afstroomzone-indeling van 2023

Uit de toets aan de grondwaterdoelstelling van MAP 6 (gebiedstype grondwater 0 of minstens 3 mg nitraat/l daling per slecht scorende afstroomzone over 4 jaar tijd) blijkt een toename van het landbouwareaal dat voldoet aan het doel van MAP 6, van 74,5% bij de start van MAP 6 tot 85,9% volgens de recente meetgegevens (Tabel 1). Ondanks deze duidelijke verbetering is er een lichte verschuiving tussen gebieden. Ten opzichte van de initiële situatie voldoet veel landbouwareaal dat eerder afgebakend was als slecht scorend voor grondwater aan de doelstelling bij de recentste beoordeling (151.000 ha). Daarnaast is er 24.000 ha landbouwareaal dat eerder gebiedstype 0 was voor grondwater en nu niet meer aan de doelstelling voldoet. Naast de verbetering tegenover begin van MAP 6 er vooral een duidelijke verbetering tegenover de beoordeling van vorig jaar toen er slechts 69,3% van het landbouwareaal aan de grondwaterdoelstelling voldeed. Zoals reeds eerder opgemerkt speelt de gunstige concentratie-evolutie tijdens de meetjaren 2023 en vooral 2024 hierbij een belangrijke rol. Opvallend is ook de duidelijke verbetering in het oosten van Vlaanderen, bijvoorbeeld in het noorden van Limburg. Ondanks de dikwijls hoge gemiddelde nitraatconcentraties van meer dan 50 of 60 mg NO_3^- /l per afstroomzone bepaalt hier de dalende trend de positieve evaluatie.

Voor 1,3% van het landbouwareaal kon geen beoordeling uitgevoerd worden.

Tabel 1 Verdeling van het landbouwareaal (op basis van landbouwareaal 2024) i.f.v. de toets aan de doelstelling van het mestbeleid (trendverbetering van 3 mg nitraat per liter per 4 jaar) bij de start van MAP 6 en bij de beoordeling in 2023, 2024 en 2025 (GT staat voor gebiedstype grondwater)

Beoordeling doelstelling	Situatie start MAP 6 beoordeling 2018 – data 2014-2017	Beoordeling 2023 – data 2019-2022	Beoordeling 2024 – data 2020-2023	Beoordeling 2025 - data 2021-2024
Voldoet	**494.704**	**427.614**	**459.722**	**570.015**
GT 0 (2019-2020) en blijft voldoen	439.724	334.424	364.436	418.929
GT > 0 (2019-2020) en voldoet	54.980	93.190	95.286	151.086
Geen GT (2019-2020) en voldoet	0	455	455	3.200
Voldoet niet	**156.942**	**224.486**	**192.378**	**84.830**
GT > 0 (2019-2020) en voldoet niet	156.942	118.732	116.635	60.836
GT 0 (2019-2020) en voldoet niet	0	105.754	75.743	23.994
Geen beoordeling	**11.850**	**11.396**	**11.396**	**8.651**
Totaal	**663.496**	**663.496**	**663.496**	**663.496**

Het is niet gemakkelijk om te bepalen hoe groot het effect van de maatregelen van MAP 6 (en MAP 7) op de grondwaterkwaliteit precies is. Omwille van de trage respons van het grondwatersysteem in sommige gebieden konden mogelijke effecten van MAP 6 en navolgende maatregelen het bovenste filterniveau van het grondwatermeetnet nog niet op alle plaatsen bereiken. De recentste beoordeling wijst wel op een duidelijke verbetering ten opzichte van de initiële situatie van MAP 6. Er zijn indicaties dat de nitraatinput vanuit de landbouw en de nitraatconcentratie in het water onderaan de wortelzone nog steeds te hoog is voor een goede kwalitatieve toestand van het grondwater (< 50mg NO_3^-/l), maar de nitraattrends zijn volgens de meest recente evaluatie met data tot 2024 over het algemeen gunstig. De gegevens van het vrij droge 2025 geven echter aan dat de trend instabiel is en terug iets hogere nitraatconcentraties worden gemeten. De nodige voorzichtigheid bij de effectbeoordeling is dus geboden. De meetresultaten van de meest recente jaren zijn in toenemende mate mede beïnvloed door klimatologische factoren, die afwisselend een positieve of negatieve impact hebben, waarmee rekening moet worden gehouden om de grondwaterdoelstellingen te kunnen realiseren.

2.3.4 Orthofosfaat in het freatisch grondwatermeetnet

Fosfaat in het grondwater vormt in de eerste plaats vooral een probleem voor de mogelijke impact op grondwaterafhankelijke terrestrische en aquatische ecosystemen. Er bestaat immers een kans op eutrofiëring. Om dergelijke effecten te voorkomen, is een grondwaterkwaliteitsnorm vastgelegd van 1,34 mg orthofosfaat per liter (o-PO_4/l).

Hoge fosfaatgehalten in het grondwater zijn in hoofdzaak te wijten aan natuurlijke processen. Zo worden maximale natuurlijke concentraties tot boven de grondwaterkwaliteitsnorm gemeten in het verzilte grondwater van de kuststreek (Polders) en in aanpalende stukken van de Vlaamse Vallei en de quartaire afzettingen in de IJzervlakte. De hier aanwezige lagen zijn rijk aan organisch materiaal. Buiten de kustgebieden worden iets hogere orthofosfaatconcentraties vooral aangetroffen in de zone van het Diestiaan en zijn deze ook eerder aan natuurlijke processen te wijten door de aanwezigheid van fosfaathoudende mineralen in de sedimenten die onder sterker gereduceerde condities gedeeltelijk in oplossing gaan. Omwille van de hogere natuurlijk achtergrondniveaus in het grondwater voor fosfaat zijn voor sommige grondwaterlichamen dan ook de milieukwaliteitsnormen gelijkgesteld aan het achtergrondniveau. Natuurlijke processen zijn immers geen aanleiding voor een slechte toestand van het grondwater. Dit is bijvoorbeeld voor de grondwaterlichamen van het Kust- en Poldersysteem het geval.

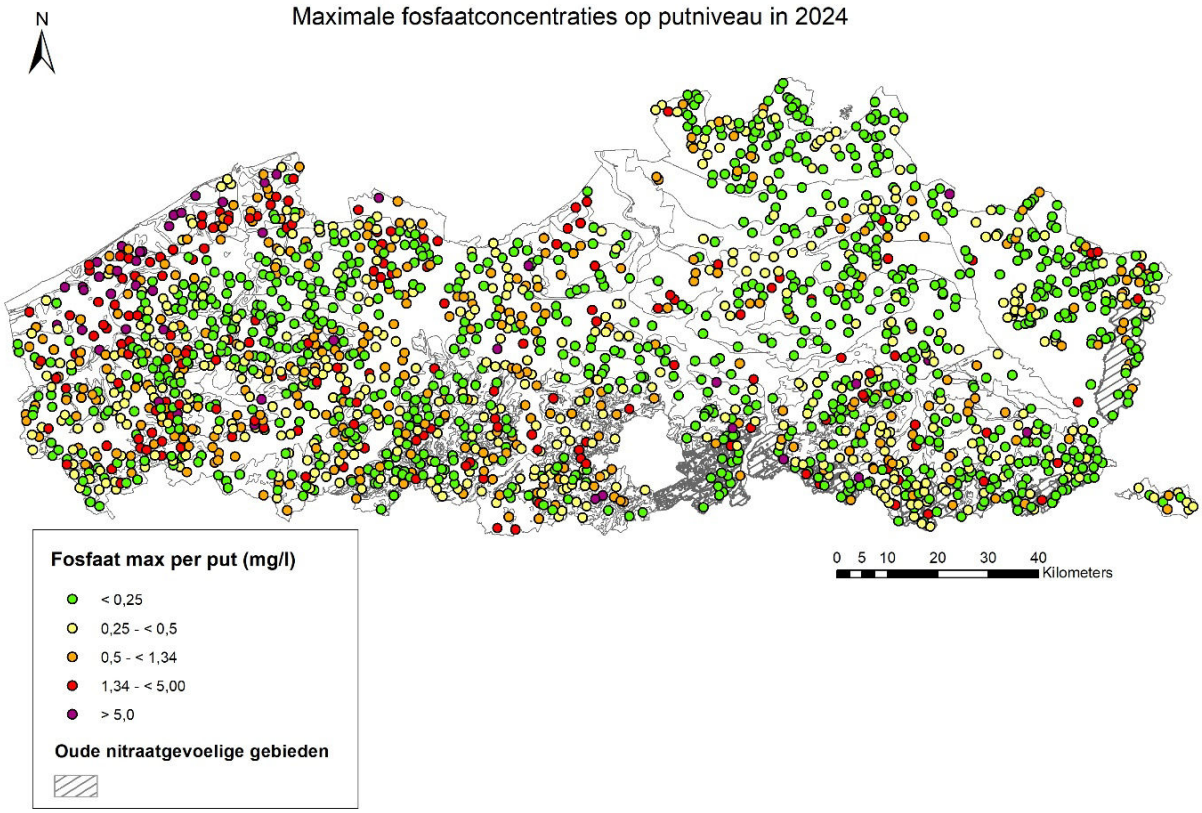

Figuur 11 Maximale orthofosfaatconcentraties in het grondwater in 2024

In het algemeen is er aan het verspreidingspatroon van orthofosfaat in het grondwater, door de vrij trage processen in vergelijking met nitraat, niet veel gewijzigd. Hoge concentraties in de Polders worden in 2024 opnieuw gemeten. In bepaalde zuidelijke gebieden van West-Vlaanderen zijn eveneens hogere fosfaatconcentraties vastgesteld. De natuurlijke aanwezigheid in de zone van het Diestiaan komt nauwelijks tot uiting, wat vermoedelijk met de gekozen concentratieklassen en de meetdiepte te maken heeft. Opvallend zijn ook de gemiddeld hogere fosfaatconcentraties in het grondwater in Oost- en West-Vlaanderen dan in de rest van Vlaanderen. Naast het voorkomen van sterker organische afzettingen in de jonge sedimenten (bv. veenlagen) heeft dit waarschijnlijk te maken met relatief ondiepe grondwatertafels en ondiepe reductieniveaus, zodat fosfaat hier sneller gemobiliseerd geraakt. Ook in de Noorderkempen zijn er ondiepe grondwaterstanden, maar daar komt het niet tot een aanrijking van fosfaat in het grondwater door de grote aanwezigheid van fosfaatbindende ijzer- en aluminiumhydroxiden.

Rechtstreekse baseflow met concentraties boven 0,3 mg o-PO_4/l kan tot eutrofiëringsverschijnselen in het oppervlaktewater leiden, onder voorwaarde dat het niet tot een precipitatie van fosfaat in het oxisch milieu komt (bv. neerslag als ijzerfosfaat).

Naast het natuurlijke voorkomen is fosfaat in het ondiepe grondwater ook van de landbouw afkomstig en zou het kunnen dat daardoor een bijkomende bijdrage voor eutrofiëring wordt geleverd. De huidige kennis van de Vlaamse watervoerende lagen laat echter niet toe te bepalen hoe groot deze bijdrage precies is en, omwille van het trage transport (o.a. sorptieprocessen), aan welke bemestingspraktijken uit het verleden dit te wijten is. Een duidelijk verband tussen het voorkomen van fosfaat in het grondwater en fosfaat in fosfaatverzadigde bodems is dan ook niet vast te stellen.

3 MESTSTROMEN IN VLAANDEREN

3.1 DIERLIJKE MESTPRODUCTIE

De evolutie van de Vlaamse veestapel wordt de voorbije 5 jaren gekenmerkt door een **structurele afname van het aantal varkens**. De varkensstapel daalde verder tot 4,89 miljoen in 2025. Ten opzichte van 2015 betekent dit in 2025 een afname met 21,9%. De vrijwillige stopzettingsregeling voor varkensbedrijven ('varkenscalls') leidde in de periode 2023-2024 tot een reductie met 0,4 miljoen varkens.

Ook de rundveestapel blijft afnemen en bedroeg 1,17 miljoen dieren in 2025 (-3,5% t.o.v. 2024 en -11,9% t.o.v. 2015). Na jaren van groei bij het melkvee is sinds 2024 sprake van een afname van het aantal melkkoeien, terwijl het vleesvee en het vervangingsvee al langer dalen.

De pluimveestapel groeide daarentegen verder tot 41,5 miljoen dieren in 2025 (+24,3% t.o.v. 2015), vooral door een toename van het aantal slachtkuikens; het aantal legkippen blijft grotendeels stabiel. Andere landbouwdieren vertegenwoordigen slechts een beperkt aandeel in de totale veestapel.

Deze trends weerspiegelen zich in de **dierlijke mestproductie**, die **voor het 4de jaar op rij daalt**, van 121,9 miljoen kg N en 56,0 miljoen kg P_2O_5 in 2024 naar **121,7 miljoen kg N en 55,6 miljoen kg P_2O_5 in 2025**. De beperkte daling in 2025, ondanks de verdere afname van runderen en varkens, is grotendeels het gevolg van de verhoging van de uitscheidingscijfers bij zoogkoeien en hoogproductieve melkkoeien. Door deze aanpassing ligt de berekende mestproductie in 2025 ongeveer 1,8 miljoen kg N en 0,8 miljoen kg P_2O_5 hoger dan met de vroegere normen het geval zou zijn geweest. Omdat het belangrijk is om de productie zo correct mogelijk te bepalen, zijn de uitscheidingscijfers aangepast o.b.v. de meest recente wetenschappelijke inzichten.

De productiedruk (kg N per hectare landbouwareaal) is op Vlaams niveau licht gedaald van 189 kg N/ha in 2015 naar 184 kg N/ha in 2025. De druk blijft het hoogst in centraal West Vlaanderen en in het noorden van Antwerpen en Limburg. In meer dan de helft van de afstroomzones nam de productiedruk over de voorbije tien jaar duidelijk af. De daling is vooral toe te schrijven aan de varkenssector, terwijl bij rundvee – en meer bepaald melkvee – in een aanzienlijk aantal zones een stijgende druk wordt vastgesteld. Bij pluimvee is de productiedruk relatief laag, maar wel licht toegenomen sinds 2015. Pluimveemest wordt quasi volledig verwerkt en geëxporteerd uit Vlaanderen en komt vrijwel niet op Vlaamse landbouwgrond terecht.

Richting 2030 wordt, op basis van een enquête bij veehouders uitgevoerd door het Agentschap Landbouw en Zeevisserij, een **verdere afname van de rundvee- (-7 tot -9%) en vooral varkensstapel (-16 tot -23%) verwacht. Dit vertaalt zich in een geraamde totale netto mestproductie van 112,3 tot 117,8 miljoen kg N en 51,2 tot 53,1 miljoen kg P_2O_5, wat neerkomt op een duidelijke daling ten opzichte van referentiejaar 2023** in de enquête. De uiteindelijke impact blijft wel afhankelijk van de beleids- en de economische context.

3.1.1 Veestapel

Tabel 38 en Tabel 40 bieden een gedetailleerd overzicht van het aantal dieren per diercategorie, per provincie en van de evolutie van het aantal dieren. De belangrijkste tendensen per diersoort komen hieronder aan bod.

Sinds 2017 zien we een daling van het totaal aantal **runderen** in Vlaanderen, tot 1,17 miljoen runderen in 2025 (-3,5% t.o.v. 2024 en -11,9% t.o.v. 2015) (Figuur 12). Doorheen de jaren, is er verschuiving opgetreden van minder vleesvee naar meer melkvee. Ten opzichte van 2015 is het aantal melkkoeien met 12,7% gestegen in 2025. Maar sinds 2024 lijkt er een halt te komen aan de groei van de melkveestapel. Waar het aantal melkkoeien gestaag steeg sinds 2013, tot 323.900 melkkoeien in 2023, zien we vanaf 2024 terug een lichte afname tot 323.200 melkkoeien in 2024 (-0,2% t.o.v. 2023) en 317.700 melkkoeien in 2025 (-1,7% t.o.v. 2024). Ook bij het vervangingsvee zien we een afname, met voor het eerst een lichte afname in 2022 en die zich duidelijk verderzet in de daaropvolgende productiejaren. Bij de meeste vleesveecategorieën (uitgezonderd mestkalveren) zet de inkrimping zich verder (Figuur 12).

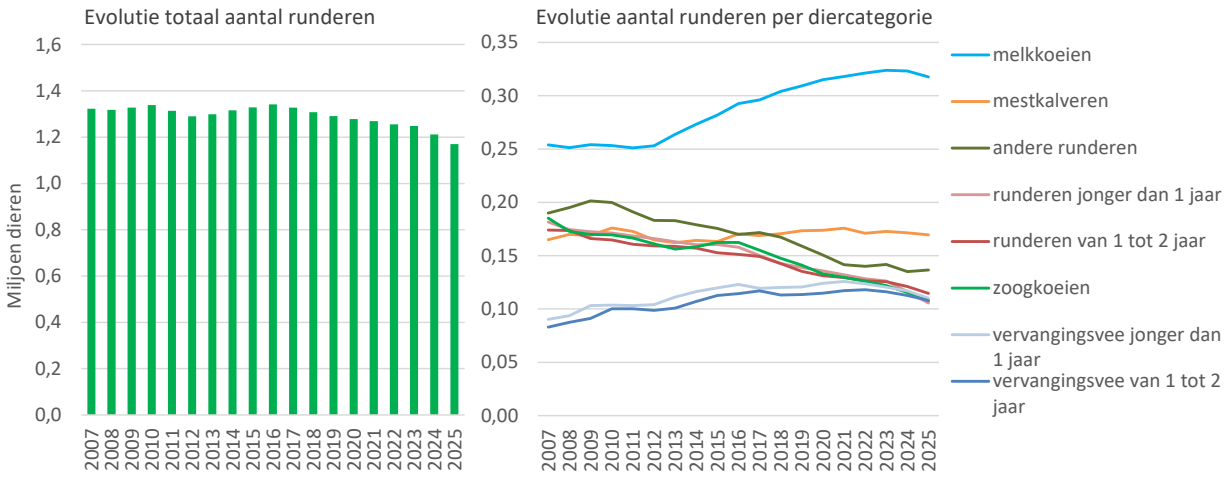

Figuur 12 Evolutie van het totaal aantal runderen en van het aantal runderen per diercategorie[5] sinds 2007

Sinds 2015 daalde het aantal **varkens** tot een quasi constant niveau van 5,9 miljoen dieren in de periode 2019-2021. Na de duidelijke afname van het aantal varkens in 2022 (5,39 miljoen varkens) en 2023 (5,06 miljoen varkens), is er opnieuw een afname tot respectievelijk 4,99 miljoen varkens in 2024 (-1,2% t.o.v. 2023) en 4,89 miljoen varkens in 2025 (-2,0% t.o.v. 2024) (Figuur 13).

De recente evolutie van het aantal varkens in Vlaanderen is sterk beïnvloed door de maatregelen van het Stikstofdecreet van 26 januari 2024. Eén van de doelstellingen van het Stikstofdecreet is een afname van 30% van het aantal varkens tegen 2030, ten opzichte van het referentiejaar 2015. Uitgedrukt in aantal varkens, betekent dat een afname van 1,88 miljoen varkens. Anno 2025 is het is aantal varkens met 21,9% gedaald ten opzichte van 2015.

De vrijwillige stopzettingsregeling voor varkensstallen draagt hiertoe bij. Varkenshouders konden zich kandidaat stellen voor stopzetting tijdens twee oproepcycli, de zogenaamde 'varkenscalls'. De eerste periode richtte zich op bedrijven met varkens die een impactscore groter dan 0,5% hebben, de tweede periode op varkenshouders met een impactscore groter dan 0,025%.

[5] Meer info over de verschillende rundveecategorieën is terug te vinden op https://www.vlm.be/nl/themas/waterkwaliteit/Mestbank/mest/dierlijke-productie/bepaling_gemiddelde_rundveebezetting/Paginas/default.aspx

In het Voortgangsrapport PAS 2025, zijn de resultaten gepresenteerd van de varkenscalls. Onder impuls van beide oproepen is het aantal varkens op 366 bedrijven in totaal verminderd met 370.744 tijdens de periode 2023-2024, waarvan 184.628 varkens bij oproep 1 en 186.116 varkens bij oproep 2. De stopgezette varkens uit oproep 1 en 2 vertegenwoordigen ongeveer een vijfde (of 19,7%) van de reductie-opgave tegen 2030. Dat is een aanzienlijk aandeel: het stopzetten van de stallen en varkens in die bedrijven die steun krijgen zorgt immers voor een permanente reductie in dieren aangezien ook de nutriëntenemissierechten die hiermee samenhangen geschrapt worden. De zogenaamde varkenscalls leveren een significante bijdrage aan de reductie van de varkensstapel, hoewel het niet in te schatten is hoeveel van deze varkenshouders sowieso zouden stoppen.

Het Voortgangsrapport PAS 2025 maakt als kanttekening bij de tendens van varkensstapel, dat er reeds een neerwaartse trend in het aantal varkens was ingezet vóór de aankondiging van de oproepcycli voor varkensbedrijven, getuige de sterkste daling van 8,1% in 2022 t.o.v. 2021. Er was meer leegstand als gevolg van een slechte marktsituatie. In 2023 en 2024 zorgen hogere prijzen voor varkens en lagere voederprijzen terug voor een stijging in de Vlaamse conjunctuurindex in de sector, waardoor sommige bedrijven hun capaciteit terug opvoerden. De betere marktsituatie kan ervoor gezorgd hebben dat minder bedrijven effectief beroep hebben gedaan op steun en hun activiteiten vrijwillig hebben stopgezet. Hier werd voor een stuk aan tegemoet gekomen door de doelgroep in de tweede oproep te verbreden.

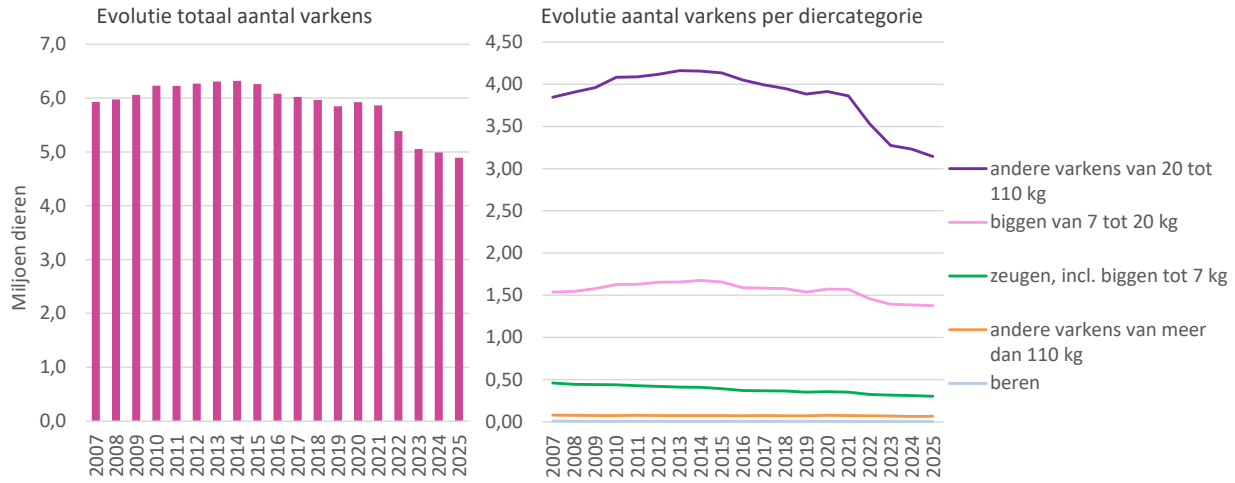

Figuur 13 Evolutie van het totaal aantal varkens en van het aantal varkens per diercategorie sinds 2007

Door de uitbreidingsmogelijkheden mits mestverwerking in de periode 2008-2021, is de voorbije jaren een gestage toename van het **pluimvee** vastgesteld. In 2024 en 2025 steeg de pluimveestapel verder tot respectievelijk 41,1 miljoen dieren (+1,0% t.o.v. 2023) en 41,5 miljoen dieren (+1,0% t.o.v. 2024) (Figuur 14). Ten opzichte van 2015 is de pluimveestapel met 24,3% gestegen in 2025. 2/3de van de pluimveestapel zijn slachtkuikens. Het aantal slachtkuikens stijgt gestaag, tot 27,3 miljoen dieren in 2025 (+1,3% t.o.v. 2024). Het aantal legkippen blijft daarentegen vrij stabiel.

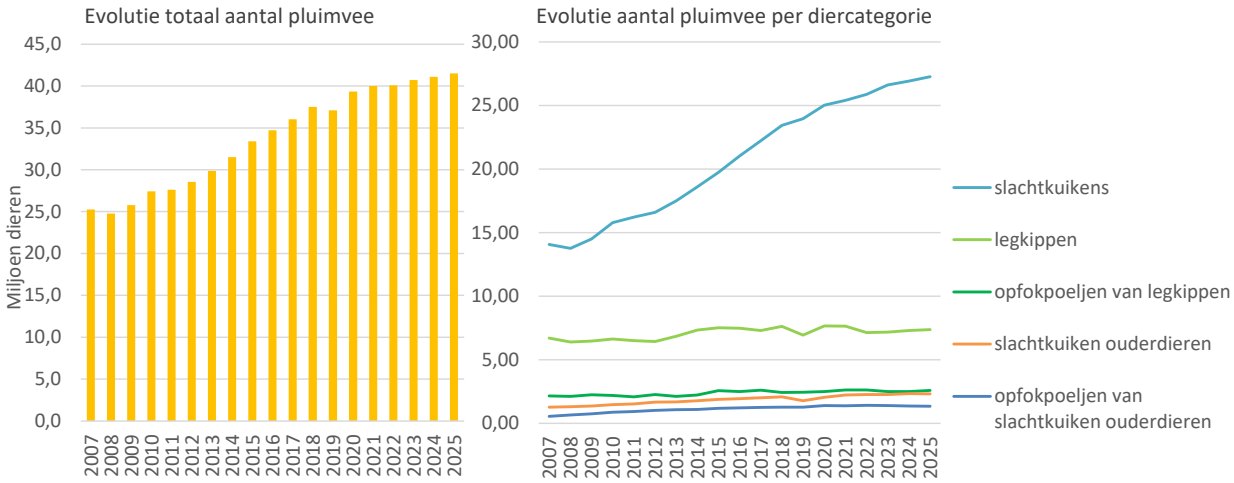

Figuur 14 Evolutie van het totaal aantal stuks pluimvee en van het aantal stuks pluimvee per diercategorie sinds 2007

De **andere landbouwdieren** vertegenwoordigen met 0,22 miljoen stuks slechts een klein aandeel van de totale veestapel (Figuur 15). Bij paarden en pony's wordt een gestage toename vastgesteld. Ook het aantal geiten en schapen kende een gestage stijging tot en met 2023, maar in 2024 treedt een stabilisering op. Het effect van de uitfasering van nertsenkwekerijen tegen eind 2023[6] is duidelijk zichtbaar. Bij konijnen werd een sterke afname vastgesteld tussen 2017 en 2018, waarna het aantal dieren vrij stabiel bleef, gevolgd door een tweede sterke afname tussen 2024 en 2025. Hier spelen onder meer de strengere regelgeving rond groepshuisvesting[7], de dalende consumptie van konijnenvlees en weinig opvolging binnen de sector een rol.

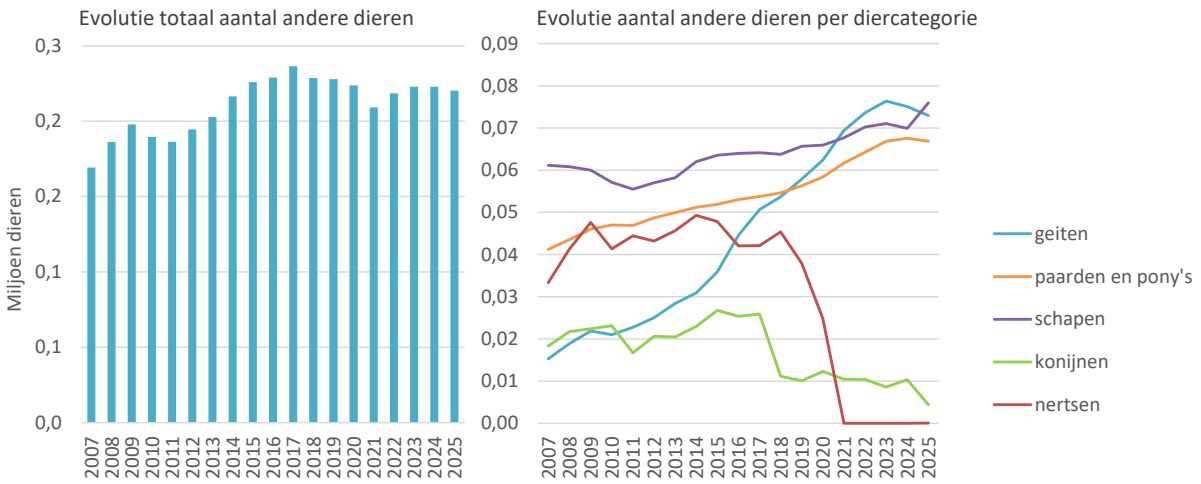

Figuur 15 Evolutie van het totaal aantal andere dieren en van het aantal andere dieren per diercategorie sinds 2007

[6] https://www.vlm.be/nl/themas/veerkrachtigeopenruimte/landcommissies/pelsdier-,%20eenden-%20en%20ganzenhouderij/Paginas/default.aspx

[7] Alle verrijkte kooien voor vleeskonijnen moeten uiterlijk voor 31 december 2024 vervangen worden door verrijkte parken

3.1.2 Dierlijke mestproductie

Evolutie van de productie van dierlijke mest

De netto hoeveelheid nutriënten in dierlijke mest die geproduceerd wordt in Vlaanderen, wordt bepaald door het aantal dieren, de voeders waarmee de dieren gevoederd worden en het staltype waarin de dieren gehuisvest zijn.

In 2024 zagen we een verdere afname van de mestproductie tot 121,9 miljoen kg N[8] en 56,0 miljoen kg P_2O_5. De netto N-productie in 2024 was 0,7 miljoen kg N lager dan in 2023 (-0,5%) en de P_2O_5-productie was met 0,4 miljoen kg P_2O_5 gedaald t.o.v. 2023 (-0,7%) (Figuur 16). Deze afname was in hoofdzaak het gevolg van de daling van het aantal runderen in 2024.

De mestproductie in 2025 bedraagt 121,7 miljoen kg N en 55,6 miljoen kg P_2O_5, wat vergelijkbaar tot beperkt lager is dan in 2024, ondanks de duidelijke verdere daling van het aantal runderen en varkens (Figuur 16). Dat deze daling zich niet vertaalt in een duidelijke daling van de berekende mestproductie, is een gevolg van de verhoging van de uitscheidingscijfers bij de melkkoeien en zoogkoeien in 2025 (zie hieronder voor meer informatie).

Tabel 39 in bijlage bevat een overzicht van de netto N-productie per diercategorie, per provincie. De evolutie van de netto N-productie en van de P_2O_5-productie per diercategorie is weergegeven in Tabel 41 en Tabel 42 in bijlage.

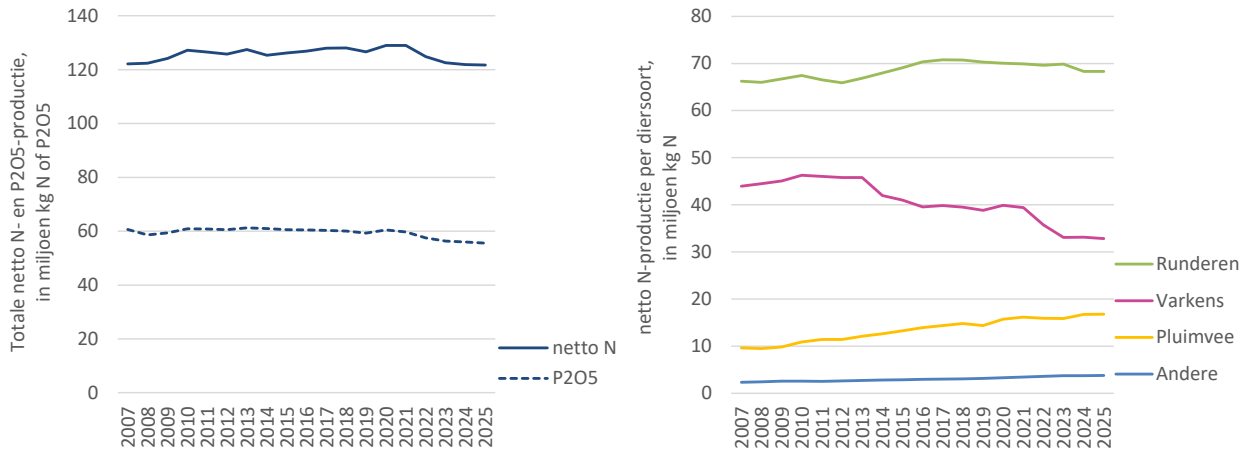

Figuur 16 Evolutie van de netto N- en P_2O_5-productie uit dierlijke mest in Vlaanderen sinds 2007 en van de netto-N-productie per diersoort

[8] Hierbij zijn de emissieverliezen uit stal en opslag in mindering gebracht

Verhoging van de uitscheidingscijfers bij melkkoeien en zoogkoeien

Op basis van wetenschappelijk onderzoek, zijn de uitscheidingscijfers voor zoogkoeien en hoogproductieve melkkoeien verhoogd:

- Voor zoogkoeien betekent dit een stijging van de uitscheiding van 65 kg N en 25 kg P_2O_5 per dier, per jaar in 2024 naar 75 kg N en 31 kg P_2O_5 per dier, per jaar vanaf 2027. De verhoging wordt gradueel doorgevoerd. In productiejaar 2025 werd een uitscheiding van 27 kg P_2O_5 en 69 kg N per dier, per jaar in rekening gebracht.
- Bij de melkkoeien is de uitscheidingsnorm afhankelijk van de melkproductie. Tot en met 2024 is de geldende uitscheidingsnorm 43 kg P_2O_5 en 131 kg N per dier, per jaar voor de hoogproductieve melkkoeien met een melkproductie hoger dan 10.000 kg melk/dier/jaar. Vanaf 2025 verhoogt dit tot 57 kg P_2O_5 en 169 kg N per dier, per jaar voor melkkoeien met een melkproductie van meer dan 14.750 kg melk/dier/jaar.

In Figuur 17 is voor de recente productiejaren de evolutie weergegeven van de netto N-productie bij melkkoeien en zoogkoeien o.b.v. de geldende uitscheidingscijfers in het betreffende productiejaar. Daarnaast is ook een berekende netto N-productie gevisualiseerd (met streepjeslijn) voor melk- en zoogkoeien o.b.v. de aangepaste uitscheidingscijfers. Deze berekende evolutie reflecteert beter het effect van de wijzigingen in het aantal dieren op de productie. De evolutie van de netto N-productie bij de andere rundveecategorieën is gegroepeerd weergegeven. Bij deze andere rundveecategorieën is er geen wijziging van de uitscheidingscijfers.

Figuur 18 toont de totale evolutie van de netto N- en P_2O_5-productie bij rundvee, met de geldende uitscheidingscijfers in het betreffende productiejaar en met de aangepaste uitscheidingscijfers voor melk- en zoogkoeien. Voor de zoogkoeien wordt de aanpassing gradueel doorgevoerd. De productie bij zoogkoeien met de aangepaste uitscheidingscijfers vanaf 2027 zou nog 0,5 miljoen kg N hoger zijn dan de productie op basis van de geldende uitscheidingscijfers in 2025.

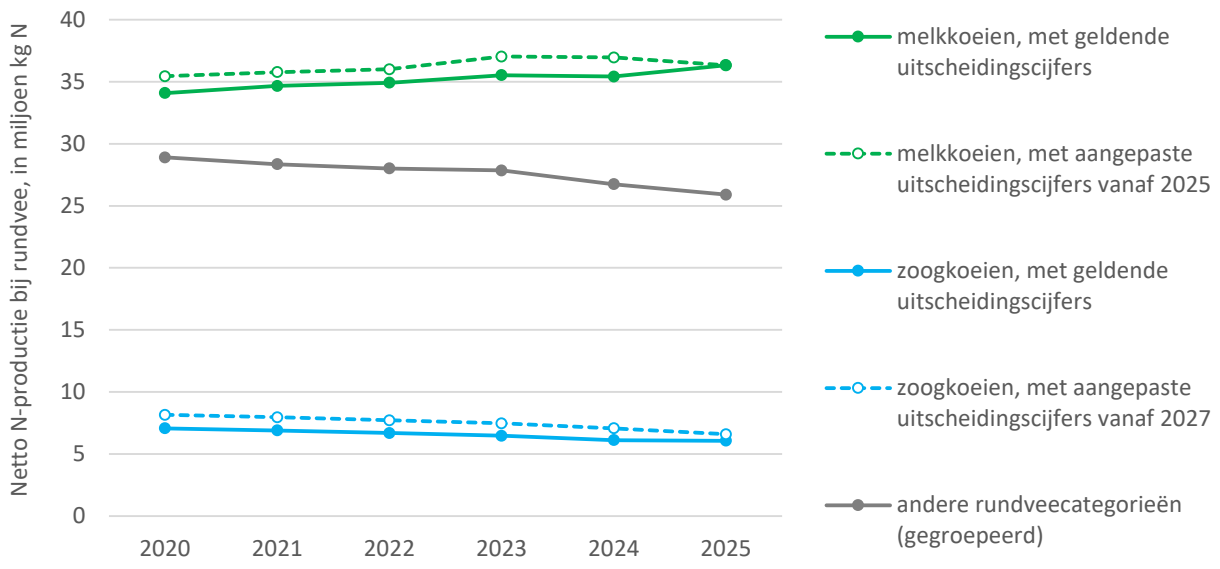

Figuur 17 Evolutie van de netto N-productie bij melkkoeien, zoogkoeien en andere rundveecategorieën (gegroepeerd), met de geldende uitscheidingscijfers in het betreffende productiejaar en met de aangepaste uitscheidingscijfers voor melkkoeien (geldig vanaf 2025) en zoogkoeien (geldig vanaf 2027)

Uit de figuren blijkt duidelijk dat de aanpassing van de uitscheidingscijfers bij hoogproductieve melkkoeien en zoogkoeien vanaf 2025 ervoor zorgt dat de mestproductie bij rundvee in 2025 op hetzelfde niveau blijft als in 2024, ondanks de daling van het aantal runderen tussen 2024 en 2025. Beide effecten heffen elkaar op.

Als de voormalige uitscheidingscijfers voor zoogkoeien en hoogproductieve melkkoeien zouden doorgerekend worden op de dieraantallen in 2025, dan zou de totale netto N-productie en de fosfaatproductie bij rundvee respectievelijk 1,8 miljoen kg N en 0,8 miljoen kg P_2O_5 lager zijn. Door de aanpassing van de uitscheidingscijfers wordt deze productie vanaf 2025 correcter bepaald en meegenomen in de mestbalans.

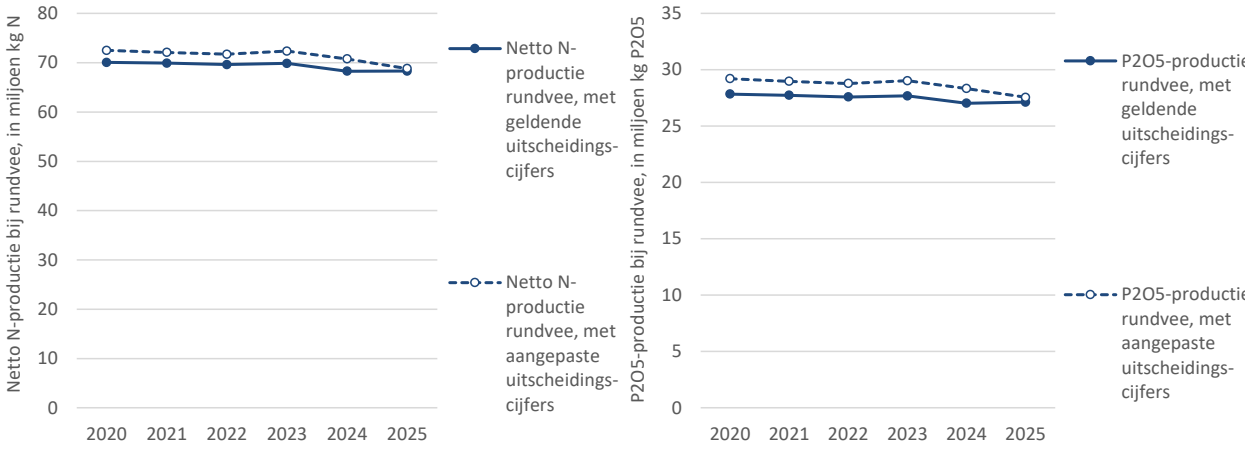

Figuur 18 Evolutie van de netto N- en P_2O_5-productie bij rundvee, met de geldende uitscheidingscijfers in het betreffende productiejaar en met de aangepaste uitscheidingscijfers voor melk- en zoogkoeien

Nutriëntenarme voeders bij varkens en pluimvee

Via nutriëntenarme voeders en verbeterde voedertechnieken, wordt gestreefd naar een verdere verlaging van de hoeveelheid nutriënten in de geproduceerde mest. Voor varkensbedrijven is het in de meeste gevallen bovendien verplicht om de productie met een nutriëntenbalansstelsel te berekenen. Landbouwers die opteren voor een nutriëntenbalansstelsel, werken niet met de forfaitaire uitscheidingsnormen maar met reële uitscheidingscijfers die bepaald worden op basis van een nutriëntenbalansstelsel. Er zijn twee nutriëntenbalansstelsels[9] mogelijk:

- Bij het stelsel 'regressie' wordt de uitscheiding van N en P_2O_5 berekend o.b.v. het lineaire verband tussen de opname van ruw eiwit en fosfor uit het voeder en de uitscheiding van N en P_2O_5. Dit verband is wetenschappelijk onderbouwd en vastgelegd in regressierechten.
- Bij het stelsel 'andere voeders of voedertechnieken' wordt de uitscheiding van N en P_2O_5 berekend o.b.v. een input-outputbalans. Landbouwers die met dit stelsel willen werken, moeten dat op voorhand aanvragen met een onderbouwing.

[9] Tot en met 2020 bestond nog een derde stelsel, namelijk het laagnutriëntenconvenant. Doorheen de jaren is de nutriënteninhoud van de voeders verlaagd waardoor de huidige standaardvoeders minder nutriënten bevatten dan vroeger. Omdat het laagnutriëntenconvenant nog maar werd gebruikt door een klein aantal landbouwers, werd het laagnutriëntenconvenant stopgezet vanaf het productiejaar 2021.

Doorheen de jaren is het gebruik van nutriëntenarme voeders een courante praktijk geworden bij varkens en pluimvee. Voor respectievelijk 98,5% van de varkens en 92,9% van het pluimvee wordt de uitscheiding bepaald o.b.v. regressie. Voor 6,9% van het aantal stuks pluimvee wordt de forfait toegepast, bij de varkens is dat amper 0,1%.

Het gebruik van nutriëntenarme voeders en verbeterde voedertechnieken zorgt voor 10,8 miljoen kg N en 7,3 miljoen kg P_2O_5 minder nutriënten in de dierlijke mest (ten opzicht van de productie, berekend op basis van de forfaitaire uitscheidingscijfers). Het grootste aandeel hiervan wordt ingenomen door varkens, goed voor 7,2 miljoen kg N en 3,6 miljoen kg P_2O_5 minder nutriënten. Het gebruik van nutriëntenarme voeders en verbeterde voedertechnieken bij pluimvee zorgt voor 3,0 miljoen kg N en 4,3 miljoen kg P_2O_5 minder nutriënten in dierlijke mest.

Een overzicht van de dierlijke mestproductie per varkens- en pluimveecategorie, per type nutriëntenbalansstelsel is terug te vinden in Tabel 43 in bijlage.

Stikstofverliezen uit stal en opslag

Bij de berekening van de netto stikstofproductie worden de stikstofverliezen uit de mest die optreden in de stal en in de opslag, in mindering gebracht. Het stikstofverlies wordt berekend o.b.v. het aantal dieren en emissieverliescijfers die afhankelijk zijn van de diercategorie en het staltype. Het staltype bepaalt hoeveel contact er optreedt tussen de mest en de lucht en beïnvloedt daardoor de stikstofverliezen uit de mest. Emissiearme stalsystemen beperken de contacttijd en/of contactoppervlakte met de lucht en zorgen ervoor dat minder stikstof verloren gaat uit de mest dan in traditionele stalsystemen. In traditionele stalsystemen waarop een wasser is nageschakeld voor de zuivering van de stallucht, zijn de stikstofverliezen uit de mest dezelfde als in een traditionele stal zonder wasser. Echter, de stikstofverliezen uit de mest in een stal met een wasser zullen uiteraard niet integraal in de lucht terecht komen. Minstens 70% van de stikstofverliezen uit de mest moet immers afgevangen worden in de wasser.

In 2025 bedraagt het totale stikstofverlies uit de mest 30,9 miljoen kg N, wat 0,4 miljoen kg N minder is dan in 2024 (-1,2%). De verdere afname van de stikstofverliezen uit de mest in 2025 is een gevolg van de afname van het aantal runderen en varkens.

Het aantal varkens en pluimvee dat gehouden wordt in emissiearme stallen groeit gestaag. In 2025 werd 17,9% van de varkens gehouden in emissiearme stalsystemen, en werd 28,6% gehouden in stallen met een wasser. Bij pluimvee is het aandeel dieren in emissiearme stalsystemen gestegen tot 65,9% in 2025. Meer detail over de evolutie van het aantal dieren in de verschillende staltypes en de emissieverliezen per diercategorie is terug te vinden in Tabel 44 in bijlage.

3.1.3 Regionale tendensen in de evolutie van de dierlijke mestproductie

De productiedruk in een bepaalde afstroomzone is de verhouding van de dierlijke mestproductie t.o.v. het landbouwareaal in die zone. Dat betekent uiteraard niet dat de geproduceerde dierlijke mest in een bepaalde afstroomzone volledig aangewend wordt op de beschikbare landbouwgronden in die zone. Landbouwers moeten hun mestbalans immers in evenwicht brengen door mest af te voeren naar mestverwerkingsinstallaties, naar afnemers buiten Vlaanderen, of naar andere landbouwers. De productiedruk in de verschillende afstroomzones geeft inzicht in de spreiding van de dierlijke mestproductie. Op die manier kunnen afstroomzones vergeleken en regionale verschillen in kaart gebracht worden.

Figuur 19 toont de evolutie van de totale productiedruk per afstroomzone tussen 2015 en 2025. De productiedruk blijft het hoogst in centraal West-Vlaanderen en in het noorden van Antwerpen en Limburg. De productiedruk daalt van 189 kg N/ha in 2015 tot 184 kg N/ha in 2025. Bij een kwart van de afstroomzones (o.b.v. het landbouwareaal) blijft de productiedruk vrij stabiel (-5 tot +5 kg N/ha verschil t.o.v. 2015) en bij 54% van de afstroomzones daalt de productiedruk met meer dan 5 kg N/ha, zoals blijkt uit Figuur 20.

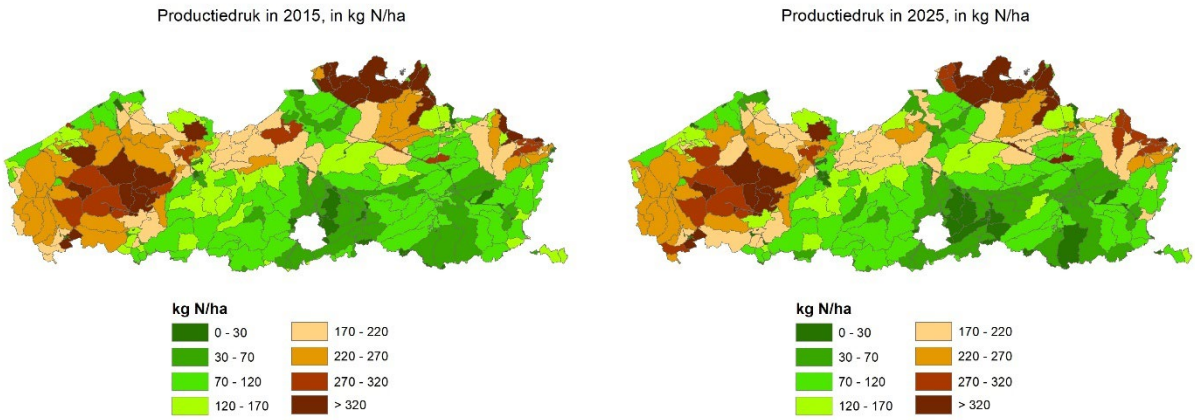

Figuur 19 Productiedruk per afstroomzone in 2015 en 2025, in kg N/ha

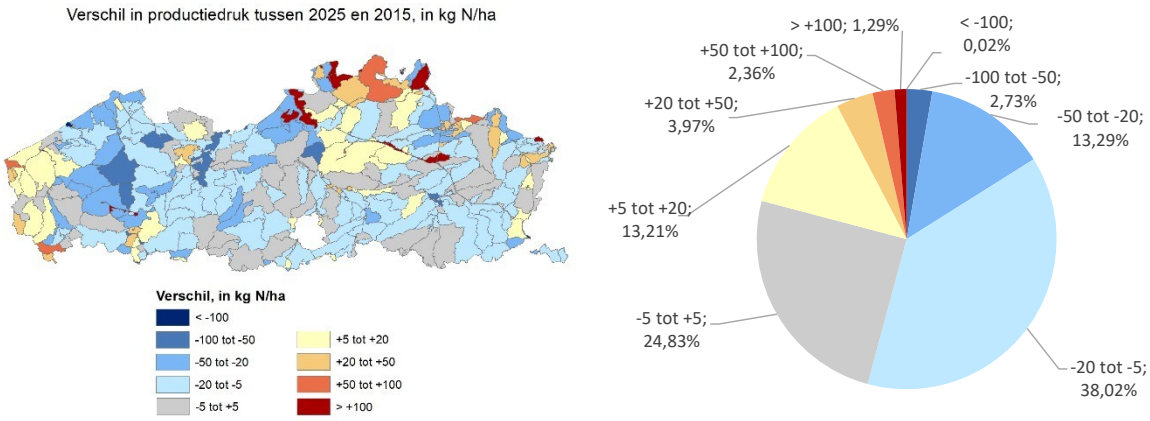

Figuur 20 Verschil in productiedruk per afstroomzone tussen 2015 en 2025, in kg N/ha en verdeling van de afstroomzones (o.b.v. landbouwareaal) over verschilklassen in productiedruk, in kg N/ha, tussen 2015 en 2025

Bij 73% van de afstroomzones (o.b.v. het landbouwareaal 2025) zien we een stabilisatie of afname van de productiedruk van rundvee tussen 2015 en 2025, met weliswaar een groot verschil tussen melk- en vleesvee (Figuur 21). Waar bij 84% van afstroomzones de productiedruk van vleesvee daalt, is bij 68% van de afstroomzones een toename van de productiedruk van melkvee merkbaar. Ook bij varkens is in vrijwel alle afstroomzones een afname of stabilisatie merkbaar van de productiedruk tussen 2015 en 2025. Bij pluimvee is bij 29% van de afstroomzones een toename van meer dan 5 kg N/ha merkbaar. De regionale verschillen in productiedruk per diersoort komen hieronder aan bod.

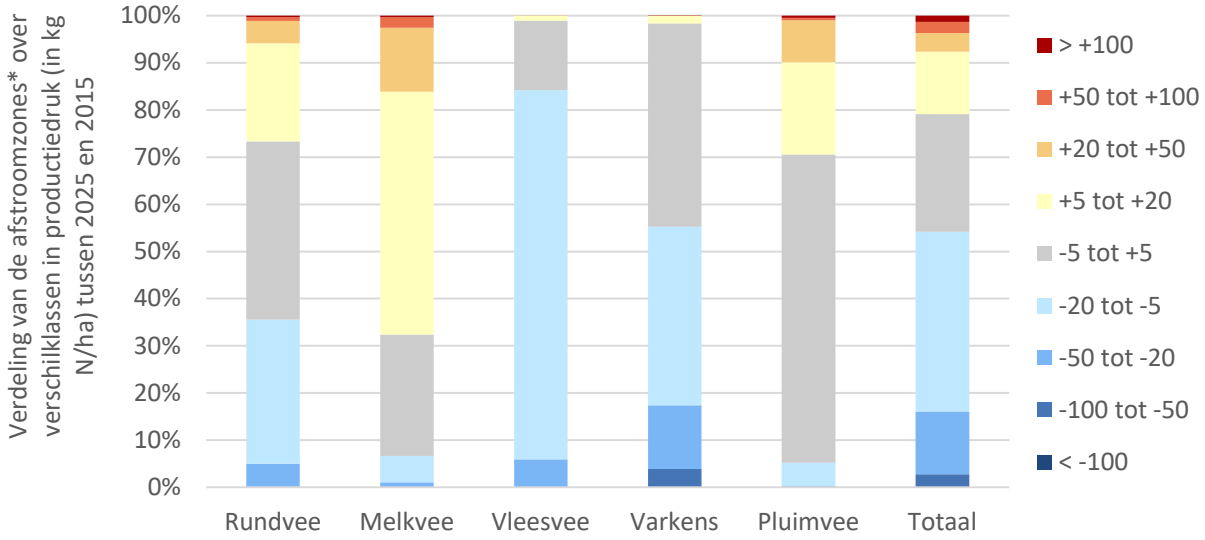

Figuur 21 Verdeling van de afstroomzones (* o.b.v. landbouwareaal 2025) over verschilklassen in productiedruk, in kg N/ha, tussen 2025 en 2015, per diersoort en totaal

Evolutie productiedruk bij rundvee

In Figuur 22 is de productiedruk van rundvee per afstroomzone weergegeven in 2025. De productiedruk van rundvee blijft het hoogst in het noorden van Antwerpen en in een aantal afstroomzones in Noord-Limburg en Oost-Vlaanderen. Globaal is de productiedruk van rundvee stabiel gebleven op 103,5 kg N/ha tussen 2015 en 2025, maar er zijn duidelijke verschillen tussen de afstroomzones (Figuur 22).

We maken hierbij de kanttekening dat de productiedruk van rundvee in 2025 2,5 kg N/ha hoger is door de aanpassing van de uitscheidingscijfers bij melk- en zoogkoeien vanaf 2025.

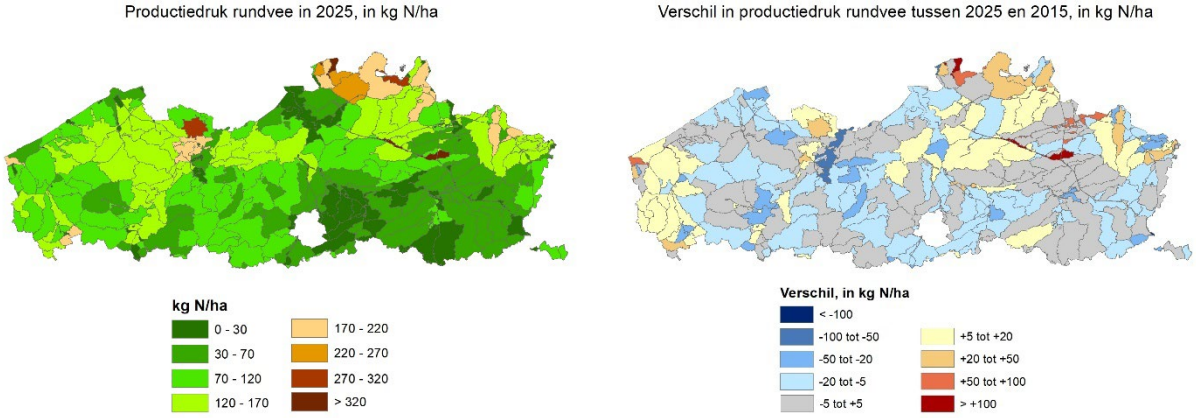

Figuur 22 Productiedruk van rundvee per afstroomzone in 2025, in kg N/ha en verschil in productiedruk bij rundvee per afstroomzone tussen 2025 en 2015, in kg N/ha

De productiedruk van melkvee is voornamelijk geconcentreerd in het noorden van Antwerpen en Limburg, en in een aantal afstroomzones in Oost-Vlaanderen (Figuur 23). De productiedruk van melkvee is gestegen van 56,5 tot 68 kg N/ha tussen 2015 en 2025. In de meerderheid van de afstroomzones is de productiedruk gestegen. We merken hierbij op dat de productiedruk bij melkvee in 2025 2 kg N/ha hoger is door de aanpassing van de uitscheidingscijfers bij hoogproductieve melkkoeien.

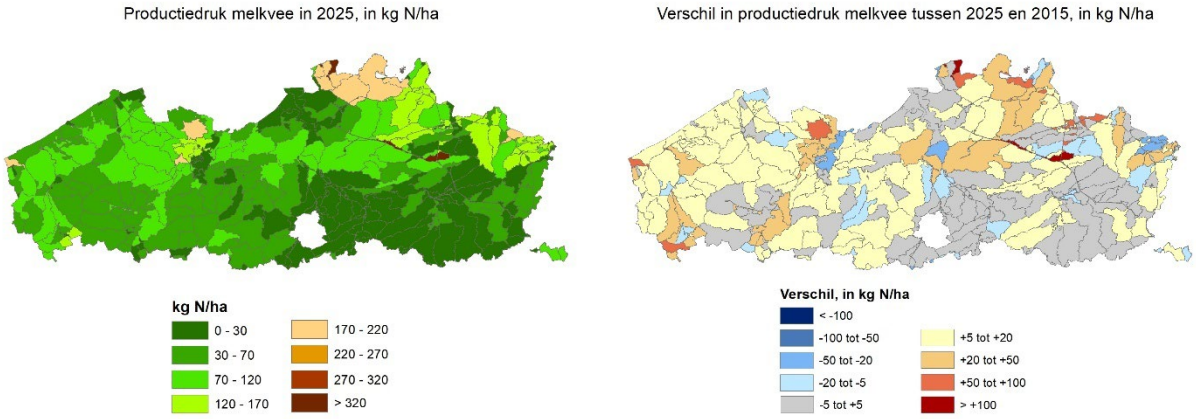

Figuur 23 Productiedruk van melkvee per afstroomzone in 2025, in kg N/ha en verschil in productiedruk bij melkvee per afstroomzone tussen 2025 en 2015, in kg N/ha

In tegenstelling tot melkvee, wordt bij vleesvee overwegend een afname van de productiedruk vastgesteld, van 47 kg N/ha in 2015 tot 35,5 kg N/ha in 2025 (Figuur 24). We merken hierbij op dat de productiedruk bij vleesvee in 2025 0,5 kg N/ha hoger is door de aanpassing van de uitscheidingscijfers bij zoogkoeien.

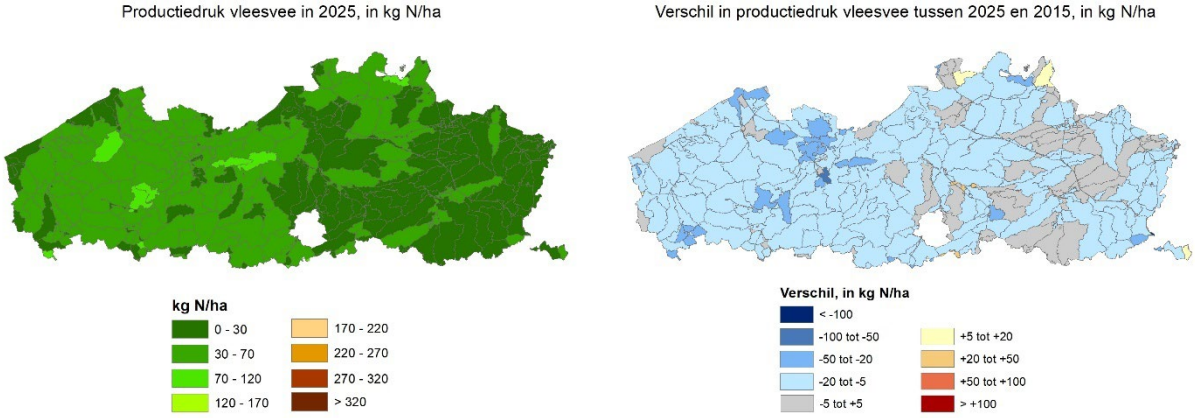

Figuur 24 Productiedruk van vleesvee per afstroomzone in 2025, in kg N/ha en verschil in productiedruk bij vleesvee per afstroomzone tussen 2025 en 2015, in kg N/ha

Evolutie productiedruk bij varkens

De varkensteelt is voornamelijk geconcentreerd in West-Vlaanderen en het noorden van Antwerpen (Figuur 25). Globaal is de productiedruk van varkens gedaald van 61 kg N/ha in 2015 tot 50 kg N/ha in 2025. In de meerderheid van de afstroomzones treedt een afname van de productiedruk op, waarbij dit sterkst zichtbaar is in centraal West-Vlaanderen.

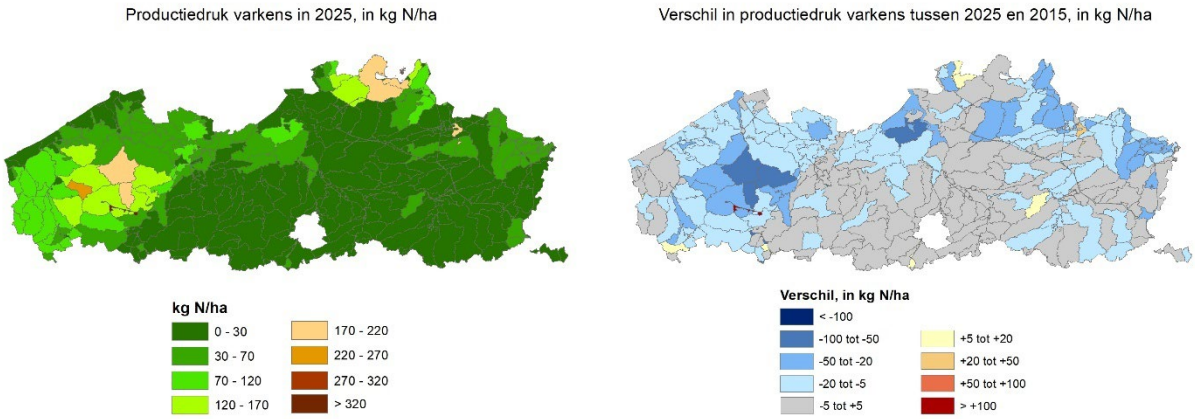

Figuur 25 Productiedruk van varkens per afstroomzone in 2025, in kg N/ha en verschil in productiedruk bij varkens per afstroomzone tussen 2025 en 2015, in kg N/ha

Evolutie productiedruk bij pluimvee

De productiedruk van pluimvee is het hoogst in centraal en Zuid-West-Vlaanderen en in Antwerpen (Figuur 26). De productiedruk van pluimvee is laag in vergelijking tot deze van de andere diersoorten. Wel is de productiedruk verder gestegen van 20 kg N/ha in 2015 naar 25 kg N/ha in 2025. Deze toename is voornamelijk zichtbaar in het noorden van Antwerpen en Limburg en centraal tot Zuid-West-Vlaanderen.

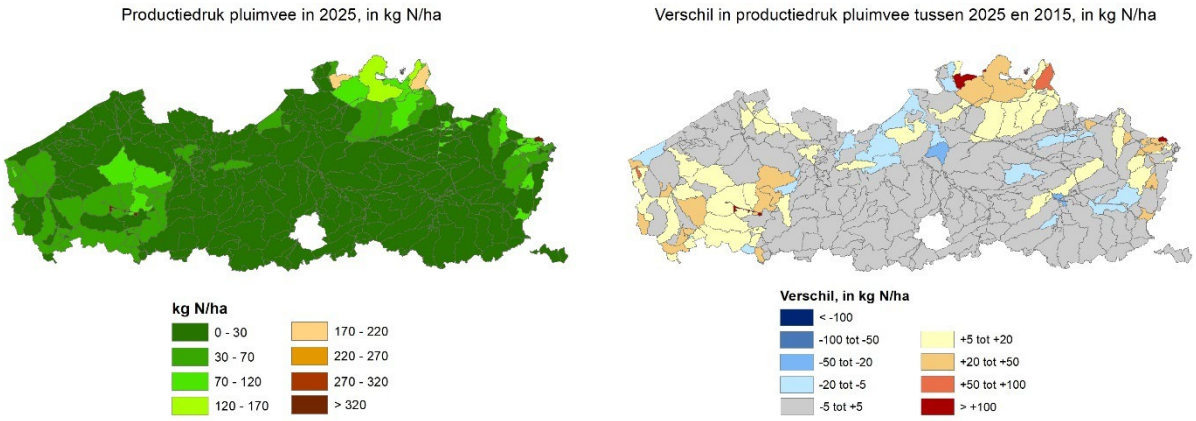

Figuur 26 Productiedruk van pluimvee per afstroomzone in 2025, in kg N/ha en verschil in productiedruk bij pluimvee per afstroomzone tussen 2025 en 2015, in kg N/ha

3.1.4 Verwachte evolutie van de mestproductie tegen 2030

3.1.4.1 Verwachte evolutie van het aantal runderen en varkens

Een recente studie van het Agentschap Landbouw en Zeevisserij beschrijft de verwachte evolutie van het aantal runderen en varkens tegen 2030[10]. Deze inschatting is gebaseerd op een enquête bij veehouders uit het Landbouwmonitoringsnetwerk (LMN) die polst naar de intenties van de veehouders. Voor de pluimveesector is geen prognose uitgevoerd, omdat te weinig pluimveebedrijven deelnamen aan de enquête.

Er werd gekozen voor een enquête i.p.v. een extrapolatie van historische trends, omdat de beleidscontext de laatste jaren sterk veranderd is. De beperkingen van de methodologie moeten in het achterhoofd gehouden worden bij het gebruik van de resultaten van de studie. Als de veehouders hun eigen situatie niet realistisch hebben ingeschat, of als de beleidscontext of economische context drastisch wijzigt, zal de prognose minder accuraat zijn.

De enquête werd afgenomen in september 2024 en vormt de basis voor een prognose van het aantal dieren op Vlaams niveau in 2030. Dit werd berekend als volgt:

- Voor de bedrijven die deelnamen aan de enquête (= de steekproef) wordt eerst de verwachte evolutie van het aantal dieren per diercategorie berekend, uitgedrukt als een percentage toename of afname van het aantal dieren. Dit wordt berekend op basis van de verhouding van het aantal dieren dat men wil houden in 2030 en het aantal dieren dat men houdt in productiejaar 2023 volgens de Mestbankdata (= de referentiesituatie).
- Vervolgens wordt de verwachte evolutie van de steekproef toegepast op het totaal aantal dieren in Vlaanderen per diercategorie in 2023, om het verwachte aantal dieren in 2030 te berekenen. Dit is de prognose op basis van het steekproefgemiddelde.
- Omdat de steekproef kan afwijken van de globale populatie, worden ook prognoses uitgevoerd waarin deze verschillen gecorrigeerd worden aan de hand van wegingsfactoren. Daarom worden meerdere prognoses berekend op basis van gewogen gemiddelden, met de volgende wegingsfactoren: de typologie van de bedrijven, de leeftijdsklasse van de bedrijfsleiders, de grootteklasse van de bedrijven, en de huisvesting van de dieren in ammoniakemissiearme (AEA) stallen (enkel van toepassing bij varkens).

De verwachte evolutie van het aantal varkens en runderen tegen 2030 t.o.v. de referentiesituatie in productiejaar 2023 is weergegeven in Tabel 2. De rekenregels zijn beschreven in de methodologie van de studie.

Tabel 2 De verwachte evolutie van het aantal varkens en runderen tegen 2030 t.o.v. de referentiesituatie in 2023

	Prognose o.b.v. steekproef-gemiddelde	Prognose o.b.v. leeftijdsklasse	Prognose o.b.v. bedrijfsgrootte	Prognose o.b.v. typologie	Prognose o.b.v. huisvesting in AEA-stallen
Rundvee	-7%	-9,10%	-9,40%	-7,30%	
Varkens	-21%	-23%	-21%	-16%	-22%

In de studie van het Agentschap Landbouw en Zeevisserij wordt de prognose gekoppeld aan de trend van het aantal dieren tussen 2011 en 2023. In Figuur 27 en Figuur 28 is de evolutie van het aantal

[10] Lievens E., Deuninck J. & De Samber J. (2025) Verwachte evolutie van de rundvee- en varkensstapel tegen 2030. Prognose op basis van een enquête bij het Landbouwmonitoringsnetwerk, Agentschap Landbouw en Zeevisserij, Brussel.

runderen en varkens t.e.m. 2025 weergegeven, samen met de prognose volgens de studie t.o.v. de referentiesituatie in productiejaar 2023.

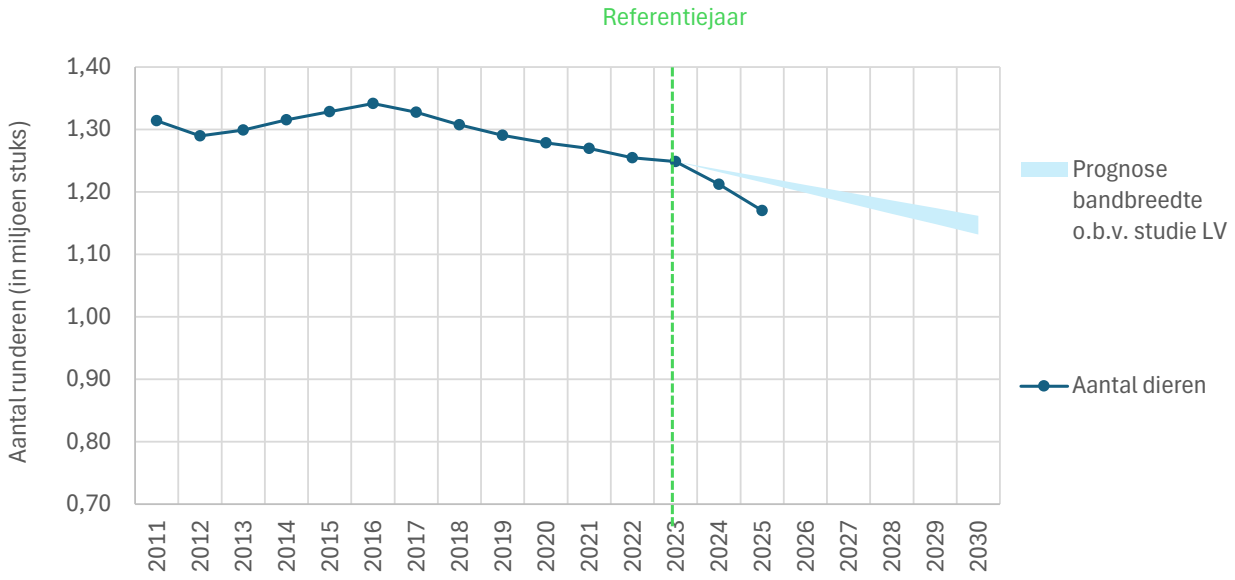

Figuur 27 Evolutie van het aantal runderen in Vlaanderen, samen met de prognose tegen 2030 volgens de studie van het Agentschap Landbouw en Zeevisserij

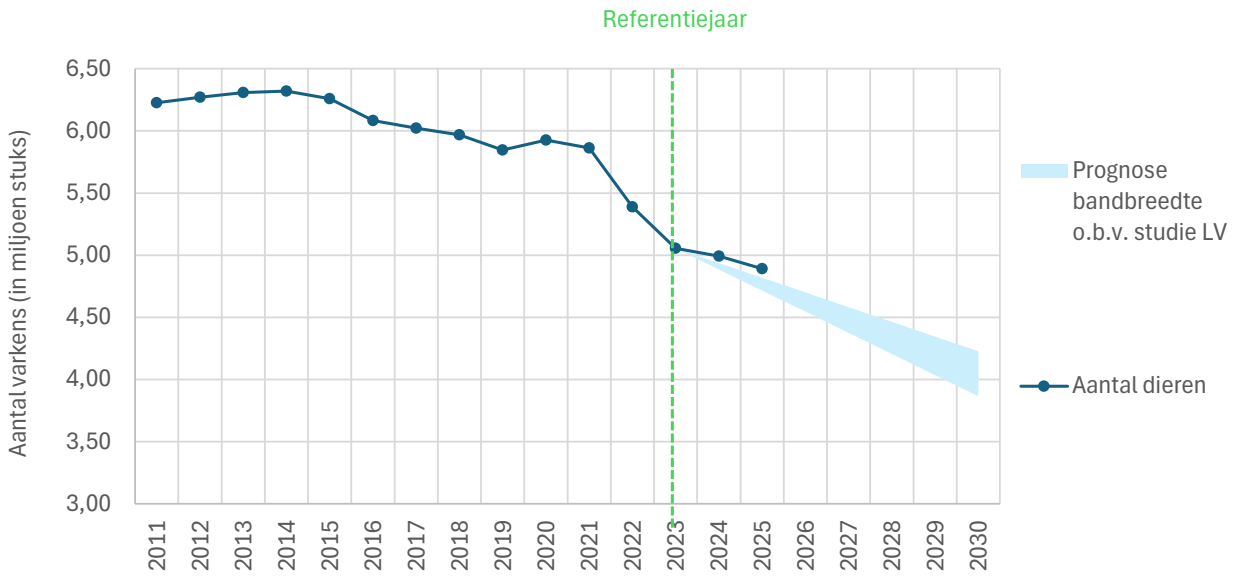

Figuur 28 Evolutie van het aantal varkens in Vlaanderen, samen met de bandbreedte van de prognoses tegen 2030 volgens de studie van het Agentschap Landbouw en Zeevisserij

3.1.4.2 Verwachte evolutie van de mestproductie bij runderen

Op basis van de prognose van het aantal runderen per diercategorie volgens de studie van het Agentschap Landbouw en Zeevisserij, kan de verwachte mestproductie tegen 2030 berekend worden. Hierbij hanteren we de volgende methodologie:

- In de prognose voor 2030 wordt rekening gehouden met de aangepaste uitscheidingsnormen voor zoog- en melkkoeien:
  - Voor de zoogkoeien verhogen de uitscheidingsnormen gradueel van 25 kg P_2O_5 en 65 kg N per dier, per jaar in 2024 tot 31 kg P_2O_5 en 75 kg N per dier, per jaar vanaf 2027.
  - Bij de melkkoeien is de uitscheidingsnorm afhankelijk van de melkproductie. Tot en met 2024 is de uitscheidingsnorm 43 kg P_2O_5 en 131 kg N per dier, per jaar voor melkkoeien met een melkproductie hoger dan 10.000 kg melk/dier/jaar. Vanaf 2025 verhoogt dit tot 57 kg P_2O_5 en 169 kg N per dier, per jaar voor melkkoeien met een melkproductie van meer dan 14.750 kg melk/dier/jaar.
- De fosfaatproductie in 2030 wordt berekend door, per rundveecategorie, het verwachte aantal dieren in 2030 te vermenigvuldigen met de forfaitaire uitscheidingsnorm voor fosfaat. Voor de zoogkoeien wordt de aangepaste uitscheidingsnorm doorgerekend. Omdat de forfaitaire uitscheidingsnorm bij melkkoeien afhankelijk is van de melkproductie, hanteren we volgende berekeningswijze: op basis van de verdeling van de melkkoeien over de melkproductieklassen in referentiejaar 2023, en de aangepaste uitscheidingsnormen, wordt een gemiddeld uitscheidingscijfer berekend van 42,35 kg P_2O_5/dier/jaar voor de prognose in 2030. Deze aanpak veronderstelt dat de verdeling over de melkproductieklassen in 2030 dezelfde is als in referentiejaar 2023.
- Bij de berekening van de netto N-productie moeten we naast de forfaitaire uitscheidingscijfers ook rekening houden met de stikstofverliezen uit de mest in de stal en opslag. Op basis van de data in referentiejaar 2023 wordt voor elke rundveecategorie een gemiddelde netto stikstofuitscheiding per dier berekend. Bij de prognose voor 2030 gaan we er voor alle rundveecategorieën, behalve de zoog- en melkkoeien, vanuit dat de gemiddelde netto stikstofuitscheiding per dier in 2030 dezelfde is als in de referentiesituatie. Rekening houdend met de aangepaste uitscheidingsnorm voor zoogkoeien, bekomen we een gemiddelde netto-stikstofuitscheiding van 61,23 kg N/dier/jaar voor de prognose in 2030. Op basis van de verdeling van de melkkoeien over de melkproductieklassen in referentiejaar 2023, en de aangepaste uitscheidingsnormen, wordt een gemiddelde netto stikstofuitscheiding berekend van 114,36 kg N/dier/jaar voor de prognose in 2030. De verwachte netto stikstofproductie per rundveecategorie in 2030 wordt vervolgens berekend door het verwachte aantal dieren in 2030 te vermenigvuldigen met de gemiddelde netto stikstofuitscheiding per dier.

Op basis van de verwachte evolutie van het aantal runderen volgens de studie van het Agentschap Landbouw en Zeevisserij, wordt een mestproductie verwacht tegen 2030 van 66,4 à 67,6 miljoen kg N (Figuur 29) en 26,5 à 27,1 miljoen kg P_2O_5. Dat is een afname van de mestproductie van 2,2 à 3,5 miljoen kg N en 0,6 à 1,1 miljoen kg P_2O_5 t.o.v. de referentiesituatie in 2023.

Hierbij moet een effect van de aanpassing van de uitscheidingscijfers bij melk- en zoogkoeien in acht worden genomen. In referentiejaar 2023 bedroeg de mestproductie van rundvee 69,9 miljoen kg N en 27,7 miljoen kg P_2O_5. Als we de aangepaste uitscheidingscijfers voor melkkoeien die geldig zijn vanaf 2025 en de uitscheidingsnormen voor zoogkoeien die zullen gelden vanaf 2027 reeds doorrekenen voor 2023, dan zou de mestproductie van rundvee in 2023 2,5 miljoen kg N en 1,3 miljoen kg P_2O_5 hoger zijn. De afname van de rundveestapel tegen 2030 volgens de prognose van de studie, zou in dat geval een

afname van de mestproductie van 4,7 à 6,0 miljoen kg N en 1,9 à 2,5 miljoen kg P_2O_5 t.o.v. de referentiesituatie in 2023 betekenen bij aangepaste uitscheidingscijfers.

Om die reden is de verwachte evolutie tegen 2030 ook uitgezet t.o.v. een berekende trend in de periode 2020-2025, op basis van de aangepaste uitscheidingscijfers voor zoog- en melkkoeien. Vanaf 2025 gelden reeds de aangepaste uitscheidingscijfers voor melkkoeien. Voor zoogkoeien wordt de verhoging gradueel doorgevoerd vanaf 2025, vandaar dat er nog een (beperkt) verschil is van 0,5 miljoen kg N en 0,4 miljoen kg P_2O_5 tussen de netto N- en P_2O_5-productie in 2025 en de berekende netto N- en P_2O_5-productie op basis van de aangepaste uitscheidingscijfers die gelden vanaf 2027.

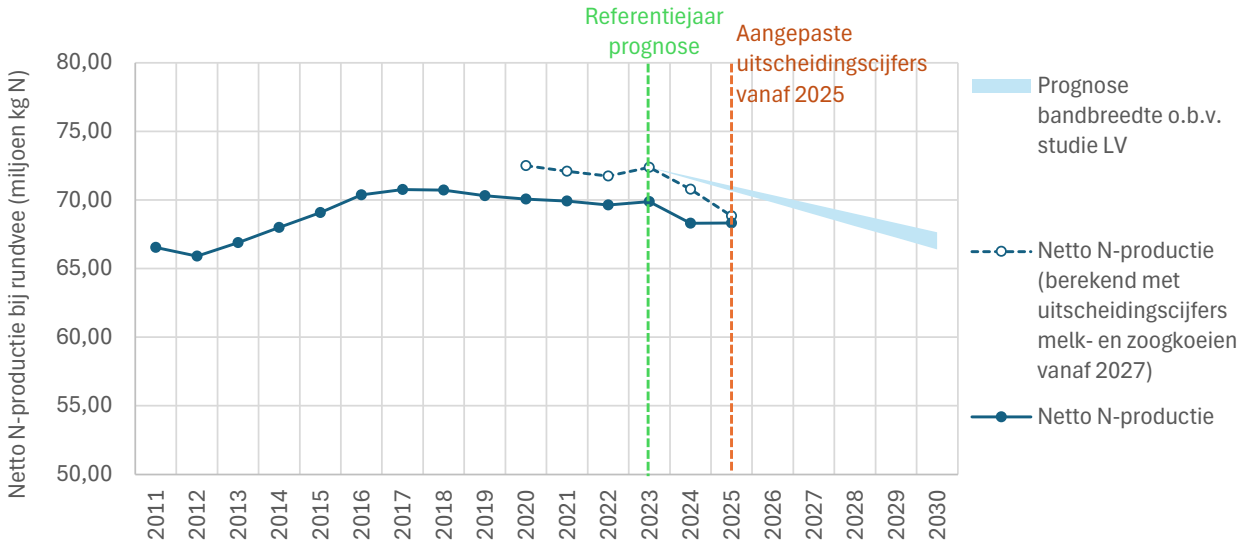

Figuur 29 Verwachte evolutie van de netto N-productie bij rundvee

In Figuur 30 en Figuur 31 is de evolutie weergegeven bij melkvee en vleesvee. Hierbij worden de melkkoeien en het vervangingsvee gerekend tot het melkvee. De overige rundveecategorieën worden als vleesvee beschouwd.

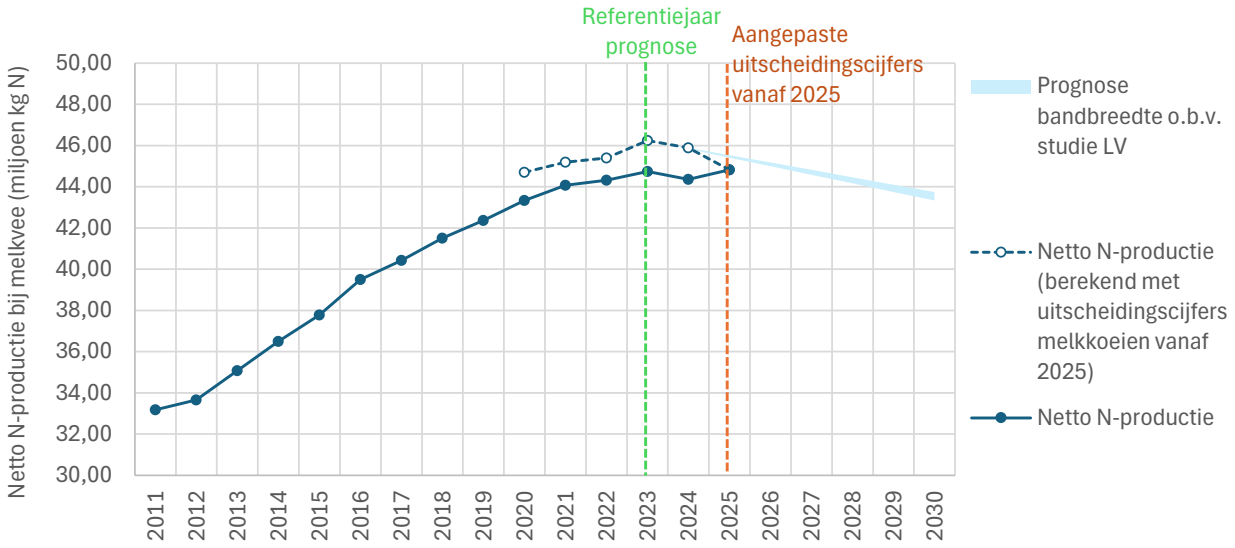

Figuur 30 Verwachte evolutie van de netto N-productie bij melkvee

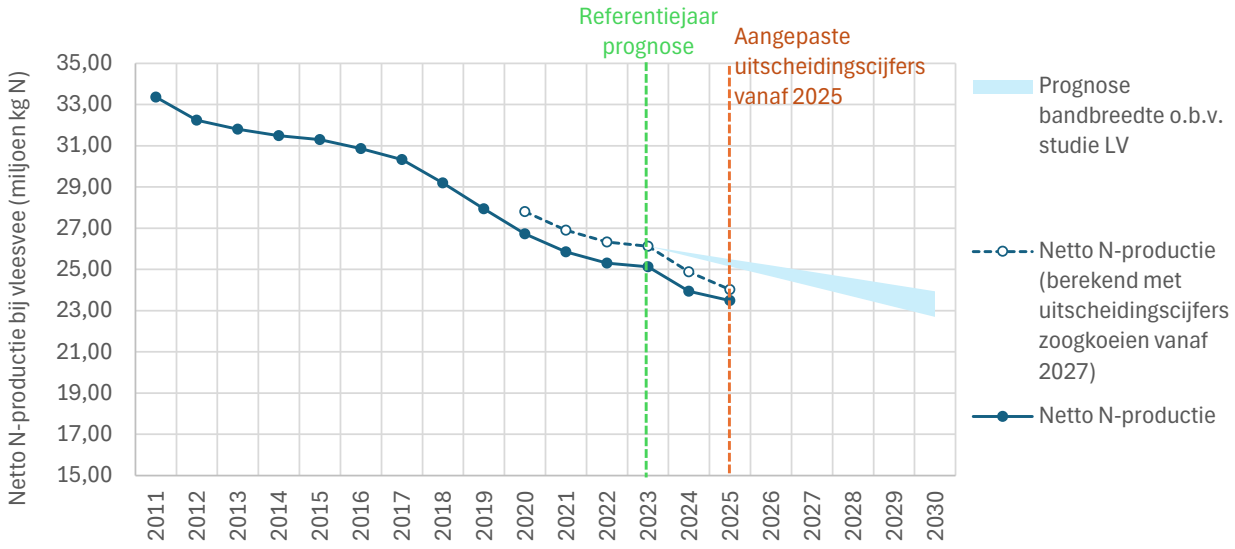

Figuur 31 Verwachte evolutie van de netto N-productie bij vleesvee

3.1.4.3 Verwachte evolutie van de mestproductie bij varkens

Zoals voor rundvee, wordt de verwachte mestproductie bij varkens tegen 2030 berekend. Hierbij hanteren we de volgende methodologie:

- Voor de berekening van de fosfaatproductie in 2030 gaan we uit van de gemiddelde fosfaatuitscheiding per dier in het referentiejaar 2023. Omdat de gemiddelde uitscheidingscijfers per dier de laatste jaren vrij stabiel zijn, is het een goede aanname om de gemiddelde uitscheidingscijfers in referentiejaar 2023 als basis te nemen. De fosfaatproductie in 2030 wordt berekend door, per varkenscategorie, het verwachte aantal dieren in 2030 te vermenigvuldigen met de gemiddelde fosfaatuitscheiding per dier.
- Bij de berekening van de verwachte netto productie bij varkens, houden we rekening met de aanwezigheid in een emissiearm stalsysteem. Bij varkens in een emissiearm stalsysteem zijn de stikstofverliezen uit de mest immers lager, wat een impact heeft op de berekende netto stikstofproductie. De stikstofverliezen uit de mest in een stal met een nageschakelde wasser zijn daarentegen dezelfde als in een traditionele stal. Eerst wordt op basis van de data in referentiejaar 2023 een gemiddelde reële stikstofuitscheiding per dier berekend, en dat voor elke varkenscategorie. De verwachte reële stikstofproductie in 2030 wordt berekend door het verwachte aantal dieren in 2030 te vermenigvuldigen met de gemiddelde reële stikstofuitscheiding per dier. Vervolgens simuleren we de verwachte stikstofverliezen uit de mest. Bij deze berekening gaan we ervan uit dat tegen 2030 alle varkens gehouden worden in emissiearme stallen (zijnde een emissiearm stalsysteem of een stal met wasser of biobed), cfr. het Stikstofdecreet, en dat de afbouw van de varkensstapel zich voordoet bij de niet-emissiearme stallen. We nemen het aandeel in emissiearme stalsystemen en in stallen met een nageschakelde wasser of biobed in referentiejaar 2023 als basis. Vervolgens berekenen we de stikstofverliezen in 2030 o.b.v. het verwachte aantal dieren in 2030 volgens de prognose, de verdeling over emissiearme stalsystemen en stallen met een wasser of biobed, en een gemiddeld stikstofverliescijfer per dier. Als we deze gesimuleerde stikstofverliezen in mindering brengen van de gesimuleerde reële stikstofproductie in 2030, bekomen we de verwachte netto stikstofproductie.

Op basis van de verwachte evolutie van het aantal varkens volgens de studie van het Agentschap Landbouw en Zeevisserij, wordt een fosfaatproductie verwacht tegen 2030 van 13,8 à 14,8 miljoen kg P_2O_5. Dat is afname van de mestproductie van 3,1 à 4,0 miljoen kg P_2O_5 t.o.v. de referentiesituatie in 2023.

Ervan uitgaande dat de afbouw van de varkensstapel zich zal situeren in niet-emissiearme stallen en dat de resterende varkens in 2030 gehouden worden in emissiearme stallen (zijnde een emissiearm stalsysteem of een stal met wasser of biobed), wordt een stikstofproductie verwacht van 26,3 à 28,3 miljoen kg N. Dat is een afname van de mestproductie van 4,8 à 6,8 miljoen kg N t.o.v. de referentiesituatie in 2023. In realiteit kan de mestproductie hoger zijn als het aandeel emissiearme stalsystemen stijgt t.o.v. het aandeel stallen met een wasser of biobed.

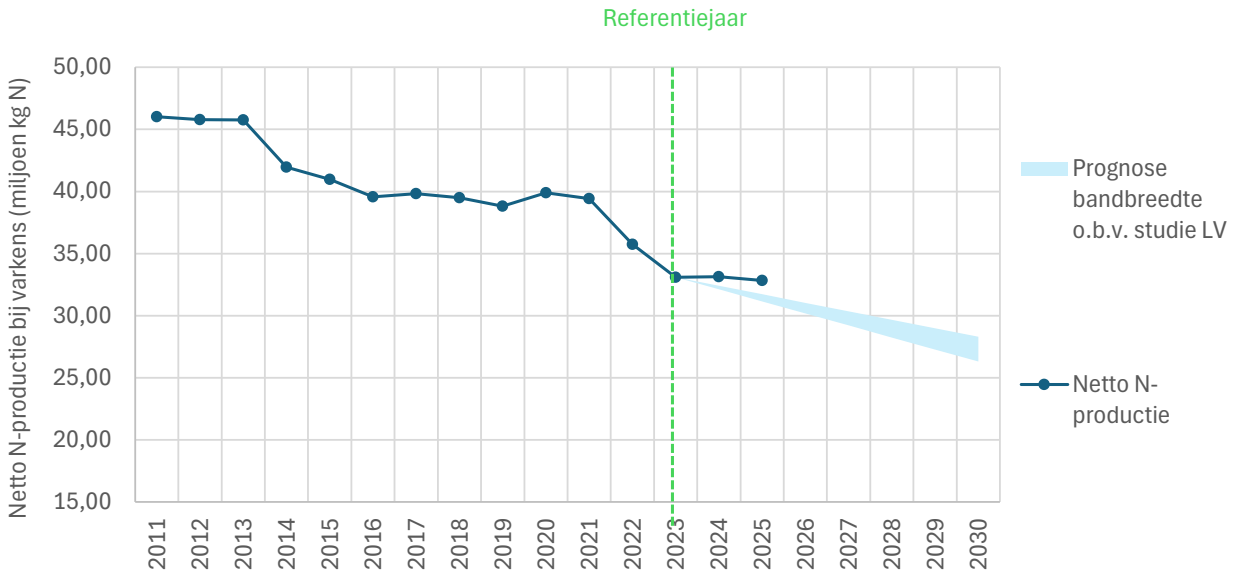

Figuur 32 Verwachte evolutie van de netto N-productie bij varkens

3.1.4.4 Verwachte evolutie van de mestproductie bij pluimvee

In de studie van het Agentschap Landbouw en Zeevisserij is geen prognose uitgevoerd voor pluimvee, omdat te weinig pluimveebedrijven uit het Landbouwmonitoringsnetwerk (LMN) deelnamen aan de enquête. In het Mestrapport wordt de verwachte evolutie van de pluimveestapel onderzocht aan hand van twee scenario's: één waarbij de pluimveestapel op het niveau van 2023 blijft en één op basis van een extrapolatie van de historische trend bij slachtkuikens (Figuur 34). Uit de evolutie van de pluimveestapel in Figuur 14, blijkt immers dat de groei zich voornamelijk situeert bij de slachtkuikens. De evolutie van het aantal slachtkuikens in de periode 2011-2025 toont aan dat de groei afbuigt vanaf 2020 (Figuur 33). Voor het scenario waarin we de historische trend bij slachtkuikens extrapoleren, baseren we ons daarom op de lineaire trend in de periode 2020-2025.

Vergelijkbaar aan de methodologie bij de varkens, wordt de verwachte mestproductie bij pluimvee tegen 2030 berekend. In het scenario waarin we de historische trend bij slachtkuikens extrapoleren, berekenen we dat de fosfaatproductie tegen 2030 9,4 miljoen kg P_2O_5 zal bedragen. Dat is een toename van de mestproductie van 0,4 miljoen kg P_2O_5 t.o.v. de referentiesituatie in 2023.

Ermee rekening houdend dat al het pluimvee zal gehouden worden in emissiearme stalsystemen tegen 2030, wordt een netto stikstofproductie verwacht van 18,1 miljoen kg N, een toename van 2,3 miljoen kg N t.o.v. de referentiesituatie in 2023.

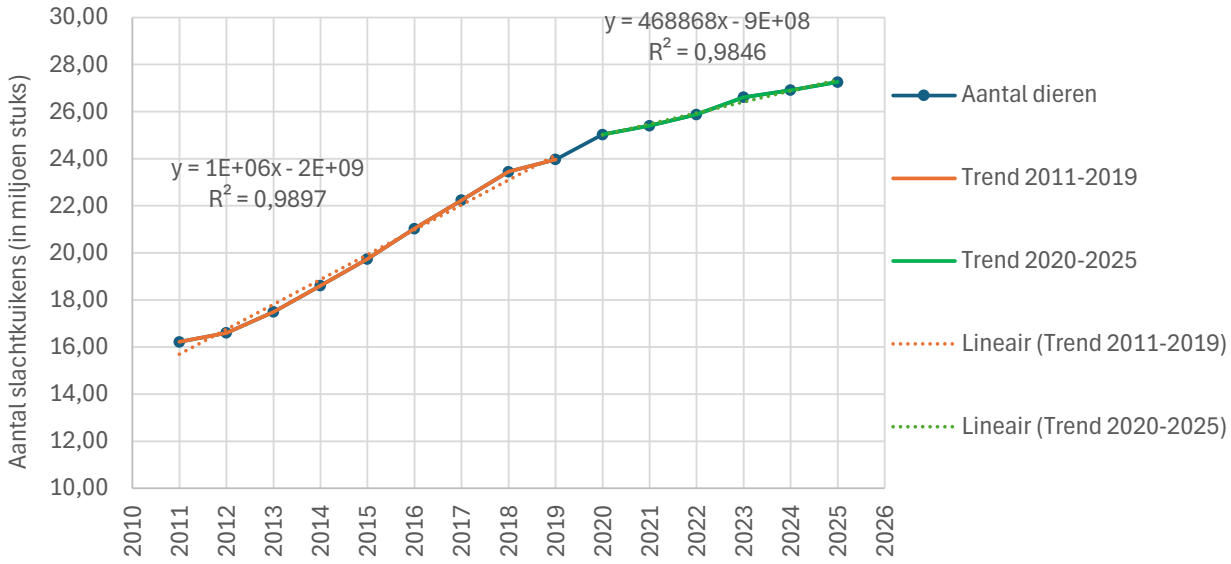

Figuur 33 Evolutie van het aantal slachtkuikens in Vlaanderen in de periode 2011-2025

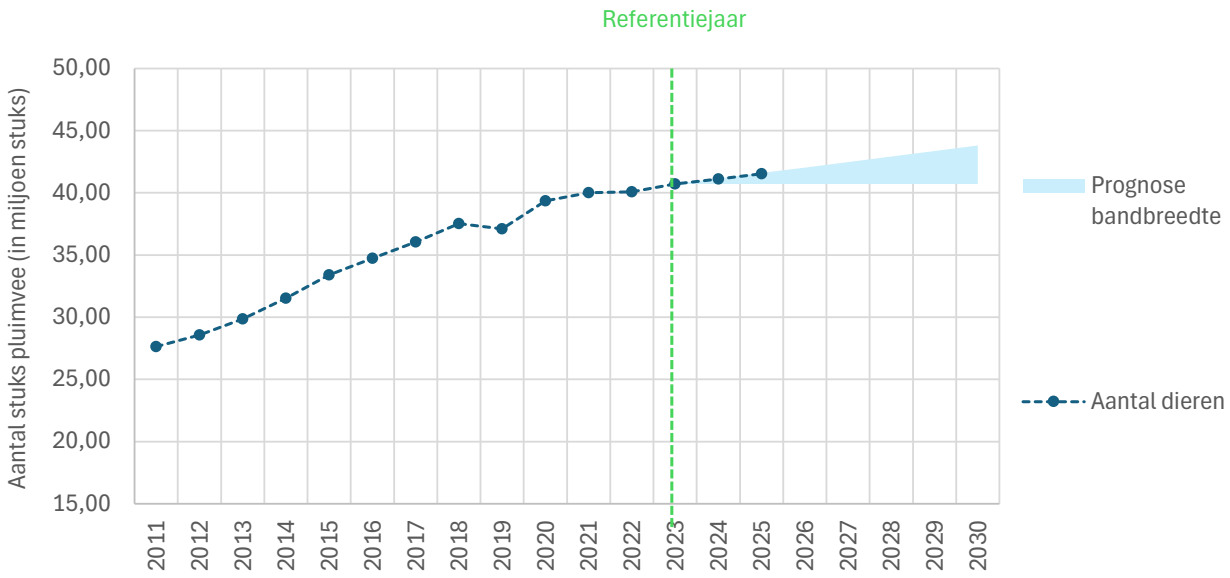

Figuur 34 Evolutie van het aantal stuks pluimvee in Vlaanderen, samen met een prognose tegen 2030 o.b.v. twee scenario's

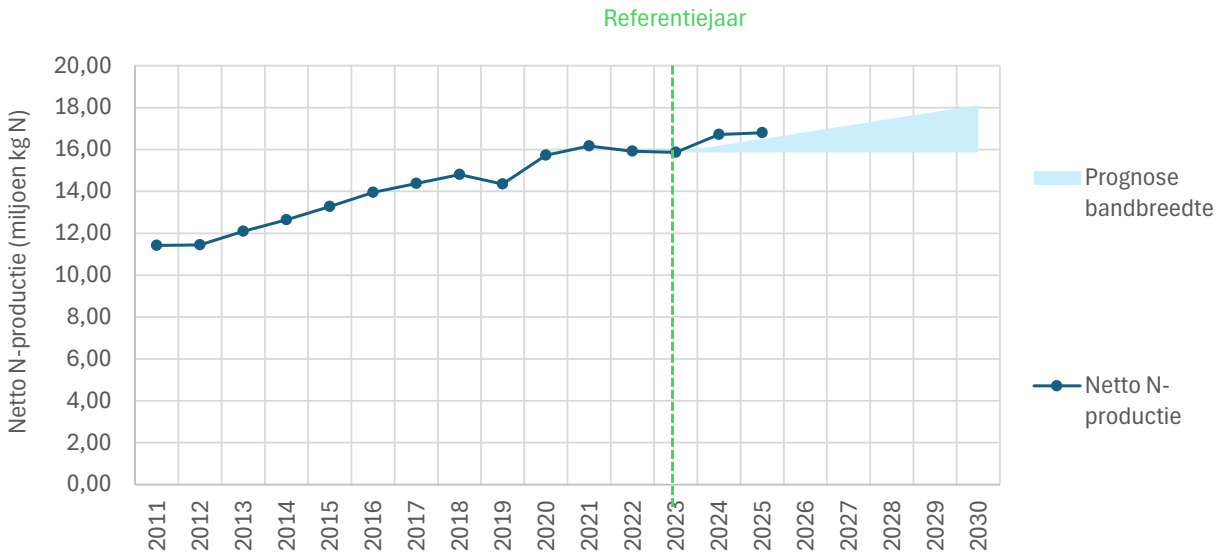

Figuur 35 Verwachte evolutie van de netto N-productie bij pluimvee

3.1.4.5 Verwachte evolutie van de mestproductie tegen 2030

Hierboven is een prognose weergegeven van de mestproductie bij rundvee, varkens en pluimvee tegen 2030. De andere landbouwdieren vertegenwoordigen slechts een klein aandeel van de totale veestapel en mestproductie. Voor de eenvoud gaan we er vanuit dat de mestproductie van de andere dieren op het niveau van referentiejaar 2023 blijft. In Figuur 36 is de range weergegeven van de verwachte mestproductie in 2030.

Naargelang de berekeningswijze bekomen we een netto N-productie in Vlaanderen die varieert van 112,3 tot 117,8 miljoen kg N. Dat is afname van de mestproductie van 4,8 à 10,3 miljoen kg N t.o.v. de referentiesituatie in 2023. Voor fosfaat wordt een mestproductie van 51,2 à 53,1 miljoen kg P_2O_5 verwacht, een afname van 3,2 à 5,2 miljoen kg P_2O_5 t.o.v. de referentiesituatie in 2023.

Zoals verduidelijkt in 3.1.4.2, is er een effect van de aanpassing van de uitscheidingscijfers bij melk- en zoogkoeien vanaf 2025. Als we de aangepaste uitscheidingscijfers doorrekenen voor 2023, dan zou de mestproductie in 2023 2,5 miljoen kg N en 1,3 miljoen kg P_2O_5 hoger zijn. Dat betekent dat de afname van de mestproductie tegen 2030 7,3 à 12,8 miljoen kg N en 4,6 à 6,5 miljoen kg P_2O_5 zou bedragen t.o.v. de referentiesituatie in 2023 bij aangepaste uitscheidingscijfers.

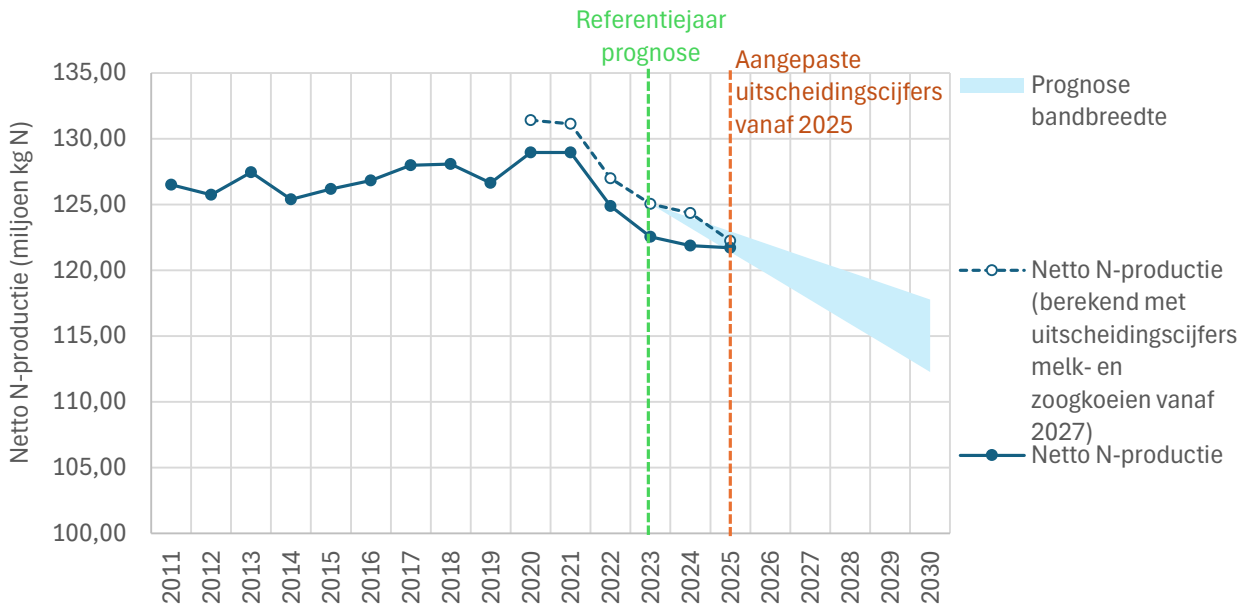

Figuur 36 Verwachte evolutie van de netto N-productie

3.2 AREAAL IN GEBRUIK EN MESTGEBRUIKSRUIMTE

In 2025 is er **662.800 ha landbouwgrond in gebruik**. Grasland blijft de grootste gewasgroep, gevolgd door maïs, granen en aardappelen. **60% van het areaal** bestaat uit **niet-nitraatgevoelige teelten**.

De **maximale mestgebruiksruimte voor dierlijke mest**, die bepaalt hoeveel stikstof maximaal op landbouwgrond kan worden aangewend, bedraagt **108,8 miljoen kg N in 2025**. Deze blijft vrij stabiel t.o.v. 2023 en 2024, na de afname van 6,5 miljoen kg N door het wegvallen van de derogatie eind 2022. De maximale gebruiksruimte voor het geheel aan meststoffen, uitgedrukt in werkzame stikstof, bedraagt **128,1 miljoen kg werkzame stikstof in 2025** (een lichte stijging t.o.v. 2024). De **mestgebruiksruimte voor fosfaat bedroeg 45,6 miljoen kg P_2O_5** (quasi stabiel, maar lager dan bij de start van MAP 6).

Verschillende factoren sturen de mestgebruiksruimte. Vanaf 2025 gelden er onder MAP 7 verstrengde normen voor werkzame stikstof in gebiedstype 1, 2 en 3, met grotere reducties voor nitraatgevoelige teelten (tot 30% in gebiedstype 3). Hierdoor is 323.000 ha, of **bijna de helft van het Vlaamse landbouwareaal, afgebakend voor de bemestingsreducties**. Daarvan is er op 142.800 ha **(44%) geen bemestingsreductie, voornamelijk omwille van een vrijstelling door een goed nitraatresidu**.

Op de overige 180.400 ha (56%) zijn de verstrengde bemestingsnormen van toepassing, maar een nieuw en bepalend element in 2025 is de mogelijkheid om de bemestingsreducties (gedeeltelijk) terug te verdienen via duurzame praktijken. Deze zijn minstens even effectief als de bemestingsreductie. **Op in totaal 17.000 ha werd een terugverdieneffect toegekend die aanleiding gaf tot extra mestgebruiksruimte**. De meest toegepaste praktijken zijn de **inzaai van vanggewassen en nateelten wintergranen**. In totaal bedraagt het **terugverdieneffect 0,31 miljoen kg werkzame N**.

In totaal is er door de bemestingsreducties en het terugverdieneffect een reductie van de afzetruimte voor werkzame stikstof van 4,97 miljoen kg N in 2025, wat een bijkomende reductie is van 1 miljoen kg N mochten de bemestingsnormen van MAP 6 nog van toepassing zijn in 2025.

Vanaf 2025 verminderen ook beschermingsstroken langs waterlopen de mestgebruiksruimte. In gebiedstype 2 en 3 werd in totaal **857 ha als beschermingsstrook aangeduid**. Deze mochten niet bemest worden en er mocht geen begrazing gebeuren uitgezonderd stootbegrazing voor onderhoud. Dat leidt tot een **verlies van ongeveer 0,2 miljoen kg werkzame N en 0,15 miljoen kg N uit dierlijke mest**. Hoewel dit effect relatief klein is op Vlaams niveau in 2025, neemt het belang toe vanaf 2026 wanneer de regeling verder wordt uitgebreid.

Zowel vanuit het Stikstofdecreet als vanuit MAP 7 wordt ingezet op de **nulbemesting in kwetsbare natuurgebieden**. Nulbemesting betekent dat er geen mest mag opgebracht worden en dat enkel begrazing door maximaal twee grootvee-eenheden (GVE) per hectare op jaarbasis toegelaten is **(2GVE regeling)**. **Het areaal dat onder de nulbemestingsregeling valt, schommelt de laatste tien**

jaar rond de 31.000 ha. Door het uitdoven van de ontheffingsregeling en door de afbakening van nieuwe natuur waar de nulbemestingsregeling geldt, is **het aandeel waarop effectief nulbemesting wordt toegepast gestegen van 69% in 2016 naar 77% in 2025** t.o.v. het totaal areaal dat onder de nulbemestingsregeling valt. **Tegen 2028 moet in SBZ-H 2.630 ha bijkomend onder nulbemesting vallen, waarvan dit in 2025 al voor 19% gerealiseerd is**. Daarnaast kunnen landbouwers **vrijwillig instappen in nulbemesting op 2.350 ha in groene bestemmingen in VEN tegen vergoeding**.

Verder leiden **GLB maatregelen (beheerovereenkomsten, ecoregelingen en agromilieuklimaatmaatregelen) met bemestingsbeperkingen**, tot een reductie van meer dan **1,2 miljoen kg werkzame N in 2025**.

Tot slot resulteert het **fosfaatbeleid**, met strengere fosfaatbemestingsnormen voor bodems met een hoge fosfaatbeschikbaarheid, in een verdere verschuiving naar de strengste fosfaatklasse. **Veel bodemanalyses worden niet vernieuwd waardoor steeds meer percelen automatisch verschuiven naar de strengste fosfaatklasse**.

3.2.1 Areaal in gebruik per gewasgroep

De Mestbank ontvangt de perceelsgegevens via de jaarlijkse verzamelaanvraag bij het Agentschap Landbouw en Zeevisserij. Vanaf 2025 worden de bemestingsrechten toegekend aan de gebruiker van de hoofdteelt en niet langer aan de gebruiker van 1 januari. De gebruiker van de hoofdteelt draagt immers de grootste financiële risico's (vb. teeltmislukking) en wordt verantwoordelijk voor het correct naleven van de conditionaliteit in het kader van het GLB, voor eventuele steunmaatregelen (ecoregelingen, beheerovereenkomsten, agromilieuklimaatmaatregelen) én voor de bemesting van de percelen. Met deze maatregel wordt de aangifte van de gebruikspercelen in de verzamelaanvraag sterk vereenvoudigd. Enkel nog de gebruiker van de hoofdteelt moet een verzamelaanvraag indienen zowel voor het GLB als voor het Mestdecreet.

In 2025 was in totaal 662.800 ha grond in gebruik die potentieel bemestingsrechten krijgt. Het Agentschap Landbouw en Zeevisserij beschikt over een online tool waarmee het landbouwareaal en de evolutie ervan op verschillende manieren bevraagd kan worden[11]. De cijfers m.b.t. het areaal dat in gebruik is, zoals opgevolgd door de Mestbank i.f.v. de bepaling van de mestgebruiksruimte, verschillen van deze in publicaties van het Agentschap Landbouw en Zeevisserij omdat daar gefocust wordt op het professionele landbouwgebruik (door GLB actieve landbouwers).

Voor bepaalde percelen wordt geen gewasgroep voor de bemestingsnorm bepaald, zoals voor percelen met grondloze tuinbouw, percelen waarvoor de aangifte via de verzamelaanvraag nog toegevoegd is na 30 juni, percelen die bebost worden of braak liggen, of percelen met houtkanten of poelen.

Figuur 37 visualiseert het aandeel van de verschillende gewasgroepen in het totale areaal dat in gebruik is. De indeling in gewasgroepen is gebaseerd op de gewasgroepindeling van het Mestdecreet voor de bepaling van de bemestingsnorm, en houdt rekening met de aangegeven teelten en teeltcombinaties. Zo wordt een hoofdteelt gevolgd door een nateelt groenten in het kader van de bemestingsnormen ingedeeld bij de gewasgroep groenten.

[11] De online tool is terug te vinden op https://landbouwcijfers.vlaanderen.be/landbouw/totale-landbouw/landbouwpercelen, met meer informatie over de gebruikte methodiek

Grasland blijft de grootst teeltgroep (38%), gevolgd door maïs (25%), graangewassen (14%), en aardappelen (9%). De groenten, bieten en de gewassen met een lage stikstofbehoefte nemen elk zo'n 4% van het landbouwareaal in. Bij groenten gaat het vnl. over groenten in hoofdteelt (Figuur 38). De groep gewassen met een lage stikstofbehoefte zijn vnl. meerjarige fruitteelten, ajuinen, sjalotten, witloof, chicorei, vlas en hennep.

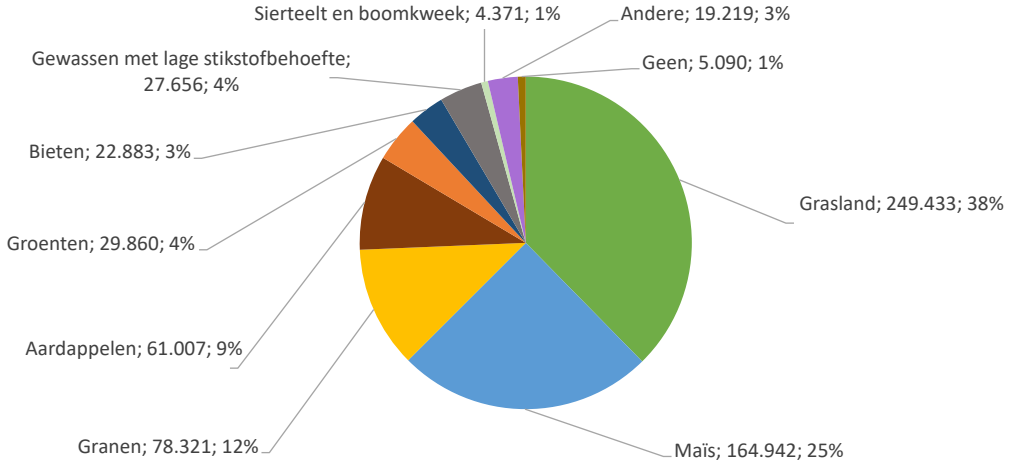

Figuur 37 Aandeel van de verschillende gewasgroepen in het totale areaal dat in gebruik is, op basis van de gewasgroepindeling van het Mestdecreet in 2025 (de groep 'Andere' omvat aardbeien, andere leguminosen dan erwten en bonen (vnl. meerjarige luzerne en andere voedergewassen), heide en andere gewassen (vnl. niet nader omschreven gewassen van niet-aangifteplichtige landbouwers, faunamengsel, bloemenmengsel, winterkoolzaad))

In het kader van de bemestingsnorm worden, naast spruitkool, de groenten onderverdeeld in drie groepen[12]. Groenten van groep I hebben de hoogste bemestingsnorm en omvatten courante groenteteelten zoals kolen en prei. Tot de groenten van groep II behoren onder meer spinazie, knolselder en courgettes. De meest voorkomende groenten van groep III zijn wortelen, tuin- en veldbonen, stamslabonen of sperziebonen en erwten. Groenten van groep III hebben een lagere stikstofbehoefte en hebben de laagste bemestingsnorm.

[12] De groentegroepen zijn terug te vinden in de brochure bemestingsnormen 2025 op Normen en richtwaarden 2025

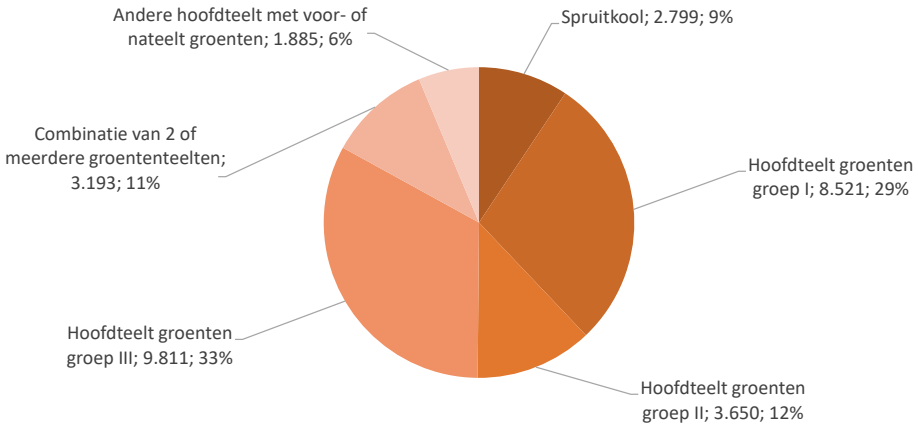

Figuur 38 Aandeel van de verschillende groenten en teeltcombinaties met groenten in 2025

Het totale areaal grond in gebruik is beperkt gedaald in de periode 2016-2025 (-1,6%). Bij de verschillende gewasgroepen treden jaarlijkse schommelingen op (Figuur 39). Het areaal grasland en maïs is gedaald in 2025, met respectievelijk -2,0% en -4,5%. Daartegenover is in 2025 een duidelijke toename merkbaar bij granen (+25% t.o.v. 2024), na een sterke daling in 2024. Het areaal aardappelen stijgt verder met +6,9% t.o.v. 2024. Na een opvallende afname van het areaal groenten in 2022 (-18% t.o.v. 2021), gevolgd door een stabilisatie in 2023, is het areaal groenten terug gestegen in 2024 en 2025 (met +12% t.o.v. 2023).

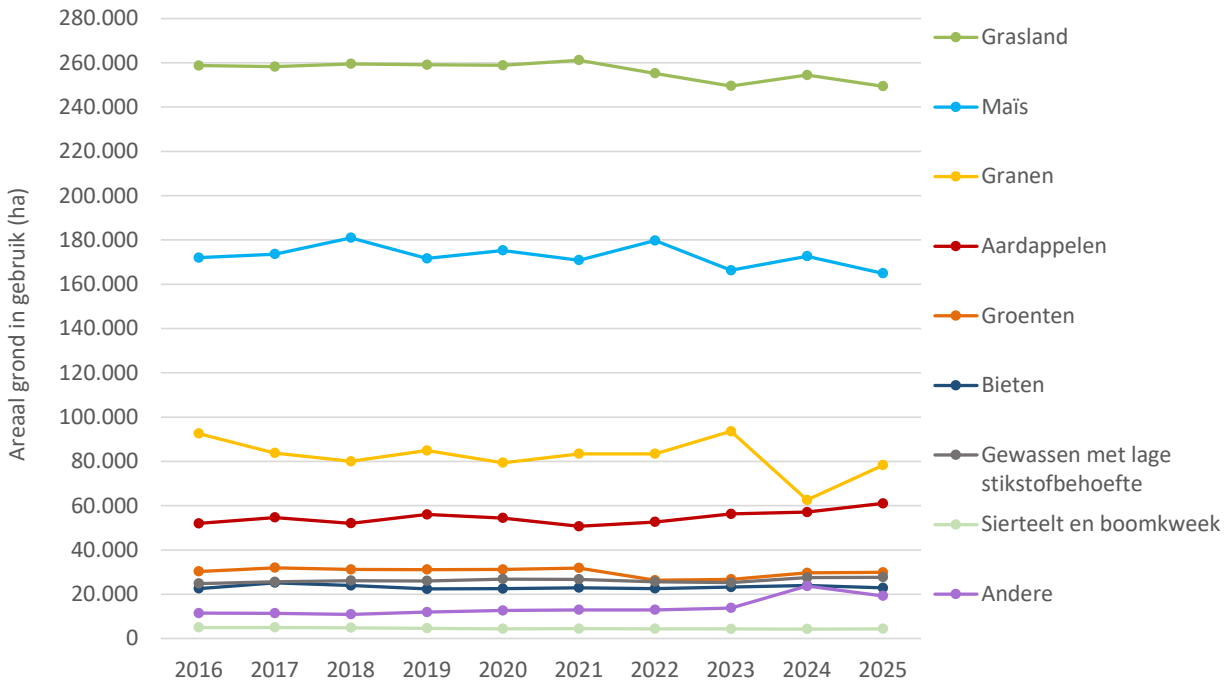

Figuur 39 Evolutie van het areaal grond in gebruik per gewasgroep in de periode 2016-2025 (volgens de gewasgroepindeling van het Mestdecreet)

Op 60% van het landbouwareaal in 2025 wordt een niet-nitraatgevoelige hoofdteelt verbouwd. Het aandeel nitraatgevoelige teelten blijft stabiel over de jaren heen. Nitraatgevoelige teelten, zoals maïs, aardappelen en groenten zijn gevoeliger aan uitspoeling van nitraten.

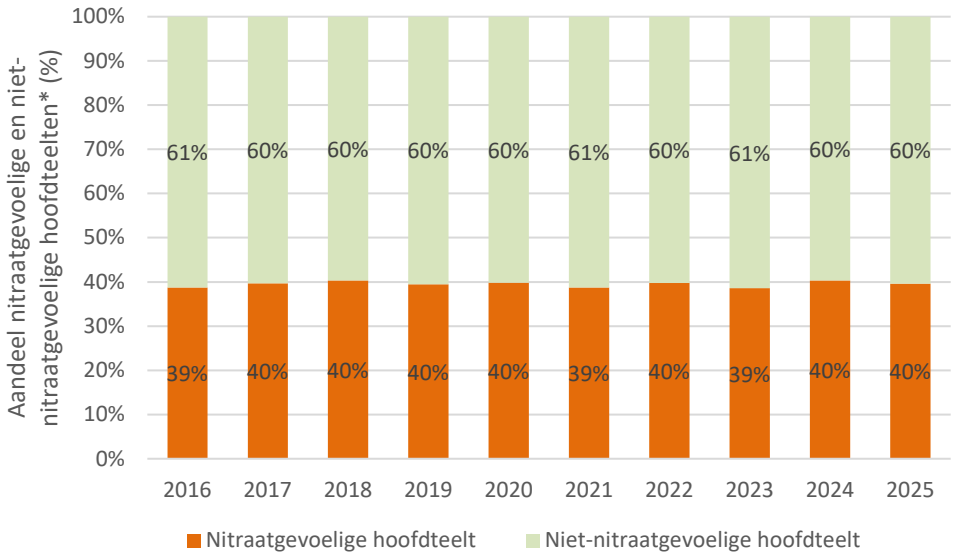

Figuur 40 Evolutie van het aandeel nitraatgevoelige en niet-nitraatgevoelige hoofdteelten t.o.v. het totaal landbouwareaal (* Bij deze analyse wordt rekening gehouden met de meest actuele indelingslijst van de nitraat- en niet-nitraatgevoelige teelten, op Terugverdienpraktijken | Vlaamse Landmaatschappij)

3.2.2 Maximale mestgebruiksruimte voor meststoffen

Voor elk perceel dat in gebruik is, berekent de Mestbank hoeveel meststoffen er maximaal mogen gebruikt worden op basis van de bemestingsnorm (uitgedrukt in kg stikstof of fosfaat per hectare) en de oppervlakte van het perceel (in hectare). Er zijn drie bemestingsnormen[13]:

- Een norm voor de hoeveelheid stikstof uit dierlijke mest. Deze norm bedraagt maximaal 170 kg N/ha;
- Een norm voor de hoeveelheid werkzame stikstof. Werkzame stikstof is de hoeveelheid stikstof uit meststoffen (geheel van dierlijke mest, kunstmest en andere mest) die het gewas het eerste jaar nuttig kan gebruiken. De norm werkzame stikstof varieert onder meer in functie van de teelt, het bodemtype en het gebiedstype;
- Een norm voor de hoeveelheid fosfaat uit meststoffen. De fosfaatnorm varieert in functie van de teelt en van de hoeveelheid plantbeschikbare fosfaat in de bodem, met strengere normen bij een grotere hoeveelheid plantbeschikbaar fosfaat (3.2.10).

[13] Meer informatie over de bemestingsnormen is terug te vinden op https://www.vlm.be/nl/themas/Mestbank/bemesting/aanwenden-van-mest/bemestingsnormen/Paginas/default.aspx.

De totale maximale mestgebruiksruimte in Vlaanderen is de som van de mestgebruiksruimte van alle percelen. De maximale mestgebruiksruimte is een theoretische waarde die aangeeft hoeveel mest er maximaal kan gebruikt worden op Vlaamse landbouwgrond. In de praktijk wordt deze maximale mestgebruiksruimte niet volledig gebruikt. De maximale bemestingsnormen die zijn vastgelegd in het Mestdecreet zijn immers geen bemestingsadviezen. Landbouwers doen er goed aan om op basis van bodemanalyses een bemestingsadvies te laten opmaken zodat de bemesting beter is afgestemd op de nutriëntenvoorraad in de bodem en de behoeften van het gewas.

De evolutie van de maximale mestgebruiksruimte voor stikstof uit dierlijke mest, werkzame stikstof en fosfaat, sinds de start van MAP 6 in 2019, is weergegeven in Figuur 41.

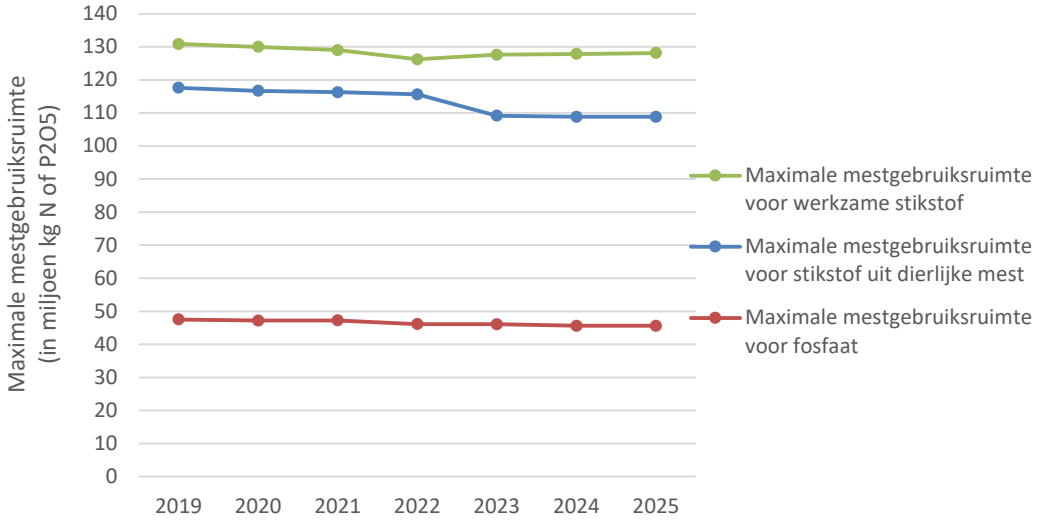

Figuur 41 Evolutie van de maximale mestgebruiksruimte voor stikstof uit dierlijke mest, werkzame stikstof en fosfaat

Maximale mestgebruiksruimte voor stikstof uit dierlijke mest

In 2025 kon maximaal 108,8 miljoen kg N uit dierlijke mest geplaatst worden op landbouwgrond in Vlaanderen, wat vergelijkbaar is met 2023 en 2024. Tussen 2022 en 2023 was er een duidelijke afname van de maximale gebruiksruimte voor dierlijke mest, van -6,5 miljoen kg N, door het wegvallen van de derogatie. In 2022 kon nog derogatie toegepast worden waardoor, naargelang de teelt, tot 200 of 250 kg N/ha bemest kon worden i.p.v. de algemene norm van 170 kg N/ha voor dierlijke mest. Deze derogatiemogelijkheid liep af eind 2022. Sinds de start van MAP 6 in 2019, is de maximale gebruiksruimte voor stikstof uit dierlijke mest gedaald met 8,8 miljoen kg N of -7,5%.

Maximale mestgebruiksruimte voor fosfaat

De maximale mestgebruiksruimte voor fosfaat in 2025 bedroeg 45,6 miljoen kg P_2O_5 en is vergelijkbaar met 2024. Sinds de start van MAP 6 in 2019, is de maximale gebruiksruimte gedaald met 1,9 miljoen kg P_2O_5 of -4,0%.

Het fosfaatbeleid, met fosfaatbemestingsnormen die aangepast zijn aan de fosfaattoestand van de bodem, werd verdergezet in deze periode. De landbouwgronden zijn ingedeeld in 4 bodemklassen naargelang de fosfaatbeschikbaarheid. Standaard geldt de strengste fosfaatbemestingsnorm van klasse IV, tenzij een andere klasse is toegekend o.b.v. een bodemanalyse.

De afname van de maximale mestgebruiksruimte voor fosfaat in 2025 ten opzichte van de start van MAP 6 in 2019, is te wijten aan een hoger aandeel grond waarop de strengste fosfaatbemestingsnormen van klasse IV van toepassing zijn, en is vnl. een gevolg van het niet vernieuwen van de fosfaatanalyses nadat de geldigheidsduur van 5 jaar verstreken is. Zie 3.2.10 voor meer informatie.

Maximale mestgebruiksruimte voor werkzame stikstof

Sinds de start van MAP 6 in 2019, kende de maximale mestgebruiksruimte voor werkzame stikstof een daling door de graduele aanscherping van de normen voor werkzame stikstof in de gebieden waar de waterkwaliteitsdoelstellingen nog veraf zijn (gebiedstype 2 en 3). Het effect van die graduele aanscherping was voornamelijk zichtbaar in 2022, het jaar waarin de eindbemestingsnormen van MAP 6 in voege traden. In totaal daalde de mestgebruiksruimte van 130,9 miljoen kg werkzame stikstof in 2019 tot 126,2 miljoen kg werkzame stikstof in 2022.

De eindnormen van MAP 6 bleven van kracht in 2023 en 2024, maar door de aanpassing van de gebiedstype-indeling in 2023 was er een toename van de maximale mestgebruiksruimte voor werkzame stikstof (3.2.3). Door de bijsturing van de gebiedstype-indeling in 2023 bevond zich immers een lager aandeel landbouwgrond in de gebiedstype 2 en 3 waar reducties van de bemestingsnormen van kracht waren.

Vanaf 2025 zijn de bemestingsnormen voor werkzame stikstof verder verstrengd in gebiedstype 2 en 3 en geldt er ook een bemestingsreductie voor nitraatgevoelige teelten in gebiedstype 1. Een belangrijke pijler van MAP 7 is dat landbouwers de bemestingsreductie deels of volledig kunnen terugverdienen door het toepassen van duurzame praktijken (3.2.5). Daarnaast kunnen landbouwers, net zoals bij MAP 6, een vrijstelling bekomen van de bemestingsreductie via een positieve bedrijfsevaluatie van het nitraatresidu. Daarnaast zijn er nog andere factoren die de bemestingsruimte bepalen, zoals de nulbemesting in kwetsbare natuurgebieden, de beschermingsstroken langs waterlopen en de bemestingsbeperkingen door GLB-maatregelen.

In 2025 resulteert dat samen in een maximale mestgebruiksruimte voor werkzame stikstof van 128,1 miljoen kg werkzame N, wat 0,21% meer is dan in 2024.

Hieronder wordt dieper ingegaan op de voornaamste, sturende factoren in de mestgebruiksruimte:

- De gebiedstype-indeling
- De vrijstelling van de gebiedsgerichte bemestingsreductie door een goed nitraatresidu
- De reductie van de bemestingsnorm werkzame stikstof
- (Gedeeltelijke) terugverdiening van de bemestingsreductie door toepassing van duurzame terugverdienpraktijken (vanaf 2025)
- De beschermingsstroken langs waterlopen (vanaf 2025)
- De verdere aanscherping van de bemesting in kwetsbare gebieden
- Bemestingsbeperkingen door GLB-maatregelen
- Aangepaste fosforbemesting i.f.v. de fosfaatbeschikbaarheid van de bodem

3.2.3 Gebiedstype-indeling

Sinds de start van MAP 6 in 2019 is Vlaanderen ingedeeld in vier gebiedstypes, met verschillende gebiedsgerichte maatregelen om de waterkwaliteit te verbeteren. Gebiedstype 0 is weggelegd voor de gebieden met een goede waterkwaliteit. In de gebiedstypes 1, 2 en 3 is de waterkwaliteit onvoldoende, waarbij de gebiedstypes 2 en 3 het verst verwijderd zijn van een goede waterkwaliteit. De gebiedstype-indeling wordt tweejaarlijks herzien, op basis van de recentste nitraatmetingen van het oppervlakte- en grondwater in landbouwgebied.

De gebiedstype-indeling is al 3 maal bijgestuurd sinds de start van MAP 6. De evolutie van het aandeel grond in gebruik per gebiedstype bij de opeenvolgende afbakeningen is gevisualiseerd in Figuur 42.

In de gebiedsindeling van 2025-2026 is er een lichte achteruitgang merkbaar in vergelijking met 2023-2024. Het aantal gebieden met een goede waterkwaliteit (gebiedstype 0) neemt licht af van 35% naar 32%. Onder 1/3de van het landbouwareaal wordt de waterkwaliteitsdoelstelling gehaald, onder 2/3de van het areaal blijft de waterkwaliteit onvoldoende (gebiedstype 1, 2 en 3).

Sinds de start van MAP 6 in 2019 is het aandeel landbouwgrond in gebiedstype 0 afgenomen van 40% naar 32%. Gebiedstype 1 is in dezelfde periode gestegen van 20% naar 34%. De gebiedstypes 2 en 3 samen kennen een daling van 4 procentpunten.

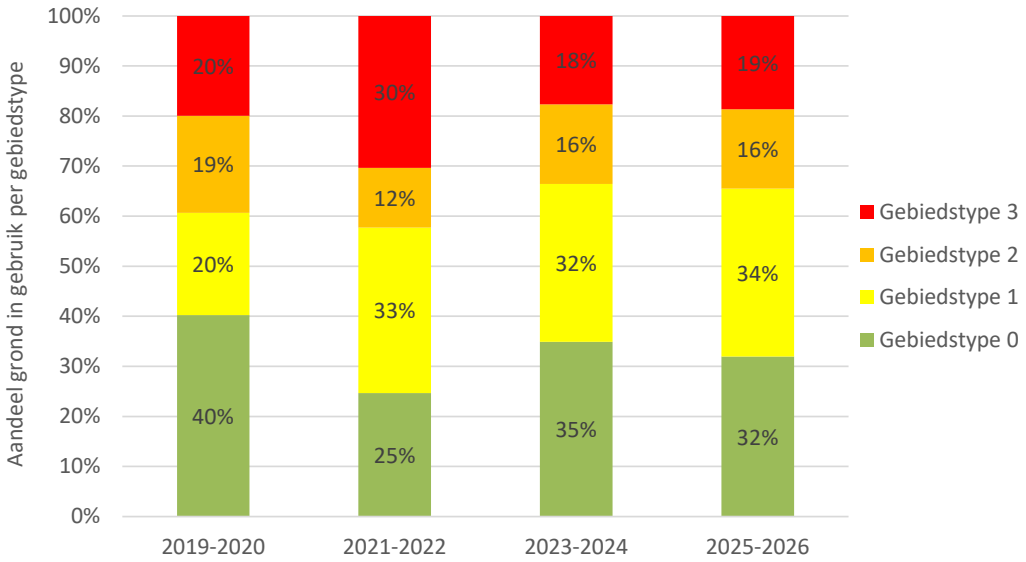

Figuur 42 Aandeel landbouwareaal per gebiedstype bij de gebiedstype-indelingen 2019-2020, 2021-2022, 2023-2024 en 2025-2026

Zoals belicht in de vorige mestrapporten, is het aandeel landbouwgrond met een nitraatgevoelige hoofdteelt duidelijk groter in gebiedstype 3 (47%) dan in gebiedstype 0 (37%). Dit is gevisualiseerd in Figuur 43, waarbij tevens de vergelijking is gemaakt voor 2019. Het aandeel nitraatgevoelige teelten in gebiedstype 3 blijft vrij stabiel doorheen de jaren en varieert tussen 44% en 47% in de periode 2019-2025.

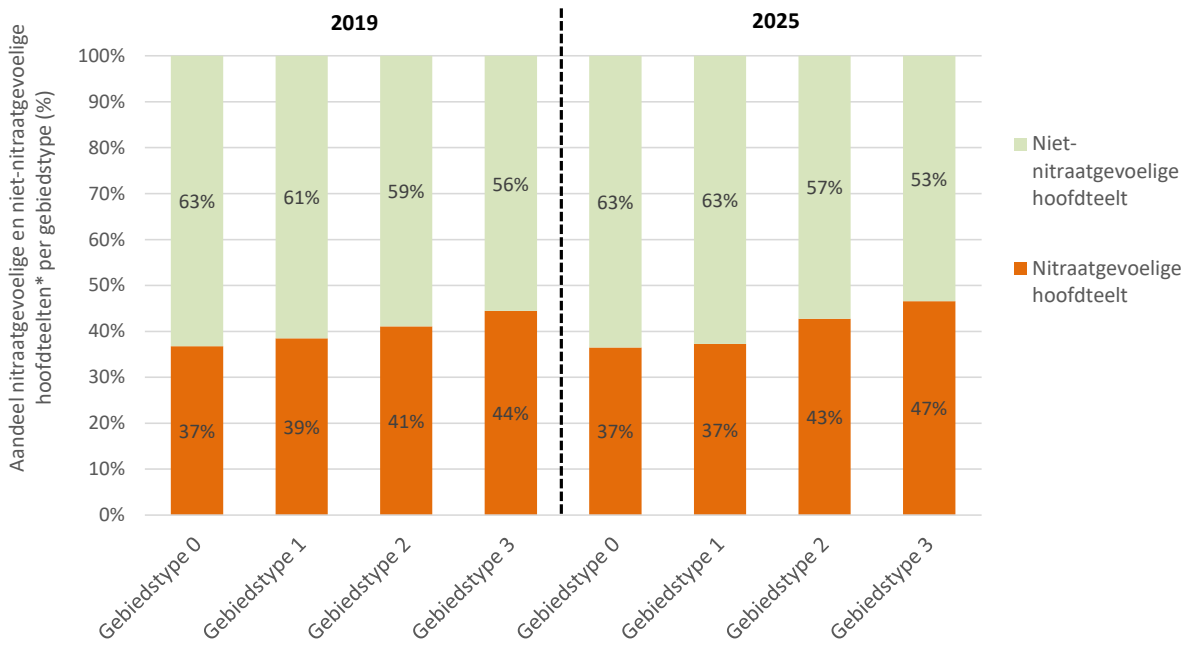

Figuur 43 Evolutie van het aandeel nitraatgevoelige en niet-nitraatgevoelige hoofdteelten t.o.v. het totaal landbouwareaal, per gebiedstype, tussen 2019 en 2025 (* Bij deze analyse wordt rekening gehouden met de meest actuele indelingslijst van de nitraat- en niet-nitraatgevoelige teelten, op Terugverdienpraktijken | Vlaamse Landmaatschappij)

3.2.4 Vrijstelling van de gebiedsgerichte bemestingsreductie door een goed nitraatresidu

Onder MAP 6 golden de gebiedsgerichte maatregelen in gebiedstype 2 en 3. In 2023 en 2024 ging het in totaal over 222.000 ha landbouwgrond dat afgebakend was voor gebiedsgerichte maatregelen (zie 3.2.3).

Vanaf 2025 gelden de gebiedsgerichte maatregelen in gebiedstype 1, 2 en 3. De gebiedsgerichte maatregelen van MAP 7 omvatten verstrengde bemestingsnormen met duurzame terugverdienpraktijken (in gebiedstype 1, 2 en 3), de basismaatregel vanggewassen (in gebiedstype 1, 2 en 3), en de verplichting om met een erkende mestvoerder te werken vanaf 1 juli (in gebiedstype 2 en 3)[14].

Gebiedstype 1, 2 en 3 omvatten samen 451.000 ha in 2025. De verstrengde bemestingsnormen vanaf 2025 gelden niet op niet-nitraatgevoelige teelten in gebiedstype 1, gezien het lagere risico op uitspoeling. Zo is er voor 128.000 ha met een niet-nitraatgevoelige hoofdteelt in gebiedstype 1 geen bemestingsreductie. Dat betekent dat in totaal 323.000 ha afgebakend is en in aanmerking komt voor de bemestingsreducties van MAP 7. Er wordt dieper ingegaan op de verstrengde bemestingsnormen en de mogelijkheid om de bemestingsreductie terug te winnen in 3.2.5 en 3.2.6.

Bedrijven die op basis van nitraatresidu-analyses aantonen dat hun bedrijfsvoering geen gevaar op uitspoeling van nitraten inhoudt, kunnen vrijgesteld worden van de gebiedsgerichte maatregelen voor percelen in gebiedstype 1, 2 en 3. Een vrijstelling kan pas verleend worden na een positieve bedrijfsevaluatie van het nitraatresidu, naast een aantal andere voorwaarden.

[14] Voor een volledig overzicht van de gebiedsgerichte maatregelen wordt verwezen naar: https://www.vlm.be/nl/themas/waterkwaliteit/Mestbank/gebiedsgerichte_aanpak/gebiedsgerichte_maatregelen/Paginas/default.aspx

De evolutie van het areaal dat afgebakend is voor gebiedsgerichte bemestingsreducties, is weergegeven in Figuur 44, samen met het areaal waarop een vrijstelling gold in het betreffende jaar. In 2025 was er een vrijstelling geldig op 162.000 ha in gebiedstype 1, 2 en 3, waarvan 34.000 ha met een niet-nitraatgevoelige hoofdteelt in gebiedstype 1 waarvoor de vrijstelling niet verzilverd hoeft te worden. Dat betekent dat er in totaal een vrijstelling geldig is voor de gebiedsgerichte bemestingsreducties op 128.000 ha in gebiedstype 1 (met nitraatgevoelige teelten), en gebiedstype 2 en 3. Dat betekent dat er een vrijstelling aanwezig is op 40% van het areaal dat afgebakend is voor gebiedsgerichte bemestingsreducties in 2025.

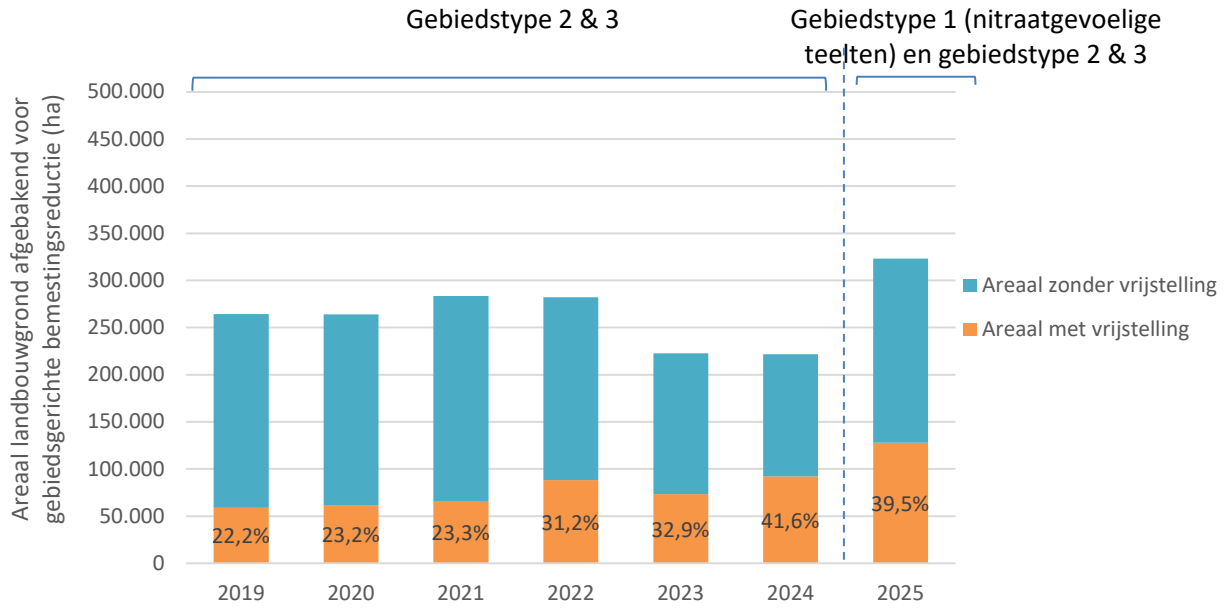

Figuur 44 Evolutie van het areaal dat afgebakend is voor gebiedsgerichte bemestingsreducties, samen met het areaal waarop een vrijstelling van de bemestingsreductie van toepassing is

3.2.5 Bemestingsreducties in gebieden met een minder goede tot slechte waterkwaliteit en terugverdieneffect door duurzame praktijken

Vanaf 2025 zijn de bemestingsnormen voor werkzame stikstof verder verstrengd. Op landbouwpercelen in gebieden met een minder goede tot slechte waterkwaliteit, de gebiedstypes 1, 2 en 3, gelden strengere bemestingsnormen dan in gebiedstype 0. Voor de 212.000 ha in gebiedstype 0 is er geen bemestingsreductie voor werkzame stikstof.

Nitraatgevoelige teelten krijgen grotere bemestingsreducties dan niet-nitraatgevoelige teelten. De bemestingsreducties variëren van -5% tot 30% naargelang de teelt en het gebiedstype (Tabel 3). Waar er tot en met 2024 nog een bemestingsreductie gold voor nitraatgevoelige teelten in gebiedstype 2 en 3 van respectievelijk -10% en -20%, stijgt deze bemestingsreductie vanaf 2025 tot -20% en -30% voor nitraatgevoelige teelten. Ook in gebiedstype 1 geldt vanaf 2025 een bemestingsreductie van -5% voor nitraatgevoelige teelten. Voor 128.000 ha met een niet-nitraatgevoelige teelt in gebiedstype 1 is er geen bemestingsreductie.

Tabel 3 Standaard bemestingsreducties in gebiedstype 1, 2 en 3, in functie van de nitraatgevoeligheid van de teelt

	Niet-nitraatgevoelige teelten	Nitraatgevoelige teelten
Gebiedstype 1	/	-5%
Gebiedstype 2	-10%	-20%
Gebiedstype 3	-20%	-30%

De bemestingsreducties van MAP 7 gelden in gebiedstype 1 (voor nitraatgevoelige teelten), en in gebiedstype 2 en 3, met een aantal uitzonderingen. Zo is er geen bemestingsreductie op bio-percelen of percelen die in omschakeling zijn naar de biologische productiemethode. Ook op overkapte teelten, teelten op groeimedium of teelten in containers is er geen bemestingsreductie voor werkzame stikstof. Verder zijn ook meerjarige, houtige fruitteelten vrijgesteld van bemestingsreducties.

Ook is er geen bemestingsreductie voor bedrijven die vrijgesteld zijn van de gebiedsgerichte bemestingsreductie in gebiedstype 1, 2 en 3 op basis van een positieve bedrijfsevaluatie van het nitraatresidu (zie 3.2.4).

Daarnaast is een belangrijke pijler van MAP 7 dat landbouwers de bemestingsreductie in de gebiedstypes 1, 2 en 3 deels of volledig kunnen terugverdienen door het toepassen van wetenschappelijk onderbouwde duurzame praktijken. Deze zijn minstens even effectief als de bemestingsreductie. Er wordt dieper ingegaan op de verschillende toegepaste duurzame terugverdienpraktijken in 3.2.6. In dit onderdeel wordt gefocust op de impact op de mestgebruiksruimte en het terugverdieneffect.

In totaal is 323.200 ha afgebakend in gebiedstype 1 (met nitraatgevoelige teelt), en gebiedstype 2 en 3. Daarvan heeft 142.800 ha (44%) geen reductie van de bemestingsnorm werkzame stikstof, voornamelijk omwille van vrijstelling (Tabel 4).

Op de overige 180.400 ha (56%) gelden de verstrengde bemestingsnormen. Hiervan wordt er voor 17.000 ha een terugverdieneffect berekend waardoor de bemestingsreductie deels of volledig teruggewonnen kan worden (afhankelijk van de toegepaste terugverdienpraktijk, ligging en teelt, zie 3.2.6). Voor de overige 163.400 ha is er geen terugverdieneffect en gelden de standaard bemestingsreducties.

De 17.000 ha met een terugverdieneffect vertegenwoordigen een mestgebruiksruimte van 2,88 miljoen kg werkzame N (Tabel 5). Als de maximale bemestingsreducties zouden doorgerekend worden op deze percelen, dan zou de mestgebruiksruimte 2,57 miljoen kg werkzame N zijn. Door de duurzame terugverdienpraktijken is er bijgevolg een terugverdieneffect van 0,31 miljoen kg N. Zonder de mogelijkheid van het terugverdienen, zou de maximale bemestingsreductie op deze percelen in totaal 0,50 miljoen kg N bedragen.

Voor de overige 163.400 ha is er geen terugverdieneffect en wordt de maximale bemestingsreductie doorgerekend. Deze percelen vertegenwoordigen een effectieve mestgebruiksruimte van 27,15 miljoen kg werkzame N. Door de bemestingsreducties kan er op deze percelen 4,78 miljoen kg N minder werkzame N opgebracht worden.

Tabel 4 Areaal in gebruik in 2025 waarvoor wel of geen bemestingsreductie wordt berekend, samen met de reden waarom geen bemestingsreductie wordt berekend, en het areaal met en zonder terugverdieneffect

	Areaal (ha)	% t.o.v. totaal areaal
Ligging in gebiedstype 0	211.848	32,0%
Ligging in gebiedstype 1 met niet-nitraatgevoelige teelt	127.772	19,3%
Ligging in gebiedstype 1 (met nitraatgevoelige teelt), 2 of 3	**323.163**	48,8%
Ligging in gebiedstype 1 (met nitraatgevoelige teelt), 2 of 3 zonder bemestingsreductie	***142.781***	21,5%
Omwille van vrijstelling o.b.v. positieve bedrijfsevaluatie van het nitraatresidu	127.742	19,3%
Omwille van een uitzondering:*	15.039	2,3%
Waarvan meerjarig houtig fruit	10.379	1,6%
Waarvan overkapte teelten, teelten op groeimedium of teelten in containers	2.377	0,4%
Waarvan biologische productie	2.655	0,4%
Ligging in gebiedstype 1 (met nitraatgevoelige teelt), 2 of 3 met bemestingsreductie	***180.382***	27,2%
Waarvan met terugverdieneffect	16.975	2,6%
Waarvan zonder terugverdieneffect	163.406	24,7%
Totaal	**662.783**	

* Er kunnen meerdere uitzonderingen van toepassing zijn op een bepaald perceel

Tabel 5 Effectieve mestgebruiksruimte van het areaal met bemestingsreductie met bemestingsreductie voor werkzame N in 2025, samen met de mestgebruiksruimte zonder doorgerekende bemestingsreducties, en de maximaal doorgerekende bemestingsreducties (zonder terugverdieneffect), de maximale bemestingsreductie, het terugverdieneffect en de effectieve bemestingsreductie

	Met terugverdien-effect	Zonder terugverdien-effect	Totaal*
Areaal (ha)	16.975	163.406	**180.382**
Effectieve mestgebruiksruimte (in miljoen kg N)	2,88	27,15	**30,02**
Mestgebruiksruimte zonder doorgerekende bemestingsreducties (in miljoen kg N)	3,07	31,92	**35,00**
Mestgebruiksruimte met maximaal doorgerekende bemestingsreducties (in miljoen kg N)	2,57	27,15	**29,72**
Maximale bemestingsreductie (in miljoen kg N)	0,50	4,78	**5,28**
Terugverdieneffect (in miljoen kg N)	**0,31**	**/**	**0,31**
Effectieve bemestingsreductie (in miljoen kg N)	**0,20**	**4,78**	**4,97**

* Totaal areaal met bemestingsreducties in gebiedstype 1 (met nitraatgevoelige teelt), gebiedstype 2 en 3

In totaal is er door de bemestingsreducties en het terugverdieneffect dus een reductie van de afzetruimte voor werkzame stikstof van 4,97 miljoen kg N in 2025.

Indien de voormalige bemestingsreducties van MAP 6, die geldig waren in gebiedstype 2 en 3 (respectievelijk -10% en -20%), toegepast zouden worden dan zou er een reductie van de afzetruimte voor werkzame stikstof zijn van 3,92 miljoen kg N in 2025 (rekening houdend met de vrijstellingen die gelden in 2025). In 2025 vertalen de verstrengde bemestingsnormen voor werkzame stikstof zich bijgevolg tot een bijkomende reductie van 1 miljoen kg N t.o.v. MAP 6.

3.2.6 Toepassing van duurzame terugverdienpraktijken

De bemestingsreducties in gebiedstype 1, 2 en 3 kunnen geheel of gedeeltelijk terugverdiend worden door het toepassen van duurzame bodem-, teelt- en bemestingspraktijken die het nitraatresidu in het najaar beperken en dus aanleiding geven tot minder nitraatuitspoeling naar grond- en oppervlaktewater. Dit is wetenschappelijk onderbouwd waarbij het uitgangspunt is dat deze praktijken tenminste even effectief zijn als de bemestingsreductie.

Volgende duurzame praktijken komen in aanmerking als terugverdienpraktijken waarmee landbouwers (een deel van) de bemestingsreductie ongedaan kunnen maken. Voor een uitgebreid overzicht van de terugverdienpraktijken wordt verwezen naar de informatie op de VLM website[15]:

- **Inzaai van een vanggewas tegen uiterlijk 15 september of uiterlijk 15 oktober**. Vanggewassen 'vangen' de stikstof op die na de oogst in de bodem is achtergebleven en houden die vast tot ze door mineralisatie opnieuw nuttig zijn voor een volgende teelt. Hoe vroeger het vanggewas kan ingezaaid worden na de oogst van de hoofdteelt, hoe effectiever. Voor vanggewassen die uiterlijk 15 september zijn ingezaaid, kan er daarom meer van de bemestingsreductie terugverdiend worden dan bij vanggewassen die uiterlijk 15 oktober zijn ingezaaid. Vanggewassen moeten altijd een periode aangehouden worden om voldoende te ontwikkelen.
- **Onderzaai van een vanggewas bij maïs**. Na de oogst van de mais moet het vanggewas een bepaalde periode blijven staan om de resterende hoeveelheid stikstof op te nemen.
- **Inzaai van een nateelt wintergranen tegen uiterlijk 15 oktober of uiterlijk 15 november**. Bij deze terugverdienpraktijk wordt er na de oogst van de hoofdteelt een nateelt wintergranen ingezaaid. Wintergranen verbeteren de bodemstructuur, voorkomen uitspoeling van nutriënten en gaan erosie en onkruid tegen. Net zoals bij de vanggewassen, kan er meer van de bemestingsreductie terugverdiend worden als het wintergraan vroeger wordt ingezaaid. Het wintergraan moeten aangehouden worden als hoofteelt in het volgende jaar.
- **Inzaai van een nateelt wintergranen tegen uiterlijk 15 oktober of uiterlijk 15 november, na de tussenteelt van een vanggewas**. Bij deze terugverdienpraktijk wordt er na de oogst van de hoofdteelt een vanggewas ingezaaid dat in hetzelfde jaar nog gevolgd wordt door wintergranen. Het tussenvanggewas moet minstens twee maanden aangehouden worden, vooraleer de wintergranen in het najaar ingezaaid worden. Ook hier moeten de wintergranen aangehouden worden als hoofteelt in het volgende jaar.
- **Inzaai van een nateelt winterkoolzaad tegen uiterlijk 15 september**. Het winterkoolzaad moet aangehouden blijven als hoofdteelt in het volgende jaar.
- **Inzaai van 15% onbeteelde stroken**. Dit zijn werkgangen of wendakkers waarop een vanggewas ingezaaid wordt zodra de hoofdteelt ingezaaid of geplant wordt. De onbeteelde stroken nemen minstens 15% van de totale perceelsoppervlakte in. Na de oogst van de hoofdteelt moet uiterlijk 15 september een vanggewas ingezaaid zijn.
- **Afvoer van oogstresten**. Hoeveel bemestingsreductie kan terugverdiend worden, is afhankelijk van de teelt.
- **Doorgroeien van oogstresten**. Deze terugverdienpraktijk is mogelijk voor bloemkool, rode kool, savooikool en witte kool. De kool wordt oogst maar de plant blijft staan en kan doorgroeien tot en met 31 januari om nutriënten vast te houden en op te nemen. Hoeveel bemestingsreductie kan terugverdiend worden, is afhankelijk van de koolsoort.

[15] https://www.vlm.be/nl/themas/waterkwaliteit/Mestbank/gebiedsgerichte_aanpak/gebiedsgerichte_maatregelen/verstrengde_bemestingsnormen/terugverdienpraktijken/Paginas/default.aspx#t1

- **Onderwerken van stro**. Dit kan toegepast worden na een hoofteelt wintertarwe, triticale, wintergerst of andere granen. Het onderwerken moet gebeuren ten laatste 14 dagen na de graanoogst.
- **Bijbemesting na basisbemesting van 70%**. Bij deze terugverdienpraktijk mag de basisbemesting die toegediend wordt voor het inzaaien van de teelt maximaal 70% van de werkzame stikstofnorm bedragen. Op basis van een bodemstaal met bijbemestingsadvies, kan er nog gefractioneerd bijbemest worden, enkel als uit het advies blijkt dat dat nodig is. Deze techniek is mogelijk voor alle teelten behalve op grasland. Ze kan ook niet gebruikt worden in groene bestemmingen in SBZ-H.

Duurzame terugverdienpraktijken in 2025 met terugverdieneffect

In 2025 is er voor 17.000 ha landbouwgrond een terugverdieneffect voor de bemestingsnorm werkzame stikstof (zie ook 3.2.5), door het toepassen van duurzame terugverdienpraktijken, door 1.856 landbouwers. 599 van deze landbouwers passen meer dan één duurzame praktijk toe op hun percelen. Tabel 6 geeft meer inzicht in de verschillende praktijken met een terugverdieneffect, in functie van het gebiedstype en de nitraatgevoeligheid van de hoofdteelt. De inzaai van een vanggewas na de oogst van de hoofdteelt neemt het grootste aandeel in, met 74% van het totaal areaal met een terugverdieneffect. Daarna volgt de inzaai van een nateelt wintergranen, met 17% van het totaal areaal met een terugverdieneffect. Een globaal overzicht van het aandeel van de duurzame praktijken met een terugverdieneffect is gevisualiseerd in Figuur 45.

Tabel 6 Areaal landbouwgrond (ha) met een terugverdieneffect in 2025, in functie van de terugverdienpraktijk, het gebiedstype en de nitraatgevoeligheid van de hoofdteelt, samen met het aantal landbouwers

Terugverdienpraktijk	Gebiedstype 1	Gebiedstype 2		Gebiedstype 3		Totaal areaal	Aantal land-bouwers
	NG-HT	NNG-HT	NG-HT	NNG-HT	NG-HT		
Vanggewas tegen uiterlijk 15/9	1.833	4.276	1.264	2.677	2.221	12.270	**1.649**
Vanggewas tegen uiterlijk 15/10		152		127		279	**74**
Onderzaai van een vanggewas bij maïs	21		27		54	102	**14**
Nateelt wintergranen tegen uiterlijk 15/10	920	321	693	219	390	2.543	**401**
Nateelt wintergranen tegen uiterlijk 15/11		235		157		392	**83**
Tussenvanggewas gevolgd door wintergranen tegen uiterlijk 15/10	7	116	8	87	12	229	**41**
Tussenvanggewas gevolgd door wintergranen tegen uiterlijk 15/11	18	42	7	25		92	**25**
Nateelt winterkoolzaad tegen uiterlijk 15/9	2	34	5	19	1	61	**12**
Afvoer van oogstresten teeltgroep 4(1)				7		7	**1**
Afvoer van oogstresten teeltgroep 2(3)		0,2				0,2	**1**
Onderwerken van stro		49		49		97	**8**
Doorgroeien van oogstresten van bloemkool of rode kool	58		153		234	445	**59**
Doorgroeien van oogstresten van savooikool of witte kool	7		16		19	42	**21**
Bijbemesting na basisbemesting van 70%	69	5	108	38	197	417	**26**
Totaal	**2.936**	**5.229**	**2.280**	**3.403**	**3.128**	**16.975**	**1.856**

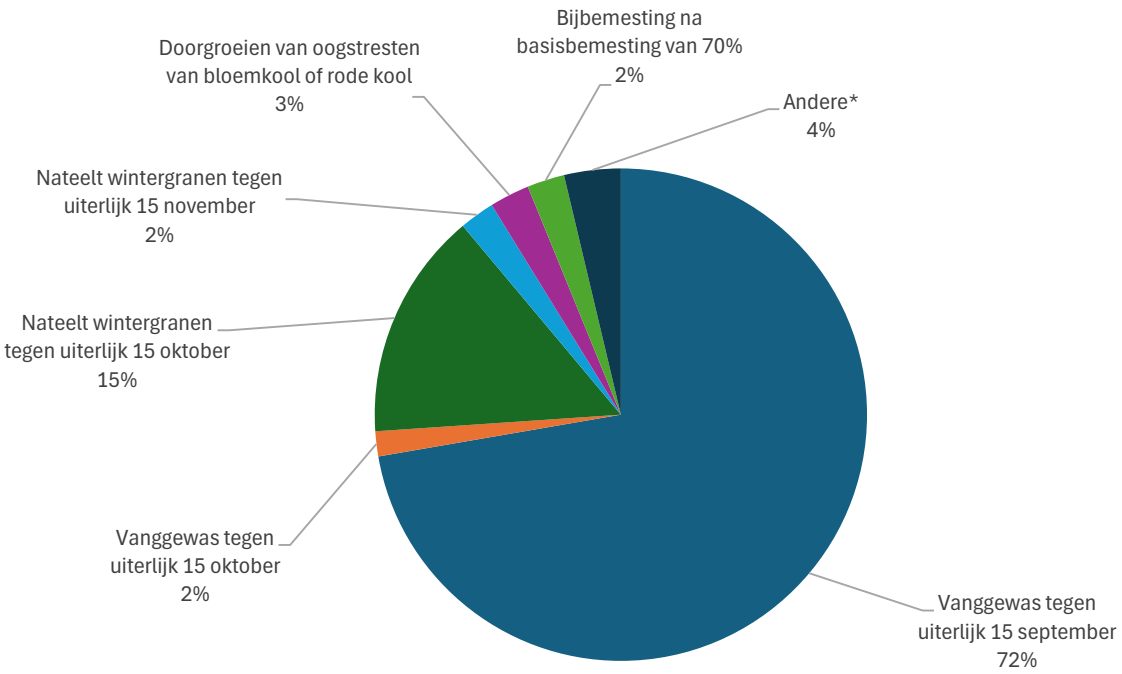

Figuur 45 Aandeel van de duurzame praktijken die leiden tot een terugverdieneffect in 2025 (* Andere omvat onderzaai van een vanggewas bij maïs, tussenvanggewas gevolgd door wintergranen tegen uiterlijk 15 oktober of 15 november, nateelt winterkoolzaad tegen uiterlijk 15 september, afvoer van oogstresten teeltgroep 4 of teeltgroep 2, onderwerken van stro en doorgroeien van oogstresten van savooikool of witte kool)

Het terugverdienpercentage varieert tussen 5% en 20%, afhankelijk van de toegepaste terugverdienpraktijk, het gebiedstype en de teelt. Tabel 7 toont het areaal landbouwgrond met een terugverdieneffect, in functie van het terugverdienpercentage. Van de 16.975 ha, wordt de bemestingsreductie bij 7.878 ha (46%) volledig terugverdiend en bij 9.098 ha deels (54%).

Tabel 7 Areaal landbouwgrond (ha) met een terugverdieneffect in 2025, in functie van het terugverdienpercentage

Terugverdien-percentage	Gebieds-type 1	Gebieds-type 2	Gebieds-type 3	Totaal	% t.o.v. totaal
5%	2.936	427	375	3.737	22,0%
10%		6.916	2.901	9.817	57,8%
15%		165	3.150	3.315	19,5%
20%			106	106	0,6%
Totaal	**2.936**	**7.508**	**6.532**	**16.975**	

Totaal aangegeven areaal duurzame terugverdienpraktijken

Naast de 17.000 ha duurzame praktijken met een terugverdieneffect, worden er uiteraard ook duurzame praktijken toegepast zonder terugverdieneffect.

In totaal was voor 47.289 ha een duurzame praktijk aangegeven door in totaal 3.801 landbouwers, waarvan dit voor 17.000 ha van 1.856 landbouwers leidt tot een terugverdieneffect van de reductie van de bemestingsnorm werkzame stikstof. De redenen waarom dit voor de overig 30.314 ha niet leidt tot een terugverdieneffect zijn:

- Er zijn terugverdienpraktijken aangegeven door landbouwers met een vrijstelling of een andere uitzondering van de bemestingsreductie (bv. voor biopercelen). Bij deze uitzonderingen van de bemestingsreductie, hoeven de betrokken landbouwers de toepassing van de duurzame praktijken niet te registreren. Sommigen doen dit wel (1.066 landbouwers op 13.661 ha).
- Daarnaast is er op 4.994 ha terugverdienpraktijken aangegeven door 647 landbouwers voor percelen met een niet-nitraatgevoelige teelt in gebiedstype 1. Aangezien er geen bemestingsreductie is op deze percelen, leiden deze aangegeven terugverdienpraktijken sowieso niet tot een terugverdieneffect.
- Voor 10.724 ha is het terugverdienpercentage 0%. In deze gevallen is de toegepaste duurzame praktijk niet gelijkwaardig aan de bemestingsreductie en wordt geen terugverdieneffect toegekend.
- Daarnaast wordt ook bij een schending van de voorwaarden geen terugverdieneffect toegekend. Voor 940 ha van 200 landbouwers is geen terugverdieneffect doorgerekend omdat de voorwaarden geschonden zijn.

Potentieel areaal met terugverdienpraktijken

Naast het effectieve areaal waarvoor er een terugverdieneffect is op basis van de aangegeven duurzame praktijken, is het ook zinvol om het potentiële areaal aan terugverdienpraktijken te begroten waarmee de landbouwer de mestgebruiksruimte (deels of volledig) terug kan winnen. Op basis van de teeltgegevens 2025, rekening houdend met de teelten waarvoor een duurzame praktijk met terugverdieneffect mogelijk is, de nitraatgevoeligheid van de teelt en de ligging in de gebiedstypes, wordt een potentieel areaal met terugverdieneffect begroot van 93.700 ha.

Op basis van de effectief geregistreerde duurzame praktijken op de verzamelaanvraag, is er voor 17.000 ha een terugverdieneffect (18% van het potentiële areaal).

Sommige duurzame praktijken zijn breed toepasbaar omwille van de teelt. Zo is de inzaai van vanggewassen, wintergranen en koolzaad als nateelt al een gangbare praktijk. Voor dit type duurzame praktijken is het potentieel areaal om de mestgebruiksruimte terug te winnen op basis van de teeltgegevens van 2025, net geen 85.000 ha. Het effectief geregistreerde areaal met duurzame praktijken en een terugverdieneffect voor deze teelten bedraagt 15.970 ha, wat slechts 19% is van het potentieel. Dit betekent dat heel wat landbouwers hun reductie op een eenvoudige manier, zonder aanpassing van hun oorspronkelijke teeltplan, (gedeeltelijk) kunnen terugwinnen, uiteraard mits het naleven van de voorwaarden m.b.t. de inzaai- of aanhoudperiode.

Tabel 8 Potentieel areaal landbouwgrond (ha) met terugverdienpraktijken

Type terugverdienpraktijk	Gebieds-type 1	Gebieds-type 2	Gebieds-type 3	Totaal
Vanggewas	28.369	17.642	21.212	**67.223**
Onderzaai vanggewas bij maïs	34	33	65	**132**
Nateelt wintergraan	7.055	6.270	3.985	**17.310**
Tussenvanggewas en nateelt wintergraan	145	326	279	**750**
Nateelt winterkoolzaad	45	90	53	**188**
Inzaai van 15% onbeteelde stroken	28.283	17.581	21.094	**66.958**
Afvoer van oogstresten teeltgroep 4(1)	512	899	1.218	**2.629**
Afvoer van oogstresten teeltgroep 3(2)	95	1.181	744	**2.020**
Afvoer van oogstresten teeltgroep 2(3)	/	228	232	**460**
Onderwerken van stro	/	212	113	**325**
Doorgroeien van oogstresten van bloemkool of rode kool	461	524	821	**1.806**
Doorgroeien van oogstresten van savooikool of witte kool	77	86	110	**273**
Bijbemesting na basisbemesting van 70%	1.979	2.150	3.360	**7.512**
SOM	**37.022**	**27.618**	**29.041**	**93.681**

3.2.7 Inzet van vanggewassen

Het tijdig inzaaien van een vanggewas na de oogst van de hoofdteelt, is een goede praktijk om de nog aanwezige nutriënten in de bodem vast te leggen zodat deze niet uitspoelen naar het oppervlakte- en grondwater tijdens de winterperiode.

De inzaai van een vanggewas is verplicht op percelen in gebiedstype 1, 2 en 3 die geen zware kleigrond zijn, als er na de hoofdteelt (die uiterlijk op 31 augustus werd geoogst) geen nateelt volgt. In dat geval moet uiterlijk op 15 september een vanggewas worden ingezaaid.

De inzaai van een vanggewas kan meetellen als duurzame terugverdienpraktijk om (een deel van) de bemestingsreducties in gebiedstype 1, 2 en 3 terug te winnen.

Op basis van de gegevens in de verzamelaanvraag werd in 2025 op 199.100 ha landbouwgrond een vanggewas ingezaaid na de oogst van de hoofdteelt (30% van het landbouwareaal) (Figuur 46). De recente schommelingen van het areaal granen in hoofdteelt, heeft een weerslag op het areaal vanggewassen dat ingezaaid wordt.

In Figuur 47 is voor elke hoofdteeltgroep de evolutie weergegeven van het aandeel landbouwgrond gevolgd door een vanggewas en van het aandeel landbouwgrond gevolgd door een vanggewas of andere nateelt. Het aandeel granen gevolgd door een vanggewas of nateelt is gestegen van 86% in 2016 tot 95% in 2025. Ook bij maïs en aardappelen zien we een toename van het aandeel gevolgd door een vanggewas of nateelt van respectievelijk 36% en 41% in 2016 tot 66% en 67% in 2025.

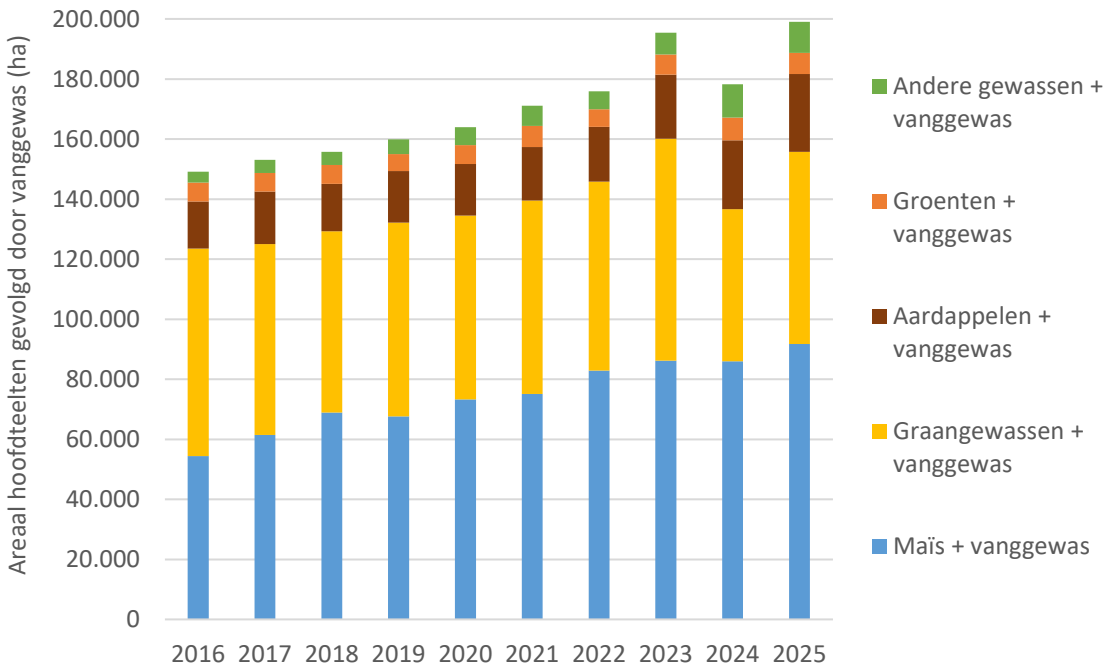

Figuur 46 Evolutie van het areaal vanggewassen, ingezaaid na de oogst van een hoofdteelt, in Vlaanderen in de periode 2016-2025 (door de uitzonderlijk natte weersomstandigheden in 2023, is het areaal vanggewassen na de oogst van maïs, aardappelen en andere hoofdteelten, geen correcte weergave van de reële situatie in dat jaar, voor meer duiding zie het Mestrapport 2024)

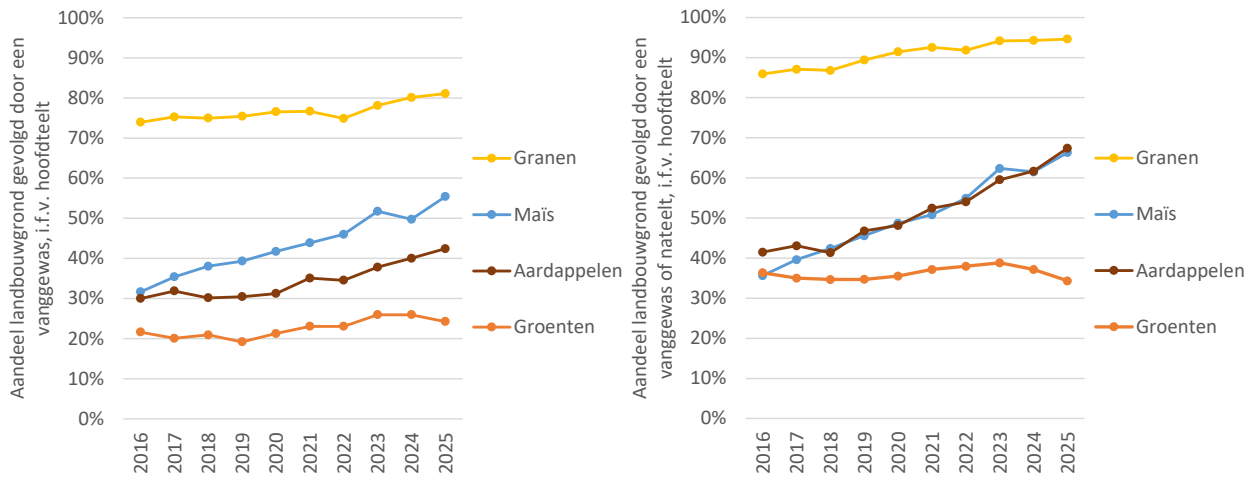

Figuur 47 Evolutie van het aandeel landbouwgrond gevolgd door een vanggewas (links) en gevolgd door een vanggewas of andere nateelt (rechts), i.f.v. de hoofdteelt, in de periode 2016-2025

3.2.8 Areaal met beschermingsstrook en impact op de mestgebruiksruimte

De aanleg van beschermingsstroken langs waterlopen is een nieuwe maatregel uit het gewijzigd mestbeleid om de uitspoeling en afspoeling van nutriënten en pesticiden te beperken. De beschermingsstroken verminderen ook erosie en bevorderen de biodiversiteit.

De regeling wordt gefaseerd ingevoerd. In 2025 werd een beschermingsstrook van 5 meter breedte ingevoerd op percelen met een nitraatgevoelige hoofdteelt gelegen in gebiedstype 2 en 3 langs VHA-waterlopen. Op deze strook mocht geen bemesting en geen gewasbeschermingsmiddelen toegepast worden. In de eerste meter langs de waterloop mochten er geen bewerkingen gebeuren (teeltvrije zone).

Op percelen met een nitraatgevoelige hoofdteelt, mocht er in 2025 geen nitraatgevoelig gewas worden geteeld op de beschermingsstrook. Omdat er een herziening van de lijst met niet-nitraatgevoelige teelten werd gestart in 2025, werd toegestaan dat meerjarige nitraatgevoelige teelten die reeds ingezaaid/geplant waren vóór de goedkeuring van het wijzigingsdecreet van 20 december 2024, niet verwijderd of gerooid moesten worden tot er meer duidelijkheid is over de kwalificatie nitraatgevoelig of niet-nitraatgevoelig.

Landbouwers moesten op de verzamelaanvraag 2025 deze beschermingsstroken zelf apart aangeven en aanduiden. Zo zijn in 2025 in totaal 9.973 percelen als beschermingsstroken aangeduid in gebiedstype 2 en 3 (Tabel 6), goed voor in totaal 857 ha. Op 92% van deze stroken is grasland aanwezig, naast 5% braak en 3% andere teelten.

Op zo'n 60% van het aantal en areaal beschermingsstroken in gebiedstype 2 en 3 is een ecoregeling bufferstroken afgesloten.

Tabel 9 Aantal beschermingsstroken en areaal onder beschermingsstrook in 2025, totaal en onder ecoregeling bufferstroken

	GT 2	GT 3	GT 2 & 3
Totaal aantal beschermingsstroken	4.024	5.949	9.973
Totaal areaal onder beschermingsstrook (ha)	335	521	857
Waarop ecoregeling bufferstrook afgesloten:			
Aantal beschermingsstroken met ecoregeling bufferstrook	2.258	3.476	5.734
Areaal onder beschermingsstrook met ecoregeling bufferstrook (ha)	196	325	522

De beschermingsstrook mocht niet bemest worden. Op basis van de gemiddelde normen, voor werkzame stikstof en voor stikstof uit dierlijke mest, op de percelen zonder beschermingsstrook in gebiedstype 2 en 3, wordt berekend hoeveel werkzame stikstof en stikstof uit dierlijke mest er minder kon opgebracht worden door de beschermingsstroken in gebiedstype 2 en 3 (Tabel 10). In totaal gaat het over 179.200 kg werkzame N en 142.500 kg N uit dierlijke mest die niet mag opgebracht worden op de beschermingsstrook.

Tabel 10 Berekende vermeden mestgebruiksruimte door de beschermingsstroken in 2025

	GT 2	GT 3	GT 2 & 3
Areaal onder beschermingsstrook (ha)	335	521	857
Gemiddelde norm voor werkzame N op percelen zonder beschermingsstrook (kg werkzame N/ha)	210	208	
Gemiddelde norm voor N uit dierlijke mest op percelen zonder beschermingsstrook (kg N/ha)	166	166	
Verlaagde gebruiksruimte voor werkzame N door de beschermingsstroken (kg werkzame N)	70.559	108.629	179.189
Verlaagde gebruiksruimte voor N uit dierlijke mest door de beschermingsstroken (kg N)	55.771	86.716	142.487

Vanaf 2026 wordt de regeling van de beschermingsstroken verder uitgebreid langs de VHA-waterlopen. De 5 meter strook wordt verplicht uitgebreid naar alle landbouwpercelen die liggen in groene bestemmingen of in een Speciale Beschermingszone van de Habitatrichtlijn (SBZ-H). Langs alle percelen in gebiedstype 0 en 1 moet een 3 meter brede strook aangelegd worden. Ook langs percelen met een niet-nitraatgevoelige hoofdteelt in gebiedstype 2 en 3 moet dan een 3 meter brede strook aangelegd worden, naast de 5 meter beschermingsstrook langs percelen met een nitraatgevoelige hoofdteelt die al verplicht is vanaf 2025. Een gedetailleerd overzicht van de regeling is terug te vinden op https://www.vlm.be/nl/SiteCollectionDocuments/Mestbank/Algemeen/Afstandsregels_2026.pdf.

Door deze uitbreiding zal het areaal met een beschermingsstrook toenemen in 2026. Op basis van de aangegeven percelen en teelten in 2025 wordt ingeschat dat het verplichte areaal met een beschermingsstrook in 2026 7.000 ha zou bedragen. Volgens deze inschatting zou 1,2 miljoen kg werkzame N en 1,0 miljoen kg N uit dierlijke mest die niet mogen opgebracht worden op de beschermingsstrook. Slechts 19% van deze oppervlakte zou bestaan uit stroken die 5 meter breed zijn. De overige 81% zou bestaan uit stroken die 3 meter breed zijn.

3.2.9 Nulbemesting in kwetsbare gebieden natuur

Concept

Om de natuurwaarden te behouden en te versterken, introduceerde het Mestdecreet al in 2000 de nulbemesting voor bepaalde natuur- en bosgebieden. Nulbemesting betekent dat er geen mest mag opgebracht worden en dat enkel begrazing door maximaal twee grootvee-eenheden (GVE) per hectare per jaarbasis toegelaten is. In de praktijk komt dat neer op een jaarlijks maximum gebruik van 170 kg dierlijke stikstof per hectare.

Een perceel kan in natuur- of bosgebied liggen door een ruimtelijk uitvoeringsplan of door een gewestplan. Concreet gaat het in het Mestdecreet over de bestemmingen:

- natuurgebieden, natuurontwikkelingsgebieden, natuurreservaten en bosgebieden van de gewestplannen volgens het decreet Ruimtelijke Ordening van 22 oktober 1996
- natuur en reservaat en bos van de gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen volgens het decreet Ruimtelijke Ordening van 18 mei 1999 (sinds 1 januari 2009 opgenomen in het Mestdecreet).

Voor sommige percelen kan onder bepaalde voorwaarden een volledige afwijking van de nulbemesting verkregen worden door twee bepalingen: de ontheffing en de huiskavel. De huiskavelregeling is mogelijk voor percelen die aansluiten bij de bedrijfsgebouwen. De ontheffingsregeling is mogelijk voor intensieve graslanden en akkers en is uitdovend doordat de regeling verloren gaat door overdracht van het gebruik van het perceel. Sommige percelen komen in aanmerking voor een beheerovereenkomst waardoor geen volledig bemestingsverbod geldt en toch 100 kg stikstof uit kunstmest per ha per jaar kan opgebracht worden.

Om de Europees beschermde natuur in stand te kunnen houden, voert het Stikstofdecreet van 24 januari 2024 een verstrenging in van de nulbemesting op percelen in groene bestemmingen in de Speciale Beschermingszones van de Habitatrichtlijn (SBZ-H). Nulbemesting wordt zo op meer percelen van toepassing binnen SBZ-H. Buiten SBZ-H wijzigt niets.

Concreet wordt vanaf 1 januari 2028 de nulbemesting van toepassing op alle percelen in groene bestemmingen in SBZ-H, behalve op de huiskavels van de bedrijven. De nulbemesting wordt hierdoor ofwel versneld, ofwel nieuw ingevoerd in groene bestemmingen in SBZ-H:

- Enerzijds is er de versnelde invoering van de nulbemesting op percelen in groene bestemmingen in SBZ-H die reeds gevat waren door de nulbemestingsregeling maar die de status “ontheffing” hebben.
- Anderzijds is er de verruimde invoering van de nulbemesting op percelen in alle andere groene bestemmingen in SBZ-H die door het Mestdecreet nog niet door de nulbemestingsregeling gevat waren.

Binnen groene bestemmingen in SBZ-H is vanaf 1 januari 2028 dus geen ontheffing meer mogelijk. Ook de beheerovereenkomst waardoor 100 kg stikstof uit kunstmest per ha per jaar kan opgebracht worden is vanaf dan niet langer mogelijk op groene bestemmingen in SBZ-H.

In het wijzigingsdecreet van 20 december 2024 is voorzien dat landbouwers vrijwillig (tegen een compensatievergoeding) kunnen instappen in de nulbemesting voor percelen die in groene bestemmingen van het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN) liggen. Deze regeling wordt nog verder uitgewerkt. Meer informatie over het areaal dat hiervoor in aanmerking komt, is hieronder terug te vinden.

Globale evolutie van het areaal nulbemesting

Het areaal dat onder de nulbemestingsregeling valt, schommelt de laatste tien jaar rond de 31.000 ha (Figuur 48). Niet op al deze percelen wordt de nulbemesting effectief toegepast omdat er uitzonderingen gelden:

- Op bepaalde percelen die aansluiten bij de bedrijfsgebouwen kan hiervan afgeweken worden door de ‘huiskavelregeling’. Deze percelen vertegenwoordigen jaarlijks zo’n 1.800 ha, waarvan anno 2025 530 ha eveneens onder de ontheffingsregeling valt.
- Daarnaast is er een afwijking van de nulbemesting mogelijk via de ontheffingsregeling voor intensieve graslanden en akkers in bepaalde gebieden. Deze ontheffing is uitdovend doordat de regeling verloren gaat door overdracht van het gebruik van het perceel. In de periode 2016-2025 is het areaal met ontheffing van de nulbemesting (excl. de percelen die eveneens onder de huiskavelregeling vallen) gestaag gedaald van afgerond 7.000 ha in 2016 naar 5.000 ha in 2025, of een gemiddelde afname van 220 ha per jaar.

- Daarnaast zijn er percelen die in aanmerking voor een beheerovereenkomst waardoor 100 kg stikstof uit kunstmest per ha per jaar kan opgebracht worden. Naast deze kunstmest is geen verdere bemesting op het perceel toegelaten. In 2025 werd dit op afgerond 500 ha toegepast.

In totaal is het areaal waarop geen (volledige) nulbemesting wordt toegepast, door de huiskavel- of ontheffingsregeling of door een beheerovereenkomst kunstmest, gedaald van 9.200 ha in 2016 naar 7.300 ha in 2025, of een gemiddelde afname van 210 ha per jaar.

Het totaal areaal landbouwgrond waarop de nulbemesting effectief toegepast wordt is, is daartegenover gestegen van ongeveer 20.800 ha in 2016 naar 24.160 ha in 2025, of een gemiddelde toename van 370 ha per jaar. Dat is een toename van 69% van het totale potentieel areaal landbouwgrond met nulbemesting naar 77%. Dit is enerzijds door het wegvallen van ontheffingen, maar anderzijds ook door de afbakening van nieuwe natuur waar de nulbemestingsregeling geldt.

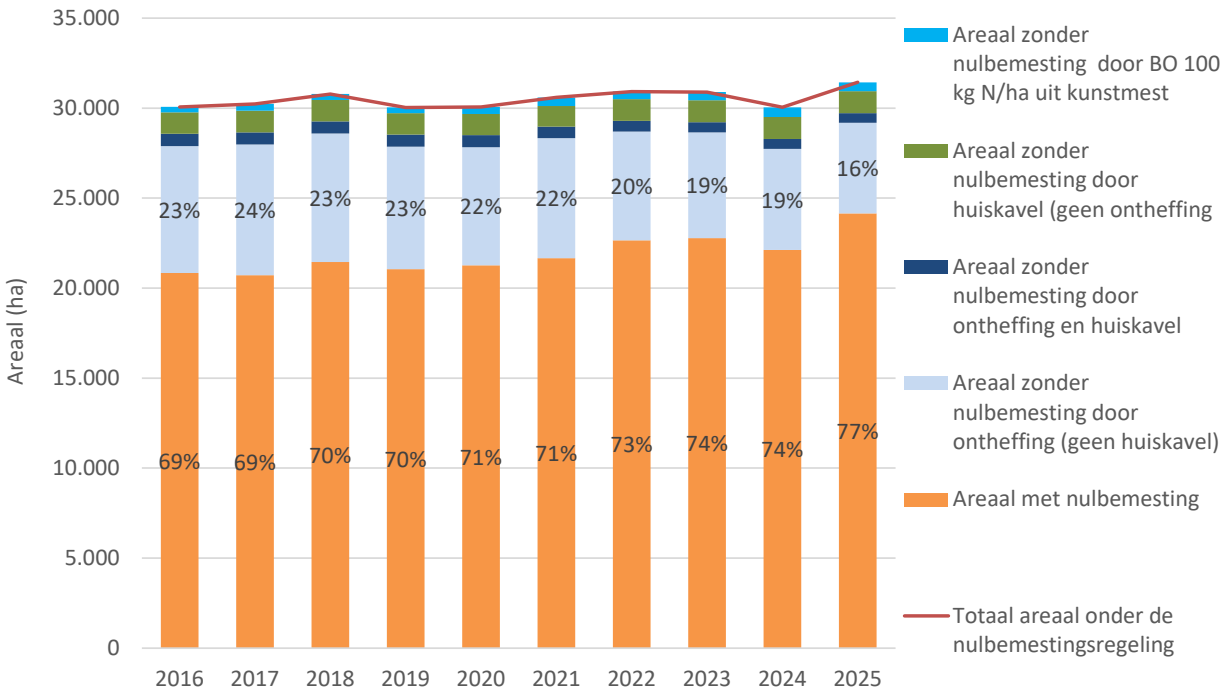

Figuur 48 Totaal areaal dat onder de nulbemestingsregeling valt, samen met het aandeel waarop de nulbemesting (2 GVE/ha/jaar) wel of niet wordt toegepast, samen met de reden

Versnelde en verruimde invoer van nulbemesting vanaf 2024

Door het Stikstofdecreet zal het areaal waarop nulbemesting moet toegepast worden toenemen. Vanaf 1 januari 2028 wordt de nulbemesting immers van toepassing op alle percelen in groene bestemmingen in SBZ-H, behalve op de huiskavels van de bedrijven. Landbouwers kunnen weliswaar ervoor kiezen om vóór 1 januari 2028 de nulbemesting al toe te passen om zo een hogere compensatievergoeding te krijgen.

In 2025 is 14.500 ha in gebruik in groene bestemmingen in SBZ-H. Dat omvat zowel het areaal in gebruik door landbouwers als door terreinbeherende instanties. Deze groene bestemmingen in SBZ-H vertegenwoordigen een kleine helft van het totaal areaal dat in gebruik is in SBZ-H (47% van in totaal 30.840 ha). Op sommige groene bestemmingen is momenteel al de nulbemestingsregeling van toepassing. Het Stikstofdecreet voegt binnen SBZ-H daar enkele nieuwe groene bestemmingen aan toe.

Van deze 14.500 ha in groene bestemmingen in SBZ-H in 2025, wordt er op 11.910 ha effectief nulbemesting toegepast in 2025 (82%). 11.400 ha viel reeds onder de nulbemesting en voor 500 ha is vervroegd ingestapt in de nulbemesting als gevolg van het Stikstofdecreet. Dat laatste is een toename t.o.v. 2024, toen kwam er door de vervroegd intekening op de nulbemesting vanuit het Stikstofdecreet, 175 ha onder nulbemesting.

Binnen groene bestemmingen in SBZ-H is vanaf 2028 geen ontheffing of beheerovereenkomst kunstmest meer mogelijk. Deze ontheffingen en beheerovereenkomst kunstmest vertegenwoordigen respectievelijk 1.140 ha en 170 ha in 2025 en dit areaal, 1.310 ha in totaal, zal uiterlijk vanaf 2028, bijkomend onder volledige nulbemesting komen.

Daarnaast zal op de 820 ha in groene bestemmingen in SBZ-H die nu nog niet onder de nulbemestingsregeling vallen, vanaf uiterlijk 2028 nulbemesting moeten toegepast worden.

Samengevat moet op 2.630 ha in groen SBZ-H bijkomend nulbemesting toegepast worden tegen uiterlijk 1 januari 2028 door de versnelde en verruimde nulbemesting als gevolg van het Stikstofdecreet. In 2025 is dat al voor 19% gerealiseerd (500 ha vervroegd ingestapt).

In 2025 valt 460 ha in groene bestemmingen in SBZ-H onder de huiskavelregeling, waar steeds de volledige bemestingsnorm zal blijven gelden.

Potentieel areaal dat in aanmerking komt voor vrijwillige nulbemesting in VEN

In het wijzigingsdecreet van 20 december 2024 is voorzien dat landbouwers vrijwillig (tegen een compensatievergoeding) kunnen instappen in de nulbemesting voor percelen die in groene bestemmingen van het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN) liggen (voor zover ze niet ook in SBZ-H liggen).

In 2025 bevindt zich 22.400 ha in groene bestemmingen in VEN, waarvan er voor 9.800 ha geen overlapping is met groen SBZ-H.

Van die 9.800 ha, valt 8.900 ha reeds onder de nulbemestingsregeling, waarvan er op 6.750 ha effectief nulbemesting moet toegepast worden in 2025. Op 2.140 ha is een uitzondering op nulbemesting van toepassing:

- Voor 485 ha omwille van de huiskavelregeling;
- Voor 1.465 ha omwille van ontheffing;
- Voor 190 ha omwille van een beheerovereenkomst kunstmest.

Op de percelen met ontheffing is het mogelijk om vrijwillig in te stappen in de nulbemesting in VEN.

Op de overige 885 ha van die 9.800 ha is nog geen bemestingsbeperking door ligging in een groene bestemming van toepassing. Ook hier is het mogelijk om vrijwillig in te stappen. In totaal is er dus een vergoeding mogelijk voor vrijwillige nulbemesting op 2.350 ha in groene bestemmingen in VEN.

3.2.10 Bemestingsbeperkingen door GLB-maatregelen

Landbouwers die vrijwillig meer willen inzetten op klimaat, milieu en biodiversiteit kunnen bij de Vlaamse Landmaatschappij beheerovereenkomsten of bij het Agentschap Landbouw en Zeevisserij ecoregelingen of agromilieuklimaatmaatregelen afsluiten. Deze drie types GLB-maatregelen kunnen specifieke bemestingsbeperkingen inhouden.

De beperkingen van beheerovereenkomsten werden reeds verrekend in de mestgebruiksruimte, maar vanaf 2025 worden ook de bemestingsbeperkingen van ecoregelingen en agromilieuklimaatmaatregelen meegenomen in de mestgebruiksruimte.

Op bijna 6.400 ha wordt een beheerovereenkomst, ecoregeling of agromilieuklimaatmaatregel met bemestingsbeperkingen toegepast. Vanwege deze bijkomende inspanningen van de landbouwers wordt er bijna 1,25 miljoen kg werkzame N en 0,85 miljoen kg dierlijke N minder bemest in 2025 (Tabel 11).

Door de GLB-maatregelen die gesloten worden met het Agentschap Landbouw en Zeevisserij bijkomend in rekening te brengen, is de mestgebruiksruimte gedaald met 0,43 miljoen kg werkzame N en 0,33 miljoen kg dierlijke N.

Tabel 11 Areaal met bemestingsbeperkingen door GLB-maatregelen, samen met de gerealiseerde bemestingsreductie voor werkzame N en dierlijke mest

	Areaal (ha)	Bemestingsreductie voor werkzame N	Bemestingsreductie voor N uit dierlijke mest
Beheerovereenkomst met 2GVE	1.246	189.741	/
Beheerovereenkomst met volledig bemestingsverbod	3.190	629.356	524.650
Ecoregeling met volledig bemestingsverbod	1.851	414.159	313.361
Agromilieuklimaatmaatregel met volledig bemestingsverbod	104	13.460	17.196
Totaal	**6.391**	**1.246.715**	**855.207**

3.2.11 Aangepaste fosforbemesting i.f.v. de fosfaatbeschikbaarheid van de bodem

Concept

De meeste landbouwbodems bevatten een historisch opgebouwde hoge fosforvoorraad door jarenlange hoge toediening van fosfor. Fosfor is weinig mobiel en kan zeer lang in de bodem aanwezig blijven.

De fosfaatbemestingnormen zijn afgestemd op de fosfaatbeschikbaarheid in de bodem. Hiertoe worden de landbouwgronden ingedeeld in 4 bodemklassen naargelang de fosfaatbeschikbaarheid. Het doel van deze benadering is om op termijn alle bodems naar de streefzone te brengen. Dat is de optimale toestand voor gewas en milieu. Bodems met een fosfaatbeschikbaarheid onder de streefzone, stellen een probleem voor het bereiken van een optimale gewasopbrengst terwijl bodems met een fosfaatbeschikbaarheid boven de streefzone een hoger risico hebben op uitspoeling van fosfaat naar het milieu.

De bemestingsnormen voor bodems in de streefzone (Klasse II) liggen op het niveau van de gewasexport. De fosfaatbeschikbaarheid in bodems met een lage fosfaatbeschikbaarheid (Klasse I) ligt onder de streefzone, wat wordt gecompenseerd met bemestingsnormen boven de gewasexport. De fosfaatbeschikbaarheid in bodems met een matige en hoge P-beschikbaarheid (Klasse III en IV) ligt boven de streefzone, met een groter risico op fosfaatverliezen, wat wordt aangepakt met bemestingsnormen die gericht zijn op een netto fosfaatuitmijning van de bodem.

Sinds 2017 worden standaard de strengste fosfaatbemestingsnormen van klasse IV toegekend. De landbouwers kunnen door middel van een bodemanalyse aantonen dat de fosfaatbeschikbaarheid van hun percelen tot een andere klasse behoort. De nieuwe fosfaatklasse treedt in werking op 1 januari volgend op het jaar waarin het analyseresultaat bezorgd werd aan de Mestbank. De toegekende fosfaatklasse blijft 5 jaar geldig na het jaar van analyse. Als daarna geen nieuwe analyse overgemaakt wordt, dan stijgt de klasse van het betrokken perceel automatisch met 1 klasse per 5 jaar voor de bepaling van de fosfaatbemestingsnorm.

Naast deze algemene regeling, bakent het Mestdecreet fosfaatverzadigde gebieden af die rijk zijn aan fosfaat en gevoelig zijn aan de uitspoeling van fosfaat naar het watersysteem. Om deze gebieden te beschermen is er een maximale fosfaatbemestingsnorm van 40 kg P_2O_5/ha. Percelen gelegen in de afgebakende fosfaatverzadigde gebieden waarvoor via een fosfaatanalyse is aangetoond dat ze behoren tot klasse I, II of III, worden als niet-fosfaatverzadigd beschouwd.

Verdeling van het landbouwareaal over verschillende fosfaatklassen o.b.v. het analyseresultaat

Doorheen de jaren is het aandeel landbouwgrond waarvoor een analyseresultaat is overgemaakt aan de Mestbank aanzienlijk gestegen. Zo was eind 2025, voor 69,6% van het landbouwareaal een analyseresultaat gekend bij de Mestbank. Eind 2016 bedroeg dat nog 40,8%.

In Figuur 49Figuur 49 is de evolutie van de verdeling van het landbouwareaal over de verschillende fosfaatklassen o.b.v. het analyseresultaat in kaart gebracht. In deze figuur is nog geen rekening gehouden met de automatische klasseverhoging die wordt toegekend als het analyseresultaat niet vernieuwd wordt na 5 jaar.

10,9% van de oppervlakte landbouwgrond bevindt zich in de streefzone voor fosfor. Op 8,6% van het landbouwareaal is de fosfaatbeschikbaarheid laag (klasse I) en op 50,2% van het landbouwareaal is de fosfaatbeschikbaarheid matig hoog tot hoog (42,0% in P-klasse III en 8,2% in klasse IV). Voor de overige 30,4% van het landbouwareaal is de P-toestand niet gekend o.b.v. een bodemanalyse.

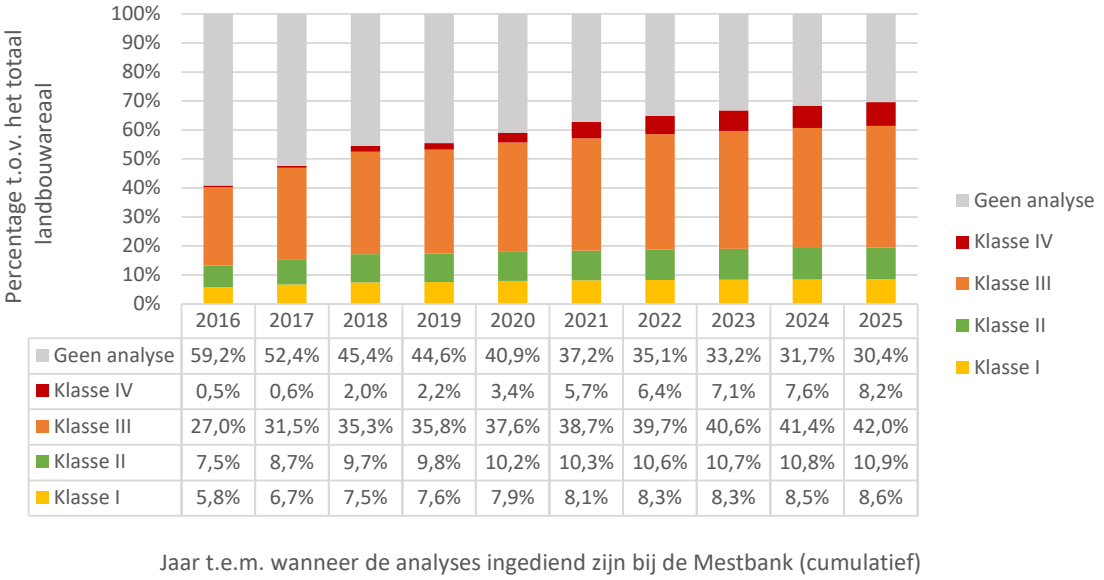

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Geen analyse	59,2%	52,4%	45,4%	44,6%	40,9%	37,2%	35,1%	33,2%	31,7%	30,4%
Klasse IV	0,5%	0,6%	2,0%	2,2%	3,4%	5,7%	6,4%	7,1%	7,6%	8,2%
Klasse III	27,0%	31,5%	35,3%	35,8%	37,6%	38,7%	39,7%	40,6%	41,4%	42,0%
Klasse II	7,5%	8,7%	9,7%	9,8%	10,2%	10,3%	10,6%	10,7%	10,8%	10,9%
Klasse I	5,8%	6,7%	7,5%	7,6%	7,9%	8,1%	8,3%	8,3%	8,5%	8,6%

Figuur 49 Evolutie van de verdeling over de verschillende fosfaatklassen o.b.v. het analyseresultaat, samen met het niet geanalyseerde aandeel

Verdeling van het landbouwareaal over verschillende fosfaatklassen voor de bepaling van de fosfaatbemestingsnorm

Voor stalen waarbij er na het vervallen van de geldigheidsduur geen nieuwe analyse ingediend wordt, wordt een automatische klasseverhoging toegekend voor de bepaling van de fosfaatbemestingsnorm. In Figuur 50 is de evolutie van de verdeling over de verschillende fosfaatklassen o.b.v. het analyseresultaat in kaart gebracht, waarbij de automatische klasseverhoging is doorgerekend.

Er is een verschuiving merkbaar tussen 2020 en 2021, waarbij vooral de toename van het aandeel landbouwgrond in klasse IV opvalt, van 7,6% in 2020 naar 16,5% in 2021. Daarna neemt het aandeel in klasse IV gestaag toe, tot 23,3% in 2025. Deze toename van het aandeel landbouwgrond in klasse IV voor de bepaling van de bemestingsnorm, wordt in hoofdzaak verklaard doordat veel landbouwers hun fosfaatanalyses niet vernieuwen na de geldigheidsduur van 5 jaar. Dit wijst erop dat de strengere

fosfaatbemestingsnorm voor deze gronden niet als limiterend ervaren wordt of dat men verwacht dat het perceel in klasse IV zou zitten.

De 30,4% van het landbouwareaal waarvoor de P-toestand niet gekend is o.b.v. een bodemanalyse, wordt automatisch als klasse IV beschouwd en krijgt de strengste bemestingsnorm. Enkel voor de zeer kleine percelen, wordt klasse III in rekening gebracht voor de bemestingsnorm.

Anno 2025 wordt 86% van het landbouwareaal ingedeeld als een bodem met een te hoge P-beschikbaarheid voor de bepaling van de fosfaatbemestingsnorm. Dat is een toename van 2,7 procentpunten ten opzichte van 2020, het jaar voorafgaand aan de verschuiving naar een hoger aandeel landbouwgrond in klasse IV in 2021 door het niet vernieuwen van de fosfaatanalyses uit 2016.

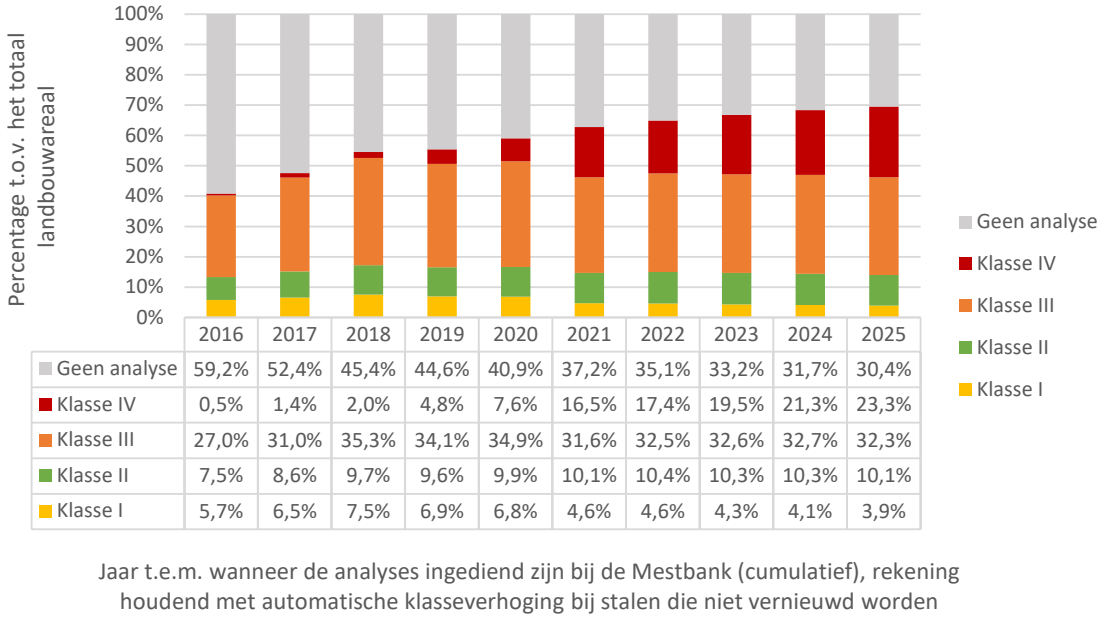

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Geen analyse	59,2%	52,4%	45,4%	44,6%	40,9%	37,2%	35,1%	33,2%	31,7%	30,4%
Klasse IV	0,5%	1,4%	2,0%	4,8%	7,6%	16,5%	17,4%	19,5%	21,3%	23,3%
Klasse III	27,0%	31,0%	35,3%	34,1%	34,9%	31,6%	32,5%	32,6%	32,7%	32,3%
Klasse II	7,5%	8,6%	9,7%	9,6%	9,9%	10,1%	10,4%	10,3%	10,3%	10,1%
Klasse I	5,7%	6,5%	7,5%	6,9%	6,8%	4,6%	4,6%	4,3%	4,1%	3,9%

Figuur 50 Evolutie van de verdeling over de verschillende fosfaatklassen o.b.v. het analyseresultaat, rekening houdend met de automatische klasseverhoging bij stalen die na de geldigheidsduur van 5 jaar niet vernieuwd worden

Fosfaatverzadigde gronden

In totaal is 3.500 ha grond in gebruik in afgebakende fosfaatverzadigde gebieden, goed voor 0,53% van het totale areaal. 3/4de van het areaal in fosfaatverzadigde gebieden wordt beschouwd als fosfaatverzadigd en krijgt de strengste norm van 40 kg P_2O_5/ha. De overige 1/4de van het areaal wordt als niet-fosfaatverzadigd beschouwd, en krijgt de fosfaatbemestingsnormen van klasse I, II of III.

3.3 GEBRUIK VAN MESTSTOFFEN

In 2025 werd in Vlaanderen **in totaal 141,3 miljoen kg stikstof (N) en 40,4 miljoen kg fosfaat (P_2O_5) op landbouwgrond gebracht**. **Voor stikstof is 63% afkomstig uit dierlijke mest, 35% uit kunstmest en een kleine restfractie uit andere organische meststoffen**. Voor fosfaat is dierlijke mest veruit dominant (95%).

Het **gebruik van dierlijke mest** kende **na een lange periode van stabilisatie** (2015-2022: ca. 92 miljoen kg N en 40 miljoen kg P_2O_5) **een duidelijke daling in 2023 en 2024**, tot ongeveer 86 miljoen kg N en 37,5 miljoen kg P_2O_5. De afname in 2023 en 2024 werd voornamelijk verklaard door het wegvallen van de derogatie eind 2022 waardoor minder rundermest gebruikt werd en door de daling van het aantal varkens waardoor minder varkensmest gebruikt werd. 2023 en 2024 waren bovendien natte tot zeer natte jaren, waardoor de veldwerkzaamheden soms moeilijk tot onmogelijk waren. **2025 was daarentegen een droog maar goed jaar, waardoor opnieuw een toename werd vastgesteld tot 88,8 miljoen kg N en 38,3 miljoen kg P_2O_5 wat nog altijd lager is dan in de periode 2015-2022.**

Er wordt hoofdzakelijk rundermest en varkensmest gebruikt. Het **gebruik van rundermest** bleef relatief stabiel op 65 à 66 miljoen kg N in de periode 2020-2022, maar **nam in 2023 af tot 62,6 miljoen kg N waarna het terug beperkt steeg tot 63,8 miljoen kg N in 2025**. Deze afname wordt verklaard door het **wegvallen van de derogatie** vanaf 2023. **Ook het gebruik van varkensmest daalde** van gemiddeld 20,5 miljoen kg N in de periode 2020-2022, tot gemiddeld 17,3 miljoen kg N **in 2023-2024, met opnieuw een stijging in 2025 tot 19,0 miljoen kg N**. Dit wordt gelinkt aan de **afname van de hoeveelheid varkensmest werd afgevoerd naar mestverwerking in 2025 t.o.v. 2024 en doordat er meer varkensmest uit opslag is gebruikt**. Eindproducten van biologische verwerkingsinstallaties blijven een beperkte maar stabiele bijdrage van zo'n 0,9 miljoen kg N leveren, terwijl het gebruik van digestaat uit dierlijke (co-)vergisting gedaald is van 1,1 miljoen kg N in 2020 tot 0,6 miljoen kg N in 2025.

Het gebruik van kunstmest bedroeg in 2025 49,3 miljoen kg N en 1,0 miljoen kg P_2O_5. Na de sterke daling in 2022 als gevolg van de uitzonderlijk hoge kunstmestprijzen tijdens de energiecrisis, is het gebruik van stikstof uit kunstmest in 2024-2025 opnieuw gestegen tot een niveau dat ongeveer 2 miljoen kg lager is dan in de periode 2019-2021 voorafgaand aan de energiecrisis. Ook het gebruik van fosfaat uit kunstmest nam opnieuw toe na de tijdelijke terugval.

Het gebruik van andere organische meststoffen blijft beperkt en schommelt van jaar tot jaar. In 2025 ging het om 3,2 miljoen kg N en 1,0 miljoen kg P_2O_5. Ongeveer de helft van deze stikstof is afkomstig van eindproducten van plantaardige vergisting zonder dierlijke mest.

In Tabel 12 is het gebruik van dierlijke mest, kunstmest en andere meststoffen op Vlaamse landbouwgrond in 2025 weergegeven. Hieronder wordt dieper ingegaan op de evoluties van het mestgebruik in de periode 2007-2025.

Tabel 12 Gebruik van dierlijke mest, kunstmest en andere meststoffen op Vlaamse landbouwgrond in 2023

Meststof	miljoen kg N	% t.o.v. totaal	kg N/ha	miljoen kg P_2O_5	% t.o.v. totaal	kg P_2O_5/ha
Dierlijke mest	88,8	62,8%	133,9	38,3	94,9%	57,8
Kunstmest	49,3	34,9%	74,4	1,0	2,6%	1,6
Andere meststoffen	3,2	2,3%	4,9	1,0	2,5%	1,5
Totaal	**141,3**		**213,2**	**40,4**		**60,9**

3.3.1 Gebruik van dierlijke mest

De globale dierlijke mestproductie in Vlaanderen overschrijdt de plaatsingsruimte voor dierlijke mest op landbouwgrond, berekend o.b.v. de maximale bemestingsnormen. Individuele landbouwbedrijven brengen hun bedrijfsbalans in evenwicht door het overschot aan dierlijke mest af te voeren naar andere landbouwers, rechtstreeks te exporteren naar afnemers buiten Vlaanderen, of af te voeren naar mestverwerkingsinstallaties. Voor elk bedrijf wordt het gebruik van dierlijke mest afgeleid op basis van zijn mestproductie, rekening houdend met de aan- en afvoer van dierlijke mest en met de opslag van dierlijke mest.

Na een vrij stabiel gebruik van dierlijke mest van zo'n 92 miljoen kg N en 40 miljoen kg P_2O_5 in de periode 2015-2022, werd een duidelijke daling waargenomen in 2023 en 2024 (Figuur 51). In die jaren daalde het gebruik van dierlijke mest tot 85,7 miljoen kg N en 37,5 miljoen kg P_2O_5 in 2023 en 86,5 miljoen kg N en 37,2 miljoen kg P_2O_5 in 2024. In 2025 wordt opnieuw een toename van het gebruik van dierlijke mest vastgesteld, tot 88,8 miljoen kg N en 38,3 miljoen kg P_2O_5 (+2,3 miljoen kg N en +1,1 miljoen kg P_2O_5). Indien uitgedrukt per oppervlakte-eenheid, wordt een toename van het dierlijke mestgebruik vastgesteld van 131 kg N/ha en 56 kg P_2O_5/ha in 2024 tot 134 kg N/ha en 58 kg P_2O_5/ha in 2025.

In tegenstelling tot 2023 en 2024 was 2025 een droog maar goed jaar waarbij de veldwerkzaamheden en de bemesting grotendeels konden doorgaan zoals gepland. 2023 en 2024 waren daarentegen natte tot zeer natte jaren, waarbij de veldwerkzaamheden soms moeilijk tot onmogelijk waren. Dit kan een impact hebben op de vastgestelde tendensen bij het gebruik van dierlijke mest.

Figuur 51 Evolutie van het gebruik van dierlijke mest in Vlaanderen in de periode 2007-2025

De evolutie van het gebruik van verschillende soorten dierlijke mest in de periode 2020-2025 is weergegeven Figuur 52. Er wordt voornamelijk rundermest en varkensmest gebruikt (dit omvat eveneens mestproducten die ontstaan na scheiding, droging of pocketvergisting op een landbouwbedrijf).

Waar het gebruik van rundermest in de periode 2020-2022 vrij stabiel bleef op 65 à 66 miljoen kg N en zo'n 26 miljoen kg P_2O_5, trad er een duidelijke afname van het gebruik van rundermest op in 2023 tot 26,6 miljoen kg N en 25,2 miljoen kg P_2O_5. Sindsdien is het gebruik van rundermest terug beperkt gestegen tot 63,8 miljoen kg N en zo'n 25,4 miljoen kg P_2O_5 in 2025, wat nog altijd minder is dan in de periode 2020-2022. Deze afname wordt verklaard door het wegvallen van de derogatie vanaf 2023 (zie ook 3.5.1).

Ook het gebruik van varkensmest was hoger in de periode 2019-2022 (gemiddeld 20,5 miljoen kg N en 10,6 miljoen kg P_2O_5) dan daarna. In 2023 en 2024 daalde het gebruik van varkensmest tot gemiddeld 17,3 miljoen kg N en 9,1 miljoen kg P_2O_5. In 2025 wordt weliswaar terug een toename van het gebruik van varkensmest vastgesteld, tot 19,0 miljoen kg N en 9,8 miljoen kg P_2O_5. Dit wordt gelinkt aan de afname van de hoeveelheid varkensmest die werd afgevoerd naar mestverwerkingsinstallaties in 2025 t.o.v. 2024 en doordat er meer varkensmest uit opslag is gebruikt (zie ook 3.5.1).

Daarnaast worden ook eindproducten van mestbewerking- en verwerkingsinstallaties gebruikt op landbouwgrond. Het gebruik van eindproducten van biologieën blijft vrij stabiel in de periode 2020-2025, op zo'n 0,9 miljoen kg N en 0,5 miljoen kg P_2O_5. Doorheen de jaren worden er minder eindproducten van dierlijke (co-)vergisters gebruikt op grond. In 2025 werd 0,6 miljoen kg N en 0,3 miljoen kg P_2O_5 uit dierlijk digestaat gebruikt op landbouwgrond.

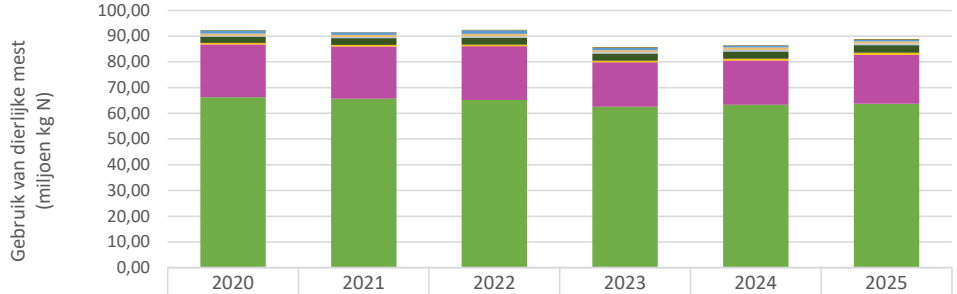

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Andere eindproducten van mestverwerking	0,21	0,19	0,17	0,20	0,21	0,23
Eindproducten van vergisters	1,13	0,91	1,39	0,96	0,68	0,60
Eindproducten van biologieën	0,88	0,91	0,96	0,78	0,96	0,91
Mengelingen*	0,29	0,39	0,49	0,44	0,55	0,56
Mest van andere dieren	2,45	2,58	2,76	2,81	2,86	2,96
Pluimveemest	0,60	0,66	0,60	0,59	0,64	0,75
Varkensmest	20,55	20,25	20,84	17,29	17,25	19,00
Rundermest	66,21	65,71	65,20	62,57	63,30	63,75

Figuur 52 Evolutie van het gebruik per soort dierlijke mest in de periode 2020-2025, in miljoen kg N (* Mengelingen van dierlijke mest en mengelingen van dierlijke mest en andere meststoffen)

3.3.2 Gebruik van kunstmest

Via de aangifte bij de Mestbank, is een kunstmestgebruik van 49,3 miljoen kg N en 1,0 miljoen kg P_2O_5 gekend in 2025. De evolutie van het kunstmestgebruik is weergegeven in Figuur 53. Er was een duidelijke afname van het stikstofgebruik uit kunstmest in 2022 (43,1 miljoen kg N), te wijten aan de hoge prijzen ten gevolge van de energiecrisis. Sindsdien is het gebruik van stikstof uit kunstmest terug gestegen. In 2024 en 2025 werd ongeveer 49 miljoen kg N uit kunstmest gebruikt, wat ongeveer 2 miljoen kg N lager is dan in de periode 2019-2021 voorafgaand aan de energiecrisis. Ook het gebruik van fosfaat uit kunstmest is terug gestegen na de daling in 2022, en bedraagt ongeveer 1,0 miljoen kg P_2O_5 in 2024 en 2025 (Figuur 53).

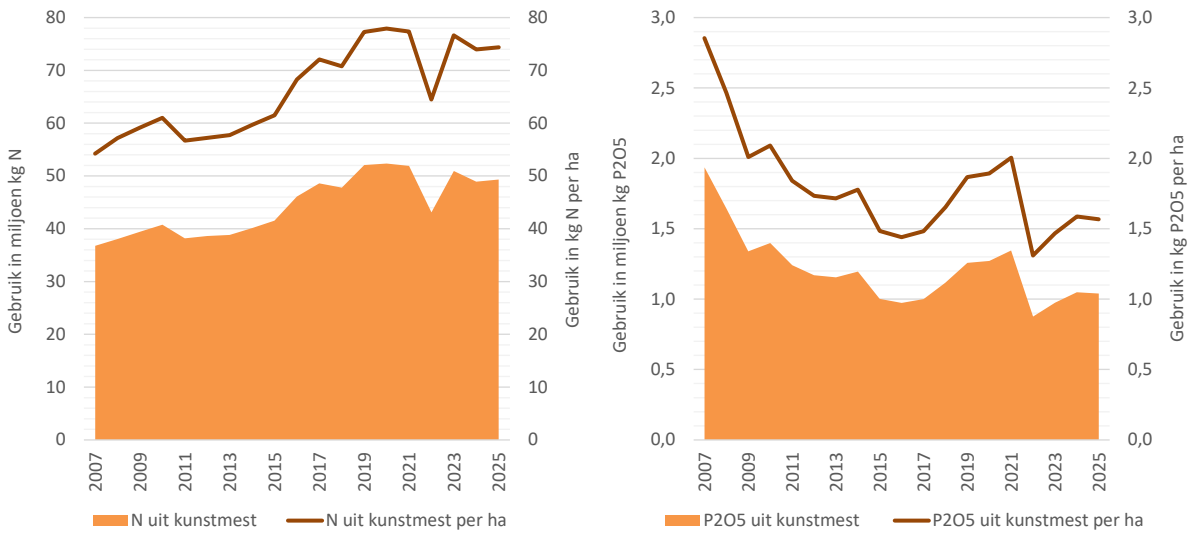

Figuur 53 Evolutie van het gebruik van kunstmest in Vlaanderen in de periode 2007-2025

3.3.3 Gebruik van andere organische meststoffen

Het gebruik van andere organische meststoffen in 2025 bedraagt 3,2 miljoen kg N en 1,0 miljoen kg P_2O_5 (Figuur 54). Het gebruik van andere organische meststoffen vertoont jaarlijkse schommelingen en vertegenwoordigt maar een klein aandeel van het totaal gebruik van meststoffen.

Eindproducten van plantaardige vergisting waarin geen dierlijke mest verwerkt wordt, vertegenwoordigen ongeveer de helft van het stikstofgebruik uit andere organische meststoffen (Figuur 55), goed voor 1,4 miljoen kg N en 0,4 miljoen kg P_2O_5 in 2025.

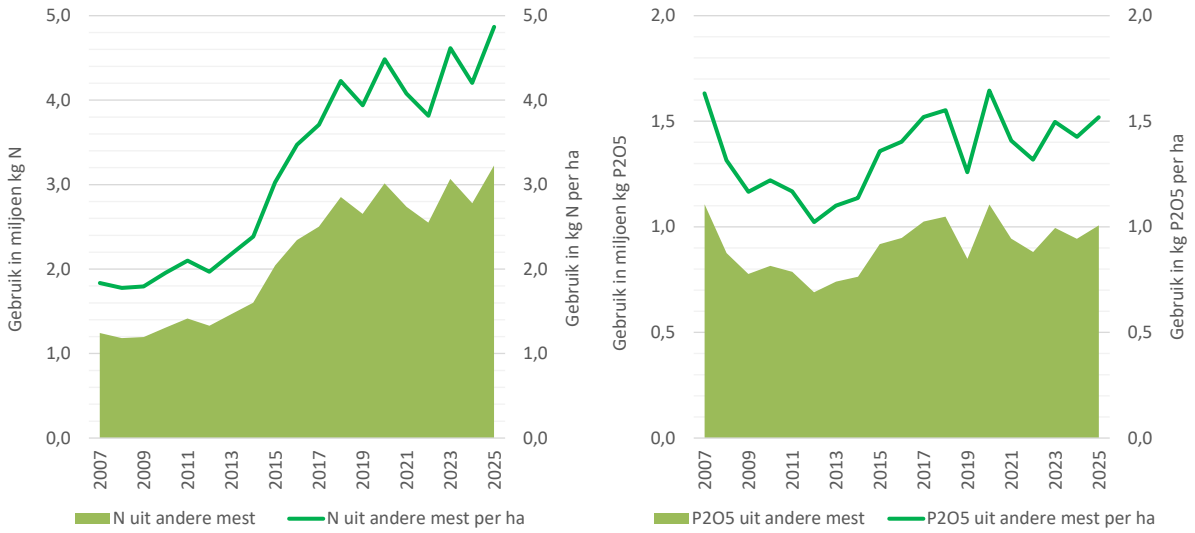

Figuur 54 Evolutie van het gebruik van andere organische meststoffen in Vlaanderen in de periode 2007-2025

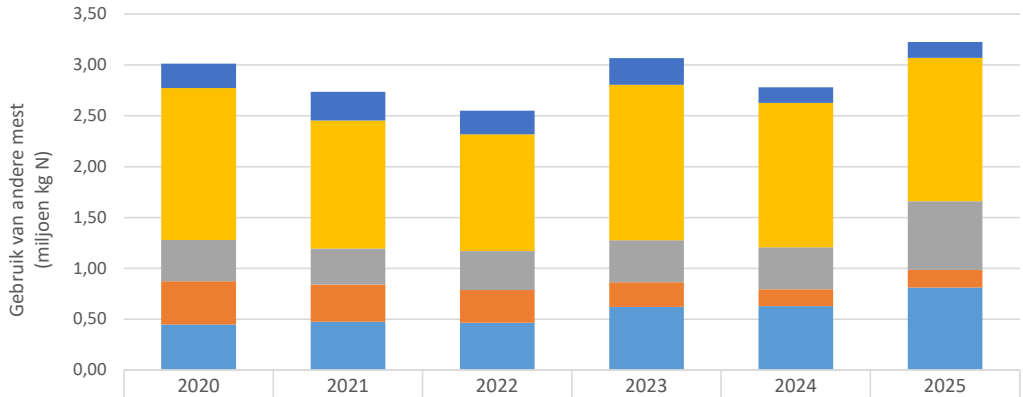

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Andere	0,24	0,28	0,23	0,26	0,15	0,16
Eindproducten van vergisters*	1,49	1,26	1,15	1,53	1,42	1,41
Spuiwater biologische wasser	0,41	0,35	0,39	0,41	0,41	0,68
Slib uit industrie	0,42	0,37	0,32	0,24	0,17	0,17
Groen- en GFT-compost	0,45	0,47	0,47	0,62	0,63	0,81

Figuur 55 Evolutie van het gebruik van andere organische meststoffen in Vlaanderen in de periode 2020-2025 (* eindproducten van plantaardige vergisting)

3.4 MESTVERWERKING EN EXPORT

Het overschot aan dierlijke mest dat niet aangewend wordt op landbouwgrond, wordt ofwel als ruwe mest geëxporteerd uit Vlaanderen ofwel verwerkt in een mestverwerkings-installatie en daarna geëxporteerd. De Mestbank reikt mestverwerkingscertificaten (MVC) uit voor elke kg N die geëxporteerd wordt uit Vlaanderen, na verwerking of als ruwe mest. Op basis van de uitgereikte MVC werd in 2025 **39,3 miljoen kg N uit Vlaamse dierlijke mest geëxporteerd uit Vlaanderen, verwerkt of ruw, wat overeenkomt met een derde van de N-productie aan dierlijke mest**. Sinds 2022 worden minder MVC uitgereikt voor verwerking, en **meer MVC voor de rechtstreekse export van ruwe mest**.

In 2022 was er een duidelijke afname van de hoeveelheid varkensmest die door landbouwers naar mestverwerkingsinstallaties werd gevoerd, door de afname van de varkensmestproductie. Sindsdien is **aanvoer van varkensmest door landbouwers naar mestverwerkingsinstallaties opnieuw gestabiliseerd tot 14,2 miljoen kg N in 2025**, wat ongeveer 3 miljoen kg N minder is dan in de periode 2020-2021. Ook de aanvoer van rundermest naar mestverwerking lijkt opnieuw te stabiliseren op 2,0 miljoen kg N, na een tijdelijke toename in 2023 en 2024, vermoedelijk gelinkt aan het wegvallen van de derogatie eind 2022.

Na de daling in de periode 2022-2024, is er **in 2025 terug een toename van de export van verwerkte mestproducten uit Vlaanderen,** tot 2,0 miljoen ton en 29,3 miljoen kg N. Deze recente toename is vnl. zichtbaar bij eindproducten compostering en droging.

De hoeveelheid stikstof die omgezet wordt in N_2-gas in biologische mestverwerkingsinstallaties kende een daling van bijna 3 miljoen kg N tussen 2021 en 2022, gelinkt aan de afname van de aanvoer van varkensmest naar biologische mestverwerkingsinstallaties sinds 2022. **Sinds 2023 schommelt de hoeveelheid stikstof die omgezet wordt in N_2-gas in biologische mestverwerkingsinstallaties rond de 14 miljoen kg N**.

3.4.1 Types mestverwerkingsinstallaties

Op basis van de aangiftes van de mestverwerkingsinstallaties bij de Mestbank, wordt het aantal installaties in Vlaanderen per type techniek in kaart gebracht. In 2025 zijn er in totaal 147 mestverwerkingsinstallaties in Vlaanderen.

De biologie, voor de biologische N-verwijdering uit de dunne fractie van gescheiden varkensmest, rundermest of digestaat, al dan niet in combinatie met andere technologieën, is nog steeds de meest toegepaste techniek. Op 111 van de 147 installaties is een biologie aanwezig, waarvan het op 94 installaties als alleenstaande techniek toegepast wordt en op 17 installaties in combinatie met andere technieken, zoals vergisting en/of compostering.

Er zijn 26 vergistingsinstallaties, waarvan er 15 een of meerdere nageschakelde technieken toepassen om tot een totaalverwerking te komen. Zo zijn er 9 vergistingsinstallaties met een nageschakelde biologie, 2 vergistingsinstallaties met een compostering, en 4 vergistingsinstallaties die m.b.v. een compostering en een biologie tot een totaalverwerking komen.

Op 32 installaties wordt aan compostering gedaan, waarvan dit bij 22 als alleenstaande techniek wordt toegepast.

3.4.2 Mestverwerking en export van Vlaamse dierlijke mest

De Mestbank reikt mestverwerkingscertificaten (MVC) uit aan mestverwerkingsinstallaties voor de hoeveelheid stikstof uit Vlaamse dierlijke mest die ze hebben verwerkt. Ook landbouwers die hun dierlijke mest exporteren, krijgen hiervoor MVC. Per kilogram stikstof die verwerkt of geëxporteerd wordt, kent de Mestbank één mestverwerkingscertificaat toe. Landbouwbedrijven met een verwerkingsplicht kunnen MVC gebruiken om te voldoen aan de mestverwerkingsplicht[16].

Voor productiejaar 2024 werd in totaal 38,5 miljoen MVC uitgereikt voor de verwerking en export van Vlaamse dierlijke mest. In 2025 gaat het om 39,3 miljoen MVC. De meeste MVC worden uitgereikt aan mestverwerkingsinstallaties, goed voor 29,2 miljoen MVC in 2024 (75,8% van het totaal aantal MVC) en 28,9 miljoen MVC in 2025 (73,5%).

We zien een andere tendens bij de MVC voor mestverwerking dan bij rechtstreekse export van ruwe mest. Sinds 2022 is het aantal MVC voor verwerking gedaald, wat aansluit bij de afname van de hoeveelheid dierlijke mest die door landbouwers wordt afgevoerd naar mestverwerkingsinstallaties.

In tegenstelling tot de afname van het aantal MVC voor mestverwerkingsinstallaties, wordt een toename van de MVC voor rechtstreekse export van ruwe mest vastgesteld tot 10,0 miljoen in 2025 (25,5% van het totaal aantal MVC).

Landbouwers verwerkten in 2025 in hun stallen zelf ongeveer 390.000 kg stikstof met behulp van een zure luchtwasser (1,0% van het totaal aantal MVC).

[16] Meer achtergrond over de mestverwerkingscertificaten is terug te vinden op https://www.vlm.be/nl/themas/Mestbank/mest/mestbewerking_verwerking/verwerkingscertificaten/Paginas/default.aspx

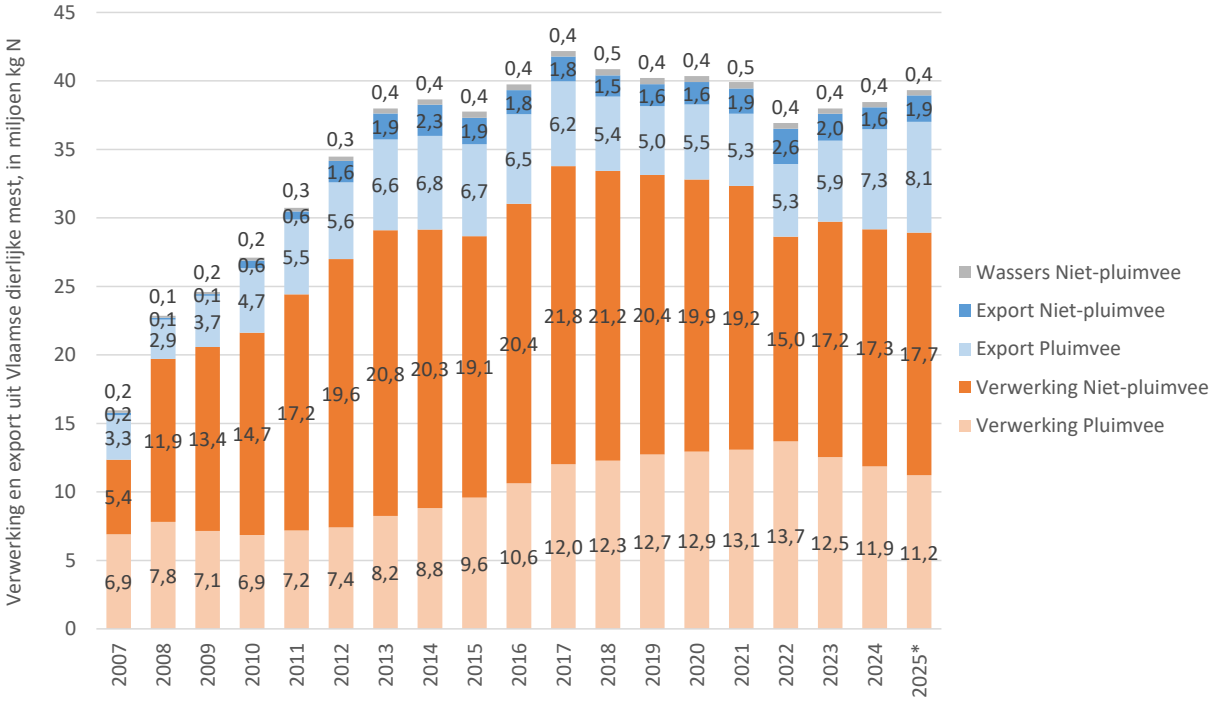

Figuur 56 Evolutie van het aantal mestverwerkingscertificaten (MVC) in de periode 2007-2025 (* stand van zaken juni 2026)

Voor de bepaling van de hoeveelheid stikstof uit Vlaamse dierlijke mest die verwerkt en geëxporteerd wordt uit Vlaanderen, wordt het aantal uitgereikte MVC gebruikt. Voor fosfaat wordt dit ingeschat op basis van het aantal MVC-getal en de P_2O_5/N-verhouding van de hoeveelheid mest die vervoerd werd naar verwerking en naar afnemers buiten Vlaanderen o.b.v. transportdocumenten. Op die manier wordt ingeschat dat 21,0 miljoen kg P_2O_5 uit Vlaamse dierlijke mest werd verwerkt en geëxporteerd in 2025. Uitgedrukt ten opzichte van de dierlijke mestproductie in Vlaanderen, werd 32% van de N-productie en 38% van de P_2O_5-productie verwerkt en geëxporteerd uit Vlaanderen.

3.4.3 Aan- en afvoerstromen naar en van mestverwerkingsinstallaties en export van dierlijke mest uit Vlaanderen

De belangrijkste tendensen bij de aan- en afvoerstromen naar en van mestverwerkingsinstallaties en bij de export van dierlijke mest uit Vlaanderen tijdens de voorbije 10 jaren, komen hieronder aan bod:

In 2022 was er een duidelijke afname van de hoeveelheid varkensmest die door landbouwers naar mestverwerkingsinstallaties werd gevoerd, van 17,3 miljoen kg N in 2021 tot 14,1 miljoen kg N in 2022. Deze afname is gelinkt aan de afname van de productie van varkensmest (Figuur 57). Sinds 2022 lijkt de aanvoer naar varkensmest naar mestverwerking opnieuw te stabiliseren tot 14,2 miljoen kg N in 2025, wat ongeveer 3 miljoen kg N minder is dan in de periode 2020-2021. De aanvoer van pluimveemest naar mestverwerking kende een continue stijging, tot 13,8 miljoen kg N in 2022. Sindsdien zien we een daling, tot 11,5 miljoen kg N in 2025. De aanvoer van rundermest naar mestverwerking is veel beperkter dan deze van varkens- en pluimveemest, en lijkt na een toename in 2023 en 2024 opnieuw te stabiliseren op 2,0 miljoen kg N. De tijdelijke toename in 2023 en 2024 is vermoedelijk een gevolg van het wegvallen van de derogatie eind 2022.

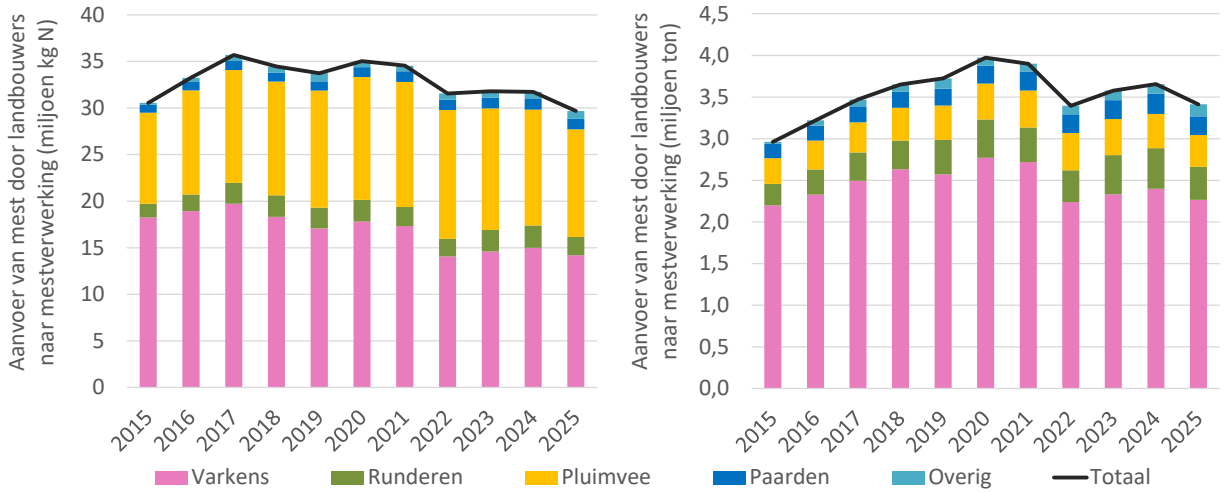

Figuur 57 Evolutie van de aanvoer van mest door Vlaamse landbouwers naar mestverwerkingsinstallaties in de periode 2015-2025, in miljoen kg N en miljoen ton

De import van mest vanuit het buitenland naar mestverwerkingsinstallaties in 2025 (0,7 miljoen ton en 6,5 miljoen kg N) is vergelijkbaar met de voorgaande jaren. Deze import is voornamelijk afkomstig uit Nederland.

Na een periode van stijging, trad er in 2022 voor het eerst een daling op van de export van verwerkte mestproducten uit Vlaanderen, die zich verder zette in 2023 en 2024. In 2025 zien we een toename van de export van verwerkte mestproducten (Figuur 58), tot 2,0 miljoen ton en 29,3 miljoen kg N in. Deze recente toename is vnl. zichtbaar bij eindproducten compostering en droging.

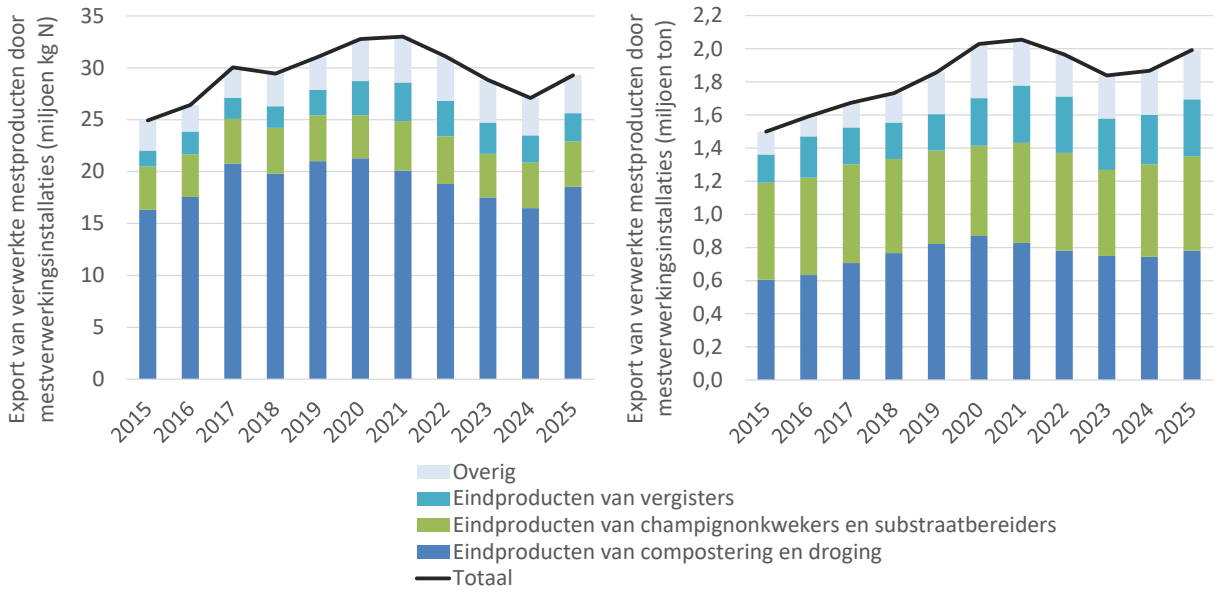

Figuur 58 Evolutie van de export door be/verwerkers in de periode 2015-2025, in miljoen kg N, miljoen kg P_2O_5 en miljoen ton

Waar de afvoer van stikstof naar de lucht, door bacteriële omzetting van stikstof in N_2-gas in biologische mestverwerkingsinstallaties, sinds 2018 vrij stabiel bleef rond 16 miljoen kg N, was een duidelijke afname merkbaar tot 13,2 miljoen kg N in 2022. De N_2-gas productie kende een daling van bijna 3 miljoen kg N tussen 2021 en 2022, gelinkt aan de afname van de aanvoer van varkensmest naar biologische mestverwerkingsinstallaties sinds 2022. Sinds 2023 schommelt de hoeveelheid stikstof die omgezet wordt in N_2-gas rond 14 miljoen kg N.

Na een toename van de hoeveelheid verwerkte mestproducten die terug afgevoerd werd door mestverwerkingsinstallaties naar landbouwers in 2024, zien we in 2025 terug een afname tot 2,5 miljoen ton verwerkte mestproducten (Figuur 59), wat vergelijkbaar is met 2022 en 2023. Het gaat hier vnl. over effluenten uit biologieën en digestaat. Uitgedrukt in nutriënten, is al meerdere jaren een daling merkbaar, door een afname van de gemiddelde inhoudswaarden in het digestaat.

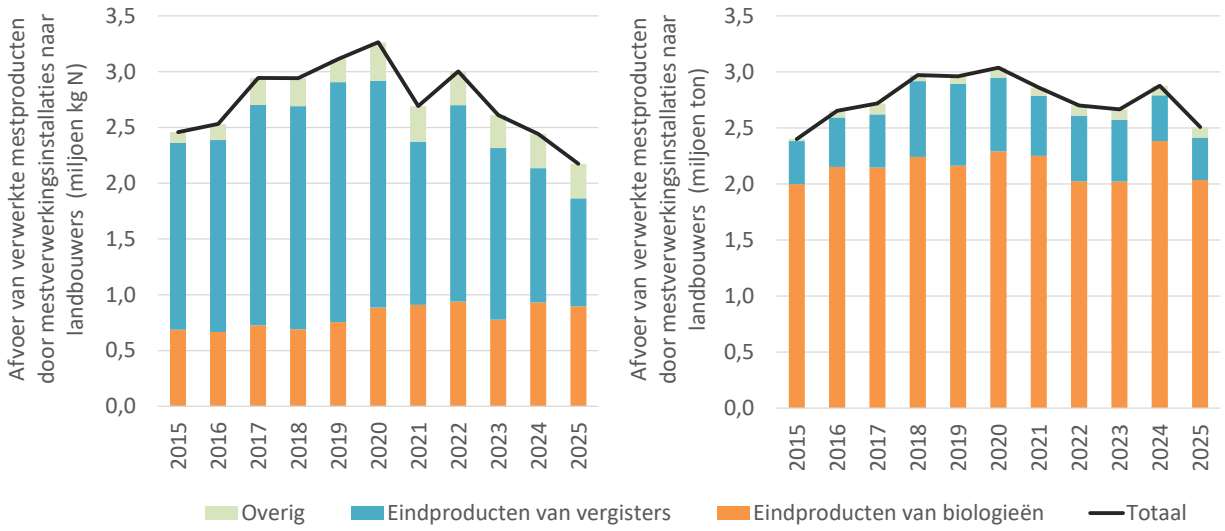

Figuur 59 Afvoer van verwerkte mestproducten door be/verwerkers naar landbouwers in de periode 2015-2025, in miljoen kg N, miljoen kg P_2O_5 en miljoen ton

De hoeveelheid stikstof uit dierlijke mest die wordt geëxporteerd uit Vlaanderen door landbouwers, kent de laatste jaren een duidelijke stijging, tot 10,0 miljoen kg N en 0,6 miljoen ton (Figuur 60). Deze toename is meest uitgesproken voor pluimveemest.

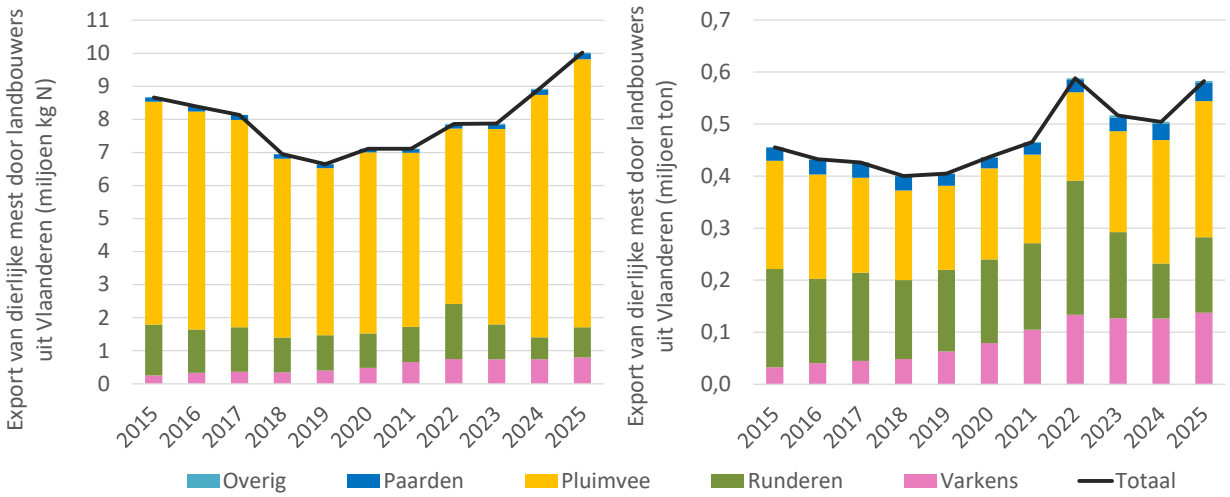

Figuur 60 Evolutie van de export van dierlijke mest door landbouwers uit Vlaanderen in de periode 2015-2023, miljoen kg N, miljoen kg P_2O_5 en miljoen ton

3.5 MESTBALANS

Uit de evolutie van de mestbalansen van de landbouwbedrijven in Vlaanderen in de periode 2020–2025, blijkt dat de netto stikstofproductie uit dierlijke mest (121,7 miljoen kg N in 2025) de beschikbare gebruiksruimte op landbouwgrond (108,8 miljoen kg N in 2025) blijft overstijgen. Rekening houdend met de gebruiksruimte op Vlaamse landbouwgrond en de eigen gronden buiten het Vlaamse gewest (jaarlijks ongeveer 1,0 miljoen kg N), resulteert dit in een **globaal mestoverschot van ongeveer 12 miljoen kg N. Dit overschot bleef de voorbije vijf jaar relatief stabiel, door een gelijktijdige daling van zowel mestproductie als mestgebruiksruimte door het wegvallen van de derogatie**.

Door de verwerking en export van dierlijke mest is de Vlaamse mestbalans negatief, wat impliceert dat op Vlaams niveau er voldoende plaatsingsruimte is op landbouwgrond voor het resterende mestaanbod. Hoewel de Vlaamse mestbalans negatief is, bestaan er aanzienlijke verschillen tussen bedrijven.

De afvoer van dierlijke mest evolueerde richting meer afzet bij andere landbouwers en buiten Vlaanderen, terwijl de afvoer naar mestverwerking, vooral van varkens- en pluimveemest, afnam.

De geproduceerde **rundermest wordt grotendeels (93%) op landbouwgrond gebruikt**, terwijl de **pluimveemest quasi volledig wordt verwerkt of uitgevoerd uit Vlaanderen**. **Bijna 60% van de varkensmestproductie wordt op Vlaamse landbouwgrond gebruikt**. In 2023 en 2024 daalde het gebruik van varkensmest door de afname van de productie. Het gebruik van varkensmest steeg opnieuw in 2025, doordat er minder varkensmest werd afgevoerd naar mestverwerking dan in 2024 en doordat er meer varkensmest uit opslag gebruikt is.

Bij de voormalige derogatiebedrijven is vanaf 2023 een duidelijke trendbreuk zichtbaar. Door het wegvallen van de derogatie nam het mestoverschot toe en kregen de vroegere derogatiebedrijven te maken met een moeilijker beheersbare mestbalans. Hierdoor **steeg de afvoer van rundermest naar landbouwers**. Opslagcijfers tonen aan dat **in de eerste jaren na het wegvallen van de derogatie, in combinatie met de natte weersomstandigheden in 2023 en 2024, meer rundermest werd gestockeerd, gevolgd door een geleidelijke afbouw van de opslag tegen 2025**. Het gebruik van rundermest kende een daling in 2023, waarna het gebruik van rundermest terug beperkt gestegen is, maar het is nog steeds zo'n 2 miljoen kg N lager dan in de periode 2020-2022.

Tot slot tonen **simulaties richting 2030** aan dat een verdere daling van de rundvee- en varkensstapel een impact zullen hebben op zowel mestgebruik als mestverwerking. **Globaal verwachten we** dat de gesimuleerde afname van de mestproductie tegen 2030, zich zal vertalen in **een afname van het gebruik van dierlijke mest met 3,0 à 5,2 miljoen kg N t.o.v. 2025, en een afname van de afvoer naar mestverwerking en export van 1,0 à 4,2 miljoen kg N**.

3.5.1 Evolutie van de mestbalansen in de periode 2020-2025

De Mestbank berekent een mestbalans voor elk landbouwbedrijf in Vlaanderen. In deze balansberekening komen alle geïnventariseerde gegevens over de productie, de mesttransporten en de mestgebruiksruimte samen. In Figuur 61 is de evolutie van de mestbalans op Vlaams niveau in de voorbij 5 jaar schematisch voorgesteld.

Op Vlaams niveau overstijgt de netto N-productie (121,7 miljoen kg N) de gebruiksruimte voor N uit dierlijke mest op Vlaamse landbouwgrond (108,8 miljoen kg N). Als de afzetmogelijkheden voor dierlijke mest op Vlaamse gronden en het gebruik van dierlijke mest op eigen gronden buiten Vlaanderen (jaarlijks zo'n 1 miljoen kg N) in mindering worden gebracht, wordt een globaal mestoverschot van 12,0 miljoen kg N bekomen in 2025. Op Vlaams niveau vertoont dit mestoverschot weinig verandering in de voorbije 5 jaar, door een combinatie van enerzijds een afname van de productie van N uit dierlijke mest en anderzijds een afname van de mestgebruiksruimte op Vlaamse gronden door het wegvallen van de derogatie vanaf 2023.

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Netto N-productie	129,0	128,9	124,9	122,5	121,9	121,7
Mestgebruiksruimte	-116,8	-116,3	-115,7	-109,2	-108,9	-108,8

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Netto aanvoer*	-38,9	-38,7	-35,8	-37,1	-37,3	-37,7
Opslagverschil	-1,2	-1,8	0,0	-3,4	-1,8	0,3
Mestoverschot	11,3	11,7	8,2	12,4	12,0	12,0

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Mestbalans	-28,8	-28,7	-27,5	-28,0	-27,0	-25,3

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Mestgebruiksruimte	-116,8	-116,3	-115,7	-109,2	-108,9	-108,8
Gebruik dierlijke mest	92,3	91,6	92,4	85,7	86,5	88,8

Figuur 61 Evolutie van de mestbalans in Vlaanderen in de periode 2020-2025 (* de netto aanvoer van dierlijke mest is het verschil tussen de som van alle aan- en afvoerstromen naar en van landbouwers)

Landbouwbedrijven met een mestoverschot moeten dit overschot wegwerken door mest af te voeren naar mestverwerkingsinstallaties, naar afnemers buiten Vlaanderen, of naar andere landbouwers binnen Vlaanderen. Als landbouwers over een bepaalde opslagcapaciteit beschikken, kunnen ze tevens een bepaalde hoeveelheid mest stockeren in de mestopslag. Het opslagverschil is het verschil tussen de begin- en de eindstock. Als het opslagverschil in een bepaald productiejaar positief is, dan wordt er in dat jaar relatief meer mest uit de opslag gehaald dan dat er gestockeerd wordt, en wordt deze mest aangewend op landbouwgrond. Als het opslagverschil negatief is, dan wordt er relatief meer mest gestockeerd dan dat er gebruikt wordt uit de mestopslag.

De mestbalans wordt berekend als het verschil tussen het mestoverschot en de netto aanvoer van dierlijke mest en het opslagverschil. Het resultaat van de mestbalans is weergegeven in Figuur 61 (onderste figuur, links).

Op Vlaams niveau is de balans negatief, wat impliceert dat op globaal niveau het mestoverschot wordt weggewerkt en dat er voldoende plaatsingsruimte is op landbouwgrond voor het resterende mestaanbod. Uiteraard betekent dat niet dat de mestbalans op elk bedrijf in evenwicht is.

Bij de afvoer van dierlijke mest door landbouwers zijn er verschillende tendensen naargelang het type afnemer en de mestsoort. In Figuur 62 is dit gevisualiseerd. Globaal zien we in de periode 2020-2025 een toename van de afvoer van dierlijke mest naar landbouwers en van de export uit Vlaanderen. Daartegenover zien we een afname van de afvoer van dierlijke mest naar mestverwerking, zowel bij varkens- als pluimveemest.

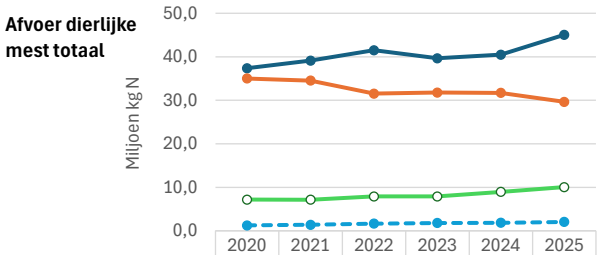

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Landbouwer	37,4	39,1	41,5	39,7	40,5	45,0
Mestverwerking	35,0	34,5	31,5	31,8	31,7	29,6
Export	7,2	7,1	7,9	7,9	8,9	10,0
Andere afnemer	1,2	1,4	1,7	1,8	1,8	2,0
Totaal	80,8	82,2	82,6	81,1	83,0	86,7

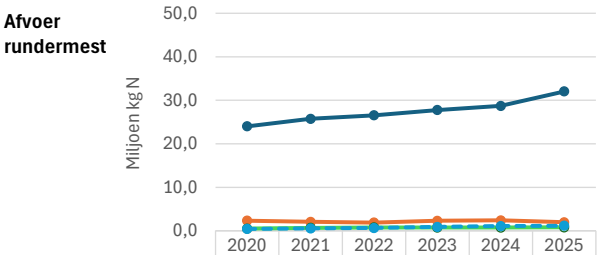

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Landbouwer	24,0	25,7	26,5	27,8	28,7	32,0
Mestverwerking	2,3	2,1	1,9	2,3	2,4	2,0
Export	0,5	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8
Andere afnemer	0,4	0,6	0,6	0,9	1,1	1,2
Totaal	27,3	29,1	29,9	31,7	32,9	36,0

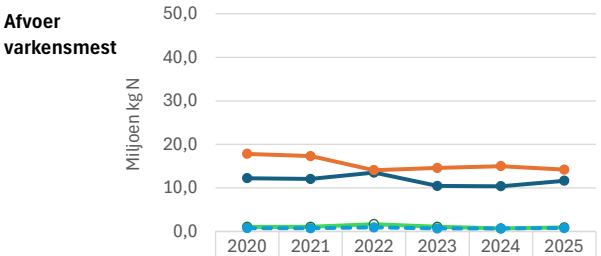

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Landbouwer	12,2	12,1	13,5	10,5	10,4	11,6
Mestverwerking	17,8	17,3	14,1	14,6	15,0	14,2
Export	1,0	1,1	1,7	1,1	0,7	0,9
Andere afnemer	0,7	0,7	0,9	0,7	0,7	0,8
Totaal	31,8	31,2	30,2	26,8	26,7	27,5

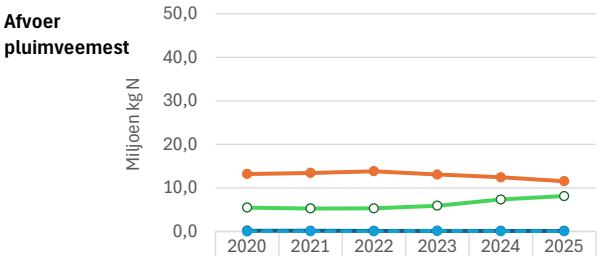

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Landbouwer	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Mestverwerking	13,2	13,4	13,8	13,1	12,4	11,5
Export	5,5	5,3	5,3	5,9	7,3	8,1
Andere afnemer	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0
Totaal	18,8	18,9	19,3	19,3	19,9	19,8

Figuur 62 Afvoer van dierlijke mest door landbouwers, in functie van het type afnemer, globaal, en per mestsoort (de afvoer naar landbouwers omvat zowel de afvoer met transportdocumenten, inscharing, en begrazing en afzet van eigen mest op eigen gronden buiten Vlaanderen; andere afnemers zijn verzamelpunten, erkende mestvoerder en producenten van andere meststoffen) (in miljoen kg N)

Finaal wordt de evolutie van het gebruik per mestsoort op Vlaamse landbouwgrond in kaart gebracht (Figuur 63). De productie van rundermest wordt vrijwel volledig aangewend op landbouwgrond (93%). De afname van het gebruik van rundermest in 2023 kon verklaard worden door het wegvallen van de derogatie, in combinatie met de natte weersomstandigheden. Sindsdien is het gebruik van rundermest terug beperkt gestegen maar is het nog steeds zo'n 2 miljoen kg N lager dan in de periode 2020-2022. Uit de evolutie van de opslagverschillen in Tabel 13 blijkt ook dat er duidelijk meer rundermest in opslag is gebracht in 2023 na het wegvallen van de derogatie, in combinatie met de natte weersomstandigheden, en dat het opslagverschil in de daaropvolgende jaren terug daalt. In 3.5.2 wordt dieper ingegaan op de impact van het wegvallen van de derogatie.

Bijna 60% van de varkensmestproductie wordt op Vlaamse landbouwgrond geplaatst. In 2023 en 2024 daalde het gebruik van varkensmest door de afname van de productie. Het gebruik van varkensmest steeg opnieuw in 2025, doordat er minder varkensmest werd afgevoerd naar mestverwerking in 2025 t.o.v. 2024 (Figuur 62) en doordat er meer varkensmest uit opslag gehaald is (Tabel 13).

Doordat vrijwel alle pluimveemest verwerkt en afgevoerd wordt uit Vlaanderen, wordt slechts een minieme fractie gebruikt op grond.

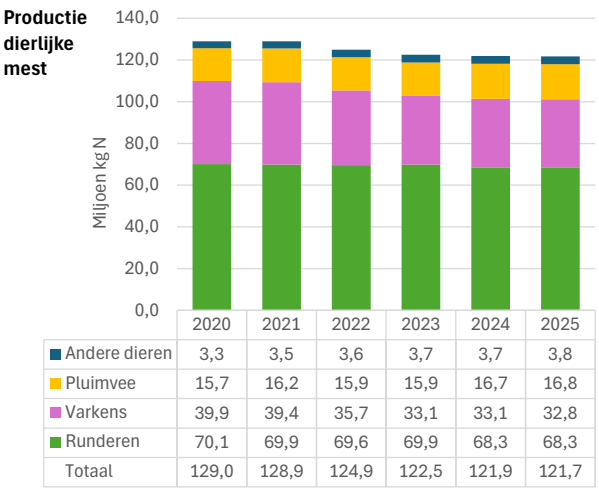

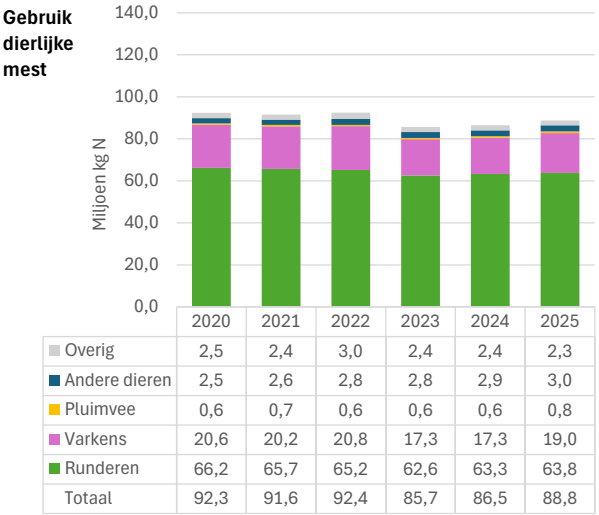

Figuur 63 Evolutie van de productie en het gebruik van dierlijke mest, totaal en per mestsoort, in de periode 2020-2025 (in miljoen kg N)

Tabel 13 Evolutie van het de opslagverschillen van dierlijke mest, totaal en per mestsoort, in de periode 2020-2025 (in miljoen kg N)

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Dierlijke mest totaal	-1,22	-1,75	-0,05	-3,39	-1,78	0,34
Rundermest	-0,15	-0,39	-0,65	-3,02	-1,34	-0,56
Varkensmest	-0,96	-1,03	0,52	-0,21	-0,49	1,03
Pluimveemest	-0,04	-0,23	0,16	-0,05	-0,05	-0,02
Mest van andere dieren	0,00	-0,04	-0,01	-0,03	-0,01	0,02
Mengeling ruwe mest	-0,10	-0,02	-0,06	-0,05	0,14	0,05

3.5.2 Impact van het wegvallen van de derogatie vanaf 2023

Figuur 64 toont de evolutie van de mestbalans van de voormalige derogatiebedrijven in Vlaanderen in de periode 2020-2025. Voor deze analyse zijn de bedrijven geselecteerd die derogatie toepasten in 2020, 2021 én 2022 en die nog actief waren in de periode 2023-2025. Het gaat hierbij over in totaal 1.584 landbouwers.

Tot en met 2022 bleef de mestbalans over het algemeen relatief stabiel en nagenoeg in evenwicht. Vanaf 2023 is echter een duidelijke en logische verschuiving zichtbaar. Deze trendbreuk valt samen met het wegvallen van de derogatie, waardoor de gebruiksruimte voor dierlijke mest op landbouwgrond is afgenomen. Doordat de productie van dierlijke mest op de voormalige derogatiebedrijven niet daalde sinds 2023, kampen deze bedrijven met een groter mestoverschot sinds 2023 door het wegvallen van de derogatie. Als gevolg hiervan staat de mestbalans in de periode 2023-2025 duidelijker onder druk en wordt het evenwicht slechts net of amper behouden.

Figuur 64 Evolutie van de mestbalans van voormalige derogatiebedrijven in Vlaanderen in de periode 2020-2025 (in miljoen kg N) (* de netto aanvoer van dierlijke mest is het verschil tussen de som van alle aan- en afvoerstromen naar en van landbouwers)

De toename van het mestoverschot van de voormalige derogatiebedrijven vertaalt zich in gewijzigde afvoerpatronen, zoals geïllustreerd in Figuur 64. De afvoer van rundermest door voormalige derogatiebedrijven neemt in deze periode duidelijk toe, waarbij vooral de afvoer naar landbouwers aan belang wint. Dit wijst erop dat bedrijven in toenemende mate externe oplossingen zoeken om hun mestoverschotten weg te werken.

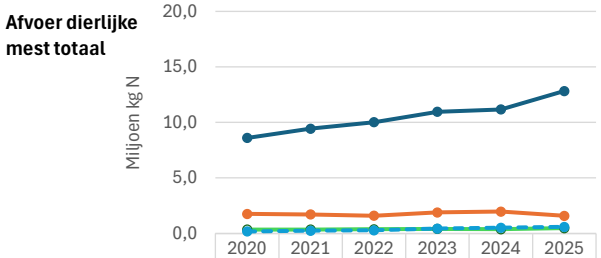

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Landbouwer	8,6	9,4	10,0	11,0	11,2	12,8
Mestverwerking	1,8	1,7	1,6	1,9	2,0	1,6
Export	0,4	0,3	0,4	0,4	0,4	0,5
Andere afnemer	0,2	0,2	0,3	0,4	0,5	0,6
Totaal	10,9	11,7	12,3	13,7	14,0	15,5

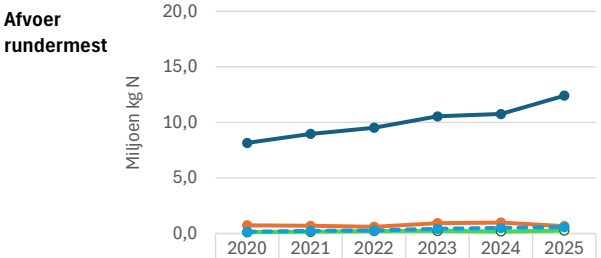

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Landbouwer	8,2	9,0	9,5	10,6	10,8	12,4
Mestverwerking	0,7	0,7	0,6	0,9	1,0	0,7
Export	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3
Andere afnemer	0,2	0,2	0,3	0,4	0,5	0,6
Totaal	9,2	10,0	10,6	12,1	12,4	13,9

Figuur 65 Afvoer van dierlijke mest door voormalige derogatiebedrijven, in functie van het type afnemer, globaal en voor rundermest apart (de afvoer naar landbouwers omvat zowel de afvoer met transportdocumenten, inscharing, en begrazing en afzet van eigen mest op eigen gronden buiten Vlaanderen; andere afnemers zijn verzamelpunten, erkende mestvoerder en producenten van andere meststoffen) (in miljoen kg N)

Tabel 15 geeft aanvullende inzichten via de evolutie van de opslagverschillen van dierlijke mest, zowel voor de totale hoeveelheid N uit dierlijke mest als specifiek voor rundermest. In de periode 2020-2022 zijn de opslagverschillen beperkt en licht negatief, wat erop wijst dat er jaarlijks netto iets meer mest in opslag ging dan eruit werd gehaald. In 2023 verandert dit beeld abrupt: er wordt duidelijk meer (runder)mest in opslag gebracht, wat samenvalt met het toegenomen mestoverschot na het wegvallen van de derogatie. In de daaropvolgende jaren is opnieuw een afbouw van de opslag zichtbaar, met in 2025 zelfs een netto onttrekking uit opslag. Dit suggereert dat de opgebouwde voorraden in de eerste jaren na de derogatie geleidelijk worden aangesproken om de mestbalans opnieuw te stabiliseren, zij het onder blijvende structurele druk.

Samen toont deze analyse aan dat de voormalige derogatiebedrijven door de verminderde mestgift die toegestaan is sinds 2023 geconfronteerd worden met een moeilijker beheersbare mestbalans.

Tabel 14 Evolutie van de opslagverschillen van dierlijke mest, totaal en voor rundermest apart, op voormalige derogatiebedrijven in de periode 2020-2025 (in miljoen kg N)

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Dierlijke mest totaal	-0,39	-0,23	-0,14	-1,92	-0,66	0,41
Rundermest	-0,39	-0,25	-0,13	-1,81	-0,74	0,33

3.5.3 Mogelijke gevolgen voor de mestverwerking en export en het gebruik van dierlijke mest bij een daling van de mestproductie tegen 2030

In dit onderdeel wordt nagegaan welke gevolgen een daling van de mestproductie kan hebben voor het gebruik en de verwerking en export van dierlijke mest tegen 2030. Hierbij wordt vertrokken van de prognose van de mestproductie uit 3.1.4.

Rundermest wordt voornamelijk op landbouwgrond geplaatst. De hoeveelheid die afgevoerd wordt naar mestverwerking en buiten Vlaanderen blijft beperkt en stabiel (zie ook 3.5.1). In deze simulatie oefening gaan we er dan ook vanuit dat deze afvoer stabiel blijft naar 2030 toe, en dat de voorspelde afname van de productie van rundermest, zich zal vertalen in een afname van het gebruik van rundermest op landbouwgrond (Tabel 15). We verwachten een afname van het gebruik van rundermest van zo'n 0,7 à 1,9 miljoen kg N tegen 2030 t.o.v. 2025.

Voor varkens is de situatie anders dan voor runderen en niet eenduidig. Op een aantal schommelingen na, lijkt de afname van de mestproductie in de periode 2020-2025 zich te vertalen in een evenredige daling van enerzijds het gebruik op landbouwgrond en anderzijds de afvoer naar mestverwerking en export. Op basis van deze trends verwachten we dat de voorspelde afname van de productie van varkensmest zich zal vertalen in een daling van het gebruik van varkensmest van 2,3 à 3,3 miljoen kg N in 2030 t.o.v. 2025, en een evenredige daling van de mestverwerking en export.

Pluimveemest wordt haast volledig verwerkt en geëxporteerd uit Vlaanderen. Er is geen prognose van de pluimveestapel uitgevoerd door het Agentschap van Landbouw en Zeevisserij. Voor de prognose van de mestproductie in 2030 werden daarom 2 scenario's beschouwd (zie 3.1.4.4). Als de stijgende tendens van de pluimveestapel in 2020-2025 zich verder zet, dan zou dit een toename van de mestverwerking en export van 1,3 miljoen kg N betekenen tegen 2030 t.o.v. 2025. Als de mestproductie constant zou blijven op het niveau van het referentiejaar 2023, dan zou er 0,9 miljoen kg N minder verwerkt en geëxporteerd worden.

De meststromen bij de andere landbouwdieren vormen slechts een klein aandeel en variëren slechts beperkt. We gaan ervan uit dat deze meststromen stabiel blijven naar 2030 toe.

Globaal verwachten we dat de gesimuleerde afname van de mestproductie tegen 2030, zich zal vertalen in een afname van het gebruik van ruwe dierlijke mest met 3,0 à 5,2 miljoen kg N t.o.v. 2025, en een afname van de afvoer naar mestverwerking en export van 1,0 à 4,2 miljoen kg N.

Tabel 15 Simulatie van het gebruik dierlijke mest en de afvoer naar mestverwerking en export in miljoen kg N in 2030 o.b.v. de prognose veestapel in 2030 volgens een minimum en maximum scenario van verminderde veestapel in 2030

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2030	Verschil 2030 t.o.v. 2025
Runderen								
Netto N-productie	70,1	69,9	69,6	69,9	68,3	68,3	66,4 à 67,6	**-1,9 à -0,7**
Gebruik	66,2	65,7	65,2	62,6	63,3	63,8	61,8 à 63,1	**-1,9 à -0,7**
Afvoer naar mestverwerking en export	2,8	2,7	2,7	3,1	3,2	2,8	2,8	
Varkens								
Netto N-productie	39,9	39,4	35,7	33,1	33,1	32,8	26,3 à 28,3	**-6,5 à -4,5**
Gebruik	20,6	20,3	20,8	17,3	17,3	19,0	15,7 à 16,7	**-3,3 à -2,3**
Afvoer naar mestverwerking en export	18,9	18,4	15,7	15,6	15,7	15,1	11,8 à 12,8	**-3,3 à -2,3**
Pluimvee								
Netto N-productie	15,7	16,2	15,9	15,9	16,7	16,8	15,9 à 18,1	**-0,9 à +1,3**
Gebruik	0,6	0,7	0,6	0,6	0,6	0,8	0,8	
Afvoer naar mestverwerking en export	18,7	18,7	19,1	19,0	19,8	19,7	18,7 à 21,0	**-0,9 à +1,3**
Andere dieren								
Netto N-productie	3,3	3,5	3,6	3,7	3,7	3,8	3,7	
Gebruik	2,5	2,6	2,8	2,8	2,9	3,0	3,0	
Afvoer naar mestverwerking en export	1,2	1,3	1,3	1,3	1,4	1,3	1,3	
Totaal								
Netto N-productie	129,0	129,0	124,9	122,5	121,9	**121,7**	**112,3 à 117,8**	**-9,4 à -3,9**
Gebruik	89,8	89,2	89,4	83,3	84,0	**86,5**	**81,3 à 83,5**	**-5,2 à -3,0**
Afvoer naar mestverwerking en export	41,6	41,1	38,8	39,0	40,0	**38,9**	**34,7 à 37,9**	**-4,2 à -1,0**

4 SENSIBILISEREN EN BEGELEIDEN VAN LANDBOUWERS

4.1 ONDERSTEUNING DOOR DE VLM-MESTBANK

In 2025 zette de Mestbank sterk in op **ondersteuning, communicatie en sensibilisering** om landbouwers te helpen bij de **correcte en duurzame toepassing van de mestwetgeving**. Op basis van bevragingen werd ingezet op inspirerende praktijkvoorbeelden via nieuwsbrieven, video's en storytelling rond duurzaam bemesten, bodembeheer, beschermingsstroken en het 6J concept. Deze aanpak werd breed verspreid via VLM kanalen, PlattelandsTV en sectorale evenementen.

Daarnaast voerde de Mestbank een **uitgebreid communicatieplan** uit rond de **gewijzigde mestwetgeving van eind 2024**. Dit omvatte een centrale webpagina, FAQ's, provinciale infoavonden, aanwezigheid op landbouwbeurzen en een reeks thematische webinars. Praktische fiches en visuele hulpmiddelen ondersteunden de implementatie op het terrein.

De **eerstelijnsondersteuning** blijft een belangrijk speerpunt, met een vlotte bereikbaarheid via kantoren, telefoon en mail. **Digitale dienstverlening werd verder uitgebouwd** via het Mestbankloket, dat tal van toepassingen bundelt voor de aangifte, aanvragen, mesttransporten, bodemanalyses, bemestingsprognoses en bemestingsnormen, vaststellingen en gevolgen bij controles, …. De berichtenbox groeide uit tot een centraal communicatiekanaal, met meer dan een half miljoen berichten in 2025.

Verder bleef de Mestbank inzetten op digitale tools en rekenprogramma's (zoals de uitrijtool en BASsistenten) om landbouwers praktisch te ondersteunen. Sensibilisering kreeg een thematische en doelgroepgerichte invulling, met **in 2025 bijzondere aandacht voor beschermingsstroken, mestverwerking, mestopslagen en mestsamenstelling**. Tot slot werden stappen gezet in **administratieve vereenvoudiging**, onder meer door digitalisering van NER procedures en het stroomlijnen van aanvragen en vervoersregels.

4.1.1 Inspireren met goede praktijkvoorbeelden

Uit bevragingen blijkt dat landbouwers vragende partij zijn om inspirerende voorbeelden te lezen over duurzame en milieuvriendelijke landbouw. De Mestbank zette in 2025 sterk in op storytelling en is van plan om dat te blijven doen in de toekomst.

Zo kwamen in de VLM-nieuwsbrief (1.700 ontvangers) regelmatig boodschappen over duurzaam bemesten en bodembeheer aan bod. Er was onder meer aandacht voor een getuigenis over hoe teeltrotatie en vanggewassen het nitraatresidu kunnen verbeteren. Daarnaast was er ook een getuigenis over hoe een grasgebaseerd rantsoen, zonder mais en soja, toch kan zorgen voor een hoge opbrengst en een circulaire bedrijfsvoering.

In het kader van MAP 7 werd ook sterk ingezet op inspirerende video's over de beschermingsstroken en de combinatiemogelijkheden met ecoregeling en beheerovereenkomsten. Deze video's vonden ruime weerklank op de VLM-kanalen, PlattelandsTV en werden uitgezonden tijdens de Werktuigendagen.

Via een animatievideo werd ook het 6J-concept (slim bemesten via de juiste dosis, juiste mestsoort, juiste tijdstip, juiste techniek, juiste plaats en het juiste teeltplan of teeltrotatie) inzichtelijk en helder uitgelegd.

Foto 1: Fragmenten uit de sensibiliserende video's beschermingsstroken

4.1.2 Communicatieplan over de gewijzigde mestwetgeving

De Mestbank voerde in 2025 een uitvoerig communicatieplan uit over het wijzigingsdecreet van 20 december 2024. De speerpunten van dit plan waren heldere en tijdige communicatie, herhaling op cruciale momenten en aandacht voor de praktische implementatie van de maatregelen. Op korte termijn werd een overzichtelijke webpagina en FAQ gepubliceerd die stelstelmatig werd aangevuld met vragen.

In het voorjaar van 2025 ging er bijzondere aandacht naar de toelichtingen voor landbouwers, consulenten en ambtenaren. De zes provinciale infoavonden, waar ook de begeleidingsdienst voor betere bodem en waterkwaliteit (B3W) telkens aanwezig was, lokten in totaal 850 landbouwers. Ook Vlaams minister van Omgeving en Landbouw, Jo Brouns was op verschillende toelichtingen aanwezig en gaf toelichting over de globale beleidscontext.

Tijdens de beurs Agriflanders in januari 2025 verzorgden verschillende VLM-collega's de permanentie van de beursstand en gaven ze toelichting over de gewijzigde maatregelen.

Vanaf maart startte een reeks thematische webinars rond verschillende topics, zoals:

- Nieuwe mestmaatregelen voor erkende mestvoerders (maart 2025)
- Beschermingsstroken in 2025 (april 2025)
- Bemestingsreducties en duurzame praktijken (april 2025)
- AGR-GPS-app (mei 2025)
- Eigen mest op eigen grond (juni 2025)
- Nitraatresidu (september 2025)
- Beschermingsstroken, ecoregelingen, beheerovereenkomsten in samenwerking met het Agentschap Landbouw en Zeevisserij (januari 2026)

Ook werden er verschillende communicatieproducten gecreëerd zoals een afdrukbare uitrijregeling, praktische fiche afstandsregels bij waterlopen,... Voor de Agribex-beurs eind 2025 werd een praktische fiche rond kantstrooien opgemaakt in samenwerking met Fedagrim om uit te delen.

4.1.3 Eerstelijnsondersteuning

De Mestbank blijft inzetten op een vlotte en klantvriendelijke dienstverlening. De Mestbank is zowel fysiek (via kantoren in elke Vlaamse provincie), via mail als telefonisch vlot bereikbaar.

4.1.4 Het Mestbankloket en de berichtenbox

Via het **Mestbankloket** zijn verschillende toepassingen beschikbaar die een administratieve vereenvoudiging bieden en die continu verbeterd worden. Hieronder staan de belangrijkste nieuwe elementen opgelijst:

- Gedurende 2025 is gewerkt aan een nieuwe uniforme, gebruiksvriendelijke lay-out over alle rubrieken heen van het Mestbankloket.
- De rubriek **Controles** bevat naast een overzicht van alle na te leven maatregelen naar aanleiding van een nitraatresidubepaling of in het kader van doorlichting nu ook een overzicht van de boetes en vaststellingen, door handhaving, bedrijfsdoorlichting of dossierbeheer.
- De rubriek **Gronden** bevat, naast een persoonlijke bemestingsprognose van de maximale mestgebruiksruimte, de bemestingsnormen en een nieuwe subrubriek natuurgebieden. Hierin staat de kennisgeving aan de landbouwer welke percelen van zijn bedrijf volgens het Mestdecreet door de gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen (GRUP) als nieuw kwetsbaar gebied natuur afgebakend worden. Anderzijds staat in deze subrubriek ook de Kennisgeving bemestingsverbod (2 GVE/ha) door het Stikstofdecreet gepubliceerd.
- De rubriek **Identificatie** werd uitgebreid met het kenmerk al of niet vrijstelling gebiedsgerichte maatregelen, actief 2026, aangifteplichtig 2026.
- In de rubriek **NER** kunnen landbouwers voor de overname van NER een nieuwe aanvraag aanmaken, een lopende aanvraag opvolgen, en een beslissing raadplegen en kunnen ze een NER-overzicht per jaar raadplegen.
- Via het Mestbankloket worden ook **verschillende documenten digitaal beschikbaar gesteld**. Nieuw is dat alle erkenningsbeslissingen voor erkende mestvoerders en erkend verzenders voortaan op het Mestbankloket gepubliceerd worden.

Alle klanten van de Mestbank, zowel landbouwers als uitbaters, hebben een individuele **berichtenbox** op hun Mestbankloket. Ook volmachthouders van landbouwers en uitbaters kunnen meelezen in de berichtenbox.

In 2025 werden in totaal 563.300 berichten via de berichtenbox verstuurd. Deze worden ingedeeld in drie categorieën: actieberichten, belangrijke meldingen en overige berichten. Nog een nieuwigheid is dat op het startscherm alleen berichten getoond worden van het afgelopen jaar zodat dit scherm overzichtelijk blijft. Alle berichten blijven wel consulteerbaar via de archieffunctie. Ook worden sommige berichten (die geen gevoelige informatie bevatten) voortaan ook in de kennisgevingsmail al volledig weergegeven, zodat landbouwers hiervoor niet langer hoeven in te loggen in het Mestbankloket om het bericht in de berichtenbox te openen, en ze het bericht meteen volledig kunnen lezen.

4.1.5 Digitale tools

De uitrijtool om landbouwers wegwijs te maken in de uitgebreide uitrijregels is de bekendste digitale tool. Dankzij de uitrijtool kunnen land- en tuinbouwers opzoeken wanneer mest mag worden uitgereden en onder welke voorwaarden.

Daarnaast zijn er nog verschillende tools en rekenprogramma's beschikbaar via de VLM website die de landbouwers ondersteunen:

- De opslagtool om de opslagcapaciteit en de hoeveelheid opgeslagen mest te berekenen, wat een hulp kan zijn voor het invullen van de hoeveelheid opgeslagen meststoffen in de Mestbankaangifte.
- Met de BASsistent dierlijke opslagcapaciteit kan de landbouwer de grootte van de opslagruimte voor dierlijke mest per mestsoort berekenen.

- Met de BASsistent begrazing kan het beweidingspercentage bepaald worden, wat een hulp is voor het invullen van het aandeel beweiding in de Mestbankaangifte.
- Met de BASsistent NER-boete en compensatie kan de landbouwer de overschrijding van de nutriëntenemissierechten (NER) berekenen en uitzoeken of de compensatieregeling in zijn voordeel is.
- Met de BASsistent mestverwerking kan de mestverwerkingsplicht berekend worden. De landbouwer kan er ook een inschatting mee maken hoeveel de verwerkingsplicht zal bedragen uitgaande van een gesimuleerde productie en de afzetmogelijkheden.

4.1.6 Aandacht voor sensibilisering

Met een versterkte focus op sensibilisering wil de Mestbank gedragsverandering stimuleren en de naleving van de regelgeving verbeteren, met focus op preventie. De Mestbank kiest voor een thematische en doelgroepgerichte aanpak.

In de eerste plaats zet de Mestbank in op het toegankelijker maken en inzichtelijker maken van de mestwetgeving. Door de regels helder en visueel voor te stellen, wordt het sneller duidelijk hoe ze correct toe te passen.

Daarnaast wordt informatie zo breed mogelijk verspreid. Via digitale communicatie, sectororganisaties, terreinmomenten en vakpers wordt de boodschap herhaald en gedeeld via verschillende, vertrouwde kanalen.

Tot slot kiest de Mestbank voor samenwerking met B3W, sectororganisaties en andere partners om de sensibilisering maximaal af te stemmen op de praktijk en de dagelijkse realiteit van de landbouwers. Deze inzichten vormen de basis voor het ontwikkelen van breed gedragen en doelgerichte sensibiliseringscampagnes.

De thematische prioriteiten worden bepaald op basis van nieuwigheden in wetgeving en resultaten van eerdere controleacties. Daarbij ligt de focus op de belangrijkste knelpunten. De acties in 2025 richtten zich in het bijzonder op volgende thema's:

Beschermingsstroken

In 2025 zette de Mestbank sterk in op gerichte sensibilisering rond het correct aanleggen van beschermingsstroken. De nieuwe verplichting gold dat jaar enkel voor percelen met een nitraatgevoelige teelt langs VHA-waterlopen in gebiedstypes 2 en 3. De betrokken landbouwers werden hierover gericht geïnformeerd via de berichtenbox.

Daarnaast werd via een webinar ingezet op het verduidelijken van de algemene principes. Dit blijft ook beschikbaar via de VLM-website, zodat landbouwers de informatie op eigen tempo kunnen herbekijken. In het voorjaar werd de boodschap verder versterkt via een sensibiliserend persbericht.

Eerste resultaten van een controleactie op de 5-meter beschermingsstrook in het voorjaar van 2025 toonde een hoge nalevingsgraad van 93,6%. Om dit gewenst gedrag te versterken, werd dit positief resultaat gecommuniceerd via de vakpers. Landbouwers die in orde waren, ontvingen bovendien een persoonlijk bericht als erkenning voor hun inspanningen om de waterkwaliteit te verbeteren.

Voor de uitgebreide verplichting die inging vanaf 2026, werd een visuele fiche ontwikkeld om alle verplichtingen helder en inzichtelijk samen te vatten.

De fiches werden actief verspreid en toegelicht via verschillende kanalen en contactmomenten, onder meer op de Openvelddag 'Akkerbouw en nieuwe teelten' (in juli 2025, georganiseerd door het Praktijkpunt Landbouw Vlaams-Brabant), de Werktuigendagen (september 2025), en de studieavonden aardappel in Poperinge en Kieldrecht. Ook via de proefcentra werden de fiches gedeeld, onder meer via

de nieuwsbrief ‘Teeltwijs witloof en akkerbouw’. De fiche blijft permanent beschikbaar via de VLM-website.

Ter ondersteuning werden ook sensibiliserende video’s ontwikkeld, waarin drie landbouwers getuigen over hun ervaring bij de aanleg van beschermingsstroken (zie ook 4.1.1). Door landbouwers aan het woord te laten, wordt de boodschap sterker gedragen vanuit de praktijk en verhoogt de impact. De getuigenissen tonen op een realistische manier dat beschermingsstroken haalbaar zijn en ook voordelen bieden op het terrein. Op die manier werken ze sensibiliserend en nemen ze andere landbouwers mee in het verhaal.

Deze video’s werden verspreid via een persbericht en de VLM-nieuwsbrief. Ze werden ook getoond op de Werktuigendagen en via uitzendingen op PlattelandsTV in december 2025. De video’s kunnen, net als de webinars, herbekeken worden op Youtube.

Mestverwerking

Bij controles van mestverwerkingsinstallaties stellen we geregeld inbreuken en tekortkomingen vast.

Om uitbaters te ondersteunen bij het vermijden van deze inbreuken, ontwikkelde de Mestbank drie praktische fiches met aandachtspunten, gericht op de meest voorkomende installatietypes: biologieën, vergistingsinstallaties en composteringsinstallaties.

Begin 2026 ontving elke mestverwerker de relevante fiche(s) per post. Deze actie werd ondersteund door een sensibiliserend persbericht, dat werd opgepikt door de vakpers en het Vlaams Coördinatiecentrum Mestverwerking (VCM).

Mestopslagen

Mestopslagen vormen een potentiële bron van vervuiling wanneer constructie en beheer niet correct gebeuren. Op basis van controleacties stelde de Mestbank vast dat bijkomende sensibilisering nodig is rond een aantal specifieke knelpunten.

In 2026 worden campagnes uitgerold rond opslag van vaste mest op het bedrijf, mestzakken en mestopslag op de kopakker. Deze mestopslag is goed zichtbaar en een goed beheer draagt niet alleen bij tot een vermindering van verontreiniging maar ook tot een positief imago voor de landbouwsector.

De focus ligt op het verduidelijken van de regelgeving en het vertalen ervan naar de praktijk. Via visuele fiches en samenwerking met relevante landbouworganisaties wil de Mestbank de drempel verlagen om de regelgeving correct toe te passen en erfbetreders stimuleren om landbouwers hierop aan te spreken.

Mestsamenstelling varkensmest

In 2025 werden landbouwconsulenten met expertise in de varkenssector bevraagd over knelpunten rond de mestsamenstelling bij varkenshouders, met bijzondere aandacht voor zeugenhouders. Daarnaast werd gepeild naar mogelijke sensibiliseringskansen. In 2026 zal de Mestbank nauw samenwerken met de sector om een breed gedragen campagne uit te werken.

4.1.7 Administratieve vereenvoudiging

In de loop van 2025 heeft de Mestbank verschillende initiatieven opgezet rond administratieve vereenvoudiging, een belangrijk thema uit het Vlaams Regeerakkoord:

- Zo maakten 250 landbouwers gebruik van het nieuwe vinkje op het startformulier voor een landbouwer van het Agentschap Landbouw en Zeevisserij waardoor hun aanvraag tot vrijstelling van de aangifteplicht automatisch wordt doorgestuurd naar de Mestbank. Zo hoeven landbouwers geen apart formulier meer in te vullen en op te sturen.
- Sinds 1 september 2025 verlopen alle aanvragen in verband met nutriëntenemissierechten (NER) volledig digitaal. Aanvragen, overnames of annulaties worden eenvoudig via het Mestbankloket ingediend door de landbouwer of volmachthouder. Daarmee verdwijnt een pak papierwerk en wordt het voor landbouwbedrijven een stuk eenvoudiger om hun NER te beheren. Zo kan een opgestarte aanvraag later verder afgewerkt worden of kunnen kleine fouten eenvoudig gecorrigeerd worden.
- In het najaar van 2025 werd ook een traject rond de vereenvoudiging van de vervoersregels opgestart. Dat traject focust specifiek op de (administratieve) regels die te maken hebben met mesttransport (bijvoorbeeld transportdocumenten, het gebruik van AGR-GPS-app, het inschakelen van een erkend mestvoerder, enzovoort). In het najaar van 2025 werden interne workshops georganiseerd om ideeën rond dit thema te verzamelen. In het voorjaar van 2026 vond een workshop plaats met landbouwers, erkende mestvoerders, consulenten en vertegenwoordigers van landbouworganisaties om inzicht te krijgen in de grootste knelpunten waarmee zij geconfronteerd worden. Op basis van de resultaten van de workshops worden concrete voorstellen uitgewerkt. Bij het uitwerken van de voorstellen tot vereenvoudiging wordt ook gekeken naar de technische haalbaarheid en de handhaafbaarheid.

4.2 BEGELEIDINGSDIENST VOOR EEN BETERE BODEM- EN WATERKWALITEIT (B3W)

In 2025 startte de **Begeleidingsdienst voor Betere Bodem en Waterkwaliteit (B3W)** een nieuwe werkingsperiode (2025-2028) in opdracht van de Vlaamse Landmaatschappij. Voortbouwend op de realisaties uit 2021-2024 wordt de werking inhoudelijk verbreed om het terreinbereik te vergroten. Centraal staat begeleiding van landbouwers waarbij landbouwers maximaal leren door kennisuitwisseling onder elkaar. Het doel is **landbouwers stimuleren om op bedrijfs- en perceelsniveau, duurzame praktijken toe te passen, gericht op duurzaam nutriënten- en bodembeheer en het verbeteren van de waterkwaliteit**. Een **goede bodemkwaliteit** vormt daarbij de basis voor nutriëntenefficiëntie, opbrengst en klimaatweerbaarheid. De terreinwerking gebeurt via **thematische uitwisselingsmomenten, overtuigingsvelden, focusgroepen en individuele begeleidingstrajecten**.

In 2025 lag de nadruk binnen de basiswerking onder meer op **beredeneerd bemesten** (de zes J's), ondersteund door praktische tools, brochures en workshops rond gefractioneerde en perceelsspecifieke bemesting. Daarnaast werd sterk ingezet op **duurzaam bodembeheer**, met aandacht voor koolstofopbouw, de visuele beoordeling van de bodem, en het vermijden en remediëren van bodemverdichting.

Nieuw vanaf 2025 zijn twee verbrede thema's. **Regeneratieve en biologische landbouw** focust op systeemdenken, bodemherstel, biodiversiteit en het verminderen van externe inputs. Via praktijkvoorbeelden, een gids en een interne evaluatietool ondersteunt B3W landbouwers bij stapsgewijze bedrijfsveranderingen. **Circulaire melkveehouderij** richt zich op efficiënt nutriëntengebruik, kwalitatieve ruwvoederproductie, eigen eiwitproductie en de waarde van mest, ondersteund door brochures en een indicatorenset om de circulariteit van bedrijven te beoordelen.

Tot slot werd sterk geïnvesteerd in **communicatie en kennisverspreiding** via een vernieuwde website, brochures, nieuwsbrieven, sociale media, landbouwpers en aanwezigheid op beurzen en evenementen. Daarbij ligt de nadruk op toegankelijke, gevalideerde informatie en het delen van praktijkervaringen.

4.2.1 Werking van B3W

Sensibilisering en begeleiding van landbouwers is een belangrijk instrument om de waterkwaliteit in het landbouwgebied te verbeteren. In Vlaanderen wordt een groot deel van deze taak sinds 2021 opgenomen door de Begeleidingsdienst voor Betere Bodem en Waterkwaliteit (B3W). De dienstverlening door B3W gebeurt op basis van een overheidsopdracht met de Vlaamse Landmaatschappij als opdrachtgever. Een eerste opdracht liep van 2021 tot 2024. In 2025 startte een nieuwe opdracht (tot 2028) die verder aan de slag gaat met de realisaties uit de eerste werkingsperiode maar tegelijkertijd de opdracht kreeg de werking inhoudelijk te verbreden en het bereik op het terrein te vergroten.

De werking van B3W is gericht op de introductie en verbeterde toepassing van technieken en praktijken voor een duurzaam nutriënten- en bodembeheer op individuele land- en tuinbouwbedrijven, door kennisuitwisseling onder elkaar. De basiswerking is in eerste instantie gefocust op het voorkomen van nutriëntenverliezen naar het grond- en het oppervlaktewater en wordt gekoppeld aan bodemzorg en het verbeteren van de bodemkwaliteit. Immers, een voldoende bodemkwaliteit is de onderliggende voorwaarde van nutriëntenefficiëntie en gewasopbrengst, en is daarom binnen een wijzigend klimaat een noodzaak. Bij de basiswerking wordt ingezet op specifieke, veelal perceelsgerichte maatregelen die nog breder uitgerold moeten worden op het terrein.

Daarnaast is vanaf 2025 het werkingsgebied van B3W sterk verbreed door twee nieuwe thema's: (1) regeneratieve en biologische landbouw en (2) circulaire melkveehouderij. Bij deze twee thema's is het nodig om vanuit een brede bedrijfsbenadering te vertrekken: men kijkt naar de diverse processen op het bedrijf en gaat na waar en hoe externe inputs kunnen verminderd worden, hoe kringlopen meer gesloten kunnen worden en hoe daarbij maximaal gebruik kan gemaakt worden van natuurlijke processen. De ervaring van begeleiders leert dat landbouwers die stap voor stap bijleren, experimenteren en evalueren, vaak beginnen met relatief kleine perceelgerichte maatregelen als vertrekpunt vooraleer meer diepgaande evoluties in de bedrijfsvoering door te voeren. Tegelijk sluit de sterkere aandacht voor het verminderen van inputs en voor het inzetten van natuurlijke processen, alsook voor bedrijfstransities en gehele bedrijfsbegeleiding, nauw aan op de bijkomende rol die aan begeleiding gegeven is in MAP7.

4.2.2 Terreinwerking van B3W

B3W organiseert vier types activiteiten voor de implementatie van duurzame landbouwpraktijken via kennisdeling en gerichte begeleiding (Tabel 16). Dit gebeurt via thematische uitwisselingsmomenten met gastlandbouwers, soms gekoppeld aan praktijkvelden. Bij zo'n overtuigingsveld worden de praktijken tijdens het teeltseizoen uitgetest en opgevolgd, gekoppeld aan een bredere ontsluiting van de resultaten via het B3W platform. Daarnaast organiseert B3W focusgroepen waarin een beperkte groep landbouwers in een lerend netwerk ervaringen uitwisselt op basis van eigen praktijkproeven. Tot slot biedt B3W ook gerichte individuele begeleidingstrajecten aan, waarbij via intensieve één-op-één begeleiding wordt onderzocht hoe duurzame praktijken concreet geïmplementeerd kunnen worden op bedrijfsniveau.

Tabel 16 Aantal activiteiten per type van de terreinwerking georganiseerd door B3W in de periode 2021-2025

	2021	2022	2023	2024	2025
Individuele begeleidingen	40	40	40	43	48
Focusgroepen	19	19	19	19	13
Thematische uitwisselingsmomenten	43	47	47	48	45
Thematische uitwisselingsmomenten met overtuigingsveld	/	9	15	21	8

4.2.3 Beredeneerd bemesten

Binnen het thema beredeneerd bemesten legde B3W in 2025 nadruk op elk van de 6 J's (dosis, tijdstip en plaats van bemesting, de mestsoort, de bemestingstechniek, en het teeltplan) om nutriëntenuitspoeling tegen te gaan. Het betrof meer precies:

- het slim inzetten van bemestingsadviezen;
- staalnames voor kennis over de bemestende waarde van mest;
- het juist omrekenen van een advies naar een praktijkbemesting;
- de mogelijkheden van groenbedekkers en het belang van oogstresten in de stikstofcyclus;
- ammoniakemissie bij het gebruik van dierlijke mest;
- kunstmeststrooiers en mogelijkheden voor het kantstrooien;
- bemesting van houtig kleinfruit.

De praktijken en technieken waarrond gewerkt is, hebben een direct link met maatregelen in MAP7.

B3W ontwikkelde een interne rekentool en begeleidende brochures om een verlaagde basisbemesting voor stikstof in groenten en aardappelen te berekenen om daarna gericht bij te bemesten op basis van een bodemstaal en advies tijdens de groei van het gewas.

Daarnaast werd de 'meststofkiezer' ontwikkeld waarmee men eenvoudig een vooropgestelde bemesting kan vergelijken met de bemestingsnorm voor stikstof en voor fosfaat en eventueel met een advies, en waarmee ook de mogelijkheid geboden wordt om de aanbreng van andere hoofdelementen en van koolstof door meststoffen in kaart te brengen. Beide tools werden ontwikkeld met nuttige input van landbouwers actief in focusgroepen, met sterke aandacht voor de toepassingsgerichte waarde van de informatie. De tools zijn in 2025 ingezet in thematische uitwisselingsmomenten en individuele begeleidingen, en ook in workshops van B3W. De "workshops" zijn een nieuwe begeleidingsformaat waar landbouwers in groep begeleid worden in perceelspecifieke en gefractioneerde bemesting van nitraatgevoelige teelten. Begin 2026 heeft B3W samenwerking bekomen met 3 afnemers van aardappelen en groenten, om perceelspecifieke bemesting, het scherper bemesten en de reductie van het nitraatresidu breder te ondersteunen. Tijdens workshops kregen telers informatie van B3W, waarna ze zelf aan de slag gingen met de werkboekjes "bereken je basisbemesting" en de nodige, verlaagde bemesting berekenden voor een perceel op hun bedrijf. Op vraag van een afnemer werd tijdens één van deze workshop ook dieper ingegaan op de eigenschappen, voor- en nadelen van groenbedekkers.

De infobrochures en de tools worden aangeboden op de B3W-website. Meer dan 2.000 boekjes "bereken je basisbemesting" werden verspreid en de aangeboden informatie wordt gezien als de belangrijke meerwaarde. Ook Deltaplan Agrarisch Waterbeheer uit Nederland kwam kennis maken met de B3W werking is geïnteresseerd om de methodiek van de boekjes te gebruiken in de eigen adviesverlening

Dieper begrip van de stikstofdynamieken in de bodem en de gevolgen voor de nodige bemesting zijn nodig voor het vertrouwen van de landbouwers in de mogelijkheden die beredeneerde bemesting biedt, zowel voor de opbrengst en kwaliteit van het gewas als voor vermindering van de stikstofverliezen.

4.2.4 Duurzaam bodembeheer

Binnen het thema duurzaam bodembeheer wordt er ingezet op technieken en prakijken die bijdragen aan het behoud en de verbetering van de bodemstructuur en bodemvruchtbaarheid. Er werd in 2025 verder gewerkt aan de bewustwording van het belang van bodemkwaliteit, zowel op milieukundig als agronomisch vlak.

Een eerste belangrijk onderwerp binnen dit thema is het organisch stofgehalte. In 2025 ontwikkelde B3W een rekentool en drie brochures die landbouwers meer inzicht moeten geven hoe ze op het eigen bedrijf door de gerichte inzet van de bemesting maar ook door teeltmaatregelen kunnen werken aan het koolstofgehalte van de bodem. Dit werd uitgewerkt op maat voor de akkerbouw-, groente- en melkveesector.

Een ander belangrijk onderwerp binnen dit thema is de visuele beoordeling van de bodem. Er werd ingezet op het sensibiliseren om terug meer voeling te krijgen met de bodem door, naast in te zetten op chemische analyses, zelf waarnemingen te doen. Aan de hand van de gids ‘zelf je bodem testen’ en een filmpje als handleiding bij de visuele beoordeling kunnen landbouwers grondig naar de bodem te kijken onder meer door het graven van een profielkuil. Dergelijke visuele en tastbare zaken bevorderen sterk de gedachtewisseling en kennisuitwisseling tussen landbouwers.

Het vermijden en remediëren van bodemverdichting kreeg ook de nodige aandacht. Het tonen en bespreken van enkele vergelijkbare machines is een aspect dat meer nadruk kreeg, aangezien landbouwers dan meer zicht hebben op de mogelijkheden die bestaan voor implementatie op eigen bedrijf van bepaalde technieken, bijvoorbeeld voor niet kerende bodembewerking en het onderwerken van groenbedekkers.

Er zijn stappen gezet naar kleinschalige gebiedswerking rond bodemkwaliteit. Het laten samenwerken van landbouwers om zorg te dragen voor de bodem - en in het bijzonder op seizoenspachtpercelen - is heel uitdagend. Bepalend zijn het besef van een gedeelde verantwoordelijkheid en de praktische afstemming in de samenwerking door verschillende landbouwers en de eigenaars.

4.2.5 Regeneratieve en biologische landbouw

In het nieuwe thema ‘regeneratieve en biologische landbouw’ wordt gefocust op het herstellen en versterken van de bodem, het verhogen van de biodiversiteit, het verbeteren van ecosysteemdiensten, en tegelijk op het verminderen van de inputs in het landbouwsysteem.

Regeneratieve en biologische landbouwers hanteren een systeembenadering die op de verschillende aspecten in de bedrijfsvoering inwerkt. Binnen dit thema worden de natuurlijke processen centraal gesteld en wordt ook als het ware meer rust in het teeltsysteem gebracht, waardoor de nood aan externe inputs zoals kunstmest, pesticiden en brandstof geleidelijk vermindert en op die manier ook gewerkt wordt aan de opbouw van een robuustere bedrijfsvoering op milieukundig, agronomisch en bedrijfseconomisch vlak.

Er werd gewerkt rond mengteelten in granen, onderzaai in koolzaad, complexe groenbedekkers, teeltrotatie, gereduceerde bodembewerking, en bodemleven. Daarnaast werd in 2025 een brochure gemaakt met heel wat achtergrondinformatie, een duidelijk stappenplan en getuigenissen van landbouwers die al aan de slag zijn met regeneratieve technieken. Deze gids is bedoeld voor de landbouwers die aan de slag willen gaan, maar ook voor landbouwers die nieuwsgierig zijn naar wat regeneratieve bodemzorg kan bieden. De gids geeft stappen aan om veranderingen door te voeren inzake bodembewerking, bodembedekking, gewasdiversiteit, en gebruik van mest. Ook is een tool ontwikkeld die bedoeld is voor de interne werking van B3W. De tool geeft de landbouwers en begeleiders zicht op de regeneratieve ‘status’ van de bedrijfsvoering, en inzicht in de (mogelijke)

evolutie van het bedrijf in zijn regeneratieve aanpak. De tool en de verkregen inzichten zijn de basis voor heel wat gespreksstof tussen landbouwers onderling en met begeleiders in de focusgroepen en bij begeleiding. Conclusies daaruit kunnen leiden tot praktijkgerichte wijzigingen aan de tool.

4.2.6 Circulaire melkveehouderij

Het tweede nieuwe thema 'circulaire melkveehouderij' zet in op een meer efficiënt gebruik van nutriënten zowel in de koe als op het bedrijf. Dit impliceert een sterke focus op kwalitatieve ruwvoederproductie en diversificatie van de ruwvoederproductie, en op melkveerantsoenen.

Er werd in 2025 verder ingezet op het verbeteren van de kennis bij de landbouwers rond het teelt van stikstofefficiëntere voedergewassen of nieuwe teelten zoals méteil, optimaal grasland-management, eigen eiwitproductie, en de waarde van gras. Alternatieve ruwvoederproductie helpt om meer eiwit van eigen land te halen en minder kunstmest te gebruiken. B3W maakte in 2025 een brochure over voederbieten als vervolg op de brochures rond grasklaver en productief kruidenrijk grasland. Het telen van deze ruwvoeders helpt ook om teeltrotatie op het melkveebedrijf te verruimen maar ook op akkerbouwbedrijven. Binnen dat kader probeert B3W ook gerichte samenwerkingen tussen de veehouder en de akkerbouwer tot stand te brengen.

B3W stimuleerde landbouwers om een mestanalyse uit te voeren om beter zicht te krijgen op de samenstelling van de mest. Daarnaast werden ook stappen gezet in de beoordelingsmethoden die de landbouwer zelf kan uitvoeren om een beter inzicht te krijgen in de waarde van de mest (bv. via een test met mestzeven, test van de plakkerigheid).

Vergelijkbaar aan de 'regeneratieve landbouw' werd in 2025 een indicatorenset (bedrijfsfiche met bijhorende grafische weergave via een webdiagram) uitgewerkt over circulariteit van een melkveebedrijf. De tool draait rond de sturingsknoppen voor "eiwit van eigen land" en voor "voederrantsoen": wanneer men inzet op meer eiwit van eigen land, stuurt men op meer circulariteit en op een efficiënter gebruik van stikstof. Circulariteitsindicatoren zijn onder andere het aandeel gras in de voedergewassen, het ruw eiwit (RE) en energie (VEM), het krachtvoer, het ureumgetal, het N-kunstmestgebruik. Een tool en bedrijfsfiche met kengetallen werden ontwikkeld die de begeleiders in staat stellen om melkveebedrijven te evalueren op hun circulariteit en om gericht maatregelen voor te stellen die de circulariteit verhogen. In 2026 zal deze interne B3W-tool verder dienen om een screening te doen bij bedrijven actief in focusgroepen en bij begeleidingen. De focusgroepen en begeleiding dienen ook om de circulariteitstool verder te verfijnen.

4.2.7 Communicatie

B3W communiceert breed via diverse kanalen. De communicatie richt zich in eerste plaats tot landbouwers, maar ook tot het landbouwonderwijs, loonwerkers, en teeltbegeleiders en adviseurs. De B3W website werd in 2025 vernieuwd, en fungeert als hub om inzichten, kennis en praktijkervaring tot bij een grote groep van landbouwers te brengen. Daarin gaat speciale aandacht naar gevalideerde wetenschappelijke, technische en toegankelijke informatie waarmee landbouwers hun kennis inzake bemesting en bodem kunnen verbreden en verdiepen. Ook belangrijk is het delen van praktijkervaringen en technische kennis van landbouwers, aangezien peer-to-peer learning een krachtige hefboom is in verandering en verbetering.

Ook sociale media (Facebook en LinkedIn) werd in 2025 verder gebruikt. Met de nieuwsbrief bracht B3W actief informatie tot de abonnees. De landbouwpers nam artikels over en ondersteunt zo informatieverspreiding. Aanvullend op de digitale communicatie, nam B3W deel aan Agri-Flanders (met een stand gedeeld met VLM), aan de opendeurdag Proefplatform Agro-ecologie Hansbeke (via

samenwerking met ILVO), en op de Werktuigendagen via het ‘Bodemeiland XL’ (via samenwerking met Agentschap Landbouw en Zeevisserij en met House of Agro-ecology).

Twee infomomenten georganiseerd in samenwerking met FVP-house (de koepel van de beroepsfederaties van de Belgische aardappel-, groente- en fruit groothandel en verwerkende industrie) zorgde voor kennisuitwisseling tussen B3W en teeltbegeleiders over bemesten en bodem.

Via teach-the-teacher sessies zijn communicatie-producten ook verspreid bij het land- en tuinbouwonderwijs en bij erfbetreders van de groente- en aardappelverwerkende industrie, om op die manier zowel informatie als de toepassing van gevalideerde technieken verder uit te rollen.

Samengevat bestonden de communicatieproducten van B3W in 2025 uit 8 persartikels, 13 verslagen B3W-events, 9 getuigenissen, 3 brochures, 12 infofiches/infografieken, 6 video’s, 3 podcastafleveringen, en 10 nieuwsbrieven.

5 TOEZICHT OP DE NALEVING VAN DE MESTWETGEVING

5.1 TOEZICHT- EN SANCTIONERINGSSTRATEGIE VAN DE MESTBANK

De mestwetgeving vormt een kader voor het mestbeheer van landbouwers. De handhaving van de mestwetgeving vormt het sluitstuk van het mestbeleid waarbij de Mestbank instaat voor het rechtvaardig toezicht op de naleving en voor een proportionele sanctionering als inbreuken worden vastgesteld.

De Mestbank zet de controlecapaciteit gericht in. Via een combinatie van administratieve controles, terreincontroles die voornamelijk gebiedsgericht worden ingezet in gebieden met een slechtere waterkwaliteit, bedrijfsdoorlichtingen van risicobedrijven o.b.v. risicoanalyse en nitraatresiducontroles via doelgerichte bedrijfsevaluaties, streeft de Mestbank naar een sluitende opvolging van de verschillende betrokkenen (Figuur 66). Het geheel van controleprocessen is gericht op het opsporen en voorkomen van nutriëntenverliezen naar het leefmilieu.

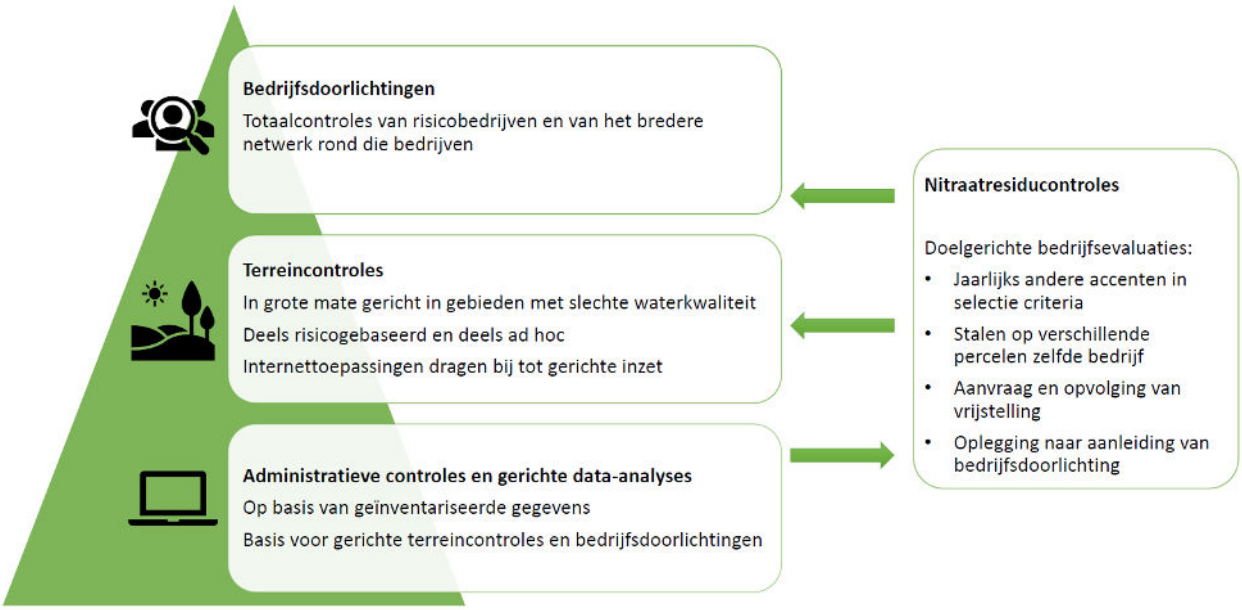

Figuur 66 Overzicht controleprocessen Mestbank

Administratieve controles als basis voor een adequaat toezichts- en sanctioneringsbeleid

De Mestbank inventariseert heel wat gegevens van landbouwers en andere betrokken actoren (mestverwerkingsinstallaties, mestvoerders, …) via de jaarlijkse Mestbankaangifte, de verzamelaanvraag bij het Agentschap Landbouw en Zeevisserij en internettoepassingen die specifieke aspecten registreren, zoals:

- Online loketten die het mestvervoer registreren (het Mest Transport Internet Loket (MTIL) en het loket burenregelingen);
- Uitwisseling van AGR-GPS-gegevens van mesttransporten met erkende mestvoerders en van de AGR-GPS-app
- Het Staalname Melding Internet Loket (SMIL) voor alle staalnames in het kader van het Mestdecreet;
- De digitale kunstmestregistratie door landbouwers en kunstmesthandelaars;
- De uitwisseling van gegevens voor mestverwerkings- en bewerkingsinstallaties.

Op basis van alle geïnventariseerde gegevens worden een aantal administratieve controles uitgevoerd voor alle landbouwers en andere betrokken actoren. Daarnaast worden gerichte data-analyses uitgevoerd om potentiële overbemesting op perceelsniveau te detecteren. De administratieve controles zijn een belangrijk onderdeel van de globale toezichtstrategie. Ze detecteren immers potentiële risico's op nutriëntenverliezen naar het milieu. Uit de administratieve controles kunnen waarschuwingen of sancties zoals administratieve boetes of schorsing volgen.

Daarnaast zijn de administratieve controles op de geïnventariseerde gegevens essentieel om correcte basisgegevens te verkrijgen. Een goede kwaliteit van de gegevens is immers de basis voor de gerichte acties op het terrein. Verhoging van de basiskwaliteit van de gegevens, alsook een analyse van de data leidt tot efficiëntieverhoging van de terreinacties.

Gerichte terreincontroles

Terreincontroles vullen de administratieve controles verder aan en zorgen voor een "reality check" van de geïnventariseerde data over bv. mesttransporten en mestsamenstelling.

De terreincontroles worden in grote mate gebiedsgericht ingezet, met een hogere inzet in gebieden met een onvoldoende waterkwaliteit. Ook gebeuren de terreincontroles deels risico gebaseerd en deels ad hoc. Dankzij internettoepassingen kunnen terreincontroles gericht uitgevoerd worden. Zo maakt de voormelding van mesttransporten op het Mest Transport Internet Loket (MTIL) in combinatie met de AGR-GPS-verplichting bij de erkende mestvoerders, een gerichte terreincontrole van deze transporten mogelijk.

Als bij terreincontroles onregelmatigheden vastgesteld worden, wordt er opgetreden in verhouding tot de vaststelling. Bij lichte of potentiële inbreuken wordt een aanmaning of waarschuwing gegeven, bij zwaardere vaststellingen volgen administratieve geldboetes en maatregelen. Bij milieumisdrijven wordt een proces-verbaal opgemaakt al dan niet gekoppeld aan een bestuurlijke maatregel met of zonder dwangsom. Bij de invoering van nieuwe elementen in de wetgeving wordt eerst sensibiliserend opgetreden.

Bedrijfsdoorlichtingen van risicobedrijven als sluitstuk van een effectieve handhaving

Via de bedrijfsdoorlichtingen worden totaalcontroles van land- en tuinbouwbedrijven en andere betrokken actoren uitgevoerd. De bedrijven worden geselecteerd op basis van risicoanalyse van de bij de Mestbank gekende gegevens. Bij een doorlichting worden de nutriëntenstromen van de geselecteerde risicobedrijven in detail onderzocht.

Indien inconsistenties in deze nutriëntenstromen worden vastgesteld, worden de bedrijven proportioneel gesanctioneerd. Vooraleer gevolgen worden opgelegd is er een terugkoppeling over de resultaten van de doorlichting met het betrokken bedrijf. Dit biedt de mogelijkheid aan het bedrijf om bijkomende informatie of uitleg te verschaffen bij de resultaten. De gevolgen die kunnen opgelegd worden in het kader van een doorlichting, zijn zeer divers en omvatten administratieve geldboetes en maatregelen. De Mestbank legt, rekening houdende met de concrete situatie van het betrokken bedrijf, gericht maatregelen op die het meest geschikt zijn om de doelstellingen van het Mestdecreet te verwezenlijken.

Bij een doorlichting van een risicobedrijf wordt ook het bredere netwerk van bedrijven die in relatie staan tot het bedrijf onderzocht. Dat laat een geïntegreerde aanpak toe.

Nitraatresiducontroles

Het nitraatresidu is belangrijk voor de handhaving van het Mestdecreet. Het nitraatresidu is de hoeveelheid stikstof die achterblijft in het bodemprofiel en niet meer door de gewassen opgenomen wordt en kan/zal uitspoelen. Een te hoog nitraatresidu in de bodem kan wijzen op een onoordeelkundige bemestingsstrategie en leidt tot uitspoeling van nitraten naar het grond- en oppervlaktewater. Daarom laat de Mestbank elk najaar verschillende doelgerichte bedrijfsevaluaties uitvoeren, waarbij verschillende percelen van de geselecteerde bedrijven worden bemonsterd en geanalyseerd op de hoeveelheid nitraatstikstof. Als het nitraatresidu bepaalde drempelwaarden overschrijdt, dan worden gevolgen opgelegd aan de betrokken bedrijven.

Opname bemestingsbepalingen in de conditionaliteit van het GLB

De conditionaliteit van het GLB omvat normen voor een goede landbouw- en milieuconditie van landbouwgrond alsook beheerseisen voortvloeiend uit Europese wetgeving. Maatregelen die voortvloeien uit de Nitraatrichtlijn, zoals onder meer de uitrijregeling voor meststoffen, voldoende opslagcapaciteit, voorwaarden voor de opslag van dierlijke mest, verbod op lozing van meststoffen, het inzaaien van vanggewassen, de afstandsregels tot de waterlopen, het bemestingsverbod op drassig land of op steile hellingen, en de emissiearme aanwending van mest, vallen onder de conditionaliteit. Als inbreuken worden vastgesteld tegen deze maatregelen van de mestwetgeving, legt de Mestbank gevolgen op in het kader van het Mestdecreet en leidt dat ook tot een sanctie in het kader van de conditionaliteit. Bij niet-naleving van de conditionaliteit wordt de steun met een bepaald percentage verminderd (https://lv.vlaanderen.be/bedrijfsvoering/conditionaliteit-en-randvoorwaarden/conditionaliteit-2023-2027).

5.2 EVALUATIE VAN DE NALEVINGSGRAAD OP TERREIN OVER DE VOORBIJE 10 JAAR

5.2.1 Bedrijfsdoorlichtingen van risicobedrijven

Het uitvoeren van bedrijfsdoorlichtingen op risicobedrijven werd ingevoerd met het 5de mestactieprogramma voor de periode 2015-2018 (MAP 5). Daartoe werd in 2015 de dienst Bedrijfsdoorlichting opgericht binnen de Mestbank. De dienst Bedrijfsdoorlichting is effectief gestart begin 2016. De eerste volwaardige rapportering over een volledig kalenderjaar is beschikbaar sinds 2017. Hieronder wordt een overzicht gegeven van het jaarlijks aantal doorgelichte risicobedrijven en het percentage bedrijven waarbij gevolgen werden opgelegd (maatregel, boete of rectificeren van data).

Er is een daling van het aantal doorgelichte risicobedrijven door onder andere de terugval van de capaciteit bij de dienst Bedrijfsdoorlichting in 2020 en 2021. Vanaf 2024 werd de capaciteit versterkt maar dit heeft nog niet geleid tot een groter aantal doorlichting, omdat de bedrijfsdoorlichters ook tijdelijk werden ingezet voor ondersteuning bij andere dossiers (zoals de bezwaarbehandeling bij de annulatie van NER). Daarnaast kwam de Mestbank in 2021 en 2022 enkele fraudedossiers op het spoor die veel capaciteit vergden, onder meer door ondersteuning van de gerechtelijke onderzoeken. Verder werd de risicoanalyse verbeterd doorheen de jaren waardoor er relatief meer bedrijven met inbreuken werden doorgelicht. Ook werden bijkomende maatregelen opgenomen in het Mestdecreet die gecontroleerd worden, zoals het kunstmestregister, debietmeters, en uitbreiding AGR-GPS, wat leidde tot een grotere tijdsbesteding per doorlichting.

De inbreukpercentages van de bedrijfsdoorlichtingen op risicobedrijven zijn hoog (Tabel 17):

- Van de doorgelichte **risicobedrijven met veel dierlijke mestproductie**, wordt jaarlijks bij 45% tot 75% problemen vastgesteld die geleid hebben tot een gevolg. Bij de doorgelichte varkensbedrijven blijft het tekort aan gronden om mest op te gebruiken het voornaamste probleem waardoor deze bedrijven een balansoverschrijding hebben. Er wordt vaak vastgesteld dat de samenstelling van de mest niet overeenkomt met de werkelijkheid;
- Bij de doorlichtingen van de bemestingspraktijken op **risicobedrijven met akkerbouw**, wordt jaarlijks bij 40% tot 80% problemen vastgesteld met de bemesting. Ook bij de doorgelichte **risicobedrijven met vollegrondstuinbouw**, wordt bij 35% tot 65% vastgesteld dat de bemesting niet op punt stond. De correcte interpretatie en toepassing van de bemestingsadviezen blijft een knelpunt. Bemesting berust nog vaak op gewoonte;
- Van de doorgelichte **risicobedrijven met grondloze tuinbouw**, wordt jaarlijks bij 20% tot 90% problemen vastgesteld. De meeste vaststellingen hebben te maken met lekken in de constructie waardoor er directe verliezen optreden van drain- of voedingswater of spuistroom of met onvoldoende opvang van het drainwater tijdens piekmomenten of bij problemen met de installatie;
- Het aandeel **risico-mestverwerkingsinstallaties** waarbij problemen worden vastgesteld bij doorlichting, varieert van 45% tot 90%. Veel problemen hebben te maken met de registratie van de massastromen naar en van de installaties en met de mestsamenstelling van de aan- en afvoerstromen;
- Het aandeel **risico-mestvoerders** waarbij problemen worden vastgesteld bij doorlichting, varieert van 50% tot 90%. De meeste vaststellingen hebben betrekking tot het niet of niet correct gebruiken van het AGR-GPS systeem vanuit nonchalance of fraude;

- Het aandeel **risico-mestverzamelpunten** waarbij problemen worden vastgesteld bij doorlichting, varieert van 20% tot 85%. De vaststellingen waren vooral de aan- of afvoer met niet correcte samenstelling, het niet correct bijhouden van het register en het fout aangeven van de opslag.

Tabel 17 Evolutie van het aantal doorgelichte risicobedrijven en van het % bedrijven met gevolgen, per type bedrijf

Type bedrijf	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Productiebedrijf									
% bedrijven met gevolgen	**67%**	**31%**	**41%**	**45%**	**67%**	**66%**	**76%**	**68%**	**89%**
aantal doorgelichte bedrijven	179	308	200	199	133	92	107	101	85
Akkerbouwer									
% bedrijven met gevolgen	**27%**	**28%**	**50%**	**38%**	**47%**	**78%**	**74%**	**65%**	**76%**
aantal doorgelichte bedrijven	130	189	82	112	83	51	35	23	25
Vollegrondstuinbouwer									
% bedrijven met gevolgen	**39%**	**36%**	**42%**	**66%**	**35%**	**42%**	**52%**	**55%**	**73%**
aantal doorgelichte bedrijven	146	113	55	44	40	50	21	9	22
Grondloze tuinbouwer									
% bedrijven met gevolgen	**29%**	**28%**	**53%**	**41%**	**20%**	**69%**	**91%**	**82%**	**96%**
aantal doorgelichte bedrijven	87	50	58	39	15	13	22	28	23
Mestverwerker									
% bedrijven met gevolgen	**86%**	**50%**	**94%**	**44%**	**72%**	**88%**	**82%**	**70%**	**71%**
aantal doorgelichte bedrijven	22	24	16	16	18	8	11	10	7
Mestvervoerder									
% bedrijven met gevolgen	**86%**	**50%**	**94%**	**75%**	**89%**	**89%**	**86%**	**56%**	**64%**
aantal doorgelichte bedrijven	12	25	10	12	9	9	14	16	15
Mestverzamelpunt									
% bedrijven met gevolgen	**20%**	**43%**	**55%**	**69%**	**63%**	**86%**	**85%**	**71%**	**79%**
aantal doorgelichte bedrijven	10	14	11	13	8	14	13	17	19

De inbreukpercentages bij de doorlichtingen van risicobedrijven blijven elk jaar hoog. Door de gerichte inzet van de bedrijfsdoorlichtingen zijn de bevindingen niet representatief voor de gehele groep landbouwers en andere actoren. Het doel van bedrijfsdoorlichting is immers het opsporen van nutriëntenverliezen naar het milieu. De doorlichtingen richten zich dus op risicobedrijven die geselecteerd worden via een risicoanalyse. De parameters die gebruikt worden in de risicoanalyse kunnen jaarlijks wijzigen. Een volledige doorlichting is bovendien een intensief proces. 2/3de van de dossiers zijn op een jaar afgesloten. Voor 5% van de dossiers is 2 jaar of langer nodig (tot 4 jaar). Deze factoren verklaren mee waarom het percentage doorgelichte bedrijven jaarlijks sterk kan variëren.

Het uitvoeren van bedrijfsdoorlichtingen op risicobedrijven blijft noodzakelijk.

5.2.2 Gerichte terreincontroles

Terreincontroles op landbouwpercelen van de bemestingspraktijken, de teeltvrije zone, en van de opslag van mest op de kopakker

De terreincontroles op landbouwpercelen van de bemestingspraktijken, de teeltvrije zone, en van de opslag van mest op de kopakker, worden verspreid ingezet over Vlaanderen, met een grotere controledruk in gebieden met een slechtere waterkwaliteit. Deze gebiedsgerichte terreincontroles staan gekend onder de noemer “VODKA-actie”, staande voor Verantwoord Omgaan met Dierlijke mest, Kunstmest en Andere meststoffen. Hiertoe worden VODKA-gebieden afgebakend, op basis van de

resultaten van de waterkwaliteit. Zie 5.6.3 voor meer informatie over de VODKA-actie en de terreinaanwezigheid in de betrokken gebieden.
De evolutie van het VODKA-gebied is weergegeven in Figuur 67.

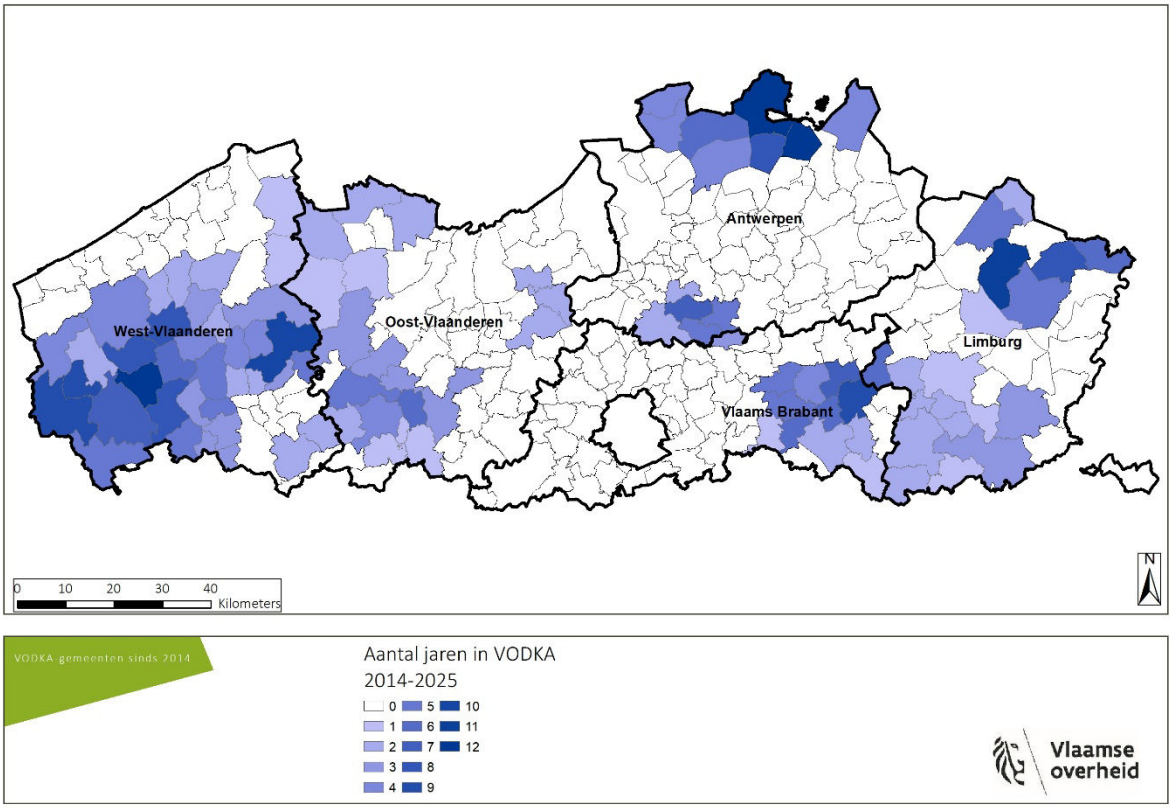

Figuur 67 Evolutie van het VODKA-gebied bij de gebiedsgerichte terreincontroles

De evolutie van het inbreukpercentage bij de terreincontroles op landbouwpercelen gedurende de voorbije 10 jaar, is hieronder weergegeven (Tabel 18):

- Jaarlijks wordt bij zo'n 6% van de **terreincontroles van de bemestingspraktijken** inbreuken vastgesteld. Het inbreukpercentage varieert slechts beperkt en blijft vrij laag. Het gaat voornamelijk om ernstige vaststellingen zoals bemesting te dicht bij de waterloop en niet-emissiearme aanwending van meststoffen. Jaarlijks wordt bij zo'n 7% van de gecontroleerde percelen langs een waterloop vastgesteld dat de **bemestingsvrije zone** niet gerespecteerd wordt;
- De naleving van de teeltvrije zone is verbeterd doorheen de jaren. Door een aanscherping van de handhaving is het inbreukpercentage bij **terreincontroles van de teeltvrije zone** gedaald van 50% in 2018 tot 9% in 2025. Het gaat hier meestal over de vaststelling van grondbewerking binnen de zone van 1 meter langs de waterloop. Merk op dat deze controle vanaf 2025 ook de controle van de **beschermingsstrook** van 5 m op percelen met nitraatgevoelige teelten langs VHA-waterlopen in gebiedstype 2 en 3 omvat. Zie 5.7.2 voor meer informatie;

- Bij de **terreincontroles van de opslag op de kopakker** schommelt het inbreukpercentage tussen 10% en 25%, met het niet afdekken van de opslag tijdens de winter en het niet respecteren van de afstandsregels tot de perceelsgrens of de waterlopen als de meest voorkomende inbreuken;

De inbreukpercentages bij de gebiedsgerichte terreincontroles op landbouwpercelen blijven de laatste jaren vrij stabiel. Bij de controles van de bemestingspraktijken en de teeltvrije zone, met een vrij laag inbreukpercentage van 6 à 8%, lijkt een ondergrens bereikt. De nalevingsgraad bij deze terreincontroles kan als vrij representatief beschouwd worden voor de globale populatie. Er is weliswaar een grotere aanwezigheid van de controleurs in de gebieden met een slechtere waterkwaliteit, de VODKA-gebieden, maar de aanwezigheid daarbuiten is ook groot. Het inbreukpercentage van de terreincontroles binnen VODKA-gebied is doorgaans iets lager dan buiten VODKA-gebied, wat mogelijks een gevolg kan zijn van de grotere terreinaanwezigheid.

Tabel 18 Evolutie van het aantal terreincontroles op landbouwpercelen, en van het inbreukpercentage

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Bemestingspraktijken										
% controles met gevolgen	**8%**	**7%**	**6%**	**5%**	**5%**	**6%**	**6%**	**6%**	**6%**	**7%**
aantal controles	*2.045*	*2.348*	*2.820*	*2.889*	*2.746*	*2.654*	*2.603*	*2.821*	*3.502*	*3.443*
Bemestingsvrije zone										
% gecontroleerde percelen langs waterloop met gevolgen			**7%**	**7%**	**7%**	**7%**	**8%**	**6%**	**6%**	**8%**
aantal gecontroleerde percelen langs waterloop			*700*	*700*	*700*	*700*	*700*	*795*	*930*	1.350
Teeltvrije zone en beschermingsstrook (vanaf 2025)										
% gecontroleerde akkerpercelen met gevolgen			**49%**	**39%**	**15%**	**8%**	**10%**	**8%**	**7%**	**9%**
aantal gecontroleerde percelen			*780*	*639*	*878*	*1.056*	*695*	*640*	*600*	*1.005*
Opslag op kopakker										
% controles met gevolgen	**26%**	**12%**	**10%**	**19%**	**15%**	**17%**	**15%**	**16%**	**24%**	**19%**
aantal controles	*353*	*458*	*612*	*475*	*558*	*618*	*530*	*704*	*1.022*	*852*

Gerichte terreincontroles van de mestopslag op landbouwbedrijven

De terreincontroles van de mestopslag op landbouwbedrijven gebeuren deels ad-hoc en deels gericht, op basis van meldingen van mogelijke problemen of risicoselectie door terreinkennis van de toezichthouders. Er is een grotere controledruk in de VODKA-gebieden dan buiten VODKA-gebied.

Bij de terreincontroles van de mestopslag stellen de inspecteurs jaarlijks problemen vast bij zo'n 35% tot 50% van de gecontroleerde landbouwers (Tabel 19), waarvan er doorgaans bij zo'n 10% effectief nutriëntenverliezen naar de waterloop vastgesteld worden die geleid hebben tot een proces-verbaal. De laatste jaren ligt dit percentage hoger, rond de 20%, wat gelinkt is aan de weersomstandigheden. Bij natte weersomstandigheden in de winterperiode en volle mestopslagen als gevolg, is het voor veel landbouwers moeilijk om de mestopslag correct te beheren zijn de inbreukpercentages hoger. Er worden voornamelijk opslagen van vaste mest gecontroleerd.

Gerichte terreincontroles van risico mestverwerkingsinstallaties

Terreincontroles van mestverwerkingsinstallaties worden meestal gericht ingezet na ontvangst van een melding of naar aanleiding van calamiteiten die vastgesteld worden tijdens andere terreincontroles. De laatste jaren wordt ook gewerkt met een risicolijst ter aanvulling van ad-hoc controles. Hierdoor is het inbreukpercentage hoog en niet als representatief te beschouwen voor de globale populatie. In 2024 was er een intensieve controlecampagne waarbij de bedrijven meerdere keren per jaar werden gecontroleerd, waardoor veel overtredingen werden vastgesteld in dat jaar. Bij de gerichte terreincontroles van risico mestverwerkingsinstallaties wordt doorgaans bij zo'n 35% van de installaties nutriëntenverliezen of risico's op nutriëntenverliezen vastgesteld (Tabel 19). Veel overtredingen op deze risico installaties hadden voorkomen kunnen worden (bv. te hoog vullen van effluentbekkens, onvoldoende veiligheidssystemen, scheuren in het effluentbekken door laattijdig vernieuwen van de folie).

Gerichte terreincontroles van mesttransporten

De terreincontroles van de mesttransporten worden vaak gericht uitgevoerd dankzij de AGR-GPS-opvolging bij erkende mestvoerders en bepaalde transporten met burenregeling. Sinds 2025 moeten sommige transporten van eigen-mest-naar-eigen-grond ook gereden worden met GPS-opvolging. Daarnaast worden ook andere transporten zonder AGR-GPS-opvolging gecontroleerd, weliswaar niet gericht. Er is een grotere controledruk van mesttransporten in VODKA-gebied dan buiten VODKA-gebied. Ongeveer de helft van de erkende mestvoerders wordt gecontroleerd op terrein.

De laatste 5 jaar schommelt het inbreukpercentage tussen 10% en 17% (Tabel 19), waarvan het bij ruwweg 2/3de van de inbreuken gaat over zwaardere inbreuken zoals het niet (correct) gebruiken van het AGR-GPS systeem en het niet opmaken van de vereiste documenten. Bij ongeveer een kwart van de gecontroleerde mestvoerders worden inbreuken vastgesteld. De laatste jaren worden meer schendingen geregistreerd, voornamelijk door de accuratere registratie van lichte overtredingen dankzij een performanter dossieropvolgingssysteem.

Tabel 19 Evolutie van het aantal terreincontroles op de mestopslag op landbouwbedrijven, mestvervoer en mestverwerking, en van het inbreukpercentage

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Mestopslag											
% gecontroleerde bedrijven met gevolgen	**34%**	**36%**	**36%**	**44%**	**37%**	**40%**	**36%**	**33%**	**49%**	**50%**	**45%**
aantal gecontroleerde bedrijven	*287*	*290*	*379*	*394*	*393*	*326*	*308*	*266*	*311*	*560*	*574*
Mestvervoer											
% controles met gevolgen	**6%**	**7%**	**9%**	**8%**	**9%**	**5%**	**10%**	**17%**	**11%**	**13%**	**14%**
aantal controles	*1.346*	*1.524*	*1.396*	*1.097*	*914*	*1.288*	*1.358*	*1.367*	*1.528*	*1.776*	*1.839*
Mestverwerking											
% gecontroleerde installaties met gevolgen	**32%**	**35%**	**26%**	**23%**	**44%**	**37%**	**35%**	**43%**	**40%**	**71%**	**39%**
aantal gecontroleerde installaties	*72*	*26*	*19*	*31*	*25*	*22*	*32*	*47*	*67*	*55*	*41*

5.3 NITRAATRESIDUCONTROLES

Een te hoog nitraatresidu in de bodem kan wijzen op een onoordeelkundige bemestingsstrategie en leidt tot uitspoeling van nitraten naar het grond- en oppervlaktewater. Daarom laat de Mestbank elk najaar op heel wat landbouwbedrijven controles uitvoeren van het nitraatresidu. **Vanaf 2025 worden nitraatresidumetingen uitsluitend nog ingezet via bedrijfsevaluaties** en niet langer via perceelsevaluaties. Bij een bedrijfsevaluatie worden meerdere percelen van één bedrijf bemonsterd. Deze evaluaties worden doelgericht geselecteerd, maar landbouwers kunnen ook vrijwillig een bedrijfsevaluatie aanvragen, onder meer om aan te tonen dat ze goed werken of om een vrijstelling van gebiedsgerichte maatregelen te bekomen.

In 2025 werden **1.305 landbouwers geselecteerd voor een bedrijfsevaluatie**, goed voor bijna 6.000 percelen. Uiteindelijk werden **1.286 evaluaties volledig uitgevoerd**. Bij 56% van de bedrijven lag het gewogen gemiddelde nitraatresidu onder de eerste drempelwaarde; **52% voldeed aan de strengste drempels van gebiedstype 2 en 3 en behaalde dus een positieve bedrijfsevaluatie**. Het aandeel positieve resultaten lag duidelijk hoger bij vrijwillig aangevraagde bedrijfsevaluaties (71%) dan bij doelgericht geselecteerde bedrijven (47%).

De resultaten van 2025 bepalen mee de maatregelen en vrijstellingen voor 2026. **In 2026 zijn er 976 landbouwers met maatregelen. Zij moeten allemaal een bemestingsplan opmaken en teeltfiches bijhouden. 204 van hen moeten zich ook verplicht laten begeleiden.** Daarnaast zijn er **5.622 landbouwers met een vrijstelling in 2026**; 348 daarvan zijn nieuw toegekend, terwijl 439 landbouwers hun vrijstelling verliezen, vooral omdat hun bedrijfsevaluatie in 2025 niet positief was. De resultaten tonen aan dat gerichte bedrijfsevaluaties en opvolging via maatregelen een belangrijk instrument blijven binnen het mestbeleid om nutriëntenverliezen en waterverontreiniging te beperken.

De Mestbank controleert ook of de staalname correct verloopt. In 2025 werden **57 staalnemers gecontroleerd op het terrein** waar **bij één staalnemer een zware overtreding** werd vastgesteld die geleid heeft tot **tijdelijke uitsluiting van de staalnamecampagne**. Doorheen de jaren is de handhaving sterk aangescherpt wat geleid heeft tot **minder vaststellingen van zware overtredingen tijdens het toezicht op de staalname**. Sinds enkele jaren worden ook controlebemonsteringen uitgevoerd om de controles nog sluitender te maken.

Controlebemonsteringen worden uitgevoerd door de Mestbank inspecteurs, waarbij afwijkingen in analyseresultaten kunnen leiden tot sancties. **Van de 36 staalnemers waarbij in 2025 controlebemonsteringen werden uitgevoerd, was er bij 4 staalnemers een ernstige afwijking op minstens één bemonsterd perceel.** Het staalnameresultaat verkregen uit de bemonstering van de staalnemer wordt dan **geschrapt en vervangen** door deze van de controlebemonsteringen.

5.3.1 Gerichte bedrijfsevaluaties van het nitraatresidu

Het nitraatresidu

Gewassen nemen stikstof op in de vorm van nitraat om te groeien. De nitraten die niet opgenomen worden door de gewassen, blijven op het einde van het groeiseizoen achter in de bodem als residu. Als te veel nitraat achterblijft in de bodem, op een moment dat er geen gewas meer is of een gewas dat onvoldoende nitraat opneemt, spoelt het nitraat uit naar het grond- en oppervlaktewater. Oordeelkundige bemesting is van cruciaal belang om een laag nitraatresidu te halen en uitspoeling naar de waterlopen maximaal te beperken.

Om te weten of er te veel nitraat in de bodem is achtergebleven, wordt het nitraatresidu gemeten. Dat is de hoeveelheid nitraatstikstof in de bodem tot op een diepte van 90 cm. De nitraatresidumetingen gebeuren traditioneel in de periode van 1 oktober tot 15 november. Maar door de klimaatverandering, en dan vooral de hogere temperaturen, groeien de gewassen langer dan vroeger. Ze nemen dus ook langer stikstof op dan vroeger. Daarom wordt vanaf 2026 de staalnameperiode verlengd tot 30 november. Vanaf 2026 wordt ook een nieuwe, nauwkeurigere meetmethode gebruikt waardoor de meetonzekerheid zal dalen.

Gerichte inzet van de nitraatresidumeting vanaf 2025

Tot en met 2024 bestond de staalnamecampagne zowel uit perceels- als bedrijfsevaluaties. Perceelsevaluaties waren controles waarbij een nitraatresidubepaling werd uitgevoerd op één perceel van een bedrijf. Vanaf 2025 worden geen perceelsevaluaties meer uitgevoerd en worden alleen nog bedrijfsevaluaties uitgevoerd. Bij een bedrijfsevaluatie worden meerdere percelen van eenzelfde bedrijf bemonsterd worden. Vanaf 2025 worden de bedrijfsevaluaties ingezet op basis van doelgerichte selectie. Daarnaast kunnen bedrijven ook zelf vrijwillig een bedrijfsevaluatie aanvragen om aan te tonen dat ze goed werken en zo eerder opgelegde maatregelen te kunnen stopzetten, of om een vrijstelling te bekomen van bepaalde gebiedsgerichte maatregelen.

Beoordeling van het nitraatresidu

Om te bepalen of er te veel nitraat in de bodem achterblijft, zijn er drempelwaarden vastgelegd die niet overschreden mogen worden. Die drempelwaarden zijn afhankelijk van de teelt, het bodemtype van het perceel en het gebiedstype waarin het perceel ligt. De drempelwaarden zijn strenger in gebieden met een slechte waterkwaliteit (gebiedstype 2 en 3). Door de nieuwe meetmethode vanaf 2026 daalt de meetonzekerheid en kan de 2de drempelwaarde overal dalen.

Bij uitzonderlijke weersomstandigheden die impact hebben op het nitraatresidu, kan de 2de drempelwaarde verhoogd worden met een bepaalde factor ('factor X'). Volgens welke regels dat zal gebeuren, moet de Vlaamse Regering nog uitwerken. Ook voor de beoordeling van percelen met een hoog koolstofgehalte kan ze nog een specifieke regeling uitwerken.

Bij een bedrijfsevaluatie wordt het gewogen gemiddelde nitraatresidu beoordeeld ten opzichte van de gewogen gemiddelde 1ste en 2de drempelwaarde. Meer gedetailleerde informatie over de drempelwaarden waaraan getoetst wordt en over de berekeningswijze van de gewogen gemiddelde nitraatresidu's, is terug te vinden op Nitraatresidu | Vlaamse Landmaatschappij.

Gevolgen van de nitraatresiduevaluatie

Als uit de bedrijfsevaluatie blijkt het gewogen gemiddelde nitraatresidu te hoog is, worden maatregelen genomen. Deze worden strenger bij toenemende hoogte en frequentie van overschrijding:

- Basismaatregelen: Wanneer het resultaat van de bedrijfsevaluatie tussen de 1ste en 2de drempelwaarde ligt, moet de landbouwer het volgende jaar een bemestingsplan en teeltfiches bijhouden. Deze zijn een hulpmiddel voor de landbouwer om zijn bemestings- en teeltpraktijken op te volgen en bij te sturen.
- Wanneer het resultaat van de bedrijfsevaluatie tweemaal tussen de 1ste en de 2de drempelwaarde ligt in een periode van 5 jaar, moet de landbouwer een bemestingsplan en teeltfiches bijhouden, en verplichte begeleiding volgen op kosten van de landbouwer. Een gekwalificeerde adviesinstantie formuleert een advies op maat van het bedrijf om nutriëntenverliezen verder te verminderen en de landbouwer dient dit advies na te leven.
- Wanneer het resultaat van de bedrijfsevaluatie boven de 2de drempelwaarde ligt of als de landbouwer de bedrijfsevaluatie niet laat uitvoeren of verhindert, moet de landbouwer een bemestingsplan en teeltfiches bijhouden, verplichte begeleiding volgen op kosten van de landbouwer, en kan hij geen gebruik maken van de “terugverdienpraktijken” om de bemestingsreductie terug te winnen.

De maatregelen blijven gedurende 5 jaar van toepassing of tot zolang er geen positieve bedrijfsevaluatie is.

Landbouwers met een bedrijfsevaluatie boven de 2de drempelwaarde of die voor de tweede maal een bedrijfsevaluatie tussen de 1ste en de 2de drempelwaarde hebben, worden binnen de 5 jaar opnieuw aangeduid voor een bedrijfsevaluatie.

Wanneer het resultaat van de bedrijfsevaluatie twee maal boven de 2de drempelwaarde ligt in een periode van 5 jaar, of als de bedrijfsevaluatie twee maal niet uitgevoerd werd, volgt bovendien een financiële sanctie. De boete bedraagt 250 euro per ha en wordt opgelegd voor de oppervlakte van de percelen die behoren tot het nitraatresidutype waarvoor het nitraatresidu boven de tweede drempelwaarde ligt.

Een bedrijfsevaluatie is positief als die beneden de strengste drempelwaarden van gebiedstype 2 en 3 ligt. Voor landbouwers met een positieve bedrijfsevaluatie vallen de eventuele maatregelen weg. Deze landbouwers kunnen ook een vrijstelling krijgen voor bepaalde gebiedsgerichte maatregelen, nl. voor de reductie van de bemestingsnormen en de verplichting om te werken met een erkende mestvoerder.

Resultaten van de bedrijfsevaluaties in 2025

In 2025 werden 1.305 landbouwers, goed voor in totaal bijna 6.000 percelen, geselecteerd voor een bedrijfsevaluatie. Van deze 1.305 landbouwers, werden 1.064 landbouwers doelgericht geselecteerd. Daarnaast hebben 241 landbouwers zelf een aanvraag ingediend voor een bedrijfsevaluatie.

Van de 1.305 landbouwers die geselecteerd werden voor staalname, waren er 108 bedrijven die maatregelen hadden in 2025 naar aanleiding van een te hoog nitraatresidu in 2024 (Tabel 20). 61 landbouwers hadden in 2024 een nitraatresidu tussen drempelwaarde 1 en 2 en moesten een bemestingsplan en teeltfiches bijhouden. 47 landbouwers hadden een overschrijding van de 2de drempelwaarde in 2024. Naast het bijhouden van een bemestingsplan en teeltplan, moesten deze bedrijven zich verplicht laten begeleiden en konden ze geen terugverdieneffect toepassen.

26% van de 241 bedrijven die zelf een bedrijfsevaluatie aanvroegen in 2025, moesten maatregelen toepassen in 2025 als gevolg van een te hoog nitraatresidu in 2024.

Tabel 20 Aantal bedrijven die geselecteerd werden bij de staalnamecampagne van het nitraatresidu in 2025

	Aanvraag door landbouwer	Doelgerichte selectie door Mestbank	Totaal
Geen maatregelen in 2025	179	1.018	1.197
Basismaatregelen in 2025 als gevolg van nitraatresidu tussen DW1 en DW2 in 2024	17	44	61
Basismaatregelen + verplichte begeleiding + geen terugverdieneffect in 2025 als gevolg van nitraatresidu > DW2 in 2024	45	2	47
Totaal	**241**	**1.064**	**1.305**

Rekening houdend met de bedrijfsevaluaties die geannuleerd werden (2), die niet volledig uitgevoerd werden (15) en die gehinderd werden bij de staalname (2), werden er in totaal 1.286 bedrijfsevaluaties uitgevoerd in 2025. De resultaten van de 1.286 uitgevoerde bedrijfsevaluaties zijn weergegeven in Tabel 21.

Bij 719 bedrijfsevaluaties (56%) voldeed het gewogen gemiddelde nitraatresidu aan DW1. Bij 666 bedrijfsevaluaties (52%) voldeed de bedrijfsevaluatie aan de strengste drempelwaarden voor gebiedstype 2 en 3. Uit de resultaten blijkt duidelijk dat het aandeel positieve bedrijfsevaluaties hoger is bij de bedrijfsevaluaties die aangevraagd werden door de landbouwer (71%) dan bij deze die doelgericht geselecteerd werden door de Mestbank (47%).

Een positieve bedrijfsevaluatie kan leiden tot een vrijstelling voor het betrokken bedrijf of tot het stopzetten van de maatregelen van 2025:

- Van de 666 bedrijven met een positieve bedrijfsevaluatie, die voldoen aan de strengste drempelwaarden voor gebiedstype 2 en 3, zijn er 612 landbouwers die een vrijstelling krijgen of behouden. De overige 54 landbouwers krijgen geen vrijstelling (meer) toegekend omdat ze niet voldoen aan de andere voorwaarden voor vrijstelling (geen overtreding, boetes, doorlichtingsmaatregelen).
- Van de 108 landbouwers in de campagne die maatregelen hadden in 2025 als gevolg van een te hoog nitraatresidu in 2024, waren er 48 die een positieve bedrijfsevaluatie hadden in 2025 en die geen maatregelen meer hebben in 2026.

Bij 491 landbouwers lag het resultaat van de bedrijfsevaluatie tussen de eerste en tweede drempelwaarde. Bij het opleggen van de maatregelen voor 2026, wordt ook rekening gehouden met eventuele maatregelen die al van toepassing waren in 2025. 450 van deze 491 landbouwers hadden geen maatregelen in 2025 en moeten in 2026 de basismaatregelen toepassen. Daarnaast zijn er 41 landbouwers die al maatregelen hadden in 2025 als gevolg van een te hoog residu in 2024, en die strengere maatregelen toegekend krijgen in 2026.

Bij 76 landbouwers overschreed het gemiddelde nitraatresidu de 2de drempelwaarde. Hiervan zijn er 15 die al maatregelen hadden in 2025 als gevolg van een te hoog residu in 2024. Deze 76 landbouwers moeten in 2026 niet alleen de basismaatregelen toepassen maar moeten zich ook verplicht laten begeleiden en kunnen niet van een terugverdieneffect genieten.

Ook de 17 landbouwers die de bedrijfsevaluatie niet lieten uitvoeren of hinderden krijgen dezelfde maatregelen opgelegd als de landbouwers met een overschrijding van DW2.

Tabel 21 Resultaten van de bedrijfsevaluaties van het nitraatresidu in 2025

	Aanvraag door landbouwer		Doelgerichte selectie door Mestbank		Totaal	
	Aantal	%	Aantal		Aantal	%
≤ DW1	174	73%	545	52%	719	56%
≤ DW1GT2/3	*170*	*71%*	*496*	*47%*	*666*	*52%*
Tussen DW1 en DW2	54	23%	437	42%	491	38%
> DW2	10	4%	66	6%	76	6%
Totaal	**238**		**1.048**		**1.286**	

Nitraatresidu maatregelen en vrijstellingen in 2026

Volgens een stand van zaken op 1 januari 2026 zijn er 976 actieve landbouwers met maatregelen in 2026. Een overzicht van de verschillende maatregelen die moeten toegepast worden, is weergegeven in Tabel 22. Er zijn in totaal 204 landbouwers die zich verplicht moeten laten begeleiden in 2026.

Tabel 22 Aantal actieve landbouwers met maatregelen in 2026 (stand van zaken op 1 januari 2026), rekening houdend met de resultaten van de bedrijfsevaluaties van het nitraatresidu in 2025 en met eventuele reeds opgelegde maatregelen in 2025

Maatregelen 2026		Aantal landbouwers
Basismaatregelen		**772**
Waarvan	Bedrijfsevaluatie 2025 tussen DW1 en DW2, nog geen maatregelen in 2025	445
	Geen bedrijfsevaluatie in 2025 maar reeds basismaatregelen in 2025 als gevolg van te hoog nitraatresidu in 2024	327
Basismaatregelen + verplichte begeleiding	Bedrijfsevaluatie in 2025 én 2024 tussen DW1 en DW2	**32**
Basismaatregelen + verplichte begeleiding + geen terugverdieneffect		**172**
Waarvan	Bedrijfsevaluatie 2025 > DW2 of geen staalname, nog geen maatregelen in 2025	76
	Basismaatregelen in 2025 maar slechtere bedrijfsevaluatie in 2025	12
	Basismaatregelen+verplichte begeleiding+geen terugverdieneffect in 2025 en bedrijfsevaluatie 2025 is niet positief	14
	Geen bedrijfsevaluatie in 2025 maar reeds basismaatregelen in 2025 als gevolg van te hoog nitraatresidu in 2024	70
Totaal		**976**

Volgens een stand van zaken op 1 januari 2026 zijn er 5.622 actieve landbouwers met vrijstelling in 2026, waarvan er 348 nieuw toegekend zijn vanaf 2026 en 5.274 vrijstellingen behouden blijven.

439 landbouwers verliezen daarentegen hun vrijstelling in 2026, waarvan de meeste (293) dit verliezen omdat de bedrijfsevaluatie in 2025 niet positief was en dus hoger was dan de strengste drempelwaarden voor gebiedstype 2 en 3. Daarnaast zijn er 146 landbouwers die de vrijstelling

verliezen omwille van overtredingen, boetes, of doorlichtingsmaatregelen (20 hiervan hadden een positieve bedrijfsevaluatie.

5.3.2 Controles op een correcte nitraatresidustaalname

De Mestbank voert jaarlijks controles uit op de staalnames van het nitraatresidu door erkende laboratoria. Twee instrumenten, het “Staalname Melding Internet Loket” (SMIL) en het verplicht gebruik van GPS-data-loggers, stellen de Mestbank in staat om de staalnemers gericht op te volgen.

Terreincontroles van staalnemers

In 2024 werden 85 staalnemers gecontroleerd, wat overeenkomt met een controledruk van 59% op staalnemerniveau. In dat jaar werden bijna 17.000 percelen bemonsterd, waardoor de controledruk op perceelsniveau beperkt bleef tot minder dan 1%. In 2025 werden 57 staalnemers gecontroleerd, goed voor een vergelijkbare controledruk van 56%. Het lagere aantal gecontroleerde staalnemers en percelen in 2025 is te verklaren door het feit dat er dat jaar minder staalnames moesten worden uitgevoerd. Ondanks de lage perceelsgerichte dekking zorgen de risicogestuurde aanpak en de ondersteunende administratieve controles op GPS-logs voor een gerichte en efficiënte inzet van de beschikbare controlecapaciteit.

Tijdens de terreincontroles hielden inspecteurs toezicht op de uitvoering van de staalname. Afhankelijk van de aard en ernst van de vaststellingen konden deze leiden tot verschillende sancties, met zwaardere maatregelen bij herhaalde of ernstige inbreuken. Ook werden suggesties voor verbetering mondeling meegedeeld aan de staalnemer op het terrein. In 2024 en 2025 werden respectievelijk 8 en 2 schriftelijke aanmaningen uitgeschreven waarin werd aangedrongen op een correcte bemonstering. Er werden bij 2 staalnemers zware overtredingen vastgesteld in 2024 en bij 1 staalnemer in 2025. Het ging hierbij over het niet naleven van het staalnamecompendium, met een mogelijke aanzienlijke impact op de analyseresultaten. Dergelijke ernstige vaststellingen kunnen leiden tot schorsing van de registratie of tijdelijke uitsluiting, gekoppeld aan het volgen van een verplichte opleiding. Voor elke zware overtreding werd bovendien een verslag van vaststelling opgemaakt, waaraan een boete kan worden verbonden.

De resultaten tonen aan dat de verscherpte handhaving en de verplichte registratie van staalnemers sinds 2020 effect hebben. Het aantal zware overtredingen ligt beduidend lager dan in het verleden, toen in 2016 nog bij ongeveer 9% van de gecontroleerde staalnemers een zware overtreding werd vastgesteld. Tegelijk blijft het detecteren en voorkomen van fraude een belangrijk aandachtspunt binnen het toezicht.

Naast het toezicht op de staalname zelf voerden inspecteurs in beide jaren ook controlebemonsteringen uit. Daarbij nemen zij op hetzelfde moment twee stalen op een perceel (een controlestaal en een duplostaal), die afzonderlijk worden geanalyseerd. Dit laat toe om de analyseresultaten van de externe staalnemer op een robuuste manier te toetsen.

In 2024 werden controlebemonsteringen uitgevoerd bij 29 staalnemers op 69 percelen. Bij 5 staalnemers werd op één of meerdere percelen een ernstige afwijking vastgesteld tussen de controlestaalname en de oorspronkelijk staalname. Voor de betrokken percelen werd het originele resultaat geschrapt en geldt het resultaat van het controlestaal. Ook in 2025 werden controlebemonsteringen uitgevoerd, bij 36 staalnemers op 97 percelen. Bij 4 staalnemers in 2025 werd op 1 perceel een ernstige afwijking vastgesteld.

Bij de controlebemonsteringen wordt ook de staalnamediepte nagekeken. Het is immers belangrijk dat een perceel tot op de volledige diepte bemonsterd wordt (tenzij dit onmogelijk is door bv. een te harde ondergrond). Immers, de drempelwaarde waartegen het resultaat van de bemonstering wordt uitgezet, wijzigt niet voor een ondiepe bemonstering. Hierdoor verkrijgt de landbouwer een gunstigere

beoordeling, want het nitraat dat aanwezig is in de diepste bodemlaag wordt niet verrekend. In 2024 werd bij 1 staalnemer op 1 perceel vastgesteld dat de staalnemer ondiep had bemonsterd, terwijl het controlestaal wel tot op de normale diepte van 90 cm kon genomen worden. In 2025 werd op 20 percelen het controlestaal tot op een grotere diepte genomen dan het staal van de oorspronkelijke staalnemer. Dit was evenwel soms te wijten aan het gebruik van een mechanisch staalnamesysteem, waardoor geen spierkracht moet gebruikt worden om de boor tot op de gewenste diepte te drukken. Bij deze staalnames werd ook steeds het resultaat van het originele staal vervangen door datgeen van de controlestaalname om zo tot een meer representatief resultaat te komen.

Administratieve opvolging van de GPS-signalen

Het verplichte gebruik van GPS-data-loggers bij staalname maakt het mogelijk om het bemonsteringstraject op het perceel te volgen. De data van de GPS-data-loggers worden wekelijks overgemaakt aan de VLM. Dit biedt de mogelijkheid om snel vragen van landbouwers over de staalname te verifiëren. De GPS-signalen worden ook willekeurig gescreend om te controleren of ze binnen het geselecteerde perceel vallen en of het bemonsteringspatroon correct is. Meestal worden er geen onregelmatigheden gevonden. Bij twijfel wordt feedback gevraagd aan de laboratoria, en staalnemers met afwijkende patronen worden doorgegeven aan de handhavingsdienst voor gerichte terreincontroles. Als een staalname op een ander perceel plaatsvond of als het perceel niet correct werd bemonsterd, wordt een herstaalname opgedragen.

5.4 OPVOLGING VAN DIERLIJKE MESTPRODUCTIE

Nutriëntenemissierechten (NER) bepalen hoeveel dieren maximaal mogen gehouden worden. Vanuit het Stikstofdecreet werden er de voorbije jaren werden een aantal **bijsturingen aan het NER-systeem** doorgevoerd **om dit meer sturend te maken**. Zo werd de uitbreidingsmogelijkheid via mestverwerking (NER-MVW) afgeschaft vanaf 2022. Ook werden **in 2024 24,9 miljoen ongebruikte of slapende NER D geannuleerd**, waardoor het beschikbare NER volume beter aansluit bij de effectieve dierbezetting. Ten slotte werden de **overdrachtsregels aangescherpt**.

In 2025 waren in Vlaanderen **268,8 miljoen NER beschikbaar**, waarvan 230,7 miljoen NER D, 37,5 miljoen NER MVW en 0,5 miljoen TNER D. Er werden dat jaar **47,8 miljoen dieren gehouden, overeenkomend met 222,5 miljoen NER**. **Door de afroming van niet ingevulde NER daalde de onbenutte marge van 24% in 2023 naar 17% in 2025.** Ook de **vrijwillige stopzetting van varkensbedrijven** ("varkenscalls") droeg bij tot de **schrapping van 6,2 miljoen NER**.

In 2025 werd **25,7 miljoen NER overgelaten, waarvan 22,9 miljoen NER D**. Hierbij werd **2,6 miljoen NER D afgeroomd**, wat meer is dan voorgaande jaren, als gevolg van een groter aantal overdrachten in 2025 t.o.v. voorgaande jaren. **35% werd overgedragen volgens een standaard overname met 25% reductie**.

De Mestbank volgt jaarlijks op of landbouwers niet meer dieren houden dan toegelaten volgens hun NER. **In 2023 overschreden 709 landbouwers hun NER, samen goed voor 0,63 miljoen NER**. Zowel het aantal landbouwers met een NER overschrijding als de totale overschrijding is de afgelopen tien jaar sterk gedaald: sinds 2013 is de overschrijding ongeveer gehalveerd. Op Vlaams niveau is er voldoende NER beschikbaar, maar op bedrijfsniveau blijven tekorten voorkomen.

Naast de administratieve opvolging voert de Mestbank gerichte **doorlichtingen van risicobedrijven** uit. **In 2025 werd bij 89% van de doorgelichte bedrijven een gevolg opgelegd (maatregelen en/of boetes).** Bij **varkensbedrijven** blijft het **tekort aan beschikbare grond voor mestafzet** het belangrijkste knelpunt, wat leidt tot **balansoverschrijdingen**. Ook foutieve dierbezettingen, niet representatieve forfaitaire mestsamenstellingen en het te lang gebruik van analyseresultaten komen vaak voor. Bij **rundveebedrijven** worden regelmatig foutieve aangiften vastgesteld en **neemt het aantal balansoverschrijdingen toe**, vaak door structurele problemen zoals beperkte grond of hoge mestaanvoer.

5.4.1 Administratieve opvolging van de mestproductie via nutriëntenemissierechten

5.4.1.1 Concept van de nutriëntenemissierechten

De nutriëntenemissierechten (NER) bepalen hoeveel dieren een landbouwer maximaal mag houden op zijn bedrijf. De nutriëntenemissierechten-dieren (NER-D) werden in 2007 toegekend aan de landbouwers o.b.v. hun productie in het verleden. Nutriëntenemissierechten zijn vrij verhandelbaar en het systeem creëert ontwikkelingsmogelijkheden voor bedrijven. Zo kan een bedrijf uitbreiden door de overname van NER-D van andere bedrijven. Aan de overname van NER-D zijn voorwaarden verbonden en wordt er standaard 25% van de overgelaten NER-D geannuleerd, met een aantal uitzonderingen.

Naast uitbreiding door de overname van NER-D, kon er van 2008 tot het najaar van 2021 ook uitgebreid worden door bijkomende nutriëntenemissierechten na bewezen mestverwerking (NER-MVW) te ontvangen. Omdat er meer NER-MVW zijn toegekend dan er NER-D geannuleerd werden bij overnames, is de totale beschikbare hoeveelheid NER in Vlaanderen gestegen. De Vlaamse Regering heeft beslist om de uitbreidingsmogelijkheid mits mestverwerking op te heffen sedert 2022.

Tenslotte kan de Mestbank een beperkte hoeveelheid tijdelijke NER-D (TNER-D) toekennen in het kader van natuurbeheer, wetenschappelijk onderzoek, onderwijs of beheer van onroerende goederen.

De Mestbank volgt jaarlijks op of een landbouwer niet meer dieren houdt dan toegelaten volgens hun NER. Daarnaast volgt de Mestbank de verhandelingen van NER op. Tenslotte wordt bij de bedrijven met een toegekende uitbreiding na bewezen mestverwerking, verder opgevolgd of ze voldoen aan alle voorwaarden om de uitbreiding te behouden.

5.4.1.2 Recente bijsturingen aan de NER

Omdat het NER systeem niet verenigbaar was met de doelstellingen van de PAS, zijn er een aantal hervormingen doorgevoerd die ervoor moeten zorgen dat het NER instrument meer sturend wordt:

- Zoals hierboven aangehaald heeft de Vlaamse Regering beslist om de uitbreidingsmogelijkheid na bewezen mestverwerking op te heffen vanaf 2022;
- Daarnaast werden in het Stikstofdecreet van 26 januari 2024 een aantal aanpassingen aan de NER doorgevoerd. Het gaat hier in de eerste plaats om de annulering van de niet-ingevulde of slapende NER om de productierechten beter af te stemmen op de huidige dieraantallen in Vlaanderen. Bij 10.064 landbouwers werden er 24,9 miljoen ongebruikte NER-D geannuleerd[17].
- Tenslotte is er, ook naar aanleiding van het Stikstofdecreet, een aanpassing van de overdrachtsregels van NER-D, die ervoor moet zorgen dat het systeem van NER een meer sturend instrument kan worden. De basisregel blijft dat 25% van de overgedragen NER-D afgeroomd wordt, met nog slechts een beperkt aantal uitzonderingen, in geval van een dichte familiale overdracht.

5.4.1.3 Beschikbare hoeveelheid NER in Vlaanderen

In 2025 waren in totaal 268,8 miljoen NER beschikbaar in Vlaanderen om dieren mee te houden, waarvan 230,7 miljoen NER-D, 37,5 miljoen NER-MVW en 0,5 miljoen TNER-D. De evolutie van de NER in de periode 2007-2025 is weergegeven in Figuur 68.

Tot en met 2021 is de totale beschikbare hoeveelheid NER in Vlaanderen gestegen als gevolg van de toekenning van NER-MVW. De afname van het aantal NER-D in 2024 als gevolg van de afroming van NER-D is duidelijk zichtbaar in Figuur 68.

Daarnaast is er ook effect merkbaar van de vrijwillige stopzetting van varkensbedrijven, de zogenaamde ‘varkenscalls’, in het kader van het Stikstofdecreet. Onder impuls van die oproepen is

[17] Voortgangsrapport PAS 2025 (Publicaties en rapporten over stikstof | Vlaanderen.be)

het aantal varkens op 366 bedrijven in totaal verminderd met 370.744 tijdens de periode 2023-2024 (zie ook 3.1.1). Er werd in totaal 6,2 miljoen NER geschrapt als gevolg van de vrijwillige stopzettingsregeling[18].

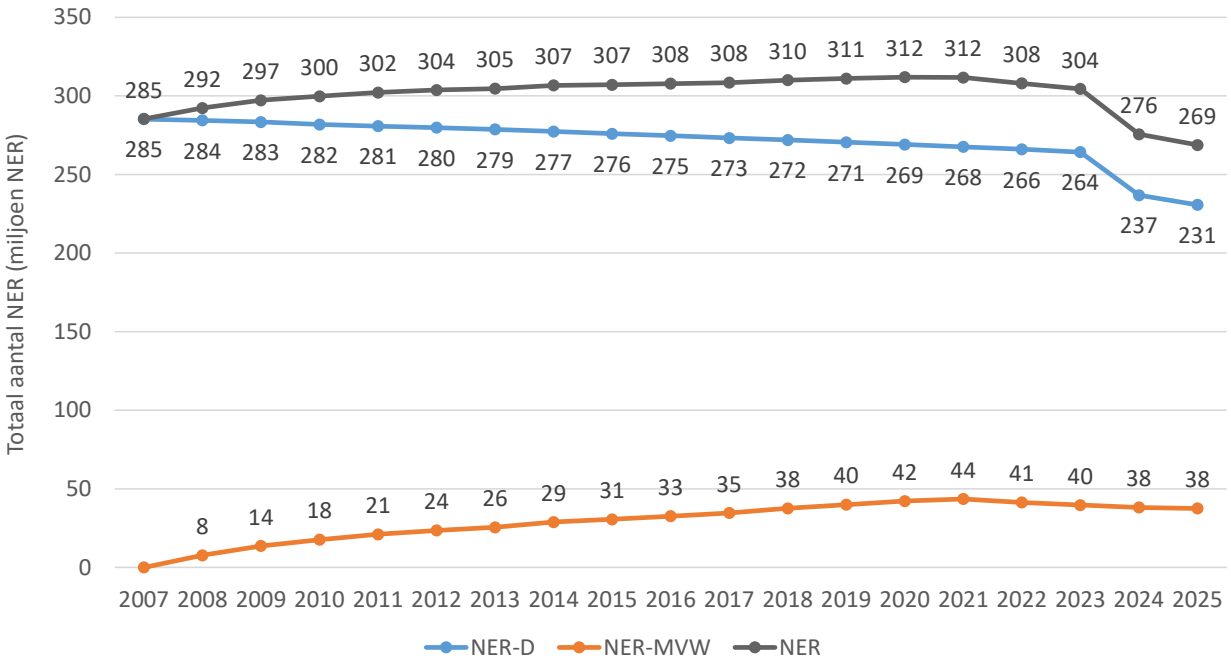

Figuur 68 Evolutie van de beschikbare NER in Vlaanderen in de periode 2007-2025, met onderscheid tussen NER-D en NER-MVW (de TNER-D zijn niet weergegeven in de figuur, deze maken hoogstens 0,2% van de beschikbare hoeveelheid NER uit)

5.4.1.4 Invulling van NER

Er werden in totaal 47,8 miljoen dieren gehouden in 2025, wat op basis van de omrekeningswaarden van het Mestdecreet, overeenkomt met 222,6 miljoen NER. De evolutie van de invulling van NER in de periode 2007-2025 is weergegeven in Figuur 69. Door de afroming van niet-ingevulde NER in 2024, is de marge aan NER die niet benut wordt gedaald. Waar in 2023 nog 24% van de beschikbare NER niet benut werd, is dat percentage gedaald tot 17% in 2025.

[18] Voortgangsrapport PAS 2025 (Publicaties en rapporten over stikstof | Vlaanderen.be)

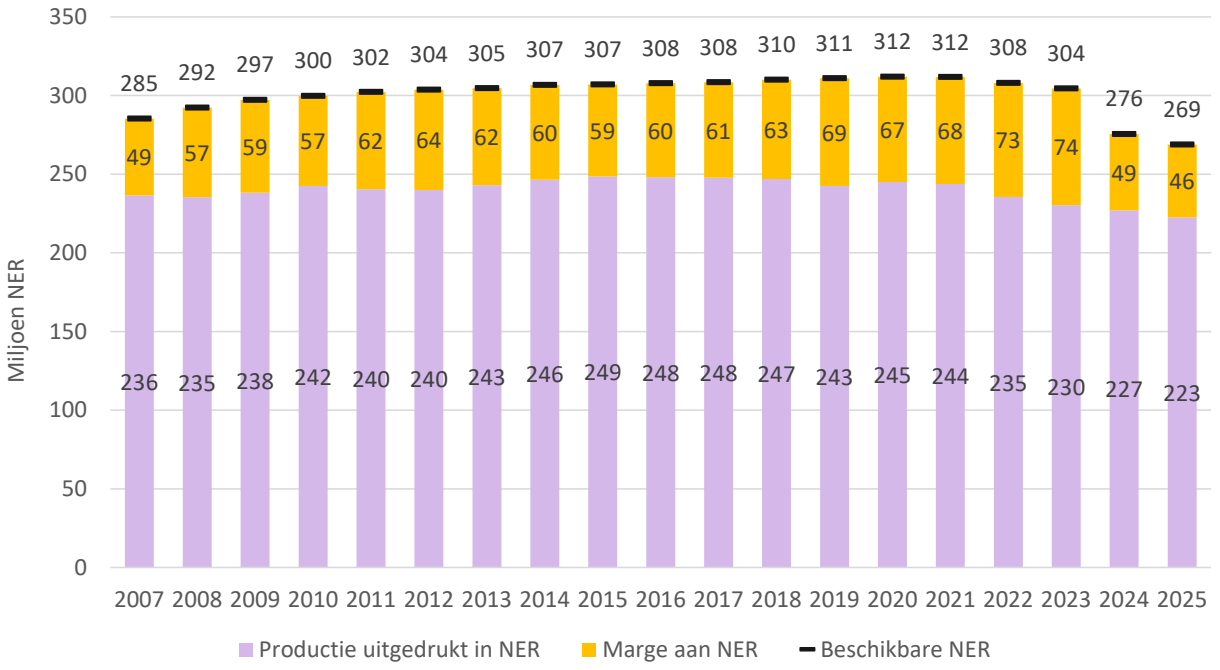

Figuur 69 Evolutie van de beschikbare NER, de productie uitgedrukt in NER en van de marge aan NER in Vlaanderen in de periode 2007-2025

Op Vlaams niveau is er in principe voldoende hoeveelheid NER beschikbaar, maar dat betekent niet dat er geen tekort aanwezig is op individuele bedrijven. Landbouwers die te veel dieren houden, krijgen een boete van 1 euro per overschreden NER, die verdubbelt bij herhaling binnen 5 jaar. Boetes kunnen worden gecompenseerd door een overschot aan NER in het volgende jaar. Dit kan door minder dieren te houden dan wat hun NER toelaten, of door NER bij te kopen. Is het NER-overschot in het volgende productiejaar voldoende groot, dan vervalt de NER-boete. Als er echter geen of onvoldoende NER-overschot is, dan wordt de NER-boete berekend aan 2 euro per overschreden NER.

In 2023 overschreden 709 landbouwers hun NER met 0,63 miljoen "dieren uitgedrukt in NER". Ongeveer de helft van hen (308) recidiveerde. Deze recidive landbouwers vertegenwoordigen samen een totale NER-overschrijding van 0,27 miljoen NER.

142 landbouwers vroegen compensatie voor de NER-boete van 2023, waarbij deze voor 95 landbouwers volledig gecompenseerd werd in 2024. 47 landbouwers slaagden er niet in om hun NER-overschot van 2023 in 2024 volledig te compenseren.

Na compensatie moesten 567 landbouwers in totaal 0,90 miljoen euro NER-boetes betalen.

Bij ongeveer de helft van de landbouwers met NER-overschrijding, bedraagt de NER-overschrijding minder dan 500 NER, wat overeenkomt met ongeveer 4 melk- of zoogkoeien.

Het aantal landbouwers met NER-overschrijding en de totale NER-overschrijding is gedaald. Op tien jaar tijd is de NER-overschrijding ongeveer gehalveerd en is het aantal landbouwers met NER-overschrijding gedaald van 1.258 landbouwers in 2013 tot 709 landbouwers in 2023.

5.4.1.5 Verhandelingen van NER

Bedrijven kunnen nutriëntenemissierechten overnemen om verschillende redenen, zoals een uitbreiding, een regularisatie van de bestaande situatie (rechtzetten van een tekort aan NER), of een aanpassing aan de bedrijfsvoering. Door het Stikstofdecreet van 26 januari 2024, zijn de overdrachtsregels van nutriëntenemissierechten aangescherpt. De basisregel blijft dat 25% van de overgedragen NER-D afgeroomd wordt, met nog slechts een beperkt aantal uitzonderingen in geval van een dichte familiale overdracht[19].

Naast de 25% reductie van overgelaten NER-D, worden ook nog reducties toegepast voor niet-correct afgezette mest (dit geldt voor alle types overnames) en voor NER-D die niet ingevuld worden (dit geldt voor de standaard overnames met 25% reductie). Ook NER-MVW kunnen overgenomen worden, maar dit enkel en alleen als het ganse bedrijf overgenomen wordt. Op de overnames van NER-MVW zijn er geen reducties van toepassing.

In Figuur 70 wordt ingezoomd op de hoeveelheid verhandelde NER in de voorbije 10 jaar. In 2025 werd 25,7 miljoen NER overgelaten waarvan 22,9 miljoen NER-D en 2,9 miljoen NER-MVW. De hoeveelheid verhandelde NER-D in 2025 is ongeveer dubbel zo groot dan de voorgaande 10 jaar. Er werden ook meer NER-MVW overgelaten in het kader van een volledige bedrijfsovername dan voorheen.

Door de reductieregels bij overnames van NER-D werd in totaal 2,6 miljoen NER-D afgeroomd in 2025 (Figuur 70). Van de 22,9 miljoen overgelaten NER-D in 2025, werd 35% overgedragen volgens een standaard overname met 25% reductie (Figuur 71). Dat is minder dan in 2024 (46%) maar vergelijkbaar met voorgaande jaren (31% à 38% in 2016-2023). Het aantal NER-D dat afgeroomd wordt in 2025 is hoger dan in voorgaande jaren doordat er meer NER-D verhandeld werd in 2025, niet doordat er relatief meer NER-D verhandeld wordt als een standaard overname met 25% reductie.

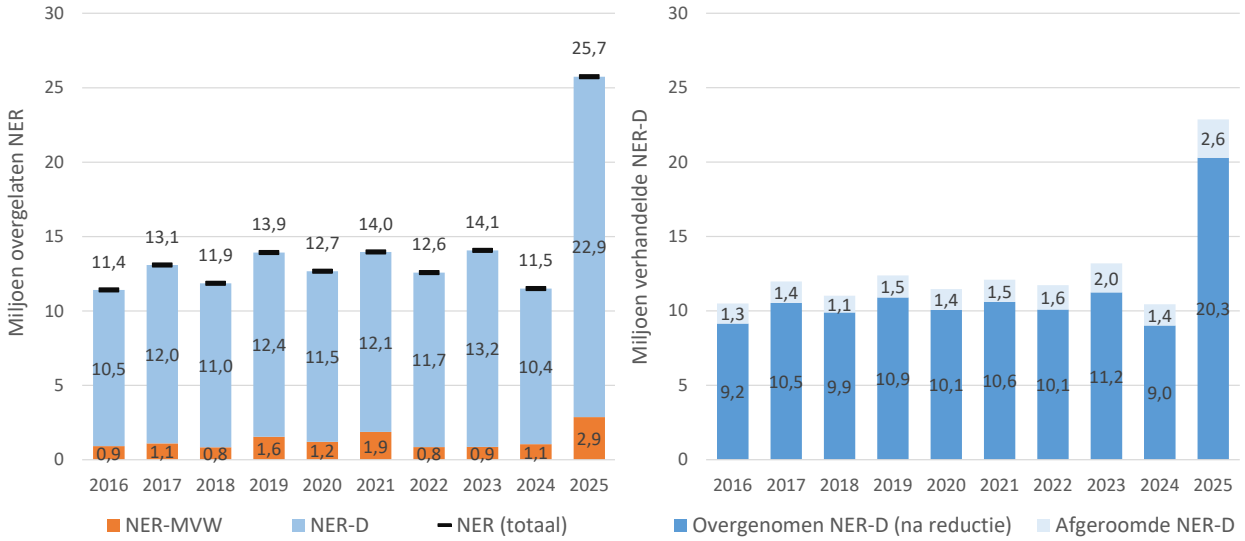

Figuur 70 Evolutie van de overgelaten hoeveelheid NER in Vlaanderen in de periode 2007-2025, met onderscheid tussen NER-D en NER-MVW (links), en van de hoeveelheid afgeroomde NER-D bij reductie en overgenomen NER-D (na reductie) (rechts)

[19] Overname van nutriëntenemissierechten (NER-D) | Vlaamse Landmaatschappij (vlm.be)

In 2025 werd 57% overgedragen in het kader van een familiale overdracht en 8% in het kader van een samengestelde landbouwer. Het aandeel familiale overdrachten is gestegen. De meeste NER-D worden verhandeld in het kader van overnames waarop geen 25% reductie of geen reductie van niet-ingevulde NER-D van toepassing zijn. Vanaf 2025 zijn overnames in het kader van een eerste installatie en overnames waarbij 25% van de overgenomen NER aan mest verwerkt wordt door de overnemer, niet meer mogelijk. Voor deze types overnames gelden vanaf 2025 dezelfde voorwaarden als bij een standaard overname. 35% van de overgelaten NER-D wordt overgenomen via een standaard overname met 25% reductie.

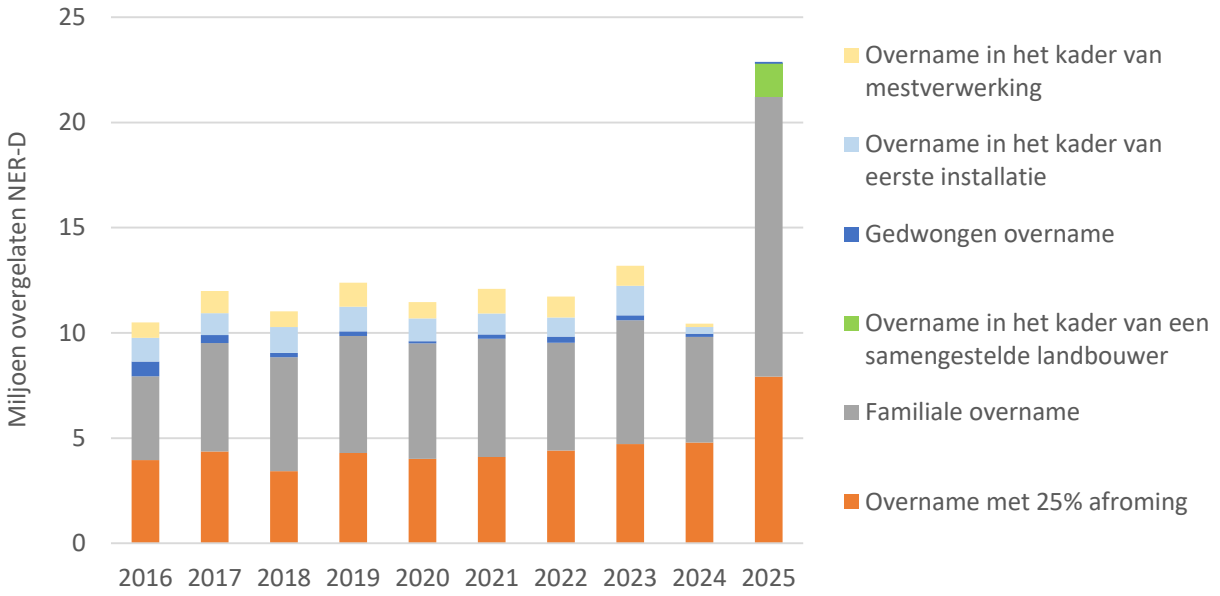

Figuur 71 Evolutie van de overgelaten hoeveelheid NER-D in Vlaanderen in de periode 2016-2025, met onderscheid tussen het type overname

5.4.2 Doorlichting van risicobedrijven met dierlijke mestproductie

In 2024 en 2025 werden bedrijfsdoorlichtingen uitgevoerd bij risicobedrijven met dierlijke productie. In 2024 ging het om 101 bedrijven, in 2025 om 85 bedrijven. Ongeveer de helft van de doorgelichte productiebedrijven had rundvee; daarnaast werden voornamelijk varkensbedrijven en bedrijven met paarden doorgelicht. Jaarlijks werd ook een beperkt aantal pluimveehouderijen opgenomen.

De doorlichtingen leidden in beide jaren vaak tot concrete gevolgen. In 2024 werden bij 68% van de doorgelichte risicobedrijven gevolgen opgelegd. Bij 56 bedrijven (55%) ging het om maatregelen, waarvan bij 44 bedrijven (43%) aanpassingen werden aangebracht aan aangiftegegevens zoals mestopslag, dierbezetting of kunstmestgebruik. Soms werden ook vervoersdocumenten gecorrigeerd. Daarnaast werden bij 54 bedrijven (53%) boetes opgelegd, voornamelijk voor het foutief indienen van aangiften en voor overschrijding van de mestbalans. In 2025 lag het aandeel bedrijven met gevolgen nog hoger: bij 89% van de doorgelichte risicobedrijven. In dat jaar kregen 66 bedrijven (78%) maatregelen opgelegd, waarvan bij 45 bedrijven (53%) correcties aan aangifte- of vervoersgegevens werden doorgevoerd. Boetes werden in 2025 opgelegd bij 50 bedrijven (59%).

Doorgelichte risicobedrijven met varkens

Bij varkensbedrijven blijven de dierbezetting en de mestbalans structurele aandachtspunten. In 2024 werden 28 varkensbedrijven doorgelicht; bij 25% van deze bedrijven werd een rectificatie van de dierbezetting uitgevoerd. In 2025 betrof dit 37% van de 19 doorgelichte varkensbedrijven. Deze correcties hadden betrekking op zowel het aantal dieren als de verdeling van dieren over de stalsystemen.

Boetes voor overschrijding van de mestbalans werden in 2024 opgelegd bij 8 varkensbedrijven (29% van het aantal doorgelichte bedrijven) en in 2025 bij liefst 15 bedrijven (80%).

Het meest voorkomende knelpunt blijft het tekort aan beschikbare landbouwgrond voor mestafzet, wat leidt tot balansoverschrijdingen. Op ruim de helft van de doorgelichte varkensbedrijven wordt vastgesteld dat de gehanteerde mestsamenstelling niet representatief is voor de werkelijke situatie op het bedrijf. Dit houdt onder meer verband met het gebruik van forfaitaire waarden die niet aansluiten bij de reële inhoudswaarden of met het te lang hanteren van analyseresultaten, terwijl de samenstelling van varkensmest sterk kan variëren in de tijd.

De opgelegde maatregelen bij varkensbedrijven focussen dan ook vaak op het verplicht nemen van bijkomende mestanalyses, het verplicht gebruiken van analyseresultaten bij de bepaling van de mestsamenstelling, het beperken van de periode waarin een analyseresultaat kan gebruikt worden of een aan- of afvoerverbod van bepaalde mestsoorten.

Doorgelichte risicobedrijven met runderen

Bij rundveebedrijven tonen de doorlichtingen aan dat aangiften nog vaak onvolledig of foutief worden ingevuld. In 2024 was dit het geval bij 24 van de 52 doorgelichte rundveebedrijven (46%), in 2025 bij 24 van de 46 bedrijven (52%). De noodzakelijke correcties hadden vooral betrekking op beweiding, het verschuiven van diercategorieën en het aanpassen van kunstmestgebruik. In beperktere mate gingen de aanpassingen over mestopslag of het rechtzetten van vervoersdocumenten.

Daarnaast werd bij rundveebedrijven vaak een overschrijding van de mestbalans vastgesteld. In 2024 betrof dit 12 bedrijven (23%), in 2025 steeg dit aantal tot 23 bedrijven (50%). Deze toename wijst op structurele knelpunten, zoals een tekort aan beschikbare grond en een te grote aanvoer van mest van derden. Bedrijven die in het verleden gebruik konden maken van derogatie, bleken in dit verband vaker problemen te ondervinden wat erop wijst dat ze hun bedrijfsvoering nog volop aan het aanpassen zijn na het verdwijnen van de derogatie. De meeste boetes hadden betrekking op vervoersovertredingen en foutieve aangiften.

Ook op perceelsniveau werden overbemestingen vastgesteld, bij tien rundveebedrijven in 2024 en bij vier in 2025. Een belangrijk deel van de opgelegde maatregelen was dan ook gericht op een betere opvolging van de bemesting, onder meer via de verplichting tot het periodiek aanleveren van gegevens, zoals bemestingsregisters, kunstmestregisters, bemestingsplannen en gegevens over mestopslagen. Daarnaast werden meer sturende maatregelen opgelegd, zoals bedrijfsevaluaties op basis van het nitraatresidu, gerichte bodemstalen en mestanalyses, en het aanpassen van de bemestingspraktijk. Veel doorgelichte rundveehouders kregen bovendien de verplichting opgelegd om met AGR-GPS te werken om de bemestingen beter te kunnen opvolgen en controleren.

Doorgelichte risicobedrijven met paarden

Ook bij de doorgelichte risicobedrijven met paarden werden in beide jaren verschillende inbreuken vastgesteld. In 2024 werden 23 paardenbedrijven doorgelicht. Bij drie bedrijven (13%) werd een balansoverschrijding vastgesteld en vier bedrijven (17%) kregen een boete voor een foutieve aangifte. Daarnaast werden diverse tekortkomingen vastgesteld, zoals het niet correct bijhouden van kunstmest- of dierregisters, het ontbreken van geldige inscharingscontracten en inbreuken op de vervoersreglementering. In 2025 werden 16 paardenbedrijven doorgelicht. Drie bedrijven (19%) vertoonden een overschrijding van de mestbalans en bij enkele bedrijven werden boetes opgelegd voor vervoersovertredingen.

De opgelegde maatregelen bij paardenbedrijven hadden voornamelijk betrekking op het periodiek aanleveren van gegevens en stavingsstukken (aangiftes, contracten en vervoersdocumenten). Daarnaast werden bedrijven verplicht om te werken met de burenregelingsapp of om over te stappen op erkend mestvervoer. Tot slot kregen ook twee paardenbedrijven een specifieke maatregel opgelegd met betrekking tot het aanpassen of verbeteren van hun mestopslag.

5.5 OPVOLGING VAN LUCHTWASSERS

In afspraak met de afdeling Handhaving van het departement Omgeving, voert de Mestbank terreincontroles uit op de luchtwassers.

De controles van de luchtwassers door de Mestbank gaan voornamelijk door in gebieden met een slechtere waterkwaliteit. In 2025 werd de werking van de luchtwasser gecontroleerd bij 42 landbouwers. Bij 6 bedrijven werd de luchtwasser niet correct aangegeven bij de Mestbank en ging het om eerder administratieve zaken. Maar op 6 bedrijven werd vastgesteld dat de luchtwasser niet in werking was. Daarnaast was er bij 7 bedrijven geen onderhoudscontract of was het onderhoud niet uitgevoerd, en werden bij 13 bedrijven niet genoeg of geen correcte staalnames uitgevoerd. In 2025 werden 5 processen-verbaal opgesteld voor ernstige vaststellingen. **Globaal werden bij 43% van de 42 landbouwers waarbij de werking van de luchtwasser werd gecontroleerd in 2025, problemen gedetecteerd**.

In 2024 en 2025 werden gerichte controles uitgevoerd op de werking en het beheer van luchtwassystemen bij veehouderijen. Deze controles werden voornamelijk gebiedsgericht ingezet in landbouwgebieden met een slechtere waterkwaliteit, de zogenaamde VODKA-gebieden (zie 5.5.3) en andere landbouwgebieden met slechte waterkwaliteit. Daarnaast werd rekening gehouden met de nabijheid van kwetsbare natuur, aangezien een slecht functionerende luchtwasser kan leiden tot verhoogde ammoniakneerslag in dergelijke gebieden. Naast deze risicogestuurde aanpak vonden ook een aantal ad-hoccontroles plaats.

In 2024 werden in totaal 47 bedrijven met een luchtwasser gecontroleerd. Sommige bedrijven beschikten over meerdere luchtwassers en waar nodig werden opvolgcontroles uitgevoerd. Van de gecontroleerde installaties ging het bij 23 bedrijven om biologische luchtwassers, bij 24 om chemische luchtwassers en bij één bedrijf om een biobed luchtwassysteem gekoppeld aan een biologische wasser. Bij drie bedrijven stonden de stallen tijdelijk leeg, waardoor de luchtwassers buiten werking waren.

Bij 36% van de 47 gecontroleerde landbouwers werd een goede werking van de luchtwasser geconstateerd. Bij de overige 64% werden problemen gedetecteerd. Bij 2 landbouwers werd de luchtwasser niet correct aangegeven, maar werkte de luchtwasser wel naar behoren. Bij 12 landbouwers (26% van de gecontroleerde bedrijven) werd vastgesteld dat het luchtwassysteem niet in werking was. De aanwezigheid van een bypass wordt hierbij beschouwd als niet-operationeel. Deze vaststellingen worden als ernstige inbreuken beschouwd en leidden tot tien processen-verbaal.

Een goede werking van een luchtwasser vereist een continue opvolging en correct onderhoud. In 2024 bleek 11% van de gecontroleerde landbouwers niet in orde met de verplichting tot jaarlijks onderhoud, doordat geen onderhoudscontract was afgesloten met een deskundige partij om minimaal 1 maal per jaar onderhoud aan de installatie uit te voeren. Een deel van de landbouwers haalde aan dat ze het onderhoud zelf uitvoerden. Dit wordt echter niet aanvaard als geldig argument omdat gespecialiseerde, technische kennis nodig is voor het onderhoud. Bij deze landbouwers werd een aanmaning gegeven om onmiddellijk een onderhoudscontract af te sluiten.

Daarnaast moeten het waswater en het spuiwater van de luchtwasser tweemaal per jaar worden bemonsterd en geanalyseerd om de goede werking te kunnen opvolgen. Bij 26% van de gecontroleerde

bedrijven in 2024 bleek dat er geen of onvoldoende stalen werden genomen en geanalyseerd of dat de staalname verkeerd werd uitgevoerd.

Om te weten hoeveel spuiwater (een meststof) werd geproduceerd moet men gebruik maken van een debietmeter. Op 17% van de gecontroleerde bedrijven in 2024 was geen debietmeter aanwezig of was deze defect. De Mestbank weet van deze bedrijven dus niet hoeveel spuiwater er werd geproduceerd en bijgevolg werd afgezet. Deze bedrijven moeten binnen de maand een debietmeter voor het spuiwater installeren en ontvingen hiervoor een boete. Verder werden bij 11 bedrijven fouten vastgesteld in de aangifte van het luchtwassysteem bij de Mestbank. 6 luchtwassystemen waren onvoldoende veilig toegankelijk waarvoor steeds een aanmaning werd gegeven om de toegang veiliger te maken.

In 2025 werden 42 bedrijven met een luchtwasser gecontroleerd, waarvan 13 bedrijven reeds het jaar voordien een controle kregen. Er werden 32 biologische luchtwassers gecontroleerd en 10 chemische. Bij 18 bedrijven werd een schending vastgesteld (43% van de uitgevoerde controles). Bij 6 van deze bedrijven ging het om een niet-correcte aangifte van de luchtwasser bij de Mestbank. Op 13 bedrijven werden er niet genoeg of correcte staalnames uitgevoerd. Bij 6 bedrijven was de luchtwasser niet in werking, Bij 7 bedrijven was er ook geen onderhoudscontract of was het onderhoud niet uitgevoerd. In 2025 werden 5 processen-verbaal opgesteld voor ernstige vaststellingen.

De vaststellingen van 2024 en 2025 tonen aan dat de werking en het beheer van luchtwassers een blijvend aandachtspunt vormen. Vooral het effectief in werking zijn van de installaties, het structureel onderhoud, de correcte staalname van het was- en spuiwater en de registratie van de hoeveelheid spuiwater via debietmeter, blijven aandachtspunten.

5.6 OPVOLGING VAN DE BEMESTINGSPRAKTIJKEN

De Mestbank zet verschillende tools in om de bemestingspraktijken op te volgen. Via de jaarlijkse mestbalans wordt voor elke landbouwer in kaart gebracht hoeveel meststoffen gebruikt worden op bedrijfsniveau. Bedrijven met een groot risico op overbemesting is, worden doorgelicht. **In 2025 werd een overbemesting op bedrijfsniveau vastgesteld voor 50% van de 202 risicobedrijven waar de mestbalans werd doorgelicht**. Deze ernstige vaststelling leidt tot een balansboete, vaak in combinatie met andere maatregelen om de bedrijfsvoering bij te sturen.

Door middel van data-analyses van de transport- en perceelsgegevens, wordt de bemesting op percelen met een bemestingsverbod in groene ruimtelijke bestemmingen opgespoord. In 2025 werd **bemesting op 2GVE-percelen vastgesteld bij 6% van de in totaal 4.925 landbouwers met één of meerdere percelen met bemestingsverbod**. Door middel van data-analyses wordt ook nagegaan of de **dosisbeperking voor de bemesting na de oogst van de hoofdteelt** nageleefd wordt. **Voor 2% van de 1.000 geëvalueerde landbouwers werd een overtreding vastgesteld.** Verder worden er ook **administratieve controles** uitgevoerd van bepaalde **land- of tuinbouwers die aardbeien, sierteelt en boomkweek, of bepaalde groenten telen**, die een **verplicht aantal bodemanalyses met bemestingsadvies** moeten laten uitvoeren. Uit administratief nazicht blijkt dat **1/3de van deze 2.100 landbouwers niet (volledig) voldoet aan zijn verplichting.**

Via terreincontroles wordt nagegaan of de bemestingspraktijken correct gebeuren. De terreincontroles worden gericht ingezet, met een grotere aanwezigheid in gebieden met een slechtere waterkwaliteit. Door een uitbreiding van de handhavingscapaciteit, een grotere terreinaanwezigheid gerealiseerd worden vanaf 2024. **Bij 6,9% van de 3.443 terreincontroles op de bemestingspraktijken in 2025 werden inbreuken vastgesteld.** In absolute aantallen zijn er meer inbreuken vanaf 2024 door de verhoogde terreinaanwezigheid, maar procentueel gezien blijft het inbreukpercentage gelijkaardig aan voorgaande jaren. Het gaat voornamelijk over bemesten te dicht bij de waterloop en niet-emissiearme aanwending. De nalevingsgraad is verbeterd doorheen de jaren. **Bij 19% van de 852 terreincontroles op de kopakkeropslag in 2025 werden inbreuken vastgesteld**, vnl. tegen de voorwaarden voor een correcte kopakkeropslag zoals het afdekken tijdens de winter en de afstandsregels tot de waterlopen.

De **bemestingspraktijken bij een groot deel van de doorgelichte risicobedrijven met akkerbouw en vollegrondstuinbouw** staan **nog niet goed op punt**. Bij **76% van de 25 doorgelichte risicobedrijven** in 2025, werden **gevolgen** opgelegd, waarbij voornamelijk maatregelen die ingrijpen op de landbouw- en bemestingspraktijk worden opgelegd (bv. verbod op bemesting na een bepaalde datum). Voor de **doorgelichte risicobedrijven met vollegrondstuinbouw** werden in 2025 gevolgen opgelegd bij **73% van de 22 doorgelichte bedrijven**. De correcte interpretatie en toepassing van de bemestingsadviezen blijft een knelpunt. De dienst Bedrijfsdoorlichting merkt dat veel tuinbouwers weliswaar het fractioneren van mest toepassen maar dat ze de **stikstofanalyse met bijhorend bemestingsadvies niet goed inzetten en teveel bemesten**.

5.6.1 Mestbalans om de bemestingsdosis op bedrijfsniveau op te volgen

De mestbalans is een instrument om te controleren of de productie, het gebruik en de aan- en afvoer van meststoffen op een landbouwbedrijf in evenwicht zijn. De Mestbank berekent jaarlijks deze balans op basis van de gegevens van de Mestbankaangifte, de verzamelaanvraag en de mesttransporten. Zo wordt berekend hoeveel meststoffen gebruikt worden op landbouwgrond en of dat binnen de maximale mestgebruiksruimte valt.

De complexiteit van een doorlichting hangt af van de bedrijfsstructuur. Naarmate er meer bedrijfstakken en/of balansposten zijn binnen een bedrijf, wordt een doorlichting complexer en dan is een bedrijfsbezoek nodig om alle nutriëntenstromen in kaart te brengen. Voor eenvoudigere bedrijven is een bedrijfsbezoek niet altijd noodzakelijk. De Mestbank hecht veel belang aan de procedure van wederwoord zodat de landbouwers kunnen reageren op de vaststellingen van de Mestbank. Als na een doorlichting blijkt dat de mestbalans niet klopt, worden boetes en/of maatregelen opgelegd. De administratieve geldboete is een veelvoud van elke kg P_2O_5 of N, die de landbouwer niet heeft afgezet overeenkomstig het Mestdecreet.

In 2024 en 2025 heeft de Mestbank naast de complexe doorlichtingen ook ingezet op doorlichtingen zonder bedrijfsbezoek. Daarbij ging de focus naar bedrijven zonder dierlijke productie en zonder mestopslag, die meer mest aanvoerden dan ze konden gebruiken op hun bedrijf.

In totaal werden in 2024 151 landbouwbedrijven doorgelicht met een bedrijfsbezoek en 112 bedrijven zonder bedrijfsbezoek. In 2025 werden 138 landbouwbedrijven doorgelicht met bedrijfsbezoek en 64 bedrijven zonder bedrijfsbezoek. Deze doorlichtingen resulteerden in 140 boetes in 2024 (51% t.o.v. 273 doorgelichte bedrijven) en 101 boetes in 2025 (50% t.o.v. 202 doorgelichte bedrijven).

Van de 151 complexe doorlichtingen in 2024 en 138 complexe doorlichtingen in 2025 bleken na de wederwoordprocedure bij respectievelijk 33 en 47 bedrijven de mestbalans overschreden en werd een balansboete opgelegd. Er werden tevens heel wat maatregelen opgelegd om de bedrijfsvoering bij te sturen. Deze zijn opgesomd onder 5.16.1.

Van de 112 doorgelichte bedrijven zonder bedrijfsbezoek in 2024 bleken na de wederwoordprocedure bij 81 landbouwers de mestbalansen nog overschreden en werd een balansboete opgelegd. Verder werden 8 boetes voor foutieve verzamelaanvraag en 4 boetes voor foutieve mestbankaangifte opgelegd. Tenslotte werd ook bij 2 landbouwers een mestaanvoerverbod voor alle types mest opgelegd. In 2025 was na de wederwoordprocedure bij 54 landbouwers de mestbalans nog overschreden en werd een balansboete opgelegd, van de 64 doorgelichte bedrijven zonder bedrijfsbezoek. Daarnaast legde de Mestbank in 2025 bij 4 landbouwers een boete op voor foutieve aangifte (verzamelaanvraag) en bij 3 landbouwers een boete voor een lichte vervoersovertreding. Er werd tevens 1 mestaanvoerverbod voor alle types mest opgelegd.

5.6.2 Administratieve en themagerichte controles van de bemesting

De Mestbank voert administratieve en themagerichte controles uit van de bemesting. Hiervoor wordt onder andere gebruik gemaakt van de gegevens van de verplichte AGR-GPS-signalen en de transportdocumenten, en van de perceelsgegevens.

Controle op het bemestingsverbod in groene ruimtelijke bestemmingen

Met het oog op het behoud en de versterking van de natuurwaarden legt het Mestdecreet sinds 2000 een bemestingsverbod op voor landbouwpercelen die in bepaalde groene ruimtelijke bestemmingen liggen. Het bemestingsverbod houdt in dat elke vorm van bemesting verboden is, met uitzondering van bemesting door rechtstreekse uitscheiding bij begrazing waarbij 2 grootvee-eenheden (2 GVE) per ha op jaarbasis worden toegelaten. Hierop zijn enkele uitzonderingen mogelijk.

In 2025 was de norm van 2 GVE/ha (eventueel m.u.v. 100 kg N uit kunstmest) van toepassing op 24.500 ha landbouwgrond van 4.925 landbouwers. De Mestbank heeft deze 18.000 percelen gecontroleerd op het kunstmestregister en op de AGR-GPS-lossignalen van burenregelingen of mestafzetdocumenten. Bij 377 landbouwers (7,6% t.o.v. het totaal) waren er indicaties van overbemesting op één of meerdere percelen. 147 landbouwers hebben deze vaststellingen weerlegd. Uiteindelijk heeft de Mestbank twee derde van de wederwoorden met onderbouwde motivatie deels of volledig aanvaard. Bij de overige dossiers zonder wederwoord wordt de boete opgelegd. Deze boete bedraagt 300 euro per hectare vermenigvuldigd met de oppervlakte van de percelen die bemest werden, met een minimum van 300 euro. 6% van de landbouwers met landbouwgrond in natuurgebied hebben hun percelen dus bemest, ondanks het bemestingsverbod.

Controle op de bemesting na de oogst van de hoofdteelt

Vanaf 1 augustus mogen er geen type 2 meststoffen opgebracht worden op akkerland (uitgezonderd op zware kleibodems), tenzij er na de oogst van een niet-nitraatgevoelige hoofdteelt tijdig een vanggewas wordt ingezaaid. De gezamenlijke hoeveelheid type 2- en 3-meststoffen die na de oogst mag worden gebruikt, is beperkt tot 36 kg werkzame N/ha.

De Mestbank heeft de naleving van deze dosisbeperking in 2024 administratief gecontroleerd bij een 1.000-tal landbouwers die geselecteerd werden o.b.v. de gegevens van de hoofdteelt volgens de verzamelaanvraag en met transporten in de geëvalueerde periode. Op basis van transportdocumenten en bijbehorende AGR-GPS-signalen zijn landbouwers geïdentificeerd die ofwel de dosisbeperking niet hebben nageleefd, ofwel de voorwaarden voor het toepassen van de dosis niet hebben nageleefd (geen vanggewas aangegeven). Na deze administratieve controle heeft de Mestbank contact opgenomen met de betrokken landbouwers. Na verwerking van de verstrekte verklaringen en beschikbare gegevens zijn uiteindelijk 22 processen-verbaal opgemaakt voor dit type milieumisdrijf, overeenkomend met een laag inbreukpercentage van 2% van het aantal geëvalueerde landbouwers.

Controle op de verplichte bodemanalyses met bemestingsadvies

Land- of tuinbouwers met percelen in gebiedstype 1, 2 of 3, waarop in volle grond aardbeien, sierteelt en boomkweek, groenten van groep I of II worden geteeld, zijn verplicht om een aantal bodemanalyses met bemestingsadvies uit te voeren en de bemesting hierop af te stemmen. Het aantal stalen dat een landbouwer moet nemen is afhankelijk van zijn percelen. Indien niet aan de verplichting wordt voldaan verlaagt het jaar nadien de stikstofbemestingsnorm.

In 2024 hadden 2.100 land- of tuinbouwers een verplichting om stikstofstalen met bemestingsadvies te laten nemen. Deze landbouwers moesten in totaal 6.915 stalen laten nemen, overeenkomend met een gemiddelde van 3,3 stalen per landbouwer. De helft van de landbouwers moest slechts 1 staal laten nemen.

In totaal werden er 6.836 stalen genomen in opdracht van land- of tuinbouwers met een verplichting. Hiervan werden 6.368 stalen (93%) als geldig beschouwd. Stalen die zijn aangevraagd op een perceel in

gebiedstype 0 of op een perceel waarop geen relevante teelt wordt geteeld zijn de belangrijkste redenen om een staal als ongeldig te beschouwen.

Uiteindelijk voldoen 713 landbouwers (34%) niet aan hun verplichting. Van de landbouwers die niet voldoen komen de meesten (84%) 1 staal tekort. Landbouwers met slechts 1 verplichte staal voldoen beduidend minder aan hun verplichting (51%) dan landbouwers met meer dan 1 verplichte staal (82%). Dit ligt in lijn met de voorgaande jaren.

5.6.3 Gebiedsgerichte terreincontroles van de bemestingspraktijken

De Mestbank voert gebiedsgerichte terreincontroles uit van de bemestingspraktijken, met een hogere aanwezigheid in gebieden met een ongunstige waterkwaliteit. De terreinactie staat gekend onder de noemer “VODKA-actie”, staande voor Verantwoord Omgaan met Dierlijke mest, Kunstmest en Andere meststoffen.

In elke gemeente in VODKA-gebied is minstens 30 dagen per jaar een controleploeg van de Mestbank aanwezig. Ook wordt in de VODKA-gemeenten gestreefd naar een zichtbare aanwezigheid van een controleploeg van minstens twee dagen per week gedurende het bemestingsseizoen (maart-april). Gewoonlijk blijft een gemeente minstens twee opeenvolgende jaren deel van het VODKA-gebied, om de impact van de handhavingsacties te optimaliseren. De VODKA-actie loopt sinds 2014.

Tijdens de vorige regeerperiode werd beslist om de handhavingscapaciteit in het kader van de mestregelgeving uit te breiden met zo’n 30%. Hierdoor wordt er sinds 2024 ook buiten de VODKA-gemeenten een hogere terreinaanwezigheid behaald. In elke Vlaamse gemeente met een niet te verwaarlozen landbouwactiviteit, is er een minimale terreinaanwezigheid van vijf controledagen per jaar. Figuur 72 visualiseert de het VODKA-gebied en de andere landbouwgemeenten waar er een versterkte terreinaanwezigheid is door de toezichthouders vanaf 2024.

Door de versterkte terreinaanwezigheid, is het totaal aantal controles van de bemestingspraktijken met ongeveer een kwart gestegen t.o.v. 2023. In 2024 werden in 3.502 controles van de bemestingspraktijken uitgevoerd, in 2025 3.443 controles.

In het kader van deze gebiedsgerichte terreincontroles werden in 2024 ook 1.022 controles van de mestopslag op de kopakker uitgevoerd. In 2025 waren er 852 kopakkercontroles. Ook het aantal controles van de kopakkeropslag is door de versterkte terreinaanwezigheid gestegen t.o.v. 2023.

Bij deze terreincontroles werd er telkens minstens één perceel of een cluster van percelen gecontroleerd.

20% van de controles van de bemestingspraktijken en 15% van de controles op de kopakkeropslag gingen door in VODKA-gebied. Dit betekent een grotere controledruk in VODKA-gebied (bestaande uit 25 gemeenten) dan buiten VODKA-gebied.

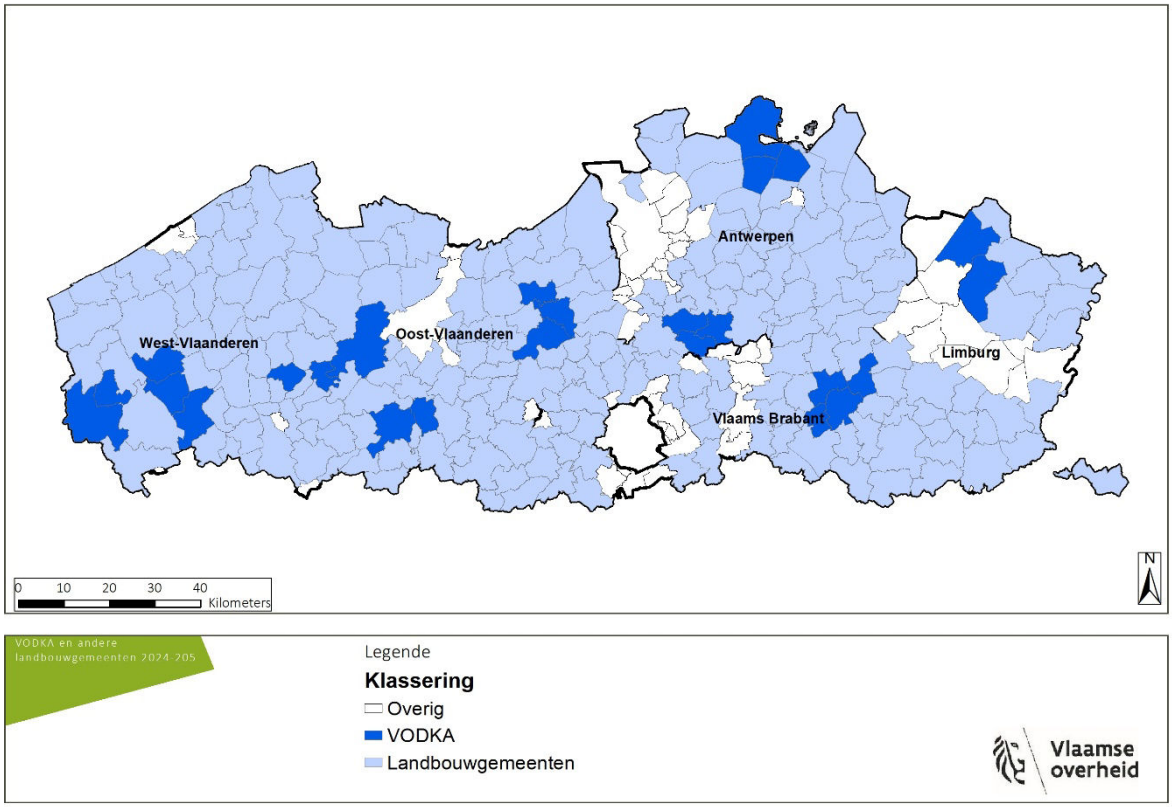

Figuur 72 Het VODKA-gebied en andere landbouwgemeenten met verhoogde terreinaanwezigheid vanaf 2024

Inbreuken bij controles van de bemestingspraktijken

Van de 3.502 controles van de bemestingspraktijken in 2024 werd bij 224 minstens één inbreuk vastgesteld (6,4%). In 2025 werd bij 238 van de 3.443 controles minstens één inbreuk vastgesteld (6,9%). Bij één controle kunnen meerdere inbreuken vastgesteld worden. Zowel in 2024 als in 2025 werden een 260-tal inbreuken vastgesteld. In absolute aantallen zijn er meer inbreuken vanaf 2024 door de verhoogde terreinaanwezigheid, maar procentueel gezien blijft het inbreukpercentage gelijkaardig aan voorgaande jaren (zie ook 5.2.2). Het inbreukpercentage in VODKA-gebied ligt op 5% in 2024 en op 6% in 2025. Buiten VODKA-gebied is dit voor beide jaren 7%.

Tabel 23 geeft een overzicht van de inbreuken vastgesteld bij de controles van de bemestingspraktijken in 2024 en 2025. Een evaluatie van de nalevingsgraad per aspect is moeilijk omdat niet bij elke controle altijd op alle aspecten kan gecontroleerd worden.

Bij 6,1% van de 930 gecontroleerde percelen langs een VHA-waterloop in 2024, werd er te dicht bij de waterloop bemest. In 2025 ging het om een inbreukpercentage van 8,2% t.o.v. de 1.350 gecontroleerde percelen langs een VHA-waterloop.

Zowel bij overtredingen van de bemestingsvrije strook als het emissiearm aanwenden van mest, spelen slecht gemaakte of slecht nageleefde afspraken tussen de mestvoerder en de landbouwer vaak een belangrijke rol. Vaak wordt nog te weinig vooraf nagekeken welke soorten waterlopen langs het te bemesten perceel gelegen zijn.

Tabel 23 Aantal inbreuken vastgesteld bij terreincontroles van de bemestingspraktijken in 2024 en 2025, per soort inbreuk, samen met het aantal

	2024				2025			
Type inbreuk	**Aantal inbreuken**	**% t.o.v. totaal aantal inbreuken**	**Aan-maning of raad-geving**	**PV of boete**	**Aantal inbreuken**	**% t.o.v. totaal aantal inbreuken**	**Aan-maning of raad-geving**	**PV of boete**
Bemesting te dicht bij oppervlaktewaterlichamen	89	34%	8	81	111	42%	1	110
Geen emissiearme aanwending	78	30%	13	65	110	42%	8	102
Niet naleven uitrijregeling	57	22%	7	50	19	7%	5	14
Verbod op bemesting (uitgez. 2GVE) niet nageleefd	8	3%	1	7	5	2%		5
Lozing n.a.v. het opbrengen van meststoffen	25	10%	2	23	13	5%		13
Bemesting op bevroren of ondergelopen land	4	2%	1	3	3	1%		3
Opbrengen van kunstmest zonder kantstrooi- of driftreducerende techniek	**1**	**0,50%**		**1**	1	0,50%		1
Schending van de toezichtrechten	**1**	**0,50%**		**1**				
Totaal	**263**		**32**	**231**	**262**		**14**	**248**

Inbreuken bij kopakkercontroles

Van de 1.022 kopakkercontroles in 2024 werd bij 250 minstens één inbreuk vastgesteld (24%). Het gaat hier vnl. over inbreuken tegen de voorwaarden voor een correcte kopakkeropslag (Tabel 24), zoals het niet afdekken van de opslag tijdens de winter (33% van de inbreuken) en het niet respecteren van de afstandsregels tot waterlopen (39%). Van de 852 kopakkercontroles in 2025 werd bij 160 minstens één inbreuk vastgesteld (19%). Het inbreukpercentage in VODKA-gebied ligt op 23% in 2024 en op 28% in 2025. Buiten VODKA-gebied is dit voor 2024 25% en voor 2025 18%.

Tabel 24 Aantal inbreuken vastgesteld bij kopakkercontroles in 2024 en 2025, per soort inbreuk, samen met het aantal aanmaningen of raadgevingen en processen-verbaal (PV's)

	2024				2025			
Type inbreuk	Aantal inbreuken	% t.o.v. totaal aantal inbreuken	Aan-maning of raad-geving	PV	Aantal inbreuken	% t.o.v. totaal aantal inbreuken	Aan-maning of raad-geving	PV
Voorwaarden kopakkeropslag niet nageleefd	**276**	**90%**	**128**	**148**	170	83%	69	101
De opslag is niet afgedekt gedurende de winterperiode	102	37%	29	**73**	88	52%	26	62
De opslag duurt meer dan 2 maanden zonder afdekking	15	5%	4	**11**	7	4%	2	5
De opslag ligt te dicht bij woningen	13	5%	8	**5**	4	2%	3	1
De opslag ligt te dicht bij de perceelsgrens of oppervlaktewateren	119	43%	69	**50**	59	35%	32	27
De mest wordt niet uitgespreid op het perceel waar de opslag gelegen is	22	8%	13	**9**	11	6%	6	5
De opslag is geen type 1 meststof	5	2%	4	**1**	1	0,50%		1
Lozing n.a.v. de kopakkeropslag	25	8%	4	**21**	26	13%	5	21
Opslaan van stoffen op het land die door een natuurlijk verschijnsel kunnen in waterlopen of riolen terecht komen	4	1%	4		1	0,50%	1	
Opslag in een mestzak zonder veiligheidsslot	1	0,50%		**1**	7	3%	7	
Opslag in een mestzak te dicht bij oppervlaktewateren					2	1%	2	
Totaal	**306**		**136**	**170**	**206**		**84**	**122**

5.6.4 Doorlichting van risicobedrijven met akkerbouw

In 2024 werden 23 risicobedrijven met akkerbouw doorgelicht. Bij 15 bedrijven (65%) werden gevolgen opgelegd. In 2025 werden 25 risicobedrijven met akkerbouwteelten doorgelicht, bij 19 hiervan (76%) werden gevolgen opgelegd. Bij 9 bedrijven in 2024 en 14 bedrijven in 2025 werden er maatregelen opgelegd, bij 12 bedrijven werden er ook ambtshalve gegevens gecorrigeerd (4 in 2024 en 8 in 2025). 15 bedrijven kregen ook boetes in 2024, 13 bedrijven in 2025.

Net zoals in de vorige jaren waren de meest voorkomende vaststellingen niet-oordeelkundige bemesting (niet correcte afzet van nutriënten, te hoge bemestingsdosis, niet afgestemd op gewasbehoeften, bemesting op verkeerde tijdstip, …) en foutieve aangifte (voornamelijk kunstmest werd niet of te weinig aangegeven of de hoeveelheid en samenstelling van de mest in opslag op 1 januari was niet correct). De meest opgelegde maatregel is het bijhouden of overmaken van extra gegevens, zoals bemestingsplannen, registers (bemestingsregister, dierregisters of kunstmestregisters) of teeltfiches om de bemesting beter af te stemmen op de behoeftes van de teelt. Bij verschillende landbouwers werd opgelegd om meststalen te nemen van bepaalde mestsoorten op hun bedrijf om zo de bemesting beter te kunnen afstemmen. Ook maatregelen in verband met het aanpassen van de

landbouw- of bemestingspraktijk werden opgelegd. Dit omvat het verbod om te bemesten na een bepaalde datum, het beperken van de bemesting tot de maximale norm op perceelsniveau en het beperken van de periode waarin een analyse gebruikt kan worden. Het nemen van bodemstalen met bemestingsadvies om de bemesting beter af te stemmen op de behoefte van de teelt, werd ook enkele keren opgelegd en 6 bedrijven (4 in 2024 en 2 in 2025) moesten een bedrijfsevaluatie van het nitraatresidu laten uitvoeren. Om de meststromen beter te kunnen opvolgen werden akkerbouwers verplicht om al hun mesttransporten, ook eigen mest eigen grond, te laten uitvoeren door een erkend mestvoerder met AGR-GPS of om de AGR-GPS app te gebruiken.

Bij 9 akkerbouwbedrijven (4 in 2024 en 5 in 2025) werden er boetes opgelegd voor het indienen van een foutieve aangifte, 21 akkerbouwbedrijven (12 in 2024 en 9 in 2025) kregen een boete voor het overschrijden van de mestbalans, 7 landbouwbedrijven kregen boetes in verband met overtredingen tegen het vervoer van meststoffen. Andere boetes die opgelegd waren, waren boetes voor niet correct opmaken van bemestingsplan of teeltfiche (6 in 2025), meer bemesten dan decretaal toegelaten (2 in 2024 en 3 in 2025) of het niet bijhouden van het kunstmestregister (1 in 2024).

5.6.5 Doorlichting van risicobedrijven met vollegrondstuinbouw

In 2024 werden 9 risicobedrijven met tuinbouw in volle grond, al dan niet in serres, doorgelicht. In 2025 waren dat er 22. Bij 5 bedrijven (55%) in 2024 en 16 bedrijven (73%) in 2025 werden gevolgen opgelegd. In 2024 kregen alle 5 bedrijven maatregelen opgelegd, er werden geen ambtshalve gegevens gerectificeerd, en 2 bedrijven kregen ook boetes. In 2025 kregen alle 16 bedrijven met gevolgen maatregelen opgelegd, hiervan waren er 10 bedrijven waarbij er ook gegevens aangepast werden. 8 bedrijven kregen ook boetes.

Bij alle bedrijven met gevolgen, werden problemen vastgesteld zoals niet oordeelkundig bemesten, overbemesten of niet correcte afzet van nutriënten. De meeste maatregelen hadden dan ook betrekking op het nemen van stalen met bemestingsadvies om de landbouwer een beter inzicht te laten krijgen in de bemesting en de toestand van de bodem, op het bijhouden van een bemestingsplan of -register of het overmaken van resultaten van bodemanalyses. Ook het frequenter laten nemen van meststalen van mest die aangevoerd werd naar gronden om zo de correcte mestsamenstelling te kennen, was een maatregel die verschillende keren opgelegd werd. Ook kregen 6 bedrijven een bedrijfsevaluatie opgelegd. Verschillende bedrijven moesten hun bedrijfsvoering aanpassingen om nutriëntenverliezen te vermijden.

Uit de doorlichtingen blijkt dat de correcte toepassing van bemestingsadviezen een knelpunt blijft. Veel doorgelichte vollegrondstuinbouwbedrijven baseren de bemesting nog vaak op gewoonte. Hoewel ze de bemesting fractioneren, houden ze bij de basisbemesting vaak geen rekening met de stikstofvoorraad in de bodem en wordt de maximale bemestingsnorm al volledig ingevuld. Zelfs als bijbemesting niet nodig is, wordt vaak toch nog bijbemest vanuit een economische motivatie en gebrek aan vertrouwen in het advies.

5.7 OPVOLGING VAN DE BESCHERMINGSSTROKEN

In 2025 werden beschermingsstroken langs VHA-waterlopen voor het eerst ingevoerd. Door het overgangsjaar moesten landbouwers deze stroken uitzonderlijk zelf expliciet aanduiden in de verzamelaanvraag; vanaf 2026 valt die verplichting grotendeels weg. De administratieve naleving in 2025 moet daarom voorzichtig geïnterpreteerd worden.

In gebiedstype 2 en 3 lag 3.103 ha landbouwgrond binnen de 5 m bufferzone langs waterlopen, maar slechts **op 1.120 ha was een beschermingsstrook verplicht** (enkel bij nitraatgevoelige teelten). Daarvan werd **755 ha als beschermingsstrook aangegeven en 177 ha via een ecoregeling bufferstrook**. Ongeveer 190 ha werd niet correct aangegeven, waarvan 143 ha effectief nitraatgevoelig bleef zonder correcte melding.

Het areaal nitraatgevoelige teelten in de bufferzone daalde sterk van 863 ha in 2024 naar 148 ha in 2025, wat wijst op een duidelijke aanpassing van het teeltplan door landbouwers. Beschermingsstroken werden bovendien vaak ruimer ingetekend dan wettelijk vereist.

In 2025 werden **1.767 percelen op terrein gecontroleerd op de aanwezigheid van de teeltvrije zone en beschermingsstrook**. **Bij 9% van de akkerlanden werd een overtreding vastgesteld**, vooral door nitraatgevoelige teelten in de beschermingsstrook. Gezien de **nieuwe regelgeving** gebeurde de handhaving voornamelijk **sensibiliserend**.

5.7.1 Administratieve opvolging van de beschermingsstroken langs waterlopen

De administratieve opvolging van de beschermingsstroken langs waterlopen, gebeurt via de verzamelaanvraag bij het Agentschap Landbouw en Zeevisserij.

De beschermingsstroken langs waterlopen werden voor het eerst toegepast in 2025. Om die reden waren landbouwers in dit overgangsjaar uitzonderlijk verplicht om de beschermingsstroken zelf actief af te splitsen en expliciet aan te duiden in de verzamelaanvraag. Deze administratieve verplichting was tijdelijk en zal in de meeste gevallen vanaf 2026 niet meer van toepassing zijn. De administratieve aangifte van beschermingsstroken moet dan ook tegen deze achtergrond worden beoordeeld.

In totaal werd op 857 ha landbouwgrond in gebiedstype 2 en 3 een beschermingsstrook geregistreerd in de verzamelaanvraag.

Op basis van een GIS-matige overlay van de percelen met nitraatgevoelige teelten in gebiedstype 2 en 3 met een 5 m brede bufferzone langs VHA-waterlopen, moest er op 1.120 ha in de bufferzone effectief een beschermingsstrook aanwezig zijn.

In Tabel 25 is een overzicht gegeven van de arealen in de 5 m bufferzone langs de waterlopen in gebiedstype 2 en 3, in functie van de nitraatgevoeligheid van de teelt, en de registratie van een beschermingsstrook of ecoregeling bufferstrook in de verzamelaanvraag.

Van de 1.120 ha in de 5 m bufferzone langs VHA-waterlopen, waarop in 2025 effectief een beschermingsstrook moest aanwezig zijn op terrein en in de verzamelaanvraag aangegeven worden:

- Is 755 ha effectief administratief aangeduid als beschermingsstrook. Op 751 ha hiervan is een niet-nitraatgevoelige teelt (703 ha) of braak (48 ha) aanwezig. Op de overige 4 ha is een nitraatgevoelige teelt aanwezig, waarbij het gaat om fruit en bloemen.
- Daarnaast is nog op 177 ha een ecoregeling voor een bufferstrook gesloten met het Agentschap Landbouw en Zeevisserij.
- Dit betekent dat op net geen 190 ha de beschermingsstrook niet (correct) is aangegeven, waarvan op 44 ha weliswaar wel een mogelijks afgesplitste strook met een niet-nitraatgevoelige teelt aanwezig is die niet is aangeduid als beschermingsstrook of ecoregeling bufferstrook. Op de resterende 143 ha is een nitraatgevoelige teelt aanwezig die niet correct is aangegeven.

Tabel 25 Overzicht van de arealen (ha) in de 5 m bufferzone langs de waterlopen in gebiedstype 2 en 3, in functie van de nitraatgevoeligheid van de teelt, en de registratie van een beschermingsstrook (BSS) of ecoregeling bufferstrook in de verzamelaanvraag

Nitraatgevoeligheid teelt	BSS aangeduid	Ecoregeling bufferstrook zonder BSS aangeduid	Mogelijks afgesplitste strook die niet correct is aangeduid als BSS of ecoregeling bufferstrook	Geen BSS of ecoregeling bufferstrook aangeduid	Totaal in 5 m bufferzone
Nitraatgevoelig	4	1		143	148
Niet-nitraatgevoelig	751	176	44	1.984	2.955
Totaal	**755**	**177**		**2.127**	**3.103**

Volgens een GIS-matige analyse van de percelen in 2024, lagen er nog 863 ha nitraatgevoelige teelten in de 5 m brede bufferzone langs VHA-waterlopen in gebiedstype 2 en 3. In 2025 was dit gedaald tot 148 ha. Van deze 148 ha werd slechts 5 ha correct als beschermingsstrook of ecoregeling bufferstrook

aangeduid in de verzamelaanvraag. De resterende 143 ha werd bijgevolg niet correct aangeduid als beschermingsstrook. Uit deze cijfers blijkt weliswaar dat de landbouwers voor een aanzienlijk areaal, hun teeltplan aan de waterloop hebben afgestemd op de gewijzigde wetgeving.

Uit de GIS-matige analyse blijkt ook dat de landbouwers bij het intekenen van de beschermingsstroken, deze ruimer hebben ingetekend dan de 5 m bufferzone langs de VHA-waterlopen in gebiedstype 2 en 3. Van de 857 ha percelen waarop een beschermingsstrook is aangeduid in 2025, overlapt 755 ha met de 5 m bufferzone.

Tabel 26 Overzicht van de arealen (ha) waarop een beschermingsstrook is aangeduid, samen met aandeel dat al dan niet overlapt met de 5 m bufferzone langs de waterlopen in gebiedstype 2 en 3

	Areaal (ha)
Totale perceelsoppervlakte waarop een beschermingsstrook is aangeduid	**857**
Waarvan overlapt met 5 m bufferzone	755
Waarvan niet overlapt met 5 m bufferzone (ruimer ingetekend)	102
met ecoregeling bufferstrook	52
zonder ecoregeling bufferstrook	50

5.7.2 Terreincontroles van de teeltvrije zone en de beschermingsstroken

De teeltvrije zone is de zone van minstens 1 meter tot de waterloop waar geen bodembewerkingen mogen plaatsvinden en geen meststoffen of pesticiden mogen gebruikt worden. Deze strook voorkomt de afvloei van nutriënten in de waterloop, voorkomt de negatieve invloeden van bestrijdingsmiddelen op het waterleven en tempert erosie. De Mestbank houdt toezicht op de teeltvrije zone langs waterlopen, in samenwerking met de toezichthouders van de VMM en de provincies. Ook de controleagenten van het Agentschap Landbouw en Zeevisserij hebben aandacht voor de teeltvrije zone bij controles van de rand- en vergroeningsvoorwaarden.

Vanaf 2025 vormt de teeltvrije zone op percelen langs VHA-waterlopen, onderdeel van een bredere en strengere beschermingsstrook. Langs de overige waterlopen, blijven de regels van de teeltvrije zone van toepassing. In 2025 was er een overgangsregeling van toepassing waarbij een beschermingsstrook van 5 m moest aanwezig zijn op percelen waarbij de hoofdteelt een nitraatgevoelige teelt is en dit in de gebiedstypes 2 en 3. Vanaf 2026 komt de volledige regelgeving rond de beschermingsstroken van toepassing op alle percelen langs VHA-waterlopen.

Terreincontroles van de teeltvrije zone in 2024

In 2024 werden de terreincontroles op de teeltvrije zone vnl. gericht ingezet in gebieden met een minder goede waterkwaliteit. De toezichthouders stapten 35 delen van waterlopen af en controleerden hierbij 1.138 percelen op het respecteren van de 1-meter brede teeltvrije zone. Bij 7% van de 600 gecontroleerde akkerlanden werd een overtreding vastgesteld. Voor deze overtredingen werden meestal PV's opgemaakt. Naast deze afstappingen van waterlopen werden er ook nog ad-hoc controles doorheen het jaar uitgevoerd.

Er werden 45 PV's en 5 aanmaningen opgemaakt. Bij vaststellingen verwijzen de meeste landbouwers naar onwetendheid, een vergetelheid of het onnauwkeurig bewerken van het perceel. Hierbij wordt de teelt soms ook ingezaaid op meer dan een meter afstand van de rand van het perceel, maar worden er wel voorbereidende grondwerken uitgevoerd tot bijna tegen de rand van het talud van de waterloop. Doorheen de jaren is het inbreukpercentage gedaald van ongeveer 50% in 2018, naar minder dan 10% tijdens de laatste jaren.

Terreincontroles van de teeltvrije zone en beschermingsstroken in 2025

In 2025 werden 40 delen van waterlopen afgestapt waarbij werd gecontroleerd op het aanhouden van de beschermingsstrook en de teeltvrije zone. Er werden hierbij in totaal 1.767 percelen gecontroleerd. Bij 9% van de 1.005 akkerlanden werd een overtreding vastgesteld. In de overgrote meerderheid van de gevallen ging het hierbij om een overtreding tegen de nieuwe regelgeving, nl het aanhouden van een nitraatgevoelige teelt in de beschermingsstrook. Van de 650 gecontroleerde percelen met een nitraatgevoelige teelt in gebiedstype 2 en 3 langs een waterloop, werd bij 12% een inbreuk op de nieuwe regelgeving van de beschermingsstrook vastgesteld. Aangezien het om nieuwe regelgeving ging, werd er waarschuwend opgetreden bij deze schendingen. De landbouwer kreeg de tijd om de teelt in de beschermingsstrook nog te verwijderen. Naast de actie waarbij de percelen langs voorgeselecteerde waterlopen systematisch werden afgestapt, werden ook nog ad-hoc controles uitgevoerd om de regelgeving op andere locaties na te gaan. In totaal werden er 29 PV's en 68 waarschuwingen opgemaakt in 2025.

5.8 OPVOLGING VAN DE DUURZAME TERUGVERDIENPRAKTIJKEN

Een belangrijke pijler van MAP 7 is de mogelijkheid voor landbouwers om de bemestings-reductie in de gebiedstypes 1, 2 en 3 deels of volledig terug te verdienen door het toepassen van duurzame terugverdienpraktijken. Deze zijn minstens even effectief als de bemestingsreductie.

Wanneer een perceel niet voldoet aan de voorwaarden van een duurzame praktijk, wordt het terugverdieneffect niet toegekend en telt de praktijk als niet toegepast. De naleving wordt zowel administratief via de verzamelaanvraag als via terreincontroles opgevolgd.

Dankzij ingebouwde waarschuwingen in de verzamelaanvraag werd het terugverdieneffect slechts voor een beperkt areaal (443 ha) niet toegekend wegens een niet-toegelaten teeltplan. Daarnaast werd geen terugverdieneffect toegekend voor percelen waar geen terugverdieneffect van de bemestingsreductie mogelijk is omwille van een te hoog nitraatresidu in 2024 (192 ha) en voor percelen met GLB-maatregelen met bemestingsverbod (2 ha).

In 2025-2026 werden **terreincontroles** uitgevoerd **op duurzame praktijken**. In totaal werd de naleving beoordeeld voor 1.755 percelen bij 714 landbouwers. **Op 6% van de gecontroleerde percelen (112 percelen) werd de praktijk niet nageleefd, vooral door het niet respecteren van de inzaai- of aanhoudperiode**. Dit leidde tot het niet toekennen van het terugverdieneffect op 236 ha en een **inbreukpercentage van 8% op landbouwerniveau**.

Voor de praktijk ‘bijbemesting na basisbemesting van 70%’ bleek op een aantal percelen geen verplicht stikstofstaal genomen. Hierdoor werd op bijkomend 65 ha geen terugverdieneffect toegekend.

In totaal werd het terugverdieneffect in 2025 niet toegekend op 937 ha, verspreid over 201 landbouwers, en werden 68 boetes opgelegd wegens het niet naleven van de voorwaarden van de duurzame terugverdienpraktijken.

Wanneer een perceel niet voldoet aan de voorwaarden van een duurzame praktijk, wordt het terugverdieneffect niet verrekend in de bemestingsnorm voor werkzame stikstof. In dat geval wordt de duurzame praktijk beschouwd als niet toegepast. De voorwaarden van een duurzame praktijk worden zowel administratief als via terreincontroles opgevolgd.

Landbouwers geven de toegepaste duurzame praktijk aan via de verzamelaanvraag. De voorwaarden met betrekking tot het teeltplan zijn daarin geïntegreerd. Bij het invullen van de praktijken ontvangt de landbouwer automatisch een waarschuwing of, indien nodig, een blokkerende melding wanneer een niet-toegelaten teelt wordt geselecteerd.

Dankzij deze ingebouwde controles wordt het terugverdieneffect slechts bij een beperkt aantal percelen (443 ha) niet toegekend wegens een niet-toegelaten teeltplan (Tabel 27). Het gaat bijvoorbeeld over het aanduiden van een vanggewas als terugverdienpraktijk, zonder een vanggewas aan te geven als nateelt in de verzamelaanvraag.

Daarnaast wordt ook geen terugverdieneffect toegekend aan percelen die vallen onder de nitraatresidumaatregel ‘Geen terugverdienmogelijkheid van de bemestingsvermindering op percelen in gebiedstypes 1, 2 en 3’ (190 ha), noch voor GLB-maatregelen waarbij een bemestingsverbod geldt (2 ha).

Ook op het terrein wordt de naleving van de aangeduide duurzame praktijken gecontroleerd. In 2025 en 2026 voerde het Agentschap Landbouw en Zeevisserij hiervoor terreincontroles uit. Deze controles hadden betrekking op de correcte teelt, de naleving van de inzaaiperiode en de aanhoudperiode van de gekozen duurzame praktijk.

Bij een eerste beoordeling van de naleving van de duurzame praktijken in 2025 zijn 1.622 controles op 1.606 percelen van 675 landbouwers meegenomen. In een volgende beoordeling in 2026 worden ook de latere teeltcontroles in rekening gebracht.
Naast deze specifieke terreincontroles in het kader van duurzame praktijken houdt de Mestbank ook rekening met relevante vaststellingen uit andere, algemene teelt- en nateeltcontroles van het Agentschap Landbouw en Zeevisserij. Hierdoor werd de naleving beoordeeld voor in totaal 1.755 percelen met duurzame praktijken bij 714 landbouwers.

Op 112 percelen, of 6% van de gecontroleerde percelen, toonde de terreincontrole aan dat de duurzame praktijk niet werd nageleefd. Het terugverdieneffect werd om die reden op 236 ha niet toegekend. Percelen waarvoor naast een terreincontrole nog een andere reden tot afkeuring gold, werden niet in deze cijfers opgenomen. De meest voorkomende reden voor afkeuring was het niet naleven van de inzaai- of aanhoudperiode. Deze 112 vaststellingen werden vastgesteld bij 60 landbouwers, wat neerkomt op een inbreukpercentage van 8% op landbouwerniveau binnen de terreincontroles.

Voor de duurzame praktijk ‘Bijbemesting na basisbemesting van 70%’ geldt bovendien de verplichting om in de loop van het seizoen een bodemstaal met bijbemestingsadvies te laten nemen. Dit stikstofstaal moet vooraf worden aangevraagd via de staalnameapplicatie (SNapp) op het Mestbankloket. Voor 174 percelen waarop deze techniek werd aangeduid, werd effectief een staal aangevraagd en genomen door 26 landbouwers. Voor 34 percelen van 13 landbouwers werd geen staal genomen. Opnieuw werd geen terugverdieneffect toegekend op 65 ha.

Op basis van deze vaststellingen werden uiteindelijk 68 boetes opgelegd wegens het niet naleven van de voorwaarden van de duurzame terugverdienpraktijken.

Tabel 27 Aantal landbouwers en areaal waarvoor het terugverdieneffect niet werd toegekend in 2025

Reden voor niet toekenning van het terugverdieneffect	Areaal (ha)	Aantal landbouwers
Administratieve controle:		
Niet-toegelaten teeltplan	443	114
Nitraatresidumaatregel (geen terugverdieneffect van de bemestingsreductie mogelijk)	192	17
GLB-maatregel met bemestingsverbod	2	14
Geen N-staal bij 'Bijbemesting na basisbemesting van 70%'	65	13
Niet-naleving van de voorwaarden m.b.t. teelt, inzaai of aanhoud bij terreincontrole	236	60
Totaal	**937**	**201**

5.9 OPVOLGING VAN HET KUNSTMESTGEBRUIK

De opvolging van kunstmeststromen in Vlaanderen gebeurt via digitale registers voor zowel kunstmesthandelaars als landbouwers. Handelaars zijn verplicht alle leveringen te registreren, landbouwers registreren hoeveel kunstmest ze ontvangen. Daarnaast moeten landbouwers met percelen in gebiedstype 1, 2 en 3 zonder vrijstelling hun gebruik op die percelen bijhouden in het gebruiksregister.

Volgens het kunstmestregister van de handelaars werd **in 2025 in totaal 52,1 miljoen kg N en 2,4 miljoen kg P_2O_5 geleverd aan Vlaamse landbouwers**, wat 3,4 miljoen kg N en 0,5 miljoen kg P_2O_5 meer is dan in 2024. Uit het verhandelingsregister blijkt dat **landbouwers in 2025 47,0 miljoen kg N en 1,8 miljoen kg P_2O_5 ontvingen van kunstmesthandelaars**. Tussen de registraties van handelaars en landbouwers blijven beperkte inconsistenties bestaan die verder opgevolgd worden.

Rekening houdend met de overdrachten en het gebruik buiten Vlaanderen, blijkt dat landbouwers **in 2025 44,9 miljoen kg N en 1,5 miljoen kg P_2O_5 ontvingen voor gebruik op Vlaamse landbouwgrond**. Dat ligt in lijn ligt met eerdere jaren.

Er wordt vastgesteld dat het **kunstmestregister bij een aanzienlijk deel van de doorgelichte riscobedrijven niet correct werd bijgehouden (30% in 2024 en 39% in 2025)**. De meeste vaststellingen leidden tot waarschuwingen; slechts een beperkt aantal landbouwers kreeg een boete. De vastgestelde problemen hadden vooral betrekking op ontbrekende registraties, foutieve inhoudswaarden en laattijdige invoer.

5.9.1 Digitale kunstmestregisters voor een betere opvolging van de kunstmeststromen en het kunstmestgebruik

De kunstmeststromen en het kunstmestgebruik worden opgevolgd via een digitale kunstmestregistratie:

- Aangifteplichtige kunstmesthandelaars moeten alle leveringen van kunstmest registreren bij de Mestbank. Ook verdelers gevestigd buiten Vlaanderen moeten hun leveringen van kunstmest aan afnemers in Vlaanderen registreren.
- Landbouwers moeten de ontvangsten van kunstmest, de overdrachten aan derden en het gebruik op eigen grond buiten Vlaanderen bijhouden in het verhandelingsregister.
- Landbouwers met percelen in gebiedstype 1, 2 en 3 zonder vrijstelling, moeten het gebruik op die percelen registreren het gebruiksregister.

5.9.2 Opvolging van de geïnventariseerde data

Volgens het kunstmestregister van de handelaars werd in 2025 52,1 miljoen kg N en 2,4 miljoen kg P_2O_5 geleverd aan Vlaamse landbouwers (Tabel 28), wat terug wat meer is dan in 2023 en 2024 (+3,4 miljoen kg N en 0,5 miljoen kg P_2O_5 t.o.v. 2024).

Een grote hoeveelheid kunstmest wordt geleverd aan afnemers die niet gekend zijn bij de Mestbank, noch via een identificatienummer bij de Mestbank, noch via een bij de Mestbank gekend KBO-nummer. Het gaat in totaal over 121,7 miljoen kg N en 16,2 miljoen kg P_2O_5 in 2023 (Tabel 28).

Tabel 28 Overzicht leveringen van kunstmest in 2023, 2024 en 2025 volgens het kunstmestregister van de kunstmesthandelaars

Afnemer	2023		2024		2025	
	miljoen kg N	miljoen kg P_2O_5	miljoen kg N	miljoen kg P_2O_5	miljoen kg N	miljoen kg P_2O_5
Landbouwer	46,6	1,5	48,6	1,9	52,1	2,4
Kunstmesthandelaar	30,2	3,0	47,9	3,0	51,2	3,2
Andere uitbater	0,4	0,1	0,5	0,1	0,7	0,1
Geen rol teruggevonden	115,8	12,0	128,7	17,7	121,7	16,2
Waarvan export buiten Vlaanderen	48,4	9,7	72,9	13,2	64,5	12,7
Totaal	**193,0**	**16,5**	**225,7**	**22,8**	**225,6**	**21,9**

Volgens het verhandelingsregister van de landbouwers, hebben de landbouwers in 2025 in totaal 48,6 miljoen kg N en 1,8 miljoen kg P_2O_5 kunstmest ontvangen (Tabel 29). Naast de ontvangen hoeveelheid kunstmest, noteren de landbouwers in hun verhandelingsregister ook de hoeveelheid kunstmest die ze overdragen aan derden en de hoeveelheid kunstmest die ze gebruiken op landbouwpercelen buiten Vlaanderen.

Rekening houdend met de geregistreerde overdrachten en met het gebruik op landbouwpercelen buiten Vlaanderen, is in 2025 44,9 miljoen kg N en 1,5 miljoen kg P_2O_5 kunstmest ontvangen voor gebruik op Vlaamse landbouwgrond, wat vergelijkbaar is met voorgaande jaren (Tabel 29).

Tabel 29 Overzicht verhandelingen van kunstmest in 2023, 2024 en 2025 volgens het verhandelingsregister van de landbouwers

	2023		2024		2025	
	miljoen kg N	miljoen kg P_2O_5	miljoen kg N	miljoen kg P_2O_5	miljoen kg N	miljoen kg P_2O_5
Totaal ontvangen	49,5	1,5	46,8	1,7	48,6	1,8
Waarvan ontvangen van kunstmesthandelaars	47,9	1,5	45,5	1,6	47,0	1,8
Gebruikt buiten Vlaanderen	2,6	0,2	2,2	0,3	2,1	0,3
Overgedragen	1,5	0,1	1,2	0,0	1,6	0,1
Ontvangen voor gebruik op Vlaamse landbouwgrond	**45,4**	**1,3**	**43,3**	**1,4**	**44,9**	**1,5**

Een vergelijking van de hoeveelheid kunstmest die geleverd werd aan de landbouwers volgens het leveringsregister van de handelaars en de hoeveelheid kunstmest die landbouwers ontvangen hebben van de handelaars volgens hun verhandelingsregister, toont een beperkte inconsistentie (Tabel 30).

Tabel 30 Overzicht van de hoeveelheid kunstmest geleverd aan landbouwers volgens het leveringsregister van de handelaars en de hoeveelheid kunstmest die landbouwers ontvangen hebben van de handelaars volgens het verhandelingsregister van de landbouwers in 2021, 2022 en 2023

	2023		2024		2025	
	miljoen kg N	miljoen kg P_2O_5	miljoen kg N	miljoen kg P_2O_5	miljoen kg N	miljoen kg P_2O_5
Geleverd aan landbouwers volgens het leveringsregister van de handelaars	46,6	1,5	48,6	1,9	52,1	2,4
Ontvangen van kunstmesthandelaars volgens het verhandelingsregister van de landbouwers	47,9	1,5	45,5	1,6	47,0	1,8
Verschil geleverd en ontvangen	-1,3	0	3,1	0,3	5,1	0,6

5.9.3 Controles van de kunstmestregisters bij bedrijfsdoorlichting van risicobedrijven

Bij bedrijfsdoorlichtingen bij landbouwers die uitgevoerd werden in 2024 en 2025, werd gekeken of het kunstmestregister volledig en tijdig ingevuld werd voor het lopende jaar. Daarnaast werden de gegevens uit het kunstmestregister vergeleken met de aangiftegegevens van kunstmest maar ook met de facturen en weegbonnen van de aankoop van kunstmest die de landbouwer kon voorleggen.

Bij 47 landbouwers, ongeveer 30% van alle doorgelichte landbouwbedrijven in 2024 en 54 landbouwers in 2025 (39%), werd vastgesteld dat het kunstmestregister niet correct werd bijgehouden. De meeste landbouwers kregen hiervoor een waarschuwing. Er waren maar 3 landbouwers in 2024 en 6 landbouwers in 2025 die hier een boete voor kregen. Bij 11 landbouwers werd er een maatregel opgelegd om op periodieke basis gegevens door te sturen (kunstmestfacturen). De meeste vaststellingen gingen over het ontbreken van meststoffen in het register, het gebruiken van foute inhoudswaarden of het niet tijdig invullen van het digitale register. In enkele gevallen was het voor de landbouwer ook niet duidelijk dat er zowel een gebruiksregister als een verhandelingsregister moest ingevuld worden.

5.10 OPVOLGING VAN DE MESTOPSLAG

Omdat een slechte staat van de mestopslag een belangrijk risico inhoudt op nutriëntenverliezen, worden terreincontroles uitgevoerd op de mestopslag bij landbouwbedrijven. Deze worden voornamelijk gebiedsgericht ingezet in gebieden met een slechtere waterkwaliteit of gaan door naar aanleiding van een melding. Hierbij wordt ook nagegaan of er geen erfsappen verloren gaan, zoals silosappen die vrijkomen bij de opslag van maïs of andere (voeder)gewassen.

Het inbreukpercentage bij de terreincontroles van de mestopslag blijft hoog. **Van de 574 risicolandbouwbedrijven waarbij de mestopslag gecontroleerd werd in 2025**, werden **bij 45% overtredingen** vastgesteld. Voor veel landbouwers blijft het moeilijk om, zeker in de winterperiode met veel regenval en volle mestopslagen, de mestopslag correct te beheren. Bij 33 bedrijven werden er ook inbreuken vastgesteld tegen de correcte opslag van silovoeders en het beperken van de vervuiling veroorzaakt door erfsappen. In de meest ernstige gevallen werd een PV opgesteld (20% van de gecontroleerde bedrijven).

Zoals voorgaande jaren, hadden de overtredingen in 2025 voornamelijk betrekking op de **opslag van vaste dierlijke mest zoals het ontbreken of niet mestdicht zijn van de 3 muren rond de vaste mestopslag, de afvloei van mestsappen of het ontbreken van een citerne voor de opvang van mestsappen**.

De terreincontroles van de mestopslag worden voornamelijk gebiedsgericht ingezet in VODKA-gebied (zie 4.5.2). Doordat bovengrondse mestopslagen meestal eenvoudig zichtbaar zijn, komen inspecteurs voornamelijk terecht op bedrijven waar mogelijks een probleem met de mestopslag aanwezig is. Daarnaast gaan er ook gerichte opslagcontroles door naar aanleiding van een melding door burgers of andere overheden. Door deze aanpak komen de inspecteurs voornamelijk op risicobedrijven terecht.

Er wordt nagegaan of de constructie van de opslag voldoet aan de voorwaarden van de Vlarem-reglementering (voor de ingedeelde inrichtingen) en of er een degelijke mestopslag aanwezig is (voor de niet-ingedeelde inrichtingen, zoals particuliere paardenhouders).

Naast de staat van de mestopslag controleren de inspecteurs van de Mestbank of er geen erfsappen afstromen. Erfsappen zijn vloeistoffen die ontstaan bij activiteiten op het erf, zoals silosappen die vrijkomen bij de opslag van maïs of andere (voeder)gewassen, maar ook regenwater dat afstroomt van de kuilplaat of van het erf. Zelfs in een kleine hoeveelheid hebben die een grote impact op de waterkwaliteit.

In 2024 werden er bij 560 landbouwbedrijven terreincontroles van de mestopslag uitgevoerd. Bij 282 bedrijven werden overtredingen vastgesteld en werd er waar nodig aangemaand om de mestopslag conform de Vlarem-regelgeving aan te passen (50% van de 560 gecontroleerde bedrijven). Bij heel wat van deze bedrijven is één of meerdere hercontrole(s) uitgevoerd om de opvolging van afspraken na te gaan.

Ook in 2025 werden bij 261 van de 574 gecontroleerde bedrijven (45%) overtredingen vastgesteld en werd waar nodig aangemaand.

Het inbreukpercentage bij controles van de mestopslag blijft jaar na jaar hoog ook al worden er jaarlijks veel verschillende bedrijven gecontroleerd. Voor veel landbouwers blijft het moeilijk om, zeker in de winterperiode met veel regenval en volle mestopslagen, de mestopslag correct te beheren. Bij mestopslagplaatsen die niet overdekt zijn, ontstaan er veel mestsappen door veel regenval. Deze mestsappen moeten opgevangen worden maar de citerne bij de mestopslag is vaak te klein waardoor de mestsappen moeten overgepompt worden naar de grote mestkelder. Wanneer er geen overloop is naar de mestkelder moet dit manueel gebeuren, wat soms vergeten wordt. Bij oudere mestopslagen kunnen met verloop van tijd scheuren ontstaan waarlangs mestsappen kunnen wegstromen. Bij lange winters geraakt de opslag te vol met een groter risico op nutriëntenverliezen als gevolg. Met een goed beheer van de mestopslag kunnen veel problemen vermeden worden.

In de meest ernstige gevallen, waar vaak ook al sprake was van lozing van nutriënten naar het oppervlaktewater of wanneer een aanmaning niet werd nageleefd, werd een proces-verbaal (PV) opgesteld. Dit was in 2024 het geval bij 129 bedrijven (23% van de 560 gecontroleerde bedrijven). In 2025 was dit het geval bij 115 bedrijven (20%).

In 2024 werden bij 225 bedrijven overtredingen vastgesteld met betrekking op de permanente bovengrondse opslag van vaste dierlijke mest (47% van het totaal aantal controles van een opslag van vaste mest). In 2025 was dit bij 209 bedrijven het geval (41%). Deze vaststellingen hadden vooral betrekking op het ontbreken of niet mestdicht zijn van de 3 muren rond de vaste mestopslag, de afvloei van mestsappen uit de mestopslag of de opvangciterne eventueel met lozing tot gevolg en het helemaal ontbreken van een citerne voor het opvangen van deze mestsappen.

Bij mestkelders en -silo’s voor de opslag van vloeibare mest waren de meest voorkomende vaststellingen lekken waarbij de mest wegvloeide of opslagen die niet volledig afgedekt waren van de buitenlucht. Hierbij dient er wel opgemerkt te worden dat het veel eenvoudiger is om duidelijke vaststellingen te doen bij een bovengrondse opslagplaats (meestal voor vaste mest) dan bij een

ondergrondse opslagplaats (meestal voor mengmest). Bij 39 bedrijven werden in 2024 hiertegen schendingen vastgesteld (51% van het totaal aantal controles van een opslag van mengmest). In 2025 was dit het geval voor 38 bedrijven (44%).

Zowel in 2024 en 2025 waren er ook 33 bedrijven met inbreuken tegen de correcte opslag van silovoeders en het beperken van de vervuiling veroorzaakt door erfsappen. Verharde oppervlakten vangen veel regenwater op, wat vervuild raakt als deze niet schoon worden gehouden. Bestaande first flush systemen, opgenomen in de vergunning, kunnen worden gebruikt om geconcentreerde erfsappen op te vangen, maar verdund water stroomt vaak rechtstreeks af. Om het verlies van silosappen te minimaliseren, is goed beheer van de opslagplaatsen essentieel: silo's maximaal afdekken, schoonhouden en voeder inkuilen op een goed moment met een hoog drogestofgehalte. Bij nieuwe constructie is een first flush niet meer aangeraden. Landbouwers die natte pulp opslaan van groenteverwerkende bedrijven in hun silo's, moeten voldoende opslagcapaciteit hebben om extra silosappen op te vangen. Met voldoende aandacht kan een goede aanpak worden gerealiseerd.

5.11 OPVOLGING VAN RISICOBEDRIJVEN MET GRONDLOZE TUINBOUW

In 2025 werden 23 risicobedrijven met grondloze tuinbouw doorgelicht. Deze bedrijven worden gericht geselecteerd o.b.v. risicoanalyse of komen op de radar van Bedrijfsdoorlichting naar aanleiding van de meting van hoge nitraatgehalten in de nabijgelegen waterlopen van de betrokken bedrijven.

Bij vrijwel alle doorgelichte risicobedrijven met grondloze tuinbouw in 2025 werden **overtredingen** vastgesteld. De meeste vaststellingen hebben te maken met lekken in de constructie waardoor er directe verliezen optreden van drain- of voedingswater of spuistroom of met onvoldoende opvang van het drainwater. In deze gevallen wordt een aanpassing van de bedrijfsvoering opgelegd om (mogelijke) nutriëntenverliezen te vermijden.

Een **knelpunt** voor de Mestbank bij het toezicht op bedrijven met grondloze tuinbouw is dat het **niet gemakkelijk** is **om een lozing te detecteren**.

Bij grondloze glastuinbouw wordt voedingswater met meststoffen toegediend aan gewassen. Voedingswater dat niet opgenomen wordt door de gewassen, drainwater genoemd, moet opgevangen worden. Drainwater wordt vaak opnieuw gebruikt als voedingswater via een recirculatiesysteem. Wanneer het drainwater niet meer bruikbaar is als voedingswater, ontstaat een reststroom, spuistroom genoemd. Spuistroom is een meststof en moet conform het Mestdecreet correct opgeslagen en afgezet worden.

In 2024 werden 28 risicobedrijven met grondloze tuinbouw doorgelicht, in 2025 waren er dit 23. Deze bedrijven worden gericht geselecteerd o.b.v. risicoanalyse of komen op de radar van Bedrijfsdoorlichting naar aanleiding van de meting van hoge nitraatgehalten in de nabijgelegen waterlopen van de betrokken bedrijven.

Bij 23 bedrijven (82% van de doorgelichte bedrijven) werden maatregelen opgelegd in 2024. Bij 22 bedrijven (96% van de doorgelichte bedrijven) werden maatregelen opgelegd in 2025. Bij 5 bedrijven in 2024 en 8 bedrijven in 2025 werden ambtshalve gegevens gerectificeerd.

De vastgestelde inbreuken zijn gelijkaardig aan voorgaande jaren en hebben vooral betrekking op nutriëntenverliezen of een risico op nutriëntenverliezen. Dit werd niet alleen rechtstreeks vastgesteld via lekkende folies of lekken in leidingen van voedingswater maar ook het drainwater werd niet altijd of niet voldoende opgevangen. Maatregelen om een aanpassing van de bedrijfsvoering te doen om (mogelijke) nutriëntenverliezen te vermijden, werd bij 18 bedrijven opgelegd in 2024 en bij 20 bedrijven in 2025. Dit kan zijn het voorzien van extra opvang voor drainwater, spoelwater of condenswater van de WKK, opsporen van lekkages, overlopen buiten gebruik stellen, goten en eindkappen nakijken en herstellen, ondergrondse leidingen laten controleren door een gespecialiseerde firma, ... Vaak werd hierbij ook gevraagd om de vooruitgang van de werken te melden aan de Mestbank (verplichte melding). Verder ontbraken er bij 5 bedrijven doorgelicht in 2024 en 8 bedrijven doorgelicht in 2025, verschillende gegevens op de aangifte of op de verzamelaanvraag.

Een uitdaging voor de Mestbank blijft het kunnen vaststellen van lozingen. Deze gebeuren voornamelijk op piekmomenten in de zomer, wanneer er een verhoogde behoefte is aan voedingswater, terwijl er nog een tekort is aan opvangcapaciteit voor het drainwater. Pieklozingen vormen een ernstig risico omdat er op korte tijd veel nutriënten in een hoge concentratie in het water terecht komen.

5.12 OPVOLGING VAN DE MESTVERWERKING

De Mestbank legt voorschriften op aan de mestverwerkings- en mestbewerkingsinstallaties om de massa- en nutriëntenstromen goed te kunnen opvolgen en fraude te voorkomen. **Sinds 1 januari 2022 is er daarom een debietmeterplicht** om de massa- en nutriëntenstromen naar en van de installaties goed te kunnen opvolgen. **Bij de administratieve controles op de naleving van de debietmeterplicht in 2023 voldeed 88% van de installaties. In 2024 voldeed 92% van de installaties aan de debietmeterplicht.** Uit een controle van elke installatie op terrein, bleken er meestal geen grote knelpunten of problemen in verband met de debietmeterplicht.

Bij de **doorlichting van risicobedrijven** worden nog veel problemen vastgesteld bij de **registratie van de massastromen naar en van de installaties** en bij de **mestsamenstelling van de aan- en afvoerstromen**. De milieu-impact van deze vaststellingen is groot aangezien dit betekent dat er in realiteit minder mest verwerkt wordt. **Van de 10 mestverwerkingsinstallaties die doorgelicht werden in 2024 werden bij 7 installaties (70%) boetes opgelegd. In 2025 werden 7 installaties doorgelicht, waarvan 5 (71%) een boete kregen.** Boetes werden onder meer uitgeschreven voor balansoverschrijdingen, inbreuken tegen de vervoersreglementering, het niet correct bijhouden van debietmeterstanden en het niet naleven van doorlichtingsmaatregelen. Daarnaast kregen 7 mestverwerkingsbedrijven ook maatregelen opgelegd in 2024, en 6 bedrijven in 2025.

Op terrein worden gerichte controles uitgevoerd bij risico installaties waarbij de staat van de installatie en de risico's op nutriëntenverliezen worden nagegaan. **Bij 40% van de 67 op terrein gecontroleerde mestverwerkingsinstallaties in 2023, werden inbreuken vastgesteld**. In de meeste gevallen, is de vaststelling ernstig en wordt een PV opgemaakt. Veel overtredingen hadden voorkomen kunnen worden (bv. te hoog vullen van effluentbekkens, onvoldoende veiligheidssystemen, scheuren in het effluentbekken door laattijdig vernieuwen van de folie). De terreincontroles zijn in grote mate gericht en daardoor niet representatief voor alle mestverwerkingsinstallaties, maar wijzen wel op de grote milieurisico's die gepaard gaan met de uitbating van de installaties. Deze dienen goed onderhouden te worden en met verscherpte aandacht uitgebaat te worden om incidenten te voorkomen.

5.12.1 Administratieve opvolging van de verplichte mestverwerking

In bepaalde situaties zijn landbouwers verplicht om een bepaalde hoeveelheid mest te laten verwerken. Dit is het geval als de landbouwer mestverwerkingsplichtig is of als de landbouwer uitgebreid heeft via mestverwerking. De Mestbank gaat na of deze bedrijven voldoende mest verwerkt hebben via een evaluatie van het aantal mestverwerkingscertificaten (MVC) en de transportgegevens.

Mestverwerkingsplicht

De mestverwerkingsplicht omvat de basismestverwerkingsplicht en de bijkomende verwerkingsplicht door overnames van NER-D met 25% mestverwerking. De basismestverwerkingsplicht is de hoeveelheid mest (uitgedrukt in kg N) die een bedrijf in een bepaald productiejaar moet verwerken en wordt berekend in functie van het mestoverschot en de gemeentelijke productiedruk van dierlijke mest[20]. Landbouwers die NER-D overnemen mits mestverwerking, moeten bovenop de eventuele basismestverwerkingsplicht jaarlijks 25% van de overgelaten NER-D verwerken[21].

Elk jaar meldt de Mestbank begin juli de mestverwerkingsplicht aan de betrokken bedrijven, waarna de bedrijven tot 30 september[22] hebben om te zorgen dat ze over voldoende MVC beschikken. Vervolgens controleert de Mestbank de certificatenrekening van de betrokken bedrijven.

In 2022 waren 561 landbouwers verplicht om 6,4 miljoen kg N te verwerken in kader van de basisplicht. Daarnaast moesten 858 landbouwers 1,9 miljoen kg N bijkomend verwerken door overnames met mestverwerking. Na evaluatie voldeden 16 bedrijven niet aan de basismestverwerkingsplicht en 104 bedrijven voldeden niet aan de bijkomende plicht. 2 bedrijven voldeden niet aan beide verplichtingen. Na bezwaarbehandeling voldeden 15 bedrijven niet aan de basismestverwerkingsplicht en 94 bedrijven voldeden niet aan de bijkomende plicht en 2 bedrijven voldeden niet aan beide verplichtingen.

De boete bedraagt 2 euro per kg niet verwerkte stikstof. Voor 35 landbouwers werd recidive vastgesteld en werd de boete verdubbeld tot 4 euro per kg niet verwerkte stikstof. Initieel werd aan 122 landbouwers een boete opgelegd voor een totaalbedrag van 0,58 miljoen euro. Na bezwaarbehandeling bedroeg het totale bedrag nog 0,17 miljoen euro. Bij ruim de helft van de bezwaren (60%) vraagt men om alsnog laattijdige overdrachten van mestverwerkingscertificaten te aanvaarden.

In 2023 waren 633 landbouwers onderhevig aan de basismestverwerkingsplicht met een te verwerken hoeveelheid stikstof van ongeveer 7,06 miljoen kg N. Ook moesten 799 landbouwers ongeveer 1,81 miljoen kg N bijkomend verwerken door overnames met mestverwerking. De rapportering van de naleving hiervan kan pas in 2026 gebeuren.

Uitbreiding na bewezen mestverwerking

Voor de bedrijven die in het verleden een uitbreiding na bewezen mestverwerking toegekend kregen, beoordeelt de Mestbank elk jaar of het bedrijf voldoende mest verwerkt en voldoet aan alle voorwaarden om de uitbreiding te behouden. Voor productiejaar 2023 werden in totaal 5.158 uitbreidingsdossiers van 2.094 landbouwers geëvalueerd.

Samen hadden deze landbouwers een aangevraagde uitbreiding toegekend gekregen van 18,4 miljoen kg N. In totaal moesten deze landbouwers 22,3 miljoen kg N extra verwerken in 2023.

[20] Meer info op https://www.vlm.be/nl/themas/Mestbank/mest/mestbewerking_verwerking/verwerkingsplicht/Paginas/default.aspx

[21] Meer info op Overname van nutriëntenemissierechten (NER-D) | Vlaamse Landmaatschappij (vlm.be)

[22] Bent u mestverwerkingsplichtig? Kijk uw certificatenrekening na voor 30 september 2024 | Vlaamse Landmaatschappij (vlm.be)

93% van de geëvalueerde uitbreidingsdossiers werd positief geëvalueerd. Bij 346 dossiers van 228 landbouwers werd daarentegen niet aan alle voorwaarden voldaan om de uitbreiding te behouden (7% van de geëvalueerde dossiers).

Bij een negatieve evaluatie van de NER-MVW van een bepaald productiejaar wordt de hoeveelheid NER-MVW steeds geannuleerd vanaf 1 januari van het daaropvolgende productiejaar.

5.12.2 Opvolging van de massa- en nutriëntenstromen naar en van mestverwerkings- en mestbewerkingsinstallaties via debietmeters

De Mestbank legt voorschriften op aan de mestverwerkings- en mestbewerkingsinstallaties om de massa- en nutriëntenstromen goed te kunnen opvolgen en fraude te voorkomen. Sinds 1 januari 2022 is er een 'slimme' debietmeterplicht. Bij alle installaties met vloeibare meststromen moeten debietmeters geïnstalleerd zijn op alle aan- en afvoerpunten en op sleutelposities in de installatie. Niet-vloeibare meststromen worden verder opgevolgd via weegbruggen. De geregistreerde gegevens, zoals tijdstippen en volumes, maar ook de gegevens van de transportdocumenten, worden in realtime doorgestuurd naar de Mestbank, waardoor de controlemogelijkheden toenemen. Met de verzamelde gegevens kan de Mestbank administratieve controles uitvoeren en onregelmatigheden opsporen. Bovendien kunnen toezichthouders de gegevens in realtime raadplegen voor efficiëntere controles en biedt het ook kansen voor gerichte meststaalnames. Ook bij bedrijfsdoorlichting, kan er via de debietmeters bv. gemakkelijker geverifieerd worden of de aangeleverde mest op het transportdocument daadwerkelijk in de installatie wordt verwerkt.

Mestverwerkings- en mestbewerkingsinstallaties en producenten van andere meststoffen met een debietmeterplicht, moeten beschikken over een door de Mestbank goedgekeurd infrastructuurplan. Dit infrastructuurplan bevat alle externe en interne leidingen van de installatie en geeft aan waar debietmeters zijn geïnstalleerd.

Administratieve controle van de debietmeterplicht bij mestverwerkings- en mestbewerkingsinstallaties

Sinds 2022 zet de Mestbank in op administratieve controles in het kader van de debietmeterplicht. Eind 2023 beschikten 155 mestverwerkings- en mestbewerkingsinstallaties en 21 producenten van andere meststoffen over een goedgekeurd infrastructuurplan.

In 2024 en 2025 zette de Mestbank verder in op controles op maandbasis en ging ze de naleving van de debietmeterplicht na (voor de maanden april, augustus en december 2024, en november en december 2025). Dit resulteerde in boetes bij 13 installaties (8% t.o.v. het totaal) voor de evaluaties in 2024 en één boete in 2025.

Daarnaast is er ook een evaluatie op jaarbasis voor de producenten van andere meststoffen. Hierbij werd dezelfde evaluatieprocedure gevolgd als bij de mestbewerkings- en mestverwerkingsinstallaties. Bij de evaluatie voor 2024 werden 3 boetes opgelegd.

Sensibiliserende actie controle debietmeters – AGR-GPS en transportdocumenten

De aangevoerde en afgevoerde hoeveelheden van en naar de verwerkingsinstallaties, zoals geregistreerd door de debietmeters, kunnen vergeleken worden met de hoeveelheden vermeld op de transportdocumenten en met het aantal vrachten volgens de AGR-GPS-signalen.

De vergelijking van debietmeting, transportdocumenten en AGR-GPS-signalen werd uitgevoerd op maandbasis, voor alle transporten in april, augustus en december 2024 en augustus en december 2025. De betrokken partijen kregen een overzicht van deze vergelijking, met de aanduiding van de

vastgestelde fouten. Het is een sensibiliserende actie met als doel de betrokken partijen aan te sporen om waar nodig fouten op de transportdocumenten te corrigeren en in de toekomst alle registraties correct te doen. Vanaf 2026 wordt deze actie uitgebreid en wanneer een verwerkingsinstallatie voor een groot aantal transporten geen debietmeterregistratie heeft bij aanvoer of afvoer, wordt een melding gestuurd dat het ontbreken van deze gegevens kan leiden tot een boete. Vooraleer een boete effectief wordt opgelegd, is er nog een mogelijkheid om te reageren.

Tijdens de evaluatieperiodes op maandbasis in 2024 en 2025 kwam bij 86 à 87% van de MAD van en naar mestverwerking het aantal vrachten overeen met het aantal vrachten volgens de debietmeting én volgens de AGR-GPS-signalen. Naast transporten met MAD, waren er in de geëvalueerde periodes ook burenregelingen naar mestverwerking. In 2024 moesten burenregelingen van en naar mestverwerking nog verplicht gemeld worden. In 2024 kwam bij 73 tot 78% van de gemelde burenregelingen, het aantal vrachten overeen met het aantal vrachten volgens de debietmeting én volgens de AGR-GPS-signalen.

Vanaf 2025 geldt er een algemene verplichting om AGR-GPS te gebruiken voor alle transporten van dierlijke mest naar mestverwerking, waardoor de melding in kader van burenregeling niet langer verplicht is. Een burenregeling is een overeenkomst voor een bepaalde periode. Uit een vergelijking van de debietmetingen en de AGR-GPS-signalen in die periode, blijkt dat bij 66% van de burenregelingen het totaal aantal vrachten overeenkomt.

Uit een globale evaluatie op jaarbasis, blijkt dat voor 95,5% van de MAD in 2024 en 95,3% in 2025 een debietmeting werd ontvangen. Voor 97% van de burenregelingen in 2024 en 2025 is er een debietmeting.

Van de MAD komt bij 5,3% in 2024 en 4,5% in 2025 het aantal vrachten op het document niet overeen met het aantal vrachten volgens de debietmetingen, maar wel met het aantal vrachten volgens de AGR-GPS-signalen. Omgekeerd komt in 1,5% van de gevallen het aantal vrachten volgens de debietmetingen wel overeen met het aantal vrachten volgens het document, maar niet met de AGR-GPS-signalen.

Ook het tonnage vermeld op het transportdocument werd vergeleken met de debietmeting. Bij 77,6% van de MAD waarvoor een debietmeting geregistreerd is, is er geen afwijking of een afwijking kleiner dan 5%. Bij de burenregelingen is dat in 2024 81,4% en in 2025 74,8%.

Opvolging van de installatie van debietmeters bij mestverwerkings- en mestbewerkingsinstallaties op terrein

In het najaar van 2022 werd er gestart met een opvolging van de debietmeters op terrein waarbij elke mestverwerkings- en mestbewerkingsinstallatie bezocht wordt.

Via het terreinbezoek wordt nagegaan of het infrastructuurplan de situatie op het bedrijf correct weergeeft, of de debietmeters geïnstalleerd zijn en of er geen by-pass mogelijkheden zijn. Er wordt gecheckt of de door de debietmeters geregistreerde gegevens overeenkomen met de realiteit.

In 2024 werden 31 mestverwerkings- en mestbewerkingsinstallaties bezocht, in 2025 werden 55 installaties gecontroleerd op terrein. Naar aanleiding van het terreinbezoek kregen enkele infrastructuurplannen een update en waren er in enkele gevallen bijkomende verzegelingen van mogelijke af- of aanvoerpunten nodig.

5.12.3 Administratieve opvolging van mestverwerkings- en mestbewerkingsinstallaties

Berekening van mestverwerkingscertificaten (MVC)

De Mestbank reikt MVC uit aan mestverwerkingsinstallaties voor de hoeveelheid stikstof uit Vlaamse dierlijke mest die ze hebben verwerkt.

Bij de berekening van de MVC werd tot en met 2019 enkel rekening gehouden met de massa- en stikstofstromen. Vanuit de vaststelling dat de fosfaatstromen vaak niet in evenwicht zijn en er bijgevolg indicaties zijn van fictieve verwerking, werd de berekeningswijze van de MVC bijgestuurd. Vanaf 2020 wordt voor iedere niet bewezen of niet afgezette kilogram fosfaat een hoeveelheid stikstof in mindering gebracht bij de toekenning van MVC. Voor productiejaar 2024 werden daardoor 1 miljoen MVC niet toegekend aan 34 installaties, voor 2025 ging het om 1,4 miljoen MVC bij 28 installaties.

Daarnaast heeft de evaluatie van de debietmeterplicht (zie 4.11.2) ook geleid tot het inhouden van MVC bij de installaties die niet voldeden aan de debietmeterplicht. Voor productiejaar 2024 werden er hierdoor bij 9 mestbe- en mestverwerkingsinstallaties 13.840 MVC in mindering gebracht. In 2025 werden er hierdoor bij 8 mestbe- en mestverwerkingsinstallaties 16.350 MVC in mindering gebracht.

5.12.4 Doorlichting van risico-mestverwerkingsinstallaties

In 2024 werd bij 10 risico-mestverwerkingsbedrijven een bedrijfsdoorlichting uitgevoerd. Bij 7 van deze installaties (70%) leidde dit al tot gevolgen. Bij deze installaties werden er zowel maatregelen als boetes opgelegd. In 2025 werden 7 risico-mestverwerkingsbedrijven doorgelicht. Hiervan waren er 6 met gevolgen (85%), 5 van deze bedrijven kregen naast maatregelen ook een boete.

Net als in de afgelopen jaren, zijn veel vaststellingen gericht op transportdocumenten, zoals het niet of niet correct voor- en namelden van burenregelingen, het ontbreken van overdrachten, en onregelmatigheden bij een vergelijking met weeggegevens. De bedrijfsdoorlichters signaleren problemen bij de registratie van massastromen naar en van mestverwerkingsinstallaties, evenals bij de samenstelling van aan- en afvoerstromen. Ruwe mest wordt vaak aangeleverd met te hoge inhoudswaarden, terwijl eindproducten zoals effluent doorgaans met te lage waarden worden afgevoerd. Dit impliceert dat er in werkelijkheid minder mest wordt verwerkt door deze installaties dan de transportdocumenten aangeven. Het nemen van voldoende stalen, zowel bij de aan- als afvoer, in combinatie met de juiste registratie van de aan- en afgevoerde massa’s is van cruciaal belang. Vandaar het belang van de installatie van debietmeters (zie ook 4.11.2).

Bij 5 mestverwerkingsinstallaties die in 2024 zijn doorgelicht werden er boetes opgelegd voor het overschrijden van de mestbalans, in 2025 was dat bij 2 bedrijven. Het gaat hier over boetes voor ernstige overtredingen (zie ook 4.15.1). Verder werd bij 1 bedrijf boetes opgelegd voor niet correct naleven van doorlichtingsmaatrelen, zowel in 2024 als in 2025. Voor het niet of niet correct bijhouden van de debietmeterstanden ter staving van het register, werden in 2024 boetes uitgeschreven voor 4 bedrijven en in 2025 voor 1 bedrijf. Verder werden er bij 3 bedrijven boetes opgelegd voor inbreuken tegen de transportreglementering (2 in 2024 en 1 in 2025).

5.12.5 Omgevingscontroles van mestverwerkingsinstallaties

Terreincontroles op mestverwerkingsinstallaties worden meestal gericht ingezet, naar aanleiding van een melding van derden, een vraag van de politie of het toevallig ontdekken van calamiteiten door de toezichthouders o.a. tijdens het nemen van meststalen. Daarnaast worden ook controles ingezet op basis van een risicolijst. Hierbij werd ook samengewerkt met de afdeling Handhaving van het Departement Omgeving (Omgevingsinspectie). Beide toezichthouders ondersteunen daarbij elkaar in de uitgebreide controle en werken samen om een ruim scala van parameters te controleren. De inspecteurs komen voornamelijk op risico-installaties terecht.

Tijdens de omgevingscontroles van mestverwerkingsinstallaties wordt de staat van de opvangbekkens nagegaan, het mestver(be)werkingsproces gecontroleerd en wordt het risico op overlopen, scheuren of verzakken van de verschillende opslagen beoordeeld. Daarnaast wordt ook nagegaan of er voldoende voorzorgmaatregelen op het bedrijf aanwezig zijn om het overlopen van de opslagbekkens te voorkomen en geurhinder te minimaliseren. Er wordt gecontroleerd of er geen effluent gelekt wordt via drainagebuizen. Ook worden er, indien er transporten plaatsvinden, stalen genomen van het effluent of het digestaat om na te gaan of deze producten eenzelfde inhoud hebben als dat er vermeld wordt op het transportdocument. Bij vergistings- of composteringsbedrijven worden de specifieke regels rond het hygiëniseren van de mest gecontroleerd.

Sinds 2024 worden de debietmeters ook actief gecontroleerd om na te gaan of de gegevens onmiddellijk en automatisch doorstromen naar het Mestbankloket en wordt er nagegaan of de exploitaties een dagelijks register bijhouden van de debietmeters waarvan de gegevens niet rechtstreeks moeten doorstromen naar het loket.

Gezien de grote milieu-impact van inbreuken, werd de voorbije jaren meer ingezet op controles bij mestverwerkingsinstallaties. In 2024 was er een intensieve controlecampagne waarbij de bedrijven meerdere keren per jaar werden gecontroleerd. In totaal werden in 2024 108 omgevingscontroles uitgevoerd op 55 verschillende mestverwerkingsinstallaties. Ook in 2025 werden omgevingscontroles uitgevoerd, in totaal 66 controles op 41 verschillende installaties.

Door de intensieve controlecampagne in 2024, werden dan ook veel overtredingen vastgesteld dat jaar. Bij 39 van de 55 gecontroleerde exploitaties in 2024 (71%) werden inbreuken vastgesteld, waaronder ernstige inbreuken zoals lozing van effluent door lekkages aan de folie van het bekken, of door het te hoog vullen van het effluentbekken, lozing door het overlopen van opslagen, en inbreuken op de 1069-regelgeving voor de export van meststoffen (Tabel 31). Hiervoor werd steeds een PV opgemaakt. In 2024 werden bij 16 van de 41 gecontroleerde exploitaties in 2025 (39%) inbreuken vastgesteld.

Veel overtredingen hadden voorkomen kunnen worden (bv. te hoog vullen van effluentbekkens, onvoldoende veiligheidssystemen, scheuren in het effluentbekken door laattijdig vernieuwen van de folie).

In 2024 en 2025 voerden handhavers van de Mestbank samen met handhavers van departement Omgeving een gezamenlijke omgevingscontrole uit bij een aantal mestverwerkers. In 2024 kregen 14 mestverwerkers, waarvan 12 een 1069-erkenning hebben, dit soort controle. Bij zes mestverwerkers (43%) werden een of meerdere zware schendingen vastgesteld. Bij 5 mestverwerkers (36%) werden een of meerdere lichte inbreuken vastgesteld. In 2025 kregen 11 mestverwerkers, waarvan 6 een 1069-erkenning hebben, dit soort controle. Bij twee mestverwerkers (18%) werden een of meerdere zware schendingen vastgesteld. Bij 6 mestverwerkers (55%) werden een of meerdere lichte inbreuken vastgesteld.

Tabel 31 Aantal inbreuken vastgesteld bij terreincontroles van mestverwerkingsinstallaties in 2024 en 2025, per soort inbreuk, samen met het aantal aanmaningen of raadgevingen en processen-verbaal (PV's)

Type inbreuk	2024				2025			
	Aantal inbreuken	% t.o.v. totaal aantal inbreuken	Aan-maning of raad-geving	PV of boete	Aantal inbreuken	% t.o.v. totaal aantal inbreuken	Aan-maning of raad-geving	PV of boete
Het register van de be- of verwerkingseenheid wordt niet of foutief bijgehouden	15	17,2%	13	2	7	25,9%	3	4
Er is niet voorzien in voldoende of adequate lekbakken voor de opvang van gemorste mest	11	12,6%	11					
Hygiënisatie en reinigingsprocedures volgens de 1069-verordening werden niet nageleefd	21	24,1%	8	13				
Een open bekken wordt tot een te hoog niveau gevuld zodat er gevaar is op overlopen of lozing	10	11,5%	8	2	2	7,4%	2	
Opslagplaatsen voor ruwe mest zijn niet conform de constructievoorschriften	3	3,4%	2	1	4	14,8%	3	1
Het laden en lossen van mest gebeurt niet in een afgesloten ruimte	2	2,3%	1	1	2	7,4%	2	
De mestbe-/verwerkingsoperaties zijn niet of onvolledig overkapt of afgesloten	8	9,2%	7	1	1	3,7%	1	
Lozing van meststoffen of opslag van meststoffen met risico op lozing	13	14,9%	7	6	6	22,2%	2	4
Niet naleven van opgelegde maatregelen	2	2,3%		2	3	11,1%		3
Een stavingsstuk horende ter staving van de gegevens op de aangifte werd niet of foutief bijgehouden	2	2,3%	2					
Geen correcte doorstroming van de debietmetergegevens					2	7,4%		2
Totaal	**87**		**59**	**28**	**27**		**13**	**14**

5.13 CONTROLES VAN MESTTRANSPORTEN

De voorschriften verbonden aan het mestvervoer, zoals het voormelden in een digitale toepassing en de opvolging via AGR-GPS van bepaalde types mesttransporten, **stelt de Mestbank in staat om een groot deel van de mesttransporten in Vlaanderen gericht op te volgen**.

Uit de administratieve evaluatie van het AGR-GPS systeem blijkt dat **bij veel erkende mestvoerders (60%) nog vaak een onregelmatigheid** wordt vastgesteld **bij het gebruik van het AGR-GPS systeem**. Bij deze administratieve beoordeling is het moeilijk om na te gaan of het gaat over een administratieve vergetelheid of een bewuste fraude. Bij Bedrijfsdoorlichting worden de AGR-GPS-signalen van risico mestvoerders gerichter gecontroleerd. **Bij 64% van de 15 doorgelichte risicovoerders in 2025 werd vaststellingen gedaan, voornamelijk met betrekking tot het niet of niet correct gebruiken van het AGR-GPS systeem vanuit nonchalance of fraude**. De meeste erkende mestvoeders kregen hiervoor boetes.

Bij 14% van de 1.839 terreincontroles van mesttransporten in 2025 werden onregelmatigheden vastgesteld. De laatste vijf jaar schommelt het inbreukpercentage tussen 10% en 17%. De meest voorkomende inbreuken tegen de vervoersreglementering zijn het niet (correct) gebruiken van het AGR-GPS systeem, het niet gebruiken van geldige mestanalyses en een grote groep van lichte overtredingen.

In MAP 7 zijn er verstrengde maatregelen opgenomen voor het transport van meststoffen. In 2024 moest het transport van vloeibare dierlijke mest met een burenregeling naar afnemers met percelen in gebiedstype 2 of 3 met een AGR-GPS app gebeuren. Sinds 2025 moet dat voor alle vloeibare dierlijke mest met burenregeling en jaarlijks vanaf 1 juli moet dat ook voor vervoer van eigen mest naar eigen grond. **Voor 7% van de burenregelingen waarbij de AGR-GPS-app verplicht was, werden geen AGR-GPS-signalen ontvangen**. De **verplichting dat voor najaarsbemesting alle vervoer van vloeibare dierlijke mest naar gebiedstype 2 en 3** moet gebeuren met een **erkende mestvoerder met AGR-GPS**, wordt volgens de terreincontroles van het vervoer **goed nageleefd**.

5.13.1 Voormelden van mesttransporten en AGR-GPS verhogen de controleerbaarheid

Standaard moet mest vervoerd worden door een erkende mestvoerder met een mestafzetdocument (MAD) en AGR-GPS-tracering. Van deze strenge vervoersregel zijn afwijkingen mogelijk voor specifieke transporten, zoals mest naar eigen grond, de burenregeling (vnl. toegepast tussen landbouwers), het verzenddocument (vnl. gebruikt voor de export van gehygiëniseerde eindproducten van verwerkingsinstallaties en voor het transport van groen- en gft-compost) en het grensboerdocument (voor landbouwers op de grens met Nederland of Wallonië)[23].

Aan de mesttransporten zijn een aantal voorschriften gebonden, die de opvolging door de Mestbank vergroten. Zo worden mesttransporten door erkend mestvoerders opgevolgd via AGR-GPS. In 2024 moesten transporten van vloeibare dierlijke mest met een burenregeling naar afnemers in gebieden met een slechtere waterkwaliteit en bepaalde burenregelingen naar mestverwerkingsinstallaties, gebeuren met een AGR-GPS-app. Vanaf 2025 geldt deze verplichting voor alle vervoer van vloeibare dierlijke mest met burenregeling. Voor vervoer naar mestverwerking geldt de verplichting ook voor vaste dierlijke mest. Sinds 2025 moet ook jaarlijks vanaf 1 juli het vervoer van eigen mest naar eigen grond door de landbouwer zelf met de AGR-GPS-app gebeuren. De najaarsbemesting met vloeibare dierlijke mest op akkers in gebieden met een slechtere waterkwaliteit, moet uitgevoerd worden door een erkende mestvoerder met AGR-GPS.

Ook het voormelden van de mesttransporten verhoogt de controleerbaarheid. Elk transport door een erkende mestvoerder, een erkend verzender of een grensboer moet vooraf gemeld worden via het Mest Transport Internet Loket (MTIL) waarbij een digitaal transportdocument wordt aangemaakt met alle gegevens over het transport. Burenregelingen worden geregistreerd in het loket burenregelingen en het registratiebewijs moet aanwezig zijn tijdens het transport. Transporten met een burenregeling van en naar mestverwerking, moesten in 2024 nog uiterlijk de dag voor het vervoer aan de Mestbank gemeld worden via het Mestbankloket. Het voormelden van transporten met een burenregeling van en naar mestverwerking werd in 2025 afgeschaft omdat deze transporten met de AGR-GPS-app worden opgevolgd.

Voor landbouwers die zelf (of door een loonwerker) eigen mest uitrijden op eigen landbouwgrond voorziet de mestwetgeving een uitzondering en is geen transportdocument vereist. Volgens een inschatting wordt 35% van de Vlaamse mestproductie gebruikt als ‘eigen mest op eigen grond’.

5.13.2 Administratieve opvolging vervoer

Evaluatie van het AGR-GPS-systeem bij erkend mestvoerders

Uit een globale evaluatie van het AGR-GPS-systeem bij erkende mestvoerders in 2024 en 2025, blijkt dat voor net geen 2% van het totaal aantal mestafzetdocumenten (MAD) geen AGR-GPS-signalen ontvangen werden (Tabel 32). Uitgedrukt ten opzichte van het aantal mestvoerders, blijkt deze onregelmatigheid evenwel nog geregeld voor te komen, nl. bij 60% van de erkende mestvoerders. Bij defecten aan het AGR-GPS toestel of aan het erkend voertuig die niet meteen kunnen hersteld worden, kan de Mestbank toestemming verlenen om te rijden zonder AGR-GPS. Maar deze defecten verklaren maar 38% van de MAD waarvoor geen signalen ontvangen werden in 2024 en 31% in 2025.

Bij de administratieve evaluatie van de AGR-GPS-signalen is het moeilijk om na te gaan of het gaat over een vergetelheid of een bewuste fraude. De administratieve evaluatie van het AGR-GPS systeem is daarom ingebed in de risicoanalyse voor een gerichte bedrijfsdoorlichting van erkende mestvoerders. Bij een doorlichting worden de AGR-GPS-signalen in detail bekeken en vergeleken met de gegevens van het MAD.

[23] Een overzicht van alle types mesttransporten en de voorwaarden die eraan verbonden zijn, is terug te vinden op: Transport | Vlaamse Landmaatschappij (vlm.be)

Tabel 32 Resultaten van de globale evaluatie van het AGR-GPS-systeem bij erkende mestvoerder in 2024 en 2025

	Aantal aangemelde MAD	Aantal afgelaste MAD	Aantal gereden MAD	% gereden MAD zonder AGR-GPS-signalen	Aantal erkende mestvoerders met aangemelde MAD	% erkende mestvoerders met minstens één MAD zonder AGR-GPS-signalen
2024	335.067	43.713	291.354	1,8%	739	60%
2025	356.154	40.370	315.784	1,9%	760	60%

De Mestbank voert administratieve controleacties uit van alle MAD die uitgevoerd werden op een bepaalde dag. Hierbij wordt gecontroleerd of AGR-GPS werd gebruikt, of er afgelaste MAD zijn met AGR-GPS-signalen en wordt er nagegaan of het aantal vrachten op het MAD overeenkomt met de AGR-GPS-signalen. De vastgestelde fouten worden beboet. Ook MAD die op het moment van controle niet zijn nagemeld, worden beboet wegens laattijdige namelding. Het doel van die controleacties is een betere naleving van alle verplichtingen, ook buiten de controleperiodes.

In 2024 en 2025 werden verspreid over het jaar telkens 5 dagen gecontroleerd. Hierbij werd voor 3% van de gecontroleerde mestafzetdocumenten fouten vastgesteld die geleid hebben tot een boete, bij 17% van de gecontroleerde mestvoerders in 2024 en 13% in 2025 (Tabel 33). De opgelegde boetebedragen variëren van 50 tot 2.000 euro per mestvoerder.

Tabel 33 Resultaten van de administratieve controleacties van de AGR-GPS-signalen in 2024 en 2025

	Aantal gecontroleerde MAD	Aantal MAD met fouten	% MAD met fouten	Aantal gecontroleerde erkende mestvoerders	Aantal erkende mestvoerders met fouten	% erkende mestvoerders met fouten
2024	5.543	146	2,6%	496	86	17%
2025	4.716	134	2,8%	467	59	13%

Evaluatie van de AGR-GPS-app bij burenregelingen

Wie in 2024 vloeibare dierlijke mest met een burenregeling vervoerde, naar een afnemer met percelen in gebiedstype 2 of gebiedstype 3, moest een AGR-GPS-app gebruiken. Ook bij het vervoer van vloeibare dierlijke mest met burenregeling naar een bewerkings- of verwerkingseenheid die de goedkeuring heeft van de Mestbank om met een recente weegbrug in plaats van debietmeter te werken, moest de AGR-GPS-app worden gebruikt.

Sinds 2025 is deze regeling aangepast en eenduidiger. Iedereen die vloeibare mest vervoert met burenregeling moet de AGR-GPS-app gebruiken. Voor vervoer naar mestverwerking geldt de verplichting vanaf dan ook voor vaste dierlijke mest.

In 2024 werden 7.976 burenregelingen afgesloten met als afnemer een landbouwer met percelen in gebiedstype 2 of 3. Voor 89,6% van deze burenregelingen werd de AGR-GPS-app gebruikt. Er werden 203 burenregelingen afgesloten met als afnemer een bewerkings- of verwerkingseenheid , waarbij in 82% van de gevallen de AGR-GPS-app werd gebruikt.

Door de eenduidigere regeling vanaf 2025, is de nalevingsgraad nog hoger vanaf dan. Voor 95% van 15.897 burenregelingen voor vloeibare dierlijke mest tussen landbouwers werd de AGR-GPS-app

gebruikt. Voor 98% van de 1.267 burenregelingen voor vloeibare dierlijke mest van en naar mestverwerking werden, werd de AGR-GPS-app gebruikt. Voor vaste dierlijke mest was de nalevingsgraad iets lager wat erop wijst dat de verplichting minder duidelijk was voor de betrokken partijen. Bij 78% van de 179 burenregelingen voor vaste dierlijke mest naar mestverwerking werd de AGR-GPS-app gebruikt.

Evaluatie van de AGR-GPS-app bij eigen mest naar eigen grond

Sinds 2025 moet ook jaarlijks vanaf 1 juli het vervoer van eigen vloeibare dierlijke mest naar eigen grond met de AGR-GPS-app gebeuren als de landbouwer zelf de mest vervoert, of de AGR-GPS van een erkende mestvoerder wanneer deze de mest vervoert.

De landbouwer is niet verplicht het vervoer vooraf te registreren en er is dus ook geen transportnummer om te registreren bij het gebruik van de AGR-GPS-app. De landbouwer moet zijn exploitatienummer ingeven in de app. Er is geen informatie over de vervoerde mestsoort, aangezien dit niet wordt opgegeven in de app.

In 2025 werd de AGR-GPS-app op deze manier door 1.152 landbouwers gebruikt voor vervoer van eigen mest op eigen grond vanaf 1 juli. In totaal gaat het over 20.114 vrachten.

Evaluatie van nameldingen op MTIL

Elk transport van dierlijke mest en andere meststoffen dat gereden wordt door een erkende mestvoerder of erkende verzender moet ook uiterlijk binnen de zeven dagen nagemeld worden in MTIL (Mest Transport Internet Loket), dat toegankelijk is via het Mestbankloket. Een tijdige bevestiging zorgt er voor dat de aanbieder en afnemer van de meststoffen accurate transportgegevens kunnen raadplegen op het Mestbankloket. Mestvoerders krijgen een melding op MTIL als er nog openstaande nameldingen zijn. Bij erkende mestvoerders en erkende verzenders die na afloop van een jaar en na een waarschuwing nog steeds MAD’s of VD’s niet hebben nagemeld of afgelast, wordt de procedure tot schorsing opgestart.

De transporten worden doorgaans correct nagemeld. In 2024 en 2025 werden telkens 2 erkende mestvoerders geschorst omdat ze na herhaaldelijke herinnering niet alle nameldingen in orde brachten.

Evaluatie van de aan- en afvoer bij mogelijke verzamelpunten

Landbouwers die op regelmatige basis mest ontvangen in opslag en die mest daarna weer afvoeren naar één of meerdere landbouwers, worden volgens het Mestdecreet beschouwd als mestverzamelpunt. Een mestverzamelpunt heeft specifieke verplichtingen met betrekking tot het vervoer van mest, het bijhouden van een register, en het bepalen van de mestinhoud. Bovendien moet alle aan- en afvoer op het mestverzamelpunt gebeuren door een erkende mestvoerder. De Mestbank spoort deze mestverzamelpunten op o.b.v. een controle van de aan- en afvoergegevens en maant hen aan zich in orde te stellen met alle verplichtingen.

Eind 2023 werden 33 landbouwers aangeschreven na controle van de aan- en afvoer in 2023. In 2024 werden deze landbouwers opnieuw gecontroleerd en alle landbouwers hebben intussen een uitbating als mestverzamelpunt of hebben hun activiteit als mestverzamelpunt stopgezet. Eind 2024 werden opnieuw 34 andere landbouwers aangeschreven na controle van de aan- en afvoer in 2024. Van deze 34 landbouwers hebben ondertussen 32 landbouwers een uitbating als mestverzamelpunt of hun activiteit als verzamelpunt stopgezet. Voor 2 landbouwers werd een transportverbod opgelegd voor alle aan- en afvoer op hun bedrijf totdat ze zich in orde hebben gesteld.

5.13.3 Terreincontroles van mesttransporten

De terreincontroles worden gericht uitgevoerd dankzij de AGR-GPS-opvolging bij erkende mestvoerders en bepaalde transporten met burenregeling. Daarnaast worden ook andere transporten zonder AGR-GPS-opvolging gecontroleerd, weliswaar niet gericht. Er is een samenwerking van de Mestbank en de Vlaamse Belastingdienst, VLABEL, waarbij onderling data worden uitgewisseld en gezamenlijke controleacties van mesttransporten worden uitgevoerd. Ook met politiediensten worden soms controledagen opgezet.

In 2024 werden 1.776 mesttransporten gecontroleerd, waarvan 1.738 op het terrein. De andere transportcontroles gebeurden administratief naar aanleiding van een andere terreincontrole, of een controle door de politie of VLABEL. Er werden controles uitgevoerd bij 557 transporteurs, waaronder 371 erkende mestvoerders en 5 erkende verzenders.

Tijdens deze controles werden er 1.511 mestafzetdocumenten, 86 burenregelingen en 111 verzenddocumenten gecontroleerd. Daarnaast werden ook 68 transporten van het type “eigen mest eigen grond” (EMEG) gecontroleerd. In het geval van een transport uitgevoerd door een erkend mestvoerder wordt ad random ook een controle uitgevoerd van de erkenningsvoorwaarden.

Bij 238 transportcontroles (13%) werden onregelmatigheden vastgesteld i.v.m. de vervoersreglementering. Dit inbreukpercentage ligt iets hoger dan in 2023. Er werden opnieuw heel wat lichte overtredingen vastgesteld, o.a. door een controle op het doorkomen van het chassisnummer van de oplegger bij het doorsturen van AGR-GPS-berichten bij transporten uitgevoerd met een mestafzetdocument.

Het inbreukpercentage varieert naargelang het type transport, met 31% bij de gecontroleerde burenregelingen en 14% bij de gecontroleerde mestafzetdocumenten. In totaal pleegden 104 verschillende erkende mestvoerders (28%) een inbreuk.

In 2024 werden er in totaal 264 inbreuken vastgesteld. Omdat meerdere inbreuken per controle en per betrokkene mogelijk zijn, ligt het totaal aantal inbreuken hoger dan het totaal aantal controles met inbreuken. Dit bemoeilijkt een evaluatie van de nalevingsgraad per type inbreuk.

De meest voorkomende inbreuken zijn een grote groep van lichte overtredingen (zoals fouten bij de opmaak, melding en voorlegging van vervoersdocumenten alsook eerder kleine onregelmatigheden bij de werking van het AGR-GPS toestel zoals het niet-doorkomen van het chassisnummer). De laatste jaren worden de lichte overtredingen beter geregistreerd dankzij een performanter dossieropvolgingssysteem. De zwaardere schendingen zijn o.a. het niet of niet correct gebruiken van AGR-GPS, het niet of te laat namelden van de gereden hoeveelheid mest en het gebruiken van ongeldige analyses (Tabel 34).

Bij ernstige onregelmatigheden of recidive wordt een administratieve geldboete opgelegd. Bij de overige onregelmatigheden wordt in de meeste gevallen een aanmaning gegeven. Bij 41% van de inbreuken werd een aanmaning gegeven en bij 59% een administratieve geldboete opgelegd.

In 2024 moest het transport van vloeibare dierlijke mest naar akkers in gebiedstype 2 of 3 vanaf 1 augustus uitgevoerd worden door een erkende mestvoerder. Bij de 64 gecontroleerde transporten van vloeibare dierlijke mest naar akkers in gebiedstype 2 of 3 gecontroleerd, hadden 39 landbouwers een vrijstelling voor de gebiedsgerichte maatregelen. Hierdoor hoeft men geen gebruik te maken van een erkende mestvoerder om de mest te vervoeren naar het perceel. In 24 andere gevallen werd correct gebruik gemaakt van een erkende mestvoerder. Bij 1 controle werd een inbreuk vastgesteld op de verplichting om te werken met een erkende mestvoerder.

In 2025 vonden er 1.839 controles van mesttransporten plaats waarvan 1.794 op het terrein. Er werden uitgevoerd bij 736 verschillende transporteurs, waaronder 402 erkende mestvoerders en 3 erkende verzenders.

Tijdens deze controles werden er 1.540 mestafzetdocumenten, 176 burenregelingen, 10 verzenddocumenten, en 113 transporten van het type “eigen mest eigen grond” (EMEG) gecontroleerd.

Bij 264 transportcontroles (14%) werden onregelmatigheden vastgesteld, wat vergelijkbaar is met 2024.

Opvallend is dat het inbreukpercentage bij burenregelingen (14%) sterk daalde en nu vergelijkbaar is met dat bij mestafzetdocumenten (15%). Een mogelijke verklaring is de uitbreiding van het gebruik van de AGR-GPS-app, waardoor de controleerbaarheid verbeterde.

In totaal begingen 145 verschillende erkende mestvoerders (36%) een inbreuk.

Er werden in totaal 293 verschillende inbreuken vastgesteld. Bij 55% van de inbreuken werd een aanmaning of een raadgeving gegeven en bij 45% een administratieve geldboete opgelegd. De meeste schendingen gaan opnieuw over de kleine inbreuken bij transportcontroles zoals het niet-doorstromen van het chassisnummer van het transport bij de AGR-GPS-berichten.

Door de gewijzigde regeling, moet het transport van vloeibare dierlijke mest naar akkers in gebiedstype 2 of 3 vanaf 1 juli (i.p.v. 1 augustus), worden uitgevoerd door een erkende mestvoerder. Bij de 153 gecontroleerde transporten, hadden 64 landbouwers een vrijstelling voor de gebiedsgerichte maatregelen. In 88 andere gevallen werd correct gebruik gemaakt van een erkende mestvoerder. Bij 1 controle werd een inbreuk vastgesteld op de verplichting om te werken met een erkende mestvoerder.

Vanaf 1 juli 2025 moeten alle landbouwers voor de najaarsbemestingen, op alle percelen wanneer zij bemesten met vloeibare dierlijke mest, behalve wanneer er strengere gebiedsgerichte maatregelen van toepassing zijn, gebruik maken van de GPS-app om de mest aan te voeren. In 2025 werd voor deze maatregel sensibiliserend opgetreden.

Tabel 34 Aantal inbreuken vastgesteld bij terreincontroles van mesttransporten in 2024 en 2025, samen met het aantal aanmaningen en administratieve geldboetes

Inbreuk	2024				2025			
	Aantal inbreuken	% t.o.v. totaal aantal inbreuken	Aan-maning	Geld-boete	Aantal inbreuken	% t.o.v. totaal aantal inbreuken	Aan-maning	Geld-boete
Zware overtredingen tegen de vervoersregelgeving								
Erkend mestvoerder gebruikt het AGR-GPS systeem niet correct bij elke rit	22	8,3%	4	18	8	2,7%	2	6
Aanbieder of afnemer vermeldt op het transportdocument een mestsamenstelling gebaseerd op een niet geldige analyse	25	9,5%		25	18	6,1%		18
Erkende mestvoerder gebruikt het AGR-GPS systeem niet	10	3,8%	2	8	12	4,1%	3	9
Erkende mestvoerder vermeldt op het transportdocument een mestsamenstelling gebaseerd op een niet geldige analyse	12	4,5%		12	11	3,8%		11
Burenregeling is niet opgemaakt	17	6,4%	1	16	10	3,4%	1	9
Erkend mestvoerder die mest vervoert zonder de vereiste documenten op te maken of zonder dat het transport voorafgaandelijk gemeld is	12	4,5%	1	11	7	2,4%		7
Erkend mestvoerder heeft het transport foutief of na 60 dagen nog niet na- of afgemeld	7	2,7%	1	6	15	5,1%	2	13
De erkende mestvoerder die meststoffen transporteert met niet erkende voertuigen	9	3,4%	4	5	10	3,4%	3	7
Aanbieder of afnemer die meststoffen aanbiedt of ontvangt zonder dat de vereiste documenten opgemaakt zijn en zonder dat het transport gemeld is	15	5,7%	3	12	13	4,4%	2	11
Uitvoeren van een burenregeling zonder GPS-opvolging of foutief gebruik van de GPS-app	4	1,5%	1	3	9	3,1%	6	3
Een transport met een burenregeling die vooraf gemeld moest worden, werd niet vooraf aan de Mestbank gemeld.	1	0,4%	1					

Inbreuk	2024 Aantal inbreuken	2024 % t.o.v. totaal aantal inbreuken	2024 Aan-maning	2024 Geld-boete	2025 Aantal inbreuken	2025 % t.o.v. totaal aantal inbreuken	2025 Aan-maning	2025 Geld-boete
Transport zonder gebruik te maken van een erkende mestvoerder	3	1,1%		3	5	1,7%	1	4
De GPS-dienstverlener maakt de nodige gegevens niet correct over aan de Mestbank	1	0,4%	1					
Tijdens het uitvoeren van een burenregeling was het trekkend voertuig geen eigendom van de aanbieder of afnemer	1	0,4%		1				
Lichte overtredingen tegen de vervoersregelgeving								
Erkend mestvoeder heeft het transport te laat, tussen de 7de en 60ste dag na transport, nagemeld	29	11,0%	13	16				
Overige overtredingen i.v.m. het transport van meststoffen via MAD die vallen onder de categorie van de lichte overtredingen (VLAREME)	92	34,8%	72	20	170	58,0%	137	33
Overige overtredingen i.v.m. het transport van meststoffen via burenregeling die vallen onder de categorie van de lichte overtredingen (VLAREME)	3	1,1%	2	1				
Het document van de burenregeling kon niet voorgelegd worden bij controle	1	0,4%	1		5	1,7%	5	
Totaal	**264**		**107**	**157**	**293**		**162**	**131**

5.13.4 Doorlichting van risico-mestvoerders en verzamelpunten

In 2024 werden 16 erkende mestvoerders doorgelicht. Dit kon het gevolg zijn van een risicoanalyse maar ook van het doorlichten van netwerken[20] of op vraag van andere diensten van de Mestbank. Voor 9 erkende mestvoerders (56%) waren er gevolgen gekoppeld aan de doorlichting, die variëren in functie van de aard van de overtreding. Voor de andere erkende mestvoerders werd de doorlichting afgesloten zonder verder gevolg (3) of met enkel een waarschuwing (4). In 2025 werden 15 erkende mestvoerders doorgelicht. Voor 9 erkende mestvoerders (64%) werden er gevolgen opgelegd. 5 erkende mestvoerders kwamen er vanaf met enkel waarschuwingen.

In 2024 werden er geen maatregelen opgelegd aan erkende mestvoerders. In 2025 was dat wel het geval bij 7 erkende mestvoerders. Deze maatregelen hadden betrekking op het aanpassen van

documenten en het aanpassen van de erkenning. Ook was er een erkende mestvoerder die mestanalyses moest laten nemen van een tijdelijk verplaatsbare opslag in zijn erkenning.

Bij 9 erkende mestvoerders in 2024 en 5 vervoerders in 2025 werden er boetes opgelegd. Dit waren vooral boetes voor het niet of niet correct gebruik van het AGR-GPS systeem (bij 7 erkende mestvoerders in 2024 en 3 in 2025). Bij veel van de doorgelichte erkende mestvoerders werd er vastgesteld dat zij nonchalant omspringen met het AGR-GPS systeem. 7 erkende mestvoerders kregen in 2024 en 1 in 2025 boetes voor te laat of niet correct namelden van transporten. Zowel in 2024 als in 2025 werd er telkens1 erkende mestvoerder beboet omdat er mest vervoerd was zonder het opmaken van een geldig mestafzetdocument. Voor lichte overtredingen tegen de vervoerswetgeving wordt in eerste instantie een waarschuwing gegeven, dit was het geval voor 6 erkende mestvoerders in 2024 en 12 mestvoerders in 2025. Zowel in 2024 als in 2025 werd één erkende mestvoerder beboet voor het begaan van een lichte overtreding tegen de vervoerswetgeving na een eerdere waarschuwing.

Sinds 2021 worden ook inbreuken bij erkende mestvoerders beboet die tijdens een doorlichting van een landbouwer, mestverwerkingsbedrijf of verzamelpunt vastgesteld worden. Bij 9 erkende mestvoerders werden er boetes opgelegd in 2024. In 2025 was dit het geval bij 8 verschillende erkende mestvoerders. Bij 5 erkende mestvoerders had dit betrekking op het niet of niet correct gebruik van het AGR-GPS systeem in 2024 en in 2025 bij 6 erkende mestvoerders. Zowel in 2024 als in 2025 werden er bij 3 erkende mestvoerders boetes opgelegd voor het niet correct namelden van het mestafzetdocument. 2 erkende mestvoerders kregen een boete voor het niet opmaken van mestafzetdocumenten, 1 hiervan in 2024 en de andere in 2025. Voor lichte overtredingen tegen de vervoerswetgeving werden in 2024 9 erkende mestvoerders gewaarschuwd, in 2025 waren dit er 3.

Er werden in 2024 17 uitbaters van een verzamelpunt doorgelicht, met in totaal 20 uitbatingen. Voor 2025 waren dit 19 bedrijven, met in totaal 30 exploitaties.

In 2024 werden er bij 12 bedrijven werden er gevolgen gekoppeld aan de doorlichting. Bij 15 verschillende verzamelpunten werden boetes of maatregelen opgelegd in 2025. In 2024 werd er bij 1 bedrijf gegevens ambsthalve aangepast, in 2025 gebeurde dit bij 8 bedrijven. De vaststellingen bij de verzamelpunten waren vooral een niet correcte mestsamenstelling op de aangifte of op de afvoerdocumenten, het niet correct bijhouden van het register en het fout aangeven van de opslag. Bij 11 bedrijven in 2024 en 13 bedrijven in 2025 werden er maatregelen opgelegd, zoals het periodiek overmaken van het register, het nemen van analyses van de opgeslagen mest, het corrigeren van documenten, en het verplicht leeg maken van een opslag. Bij een aantal bedrijven werd er opgelegd om de mesthoeveelheid regelmatig te meten en door te geven, of om debietmeters te plaatsen.

In 2024 en 2025 werden er bij respectievelijk 9 en 8 bedrijven boetes opgelegd. Dit waren boetes voor het niet correct aangeven van de opslag in de aangifte (2 bedrijven in 2024 en 4 in 2025) en voor het niet of niet correct bijhouden van het register (2 en 7 bedrijven), voor het op mestafzetdocumenten (laten) vermelden van mestsamenstellingen die niet door de juiste methode bepaald werden of gebaseerd zijn op een niet-geldige analyse (2 bedrijven in 2025), voor het (laten) vervoeren van mest zonder correct opgemaakt mestafzetdocument (2 bedrijven in 2024 en 1 in 2025) en voor het niet opvolgen van maatregelen opgelegd in een doorlichting (5 bedrijven in 2024).

5.14 OPVOLGING MESTSAMENSTELLING

Een goede bemesting volgens het 6J-principe vereist een goede kennis van de samenstelling van de mest. Om de mestsamenstelling te bepalen, moet elke landbouwer kiezen voor één systeem dat het best de mestsamenstelling op zijn bedrijf benadert, zijnde ofwel een forfaitaire mestsamenstelling of een mestsamenstelling op basis van regelmatige analyses. Globaal wordt **in 20% van de gevallen in 2025 gekozen voor het analysesysteem** maar er zijn verschillen naargelang de mestsoort.

Bij de mestanalyses die de Mestbank uitvoert tijdens terreincontroles, wordt **voor de ruwe mestsoorten vaak een lagere inhoudswaarde gemeten dan de gemiddelde inhoudswaarde die vermeld is op het transportdocument.** Doorheen de jaren wordt weliswaar verbetering vastgesteld maar de problematiek is nog niet opgelost.

In tegenstelling tot de ruwe mestsoorten, wordt **bij de effluenten van biologische mestverwerkingsinstallaties vaak een hogere inhoudswaarde vastgesteld bij mestanalyses door de Mestbank** dan op het transportdocument. Dit impliceert dat de totale hoeveelheid verwerkte nutriënten in Vlaanderen overschat wordt. Aangezien effluenten met een lage stikstofinhoud mogen aangewend worden in periodes waarin andere type 3 meststoffen niet mogen worden uitgereden, impliceert dit bovendien een negatieve milieu-impact als deze effluenten in realiteit de toegelaten hoeveelheid om te genieten van deze uitzondering overschrijden.

5.14.1 Voorschriften die bijdragen tot een correctere mestsamenstelling

Het is van belang dat landbouwers werken met een realistische mestsamenstelling. Dat kan via een forfaitaire mestsamenstelling of via regelmatige analyses van de mest. Meststalen moeten vooraf aangemeld worden in het Staalname Meldings Internet Loket (SMIL) en de analyseresultaten worden via SMIL rechtstreeks aan de Mestbank overgemaakt.

20% van de landbouwbedrijven met dierlijke mestproductie, kiest voor analyses, met verschillen naargelang de mestsoort. Voor rundvee- en varkensmest wordt meestal gekozen voor de forfait, terwijl er voor pluimveemest vaak wordt gewerkt met analyses.

De keuze voor het forfaitaire of analysesysteem ligt vast voor een bepaald jaar, maar kan later gewijzigd worden als dat beter aansluit bij de werkelijke mestsamenstelling. Men kan overschakelen van analyse naar forfait als de mestsamenstelling op basis van de mestanalyses op hun bedrijf de forfait benadert, maar niet als de afwijking te groot is. Deze controle is ingebouwd in het Mestbankloket en gebeurt automatisch bij de aanvraag. Voor transporten van mest onder het analysesysteem waarvoor geen geldige analyse beschikbaar is, wordt een geldboete opgelegd.

5.14.2 Terreincontroles van de mestsamenstelling

Door middel van staalnames van de mest controleert de Mestbank op terrein of de gebruikte mestsamenstelling overeenkomt met de werkelijke samenstelling. De meststaalnames worden niet enkel onaangekondigd en steekproefsgewijs uitgevoerd, maar ook gericht ingezet.

De samenstelling bepaald o.b.v. de controle staalname wordt vergeleken met de samenstelling vermeld op het transportdocument of, indien er geen transport is op het moment van staalname, met een nog geldig analyseresultaat (maximum 3 maanden oud) van de aanbieder van de mest. Als sterke afwijkingen worden vastgesteld, worden daar gevolgen aan gekoppeld.

In 2024 en 2025 werden er telkens een 730-tal stalen genomen, voornamelijk van runder- en varkensmengmest en producten afkomstig uit de mestverwerking zoals effluent en vloeibaar digestaat. Een vergelijking van de samenstelling volgens het transportdocument en volgens de controle staalname is weergegeven in Tabel 35. In Figuur 73 is voor elke mestsoort het aantal stalen met een sterke afwijking weergegeven in 2025. Het aandeel stalen met een sterke afwijking is vergelijkbaar met voorgaande jaren.

Voor mengmest van runderen en mestvarkens is het gemiddelde van de N-inhoudswaarden volgens de controle staalname lager dan het gemiddelde van de N-inhoudswaarden vermeld op het transportdocument. Voor mengmest van zeugen en biggen is het gemiddeld verschil doorgaans kleiner, maar het aandeel stalen met een sterke afwijking is groot (84% in 2025, zie Figuur 73). In tegenstelling tot de meeste ruwe mestsoorten, liggen de reële inhoudswaarden van effluenten volgens de analyses van de Mestbank veel hoger dan wat vermeld wordt op de transportdocumenten (Tabel 35). Bij de helft van de stalen gaat het om een sterke afwijking ten opzichte van de inhoudswaarde vermeld op het transportdocument. Bij de bemonstering van effluent is het belangrijk om de aanbevelingen te volgen uit de Code Goede Praktijk Effluentsamenstelling die VCM heeft opgemaakt i.o.v. VLM[24].

Bij de vloeibare digestaten, zijn de gemiddelde gemeten inhoudswaarden vergelijkbaar met de gemiddelde inhoudswaarden op de transportdocumenten. Door de grote spreiding op de inhoudswaarden zijn er evenwel 39% analyses met een sterke afwijking t.o.v. het vervoersdocument. Bij de bemonstering van digestaat is het belangrijk om de aanbevelingen te volgen uit de Code Goede Praktijk Duurzaam gebruik digestaat[25]. Deze code bevat ook tips voor het beperken van de variabiliteit.

[24] https://cdn.digisecure.be/vcm/2018115153447406_20181024-codegoedepraktijk-effluentsamenstelling-finaal.pdf

[25] https://www.biogas-e.be/sites/default/files/2021-04/Code%20goede%20praktijk%20duurzaam%20gebruik%20van%20digestaat_Achtergrond.pdf

Tabel 35 Resultaten van de mestanalyses van de Mestbank in 2024 en 2025 per mestsoort

	Aantal mest-analyses	kg N/ton gemiddeld volgens transport-document	kg N/ton gemiddeld volgens analyse Mestbank	% verschil N	kg P_2O_5/ton gemiddeld volgens transport-document	kg P_2O_5/ton gemiddeld volgens analyse Mestbank	% verschil P_2O_5
2024							
Rundermengmest	110	4,73	3,77	**-20%**	1,45	1,32	**-9%**
Mengmest van mestvarkens	151	6,78	5,30	**-22%**	3,79	3,14	**-17%**
Mengmest van zeugen en biggen	37	3,47	2,87	**-17%**	1,56	1,61	**3%**
Effluent	133	0,43	0,81	**86%**	0,26	0,52	**102%**
Vloeibaar digestaat	80	4,77	5,26	**10%**	1,98	2,30	**16%**
2025							
Rundermengmest	123	4,58	3,87	**-16%**	1,39	1,26	**-10%**
Mengmest van mestvarkens	101	6,45	5,07	**-21%**	3,59	2,98	**-17%**
Mengmest van zeugen en biggen	47	3,30	3,04	**-8%**	1,62	1,68	**3%**
Effluent	206	0,37	0,73	**94%**	0,20	0,36	**79%**
Vloeibaar digestaat	65	4,23	4,39	**4%**	1,60	1,64	**3%**

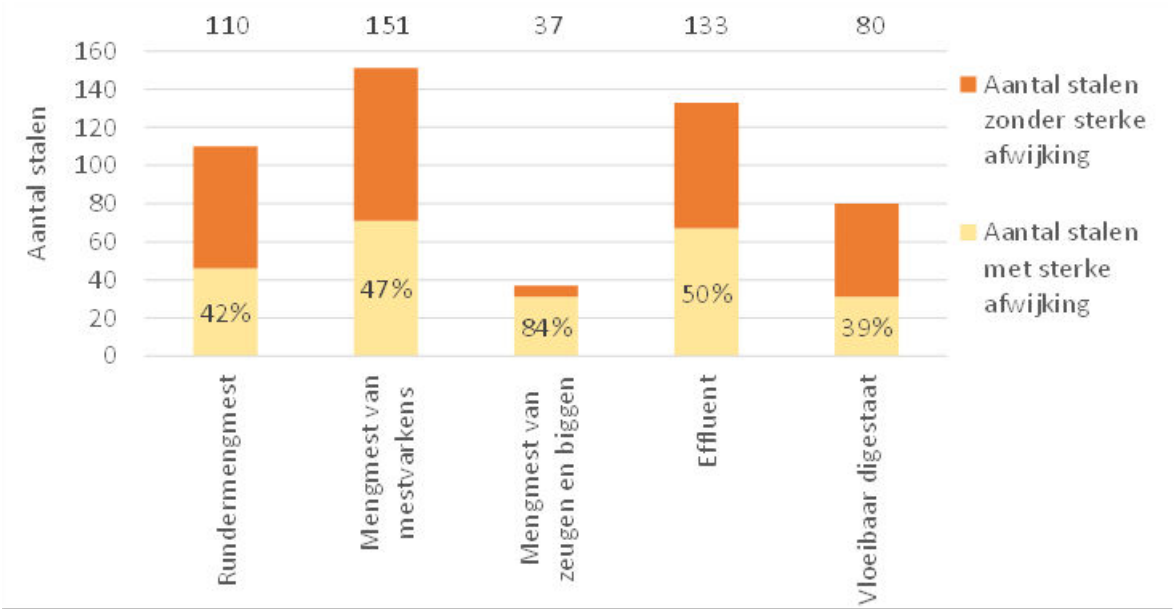

Figuur 73 Resultaten van de mestanalyses van de Mestbank in 2025 per mestsoort: aantal stalen met en zonder sterke afwijking

De Mestbank legt maatregelen op als sterke afwijkingen worden vastgesteld bij de mestanalyses, zoals het verplicht gebruiken van het analysesysteem, een aanpassing van de inhoudswaarden op alle transportdocumenten, een voormeldingsplicht van staalnames en het inkorten van de geldigheidstermijn van de analyses.

5.15 OPVOLGING VAN LOZING VAN MESTSTOFFEN

De terreincontroles op potentiële lozing van meststoffen gaan gericht door na ontvangst van een melding of worden ad-hoc vastgesteld bij het uitvoeren van de reguliere controles. **In 2025 werd op 139 bedrijven effectief een lozing vastgesteld of een reëel risico op lozing**.

Omwille van de directe milieu-impact, treedt de Mestbank streng op, meestal via het opstellen van een PV. Ook wordt er vrijwel altijd een hercontrole uitgevoerd om na te gaan of de lozing een halt werd toegeroepen en de gemaakte afspraken werden nagekomen. Landbouwers of particulieren moeten vooral meer aandacht hebben voor de correcte mestopslag op het bedrijf. Nog al te vaak worden lozingen vastgesteld door nalatigheid.

Controles op lozing van meststoffen vinden vaak plaats na ontvangst van een melding van particulieren, andere inspectiediensten of politie. Daarnaast kunnen lozingen toevallig vastgesteld worden tijdens andere terreincontroles. De afhandeling van bepaalde dossiers kan gebeuren in samenwerking met andere inspectiediensten. In 2024 werden 196 dossiers opgevolgd met betrekking tot een potentiële lozing van meststoffen of erfsappen.

Er werden meer lozingen vastgesteld dan in voorgaande jaren, mede onder invloed van de natte weersomstandigheden en de versterkte handhavingscapaciteit. Daarnaast blijven de inspecteurs ook geregeld nalatigheid vaststellen. Lozingen van vervuilende stoffen rechtsreeks in de waterlopen of op andere plaatsen die geen landbouwgrond zijn, hebben een onmiddellijke en ernstige impact op de waterkwaliteit en het milieu. De 196 dossiers worden gelinkt aan 178 verschillende bedrijven en bij een kleine minderheid particulieren. Er werden 168 processen-verbaal opgesteld en 1 bestuurlijke maatregel uitgeschreven. Bestuurlijke maatregelen moeten ervoor zorgen dat de lozing direct een halt wordt toegeroepen en dat het risico op een nieuwe lozing voorkomen wordt, meestal na het opleggen van aanpassingen aan een constructie op het bedrijf. Indien een bestuurlijke maatregel niet wordt opgevolgd, kan een nieuw proces verbaal opgemaakt worden en een dwangsom gebruikt worden om de betrokkene te dwingen stappen te ondernemen. Bestuurlijke maatregelen worden opgelegd bij ernstige vaststellingen of niet spontaan meewerkende betrokkenen. Vaak kan de lozing echter onmiddellijk gestopt en aangepakt worden waardoor er geen strenge maatregelen moeten opgelegd worden.

Bij de meeste dossiers wordt een hercontrole uitgevoerd. Dit gebeurt vaak binnen de week na de eerste vaststelling, dan wordt geen afzonderlijk dossier opgesteld. Lozingen kunnen betrekking hebben op verschillende soorten bedrijven (grondloze tuinbouw-, veeteelt- of be-verwerkingsbedrijf) of kunnen diverse oorsprongen hebben (lekkages uit mestopslagen, opbrenging van meststoffen op het perceel, gevaar op lozing van erfsappen) (Tabel 36). Op een bedrijf kunnen er zich meerdere lozingssituaties voordoen.

In 2025 werden 149 dossiers opgevolgd met betrekking tot een potentiële lozing van meststoffen of erfsappen. Deze 149 dossiers worden gelinkt aan 139 verschillende bedrijven en bij een kleine minderheid particulieren. Er werden 129 processen-verbaal opgesteld en 1 bestuurlijke maatregel uitgeschreven.

Tabel 36 Oorsprong van de lozing bij de terreincontroles op lozing in 2024 en 2025, bij één controle kunnen meerdere lozingen worden vastgesteld

Oorsprong lozing	2024	2025
Luchtwassers	1	1
Mestopslag van andere meststoffen	1	
Mestopslag vaste mest	91	62
Opbrenging van meststoffen	23	12
Mestopslag be-verwerking	12	6
Mestopslag mengmest	12	20
Mestopslag op de kopakker	25	25
Spuistroom bij glastuinbouw	8	5
Erfsappen	29	26
Totaal	**202**	**157**

5.16 OPGELEGDE SANCTIES VOOR OVERTREDINGEN MESTWETGEVING

In de voorgaande hoofdstukken werd dieper ingegaan op de vaststellingen bij de verschillende controleprocessen van de Mestbank. Voor inbreuken tegen de mestwetgeving kan de Mestbank verschillende sancties opleggen.

Na een **doorlichting** kan de Mestbank aan de landbouwer of uitbater maatregelen opleggen. In 2025 werden in totaal **793 maatregelen opgelegd aan 161 landbouwers of uitbaters** (79% van de doorgelichte landbouwers of uitbaters). Naast de rectificatie van gegevens (23%), zijn het verplicht bijhouden en/of overmaken van stavingsstukken aan de Mestbank (bv. kunstmestfacturen of een bemestingsregister) …) (23%), en het nemen van mestanalyses (15%), de meest courante maatregelen.

In 2025 legde de Mestbank **3.134 boetes** op, voor een totaal van **2,8 miljoen euro**, waarvan 90% opgelegd werden na een administratief controleproces. De boetes die opgelegd werden na een terreincontrole of een bedrijfsdoorlichting vertegenwoordigen 10% van het totale aantal boetes en 35% van het totaal opgelegde boetebedrag.

5.16.1 Maatregelen na bedrijfsdoorlichting

Na een doorlichting kan de Mestbank aan de landbouwer of uitbater maatregelen opleggen. In 2024 werden doorlichtingen uitgevoerd bij 208 landbouwers of uitbaters. Bij 120 landbouwers of uitbaters, of bij 58% van het totaal maatregelen opgelegd of werden gegevens ambtshalve aangepast (rectificaties). Bij 107 exploitanten (51%) werden er enkel maatregelen opgelegd.

In 2025 werden 203 landbouwers of uitbaters doorgelicht, 161 landbouwers of uitbaters (79%) kregen maatregelen of er werden ambtshalve gegevens aangepast. Bij 145 landbouwers of uitbaters (71%) werden enkel maatregelen opgelegd.

Er werden in totaal 545 maatregelen opgelegd in 2024 en 793 in 2025, waarvan 114 rectificaties van gegevens in 2024 en 182 in 2025 (Tabel 37). Meest opgelegde maatregelen zijn het verplicht bijhouden en/of overmaken van stavingsstukken aan de Mestbank (bv. kunstmestfacturen, datatracks van transporten, beweidingsregisters... overmaken, bijhouden en periodiek overmaken van een bemestingsregister, maandelijks doorsturen van het verplichte register van een verzamelpunt, …), het nemen van mestanalyses en verplicht gebruik van een bepaalde mestsamenstelling. Aanpassingen aan de bedrijfsvoering om nutriëntenverliezen te vermijden, werden ook frequent opgelegd. Daarnaast werd ook de verplichte melding (bv. wanneer een staalname zal uitgevoerd worden, of als er bepaalde werken aan een opslag uitgevoerd zijn), het uitvoeren van een bedrijfsevaluatie of het verplicht nemen van bodemstalen op bepaalde percelen, en het verplicht transport met een erkend mestvoerder geregeld opgelegd.

Tabel 37 Overzicht van het aantal opgelegde maatregelen naar aanleiding van bedrijfsdoorlichtingen in 2024 en 2025

Opgelegde maatregelen	Aantal in 2024	% t.o.v. totaal in 2024	Aantal in 2025	% t.o.v. totaal in 2025
Aan- of afvoerverbod van een bepaalde mestsoort	26	4,8%	21	2,6%
Aanpassen bemestingspraktijk	10	1,8%	10	1,3%
Bedrijfsevaluatie	11	2,0%	24	3,0%
Bedrijfsvoering aanpassen ivm (mogelijke) nutriëntenverliezen	48	8,8%	45	5,7%
Beperken van de periode waarin een analyse resultaat van (mestsoort) gebruikt kan worden	19	3,5%	17	2,1%
Buiten gebruik stellen	1	0,2%	4	0,5%
Gegevens of stavingsstukken bijhouden en/of overmaken (eventueel periodiek)	109	20,0%	183	23,1%
Nemen van bodemstalen	11	2,0%	10	1,3%
Nemen van mestanalyses	71	13,0%	116	14,6%
Opmaken of wijzigen van transportdocument	1	0,2%	27	3,4%
Perceelsevaluatie	1	0,2%		
Plaatsen van (extra) debietmeters	5	0,9%	2	0,3%
Rectificatie	114	20,9%	182	23,0%
Specifieke maatregel	8	1,5%	37	4,7%
Termijn beperken tussen monsternames voor analyse van een mestsoort	3	0,6%		
Verplicht werken met BR-app	1	0,2%	5	0,6%
Verplicht werken met EM	12	2,2%	26	3,3%
Verplichte melding	52	9,5%	53	6,7%
Verplichte mestsamenstelling gebruiken	42	7,7%	25	3,2%
Aanpassen erkenning erkend mestvoerder			1	0,1%
Aanpassen mestsamenstelling voor gehele/gedeeltelijke herrekening van de aanvoer van (mestsoort)			1	0,1%
Aanpassen mestsamenstelling voor gehele/gedeeltelijke herrekening van de afvoer van (mestsoort)			3	0,4%
Verplicht wegen van alle transporten			1	0,1%
Totaal	**545**		**793**	

5.16.2 Boetes via de Mestbank

In Tabel 33 wordt een overzicht gegeven van het initieel aantal opgelegde boetes in 2024 en 2025. In totaal werd voor 4,5 miljoen euro aan boetes opgelegd in 2024 en voor 2,8 miljoen euro in 2025 (rekening houdend met kwijtscheldingen en verminderingen tot 30 april 2026).

In 2024 werden er 3.439 boetes opgelegd, waarvan 3.018 of 88% opgelegd werden na een administratief controleproces. Deze boetes bedroegen 1,8 miljoen euro of 40% van het totaal opgelegde boetebedrag in 2024. De boetes die opgelegd werden na een terreincontrole of een bedrijfsdoorlichting vertegenwoordigen 12% van het totale aantal boetes en 60% van het totaal opgelegde boetebedrag.

De 4 boetes voor balansoverschrijding op een uitbating nemen in 2024 het grootste aandeel van het opgelegd boetebedrag in (44%). Hierna volgen de boetes voor NER-overschrijding (16%) en de boetes voor balansoverschrijding op een landbouwbedrijf (14%).

In 2025 werden er 3.134 boetes opgelegd, waarvan 2.822 of 90% opgelegd werden na een administratief controleproces. Deze boetes bedroegen 1,8 miljoen euro of 65% van het totaal opgelegde boetebedrag in 2025. De boetes die opgelegd werden na een terreincontrole of een bedrijfsdoorlichting vertegenwoordigen 10% van het totale aantal boetes en 35% van het totaal opgelegde boetebedrag.

De boetes voor balansoverschrijding op een landbouwbedrijf nemen in 2025 het grootste aandeel van het opgelegd boetebedrag in (29%), gevolgd door de boetes voor NER-overschrijding (27%).

Tabel 33 Overzicht van het initieel aantal opgelegde boetes in 2024 en 2025 en de opgelegde bedragen (*inclusief kwijtscheldingen en verminderingen voor de periode van 1 januari 2024 tot en met 30 april 2026, ** inclusief kwijtscheldingen en verminderingen voor de periode van 1 januari 2025 tot en met 30 april 2026)

Boete	2024		2025	
	Aantal dossiers	Opgelegd bedrag (euro)*	Aantal dossiers	Opgelegd bedrag (euro)**
Verzuim aangifte	**1.397**	**355.200**	**1.274**	**380.700**
Foutieve aangifte	**71**	**20.000**	**86**	**29.000**
Niet uitvoeren van een verplichte nitraatresidubepaling	**238**	**138.600**	**106**	**69.450**
Balansoverschrijding op een landbouwbedrijf	**128**	**606.777**	**130**	**818.292**
Balansoverschrijding op een uitbating	**4**	**1.982.060**	**2**	**121.748**
Overschrijden nutriëntenemissierechten	**712**	**714.764**	**639**	**770.111**
Niet voldoen aan de mestverwerkingsplicht	**122**	**173.377**	**113**	**231.176**
Niet of onvoldoende inzaaien vanggewas	**57**	**39.955**	**389**	**176.112**
Niet naleven van de equivalente maatregel inzaaien vanggewas	**0**	**0**	**20**	**4.498**
Niet bijhouden registers	**28**	**67.500**	**21**	**39.000**
Niet bijhouden register landbouwers	*4*	*1.000*	*5*	*1.250*
Niet bijhouden register mestverzamelpunt	*1*	*250*	*6*	*1.500*
Niet bijhouden register verwerkingseenheid	*21*	*61.250*	*10*	*36.250*
Niet bijhouden register kunstmestproducent	*2*	*5.000*	*0*	*0*
Niet (correct) nemen van stalen (andere dan nitraatresidubepaling)	**27**	**7.500**	**8**	**3.500**
Niet (correct) naleven van de maatregelen opgelegd bij uitvoering van een bedrijfsdoorlichting	**12**	**23.000**	**18**	**31.750**
Het ontbreken van gegevens in het kader van de debietmeterplicht	**4**	**2.000**	**3**	**2.500**
Te veel mest opgebracht of laten opbrengen op perceel gelegen in natuurgebied	**192**	**120.260**	**10**	**20.463**
Niet opmaken van een inscharingscontract volgens de geldende mestwetgeving	**11**	**6.000**	**3**	**1.400**
Vermelden mestsamenstelling transportdocument door aanbieder/afnemer die niet op de juiste manier werd bepaald	**7**	**3.500**	**13**	**7.500**
Niet gebruiken van de AGR-GPS app bij een burenregeling	**8**	**5.600**	**4**	**2.000**
Lichte overtreding rond vervoer of gebruik van meststoffen	**72**	**17.975**	**51**	**7.000**
Niet (af)melden van mesttransport door erkende mestvoerders	**75**	**14.325**	**37**	**7.500**
Niet (correct) namelden of afmelden mesttransport	**0**	**0**	**1**	**400**
Transport meststoffen door erkend mestvoerder zonder vereiste documenten of zonder het transport vooraf te melden	**17**	**6.500**	**11**	**5.400**

Boete	2024		2025	
	Aantal dossiers	Opgelegd bedrag (euro)*	Aantal dossiers	Opgelegd bedrag (euro)**
Vervoer van dierlijke of andere meststoffen zonder sluiten of melden burenregeling	42	19.000	25	6.800
Vervoer van meststoffen zonder een volledig en correct ingevuld verzenddocument of zonder voormelding	1	400	0	0
Aanbieden of afnemen van meststoffen zonder vereiste documenten of zonder melding transport	22	31.400	13	16.600
Niet (correct) gebruiken van AGR-GPS	113	59.275	93	41.675
Vermelden niet geldige analyse op transportdocument door aanbieder en/of afnemer	32	22.350	18	10.950
Transport met niet geldige analyse door erkend mestvoerder	18	13.800	11	6.350
Vervoer van dierlijke mest of andere meststoffen via een burenregeling waarbij het trekkend voertuig geen eigendom is van de aanbieder of de afnemer	3	1.200	0	0
Vervoer van meststoffen zonder erkenning	3	5.000	4	10.000
Vervoer van meststoffen door erkend mestvoerder in een voertuig dat niet opgenomen is in zijn erkenning	6	4.800	7	6.000
Niet tijdig of niet correct opmaken van een overdrachtsdocument	10	4.400	16	9.600
Niet opmaken van één of meerdere teeltfiches opgelegd als maatregel na een negatieve nitraatresiduevaluatie	2	1.250	2	1.000
Niet (correct) opmaken bemestingsplan(nen)	5	1.500	6	1.800
TOTAAL	3.439	4.469.268	3.134	2.840.275

Als de landbouwer of uitbater zijn boete niet spontaan betaalt, onderneemt de Mestbank stappen om de boete in te vorderen. De Mestbank verstuurt altijd eerst een betalingsherinnering en geeft de mogelijkheid tot spreiding of uitstel van de betaling. Zo werden in 2024 1.013 betalingsherinneringen verstuurd en 65 afbetalingsplannen toegekend. In 2025 ging het om 1.315 betalingsherinneringen en 38 afbetalingsplannen.

Betaalt de landbouwer of uitbater hierna nog niet, dan geeft de Mestbank opdracht aan de gerechtsdeurwaarder om tot invordering van de schuld over te gaan. In 2024 werden 329 dwangbevelen opgelegd, in 2025 307. Dit kan leiden tot beslag op roerend goed en eventueel de openbare verkoping van dit goed.

Voor boetes die, zelfs na bovenstaande stappen, nog verschuldigd zijn, gaat de Mestbank over tot invorderen via de wettelijke hypotheek (en openbare verkoop van onroerend goed), het beslag op landbouwpremies, het beslag op de bankrekening of loon, en het beslag op de nutriëntenemissierechten.

BIJLAGEN

Tabel 38 Aantal dieren per diercategorie per provincie in 2025

Diersoort	Diercategorie	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Totaal
Runderen	**vervangingsvee jonger dan 1 jaar**	30.093	13.000	28.899	6.290	31.865	110.147
	vervangingsvee van 1 tot 2 jaar	29.023	13.018	28.516	6.272	31.188	108.017
	melkkoeien	87.272	36.404	81.515	16.990	95.519	317.700
	zoogkoeien	7.785	8.497	32.029	13.394	46.001	107.706
	mestkalveren	123.167	18.691	3.771	8.237	15.745	169.611
	runderen jonger dan 1 jaar	11.358	8.305	30.977	11.623	43.431	105.694
	runderen van 1 tot 2 jaar	12.570	8.411	34.939	11.175	47.501	114.596
	andere runderen	21.621	13.407	40.107	14.463	47.127	136.725
Totaal Runderen		**322.889**	**119.733**	**280.753**	**88.444**	**358.377**	**1.170.196**
Varkens	**biggen van 7 tot 20 kg**	249.020	70.116	234.315	43.365	778.371	1.375.187
	beren	435	241	501	59	2.574	3.810
	zeugen, incl. biggen tot 7 kg	48.834	18.195	49.654	8.734	176.635	302.052
	andere varkens van 20 tot 110 kg	533.153	176.988	500.802	83.340	1.848.927	3.143.210
	andere varkens van meer dan 110 kg	15.694	3.375	11.503	2.006	34.077	66.655
Totaal Varkens		**847.136**	**268.915**	**796.775**	**137.504**	**2.840.584**	**4.890.914**
Pluimvee	**legkippen**	2.429.089	694.919	1.592.638	147.646	2.513.866	7.378.158
	legkippen (groot)ouderdieren	62.186	52.431	21.687	16	59.534	195.854
	opfokpoeljen van legkippen	867.071	331.006	323.557	342	1.072.813	2.594.789
	slachtkuikens	9.237.937	3.424.065	3.625.023	915.606	10.054.786	27.257.417
	slachtkuiken ouderdieren	593.926	110.227	435.478	0	1.183.216	2.322.847
	opfokpoeljen van slachtkuiken ouderdieren	562.947	27.807	157.413		593.978	1.342.145
	struisvogels fokdieren	65	74			104	243
	struisvogels slachtdieren					191	191
	struisvogels van 0 tot 3 maanden	20	13			105	138
	kalkoenen slachtdieren		23	8.946	21	343.889	352.879
	kalkoenen ouderdieren	9	60	25	52	217	363
	ander pluimvee	163	2.688	15.653	249	56.205	74.958
Totaal Pluimvee		**13.753.413**	**4.643.313**	**6.180.420**	**1.063.932**	**15.878.904**	**41.519.982**
Andere	**paarden van meer dan 600 kg**	781	743	1.461	995	807	4.787
	paarden en pony's van 200 tot 600 kg	12.368	8.493	12.301	8.001	9.125	50.288

Diersoort	Diercategorie	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Totaal
	paarden en pony's van minder dan 200 kg	2.971	1.945	3.271	1.766	2.045	11.998
	geiten jonger dan 1 jaar	5.991	898	4.537	552	3.091	15.069
	geiten ouder dan 1 jaar	21.243	8.841	16.845	1.199	9.748	57.876
	schapen jonger dan 1 jaar	3.704	2.775	5.080	4.130	9.037	24.726
	schapen ouder dan 1 jaar	12.593	5.811	10.908	6.855	15.171	51.338
	konijnen vrouwelijk op gesloten bedrijf	2.850	51	2	49	745	3.697
	konijnen volwassen kwekerij	4	24	34	12	46	120
	konijnen vetmesterij	500	5	15	10	35	565
	nertsen moederdier op gesloten bedrijf	0	2	75	0	0	77
	nertsen volwassen kwekerij	0		0	0	0	0
	nertsen vetmesterij	0		4	0	0	4
Totaal Andere		**63.005**	**29.588**	**54.533**	**23.569**	**49.850**	**220.545**
Eindtotaal		**14.986.443**	**5.061.549**	**7.312.481**	**1.313.449**	**19.127.715**	**47.801.637**

Tabel 39 Netto N-productie per diercategorie per provincie in 2025 (in kg N)

Diersoort	Diercategorie	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Totaal
Runderen	**vervangingsvee jonger dan 1 jaar**	841.003	360.855	788.429	170.544	863.996	3.024.828
	vervangingsvee van 1 tot 2 jaar	1.498.488	666.011	1.433.917	311.161	1.550.824	5.460.401
	melkkoeien	10.066.185	4.202.308	9.227.243	1.880.076	10.965.329	36.341.142
	zoogkoeien	450.532	482.738	1.799.096	749.461	2.579.513	6.061.340
	mestkalveren	1.013.104	153.474	31.771	67.946	129.667	1.395.962
	runderen jonger dan 1 jaar	209.168	150.639	556.191	208.498	779.675	1.904.171
	runderen van 1 tot 2 jaar	611.532	399.478	1.642.934	523.650	2.226.901	5.404.495
	andere runderen	1.420.808	874.643	2.550.394	909.459	2.969.547	8.724.851
Totaal Runderen		**16.110.821**	**7.290.145**	**18.029.974**	**4.820.795**	**22.065.453**	**68.317.189**
Varkens	**biggen van 7 tot 20 kg**	414.781	128.089	434.183	79.264	1.440.023	2.496.340
	beren	5.881	3.636	7.491	915	34.895	52.819
	zeugen, incl. biggen tot 7 kg	835.873	312.136	844.230	145.595	3.060.963	5.198.797
	andere varkens van 20 tot 110 kg	4.151.077	1.338.786	3.693.699	632.673	14.155.973	23.972.207
	andere varkens van meer dan 110 kg	247.403	60.116	191.913	34.309	587.451	1.121.191
Totaal Varkens		**5.655.015**	**1.842.763**	**5.171.515**	**892.756**	**19.279.305**	**32.841.355**
Pluimvee	**legkippen**	1.266.849	410.587	907.721	76.985	1.381.986	4.044.127
	legkippen (groot)ouderdieren	28.898	24.380	11.686	7	24.516	89.487
	opfokpoeljen van legkippen	149.718	63.150	65.209	44	231.750	509.870
	slachtkuikens	3.445.289	1.203.905	1.357.493	358.946	3.920.001	10.285.633
	slachtkuiken ouderdieren	327.436	58.201	254.103	0	673.929	1.313.668
	opfokpoeljen van slachtkuiken ouderdieren	83.894	3.615	21.818		101.342	210.669
	struisvogels fokdieren	872	993			1.396	3.261
	struisvogels slachtdieren					1.130	1.130
	struisvogels van 0 tot 3 maanden	55	36			290	381
	kalkoenen slachtdieren		21	8.069	19	310.188	318.297
	kalkoenen ouderdieren	11	74	31	64	268	448
	ander pluimvee	39	645	3.757	60	13.489	17.990
Totaal Pluimvee		**5.303.061**	**1.765.607**	**2.629.886**	**436.124**	**6.660.283**	**16.794.962**
Andere	**paarden van meer dan 600 kg**	42.596	40.523	79.683	54.267	44.014	261.083
	paarden en pony's van 200 tot 600 kg	526.011	361.207	523.162	340.283	388.086	2.138.749

Diersoort	Diercategorie	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Totaal
	paarden en pony's van minder dan 200 kg	90.408	59.186	99.537	53.739	62.229	365.099
	geiten jonger dan 1 jaar	17.793	2.667	13.475	1.639	9.180	44.755
	geiten ouder dan 1 jaar	152.737	63.567	121.116	8.621	70.088	416.128
	schapen jonger dan 1 jaar	12.223	9.158	16.764	13.629	29.822	81.596
	schapen ouder dan 1 jaar	110.189	50.846	95.445	59.981	132.746	449.208
	konijnen vrouwelijk op gesloten bedrijf	11.970	214	8	206	3.129	15.527
	konijnen volwassen kwekerij	7	39	55	20	75	196
	konijnen vetmesterij	181	2	5	4	13	204
	nertsen moederdier op gesloten bedrijf	0	2	60	0	0	62
	nertsen volwassen kwekerij	0		0	0	0	0
	nertsen vetmesterij	0		1	0	0	1
Totaal Andere		**964.114**	**587.411**	**949.310**	**532.389**	**739.383**	**3.772.607**
Eindtotaal		**28.033.010**	**11.485.927**	**26.780.686**	**6.682.064**	**48.744.425**	**121.726.112**

Tabel 40 Evolutie van het aantal dieren per diercategorie

Diersoort	Diercategorie	2007	2015	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Runderen	**vervangingsvee jonger dan 1 jaar**	90.278	119.756	124.147	125.746	123.623	120.333	116.908	110.147
	vervangingsvee van 1 tot 2 jaar	83.080	112.765	114.823	117.124	118.132	116.161	112.661	108.017
	melkkoeien	253.947	281.932	315.107	318.064	321.152	323.916	323.204	317.700
	zoogkoeien	185.159	162.466	132.990	129.746	125.944	121.930	115.388	107.706
	mestkalveren	164.997	163.326	173.864	175.835	170.935	172.729	171.512	169.611
	runderen jonger dan 1 jaar	181.538	160.415	135.676	131.993	128.466	126.322	116.284	105.694
	runderen van 1 tot 2 jaar	174.106	152.619	131.257	129.559	126.537	125.578	121.092	114.596
	andere runderen	189.976	175.586	150.574	141.559	140.128	141.734	135.109	136.725
Totaal Runderen		**1.323.081**	**1.328.865**	**1.278.438**	**1.269.626**	**1.254.917**	**1.248.703**	**1.212.158**	**1.170.196**
Varkens	**biggen van 7 tot 20 kg**	1.537.400	1.655.607	1.573.530	1.570.366	1.457.122	1.393.681	1.384.841	1.375.187
	beren	6.937	5.385	4.213	4.074	3.737	3.605	3.480	3.810
	zeugen, incl. biggen tot 7 kg	460.970	392.190	356.924	352.175	324.076	315.489	309.166	302.052
	andere varkens van 20 tot 110 kg	3.845.083	4.134.304	3.914.446	3.863.391	3.532.485	3.275.849	3.230.818	3.143.210
	andere varkens van meer dan 110 kg	79.929	72.651	76.806	73.421	70.880	66.721	63.924	66.655
Totaal Varkens		**5.930.319**	**6.260.137**	**5.925.919**	**5.863.427**	**5.388.300**	**5.055.345**	**4.992.229**	**4.890.914**
Pluimvee	**legkippen**	6.903.549*	7.510.545	7.659.900	7.636.846	7.141.453	7.176.333	7.306.256	7.378.158
	legkippen (groot)ouderdieren		171.606	296.789	293.194	312.741	332.841	236.343	195.854
	opfokpoeljen van legkippen	2.149.984	2.568.561	2.507.670	2.619.766	2.629.753	2.503.962	2.502.514	2.594.789
	slachtkuikens	14.067.901	19.738.663	25.030.308	25.401.367	25.876.152	26.612.301	26.914.266	27.257.417
	slachtkuiken ouderdieren	1.268.455	1.889.649	2.046.237	2.233.925	2.257.097	2.258.186	2.340.180	2.322.847
	opfokpoeljen van slachtkuiken ouderdieren	558.058	1.185.250	1.392.394	1.373.448	1.420.816	1.392.947	1.360.755	1.342.145
	struisvogels fokdieren	316	235	254	265	250	266	241	243
	struisvogels slachtdieren	492	240	162	116	131	113	135	191
	struisvogels van 0 tot 3 maanden	516	229	202	200	235	176	170	138
	kalkoenen slachtdieren	177.598	262.976	359.887	389.540	371.087	357.420	367.724	352.879
	kalkoenen ouderdieren	63	40	54	48	59	96	83	363
	ander pluimvee	142.048	70.004	61.023	66.950	69.375	76.518	78.148	74.958
Totaal Pluimvee		**25.268.980**	**33.397.998**	**39.354.880**	**40.015.665**	**40.079.149**	**40.711.159**	**41.106.815**	**41.519.982**
Andere	**paarden van meer dan 600 kg**	5.885	3.315	3.363	3.527	3.657	3.635	3.600	4.787
	paarden en pony's van 200 tot 600 kg	28.162	39.033	44.090	46.895	48.546	50.819	51.512	50.288

Diersoort	Diercategorie	2007	2015	2020	2021	2022	2023	2024	2025
	paarden en pony's van minder dan 200 kg	7.173	9.554	10.910	11.289	12.041	12.437	12.485	11.998
	geiten jonger dan 1 jaar	4.373	10.949	14.244	16.803	17.672	17.572	16.963	15.069
	geiten ouder dan 1 jaar	10.893	24.951	48.169	52.589	55.921	58.814	58.082	57.876
	schapen jonger dan 1 jaar	25.710	23.602	22.897	23.577	24.549	25.691	24.366	24.726
	schapen ouder dan 1 jaar	35.425	39.956	43.038	44.086	45.681	45.370	45.512	51.338
	konijnen vrouwelijk op gesloten bedrijf	15.331	8.903	8.517	7.840	8.196	7.738	6.152	3.697
	konijnen volwassen kwekerij	390	1.152	704	739	744	829	1.184	120
	konijnen vetmesterij	2.599	16.696	3.086	1.855	1.468	47	3.025	565
	nertsen moederdier op gesloten bedrijf	31.270	47.023	24.773	12	21	14	17	77
	nertsen volwassen kwekerij	0	808	36	0	0	0	0	0
	nertsen vetmesterij	2.068	2	0	0	0	0	0	4
Totaal Andere		**169.279**	**225.944**	**223.827**	**209.212**	**218.496**	**222.966**	**222.898**	**220.545**
Eindtotaal		**32.691.659**	**41.212.944**	**46.783.064**	**47.357.930**	**46.940.862**	**47.238.173**	**47.534.100**	**47.801.637**

* Legkippen inclusief (groot)ouderdieren

Tabel 41 Evolutie van de netto N-productie per diercategorie (in kg N)

Diersoort	Diercategorie	2007	2015	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Runderen	**vervangingsvee jonger dan 1 jaar**	2.492.872	3.291.971	3.412.190	3.455.143	3.395.972	3.305.070	3.211.712	3.024.828
	vervangingsvee van 1 tot 2 jaar	4.211.561	5.722.706	5.832.616	5.947.819	5.998.203	5.897.504	5.719.357	5.460.401
	melkkoeien	24.465.819	28.763.848	34.090.410	34.668.316	34.923.485	35.540.974	35.425.899	36.341.142
	zoogkoeien	9.930.764	8.643.469	7.063.622	6.887.816	6.681.896	6.469.853	6.116.022	6.061.340
	mestkalveren	1.354.625	1.340.906	1.427.474	1.443.633	1.403.411	1.419.268	1.409.350	1.395.962
	runderen jonger dan 1 jaar	3.287.529	2.890.626	2.443.198	2.377.195	2.313.401	2.276.394	2.093.705	1.904.171
	runderen van 1 tot 2 jaar	8.265.379	7.201.547	6.182.600	6.104.103	5.962.676	5.918.300	5.705.219	5.404.495
	andere runderen	12.203.187	11.217.841	9.607.613	9.032.824	8.941.664	9.044.639	8.609.824	8.724.851
Totaal Runderen		**66.211.737**	**69.072.915**	**70.059.723**	**69.916.847**	**69.620.708**	**69.872.002**	**68.291.089**	**68.317.189**
Varkens	**biggen van 7 tot 20 kg**	2.834.940	2.988.910	2.902.502	2.880.593	2.613.580	2.429.192	2.455.774	2.496.340
	beren	103.022	68.454	56.642	54.443	49.017	47.590	45.325	52.819
	zeugen, incl. biggen tot 7 kg	7.710.010	6.536.415	6.169.802	6.041.411	5.480.551	5.358.903	5.326.425	5.198.797
	andere varkens van 20 tot 110 kg	31.946.479	30.151.946	29.431.067	29.178.462	26.396.089	24.117.851	24.213.139	23.972.207
	andere varkens van meer dan 110 kg	1.350.208	1.232.682	1.332.393	1.261.780	1.197.001	1.134.777	1.086.773	1.121.191
Totaal Varkens		**43.944.659**	**40.978.407**	**39.892.406**	**39.416.690**	**35.736.237**	**33.088.312**	**33.127.436**	**32.841.355**
Pluimvee	**legkippen**	3.059.036*	4.254.082	4.213.172	4.170.287	3.853.942	3.937.203	4.052.804	4.044.127
	legkippen (groot)ouderdieren		89.572	151.188	155.286	166.302	162.886	122.967	89.487
	opfokpoeljen van legkippen	485.364	488.593	436.767	496.089	470.607	483.567	475.555	509.870
	slachtkuikens	5.280.081	6.991.381	9.262.095	9.519.042	9.626.534	9.498.501	10.176.493	10.285.633
	slachtkuiken ouderdieren	523.018	999.022	1.098.461	1.236.657	1.230.051	1.215.904	1.318.823	1.313.668
	opfokpoeljen van slachtkuiken ouderdieren	86.885	186.924	211.312	210.259	213.895	212.756	217.857	210.669
	struisvogels fokdieren	4.241	3.154	3.409	3.557	3.355	3.570	3.234	3.261
	struisvogels slachtdieren	2.910	1.419	958	686	775	668	798	1.130
	struisvogels van 0 tot 3 maanden	1.426	633	558	553	649	486	470	381
	kalkoenen slachtdieren	157.661	237.204	324.618	351.365	334.720	322.393	331.687	318.297
	kalkoenen ouderdieren	78	49	67	59	73	118	102	448
	ander pluimvee	34.109	16.801	14.646	16.068	16.650	18.364	18.756	17.990
Totaal Pluimvee		**9.634.808**	**13.268.835**	**15.717.252**	**16.159.906**	**15.917.553**	**15.856.416**	**16.719.546**	**16.794.962**
Andere	**paarden van meer dan 600 kg**	320.968	180.800	183.418	192.363	199.453	198.253	196.344	261.083
	paarden en pony's van 200 tot 600 kg	1.197.730	1.660.073	1.875.148	1.994.444	2.064.661	2.161.332	2.190.805	2.138.749

Diersoort	Diercategorie	2007	2015	2020	2021	2022	2023	2024	2025
	paarden en pony's van minder dan 200 kg	218.274	290.728	331.991	343.524	366.408	378.458	379.919	365.099
	geiten jonger dan 1 jaar	12.988	32.519	42.305	49.905	52.486	52.189	50.380	44.755
	geiten ouder dan 1 jaar	78.321	179.398	346.335	378.115	402.072	422.873	417.610	416.128
	schapen jonger dan 1 jaar	84.843	77.887	75.560	77.804	81.012	84.780	80.408	81.596
	schapen ouder dan 1 jaar	309.969	349.615	376.583	385.753	399.709	396.988	398.230	449.208
	konijnen vrouwelijk op gesloten bedrijf	67.456	39.173	35.771	32.928	34.423	32.500	25.838	15.527
	konijnen volwassen kwekerij	675	1.993	1.148	1.205	1.213	1.351	1.930	196
	konijnen vetmesterij	1.034	6.645	1.114	670	530	17	1.092	204
	nertsen moederdier op gesloten bedrijf	40.338	37.618	19.818	10	17	11	14	62
	nertsen volwassen kwekerij	0	242	11	0	0	0	0	0
	nertsen vetmesterij	869	0	0	0	0	0	0	1
Totaal Andere		**2.333.465**	**2.856.692**	**3.289.202**	**3.456.719**	**3.601.983**	**3.728.751**	**3.742.569**	**3.772.607**
Eindtotaal		**122.124.669**	**126.176.848**	**128.958.583**	**128.950.162**	**124.876.480**	**122.545.482**	**121.880.640**	**121.726.112**

* Legkippen inclusief (groot)ouderdieren

Tabel 42 Evolutie van de reële P_2O_5-productie per diercategorie (in kg P_2O_5)

Diersoort	Diercategorie	2007	2015	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Runderen	**vervangingsvee jonger dan 1 jaar**	902.780	1.197.560	1.241.470	1.257.460	1.236.230	1.203.330	1.169.080	1.101.470
	vervangingsvee van 1 tot 2 jaar	1.595.136	2.165.088	2.204.602	2.248.781	2.268.134	2.230.291	2.163.091	2.073.926
	melkkoeien	8.986.210	10.492.763	12.538.093	12.768.013	12.856.429	13.102.815	13.067.699	13.465.524
	zoogkoeien	5.184.452	4.061.650	3.324.750	3.243.650	3.148.600	3.048.250	2.884.700	2.908.062
	mestkalveren	593.989	587.974	625.910	633.006	615.366	621.824	617.443	610.600
	runderen jonger dan 1 jaar	1.270.766	1.122.905	949.732	923.951	899.262	884.254	813.988	739.858
	runderen van 1 tot 2 jaar	3.342.835	2.930.285	2.520.134	2.487.533	2.429.510	2.411.098	2.324.966	2.200.243
	andere runderen	5.604.292	5.179.787	4.441.933	4.175.991	4.133.776	4.181.153	3.985.716	4.033.388
Totaal Runderen		**27.480.460**	**27.738.011**	**27.846.624**	**27.738.384**	**27.587.308**	**27.683.015**	**27.026.683**	**27.133.071**
Varkens	**biggen van 7 tot 20 kg**	1.906.372	1.577.496	1.457.540	1.432.383	1.291.155	1.202.990	1.224.861	1.234.385
	beren	79.806	56.681	45.177	43.334	39.415	38.184	36.335	41.881
	zeugen, incl. biggen tot 7 kg	5.369.079	4.373.132	4.013.735	3.911.518	3.546.072	3.460.327	3.421.189	3.335.463
	andere varkens van 20 tot 110 kg	17.131.518	15.552.316	15.079.952	14.687.362	13.425.683	12.443.505	12.615.706	12.283.291
	andere varkens van meer dan 110 kg	903.771	799.584	826.506	771.591	726.653	691.695	667.606	688.467
Totaal Varkens		**25.390.545**	**22.359.209**	**21.422.910**	**20.846.187**	**19.028.978**	**17.836.702**	**17.965.697**	**17.583.487**
Pluimvee	**legkippen**	2.436.185*	3.235.565	3.162.517	3.007.117	2.780.899	2.781.799	2.768.194	2.755.854
	legkippen (groot)ouderdieren		73.585	122.504	120.955	133.792	129.715	98.235	74.592
	opfokpoeljen van legkippen	381.490	439.417	407.143	445.611	421.483	414.332	418.976	435.311
	slachtkuikens	2.578.853	3.590.717	4.095.783	3.983.852	3.937.941	3.825.632	3.945.120	3.922.774
	slachtkuiken ouderdieren	758.641	1.112.511	1.093.628	1.164.865	1.149.082	1.134.407	1.186.479	1.162.956
	opfokpoeljen van slachtkuiken ouderdieren	135.902	261.685	297.066	288.668	296.668	283.314	275.942	272.533
	struisvogels fokdieren	3.097	2.303	2.489	2.597	2.450	2.607	2.362	2.381
	struisvogels slachtdieren	2.214	1.080	729	522	590	509	608	860
	struisvogels van 0 tot 3 maanden	877	389	343	340	400	299	289	235
	kalkoenen slachtdieren	176.740	276.125	377.881	409.017	389.641	375.291	386.110	370.523
	kalkoenen ouderdieren	93	59	79	71	87	141	122	534
	ander pluimvee	26.989	13.301	11.594	12.721	13.181	14.538	14.848	14.242
Totaal Pluimvee		**6.501.081**	**9.006.738**	**9.571.758**	**9.436.335**	**9.126.214**	**8.962.585**	**9.097.284**	**9.012.795**
Andere	**paarden van meer dan 600 kg**	176.550	99.450	100.890	105.810	109.710	109.050	108.000	143.610
	paarden en pony's van 200 tot 600 kg	591.402	819.693	925.890	984.795	1.019.466	1.067.199	1.081.752	1.056.048

	paarden en pony's van minder dan 200 kg	86.076	114.648	130.920	135.468	144.492	149.244	149.820	143.976
	geiten jonger dan 1 jaar	7.522	18.832	24.500	28.901	30.396	30.224	29.176	25.919
	geiten ouder dan 1 jaar	45.097	103.297	199.420	217.718	231.513	243.490	240.459	239.607
	schapen jonger dan 1 jaar	44.221	40.595	39.383	40.552	42.224	44.189	41.910	42.529
	schapen ouder dan 1 jaar	146.660	165.418	178.177	182.516	189.119	187.832	188.420	212.539
	konijnen vrouwelijk op gesloten bedrijf	72.976	42.378	33.301	30.654	32.046	30.256	24.054	14.455
	konijnen volwassen kwekerij	729	2.154	1.140	1.196	1.205	1.342	1.917	194
	konijnen vetmesterij	1.167	7.496	1.136	683	540	17	1.113	208
	nertsen moederdier op gesloten bedrijf	56.911	61.130	32.205	16	27	18	22	100
	nertsen volwassen kwekerij	0	404	18	0	0	0	0	0
	nertsen vetmesterij	1.220	1	0	0	0	0	0	2
Totaal Andere		**1.230.531**	**1.475.497**	**1.666.979**	**1.728.310**	**1.800.739**	**1.862.860**	**1.866.644**	**1.879.187**
Eindtotaal		**60.602.617**	**60.579.454**	**60.508.271**	**59.749.217**	**57.543.238**	**56.345.162**	**55.956.308**	**55.608.539**

* Legkippen inclusief (groot)ouderdieren

Tabel 43 Dierlijke mestproductie in Vlaanderen per categorie varkens en pluimvee, per type uitscheidingsbalans in 2025 (AVVT: andere voeders en voedertechnieken)

Diersoort	Diercategorie	Balanstype	Aantal dieren	Bruto productie (kg N)	Reële productie (kg N)	Verschil bruto en reële productie (kg N)	Bruto productie (kg P_2O_5)	Reële productie (kg P_2O_5)	Verschil bruto en reële productie (kg P_2O_5)
Varkens	**biggen van 7 tot 20 kg**	**Forfaitair**	913	1.990	1.990	0	995	995	0
		Regressierechte	1.362.711	2.970.710	3.068.303	-97.593	1.485.355	1.221.917	263.438
		AVVT	11.563	25.207	28.034	-2.827	12.604	11.474	1.130
	Totaal biggen van 7 tot 20 kg		***1.375.187***	***2.997.908***	***3.098.328***	***-100.420***	***1.498.954***	***1.234.385***	***264.568***
	beren	**Forfaitair**	124	3.124	3.124	0	1.636	1.636	0
		Regressierechte	3.681	92.724	76.090	16.635	48.552	40.182	8.371
		AVVT	5	126	128	-2	66	64	2
	Totaal beren		***3.810***	***95.974***	***79.342***	***16.632***	***50.254***	***41.881***	***8.373***
	zeugen, incl. biggen tot 7 kg	**Forfaitair**	371	9.345	9.345	0	4.893	4.893	0
		Regressierechte	300.836	7.578.059	6.366.186	1.211.872	3.968.027	3.321.108	646.919
		AVVT	845	21.286	19.409	1.876	11.146	9.462	1.683
	Totaal zeugen, incl. biggen tot 7 kg		***302.052***	***7.608.690***	***6.394.941***	***1.213.749***	***3.984.066***	***3.335.463***	***648.602***
	andere varkens van 20 tot 110 kg	**Forfaitair**	3.222	39.502	39.502	0	14.531	14.531	0
		Regressierechte	3.084.924	37.821.168	32.188.652	5.632.516	13.913.007	12.049.180	1.863.827
		AVVT	55.064	675.085	565.468	109.617	248.339	219.580	28.759
	Totaal andere varkens van 20 tot 110 kg		***3.143.210***	***38.535.755***	***32.793.622***	***5.742.133***	***14.175.877***	***12.283.291***	***1.892.586***
	andere varkens van meer dan 110 kg	**Forfaitair**	138	3.476	3.476	0	1.820	1.820	0
		Regressierechte	63.210	1.592.260	1.320.326	271.934	833.740	672.127	161.613
		AVVT	3.307	83.303	37.359	45.945	43.619	14.519	29.100
	Totaal andere varkens van meer dan 110 kg		***66.655***	***1.679.039***	***1.361.161***	***317.879***	***879.179***	***688.467***	***190.713***
Totaal Varkens			**4.890.914**	**50.917.365**	**43.727.393**	**7.189.973**	**20.588.330**	**17.583.487**	**3.004.843**
Pluimvee	**legkippen**	**Forfaitair**	1.333.291	1.079.966	1.079.966	0	599.981	599.981	0
		Regressierechte	6.044.867	4.896.342	4.607.999	288.344	2.720.190	2.155.874	564.317
	Totaal legkippen		***7.378.158***	***5.976.308***	***5.687.964***	***288.344***	***3.320.171***	***2.755.854***	***564.317***
	legkippen (groot)ouderdieren	**Forfaitair**	50.726	41.088	41.088	0	22.827	22.827	0
		Regressierechte	145.128	117.554	109.033	8.521	65.308	51.765	13.542

Diersoort	Diercategorie	Balanstype	Aantal dieren	Bruto productie (kg N)	Reële productie (kg N)	Verschil bruto en reële productie (kg N)	Bruto productie (kg P_2O_5)	Reële productie (kg P_2O_5)	Verschil bruto en reële productie (kg P_2O_5)
	Totaal legkippen (groot)ouderdieren		***195.854***	***158.642***	***150.121***	***8.521***	***88.134***	***74.592***	***13.542***
	opfokpoeljen van legkippen	**Forfaitair**	703.027	239.029	239.029	0	126.545	126.545	0
		Regressierechte	1.891.762	643.199	619.615	23.585	340.517	308.766	31.751
	Totaal opfokpoeljen van legkippen		***2.594.789***	***882.228***	***858.644***	***23.585***	***467.062***	***435.311***	***31.751***
	slachtkuikens	**Forfaitair**	334.820	204.240	204.240	0	87.053	87.053	0
		Regressierechte	26.873.501	16.392.836	13.816.756	2.576.080	6.987.110	3.829.081	3.158.029
		AVVT	49.096	29.949	22.881	7.067	12.765	6.640	6.125
	Totaal slachtkuikens		***27.257.417***	***16.627.024***	***14.043.878***	***2.583.147***	***7.086.928***	***3.922.774***	***3.164.154***
	slachtkuiken ouderdieren	**Forfaitair**	11.816	15.479	15.479	0	8.153	8.153	0
		Regressierechte	2.311.031	3.027.451	2.500.095	527.356	1.594.611	1.154.803	439.808
	Totaal slachtkuiken ouderdieren		***2.322.847***	***3.042.930***	***2.515.574***	***527.356***	***1.602.764***	***1.162.956***	***439.808***
	opfokpoeljen van slachtkuiken ouderdieren	**Forfaitair**	15.850	8.242	8.242	0	4.121	4.121	0
		Regressierechte	1.326.295	689.673	513.082	176.591	344.837	268.412	76.425
	Totaal opfokpoeljen van slachtkuiken ouderdieren		***1.342.145***	***697.915***	***521.324***	***176.591***	***348.958***	***272.533***	***76.425***
	struisvogels fokdieren	**Forfaitair**	243	4.374	4.374	0	2.381	2.381	0
	struisvogels slachtdieren	**Forfaitair**	191	1.643	1.643	0	860	860	0
	struisvogels van 0 tot 3 maanden	**Forfaitair**	138	483	483	0	235	235	0
	kalkoenen slachtdieren	**Forfaitair**	352.879	599.894	599.894	0	370.523	370.523	0
	kalkoenen ouderdieren	**Forfaitair**	363	726	726	0	534	534	0
	ander pluimvee	**Forfaitair**	74.958	17.990	17.990	0	14.242	14.242	0
Totaal Pluimvee			**41.519.982**	**28.010.157**	**24.402.614**	**3.607.543**	**13.302.792**	**9.012.795**	**4.289.997**

Tabel 44 Aantal dieren, mestproductie en emissieverliezen per diercategorie, per staltype in 2025

Diersoort	Diercategorie	Staltype	Aantal	Reële productie (kg N)	Emissieverliezen (kg N)	Netto productie (kg N)
Runderen	**vervangingsvee jonger dan 1 jaar**	**Stal waar amper stalmest geproduceerd wordt**	5.512	181.896	18.190	163.706
		Stal waar deels stalmest geproduceerd wordt	59.673	1.969.209	295.381	1.673.828
		Stal waar uitsluitend stalmest geproduceerd wordt	44.917	1.482.261	296.452	1.185.809
		Geen staltype vermeld	45	1.485	0	1.485
	Totaal vervangingsvee jonger dan 1 jaar		***110.147***	***3.634.851***	***610.023***	***3.024.828***
	vervangingsvee van 1 tot 2 jaar	**Stal waar amper stalmest geproduceerd wordt**	63.345	3.674.010	367.401	3.306.609
		Stal waar deels stalmest geproduceerd wordt	27.895	1.617.910	242.687	1.375.224
		Stal waar uitsluitend stalmest geproduceerd wordt	16.767	972.486	194.497	777.989
		Geen staltype vermeld	10	580	0	580
	Totaal vervangingsvee van 1 tot 2 jaar		***108.017***	***6.264.986***	***804.585***	***5.460.401***
	melkkoeien	**Stal waar amper stalmest geproduceerd wordt**	218.490	28.416.544	2.841.654	25.574.890
		Stal waar deels stalmest geproduceerd wordt	85.969	11.200.811	1.680.122	9.520.689
		Stal waar uitsluitend stalmest geproduceerd wordt	13.158	1.546.682	309.336	1.237.346
		Geen staltype vermeld	83	8.217	0	8.217
	Totaal melkkoeien		***317.700***	***41.172.254***	***4.831.112***	***36.341.142***
	zoogkoeien	**Stal waar amper stalmest geproduceerd wordt**	6.728	464.232	46.423	417.809
		Stal waar deels stalmest geproduceerd wordt	19.638	1.355.022	203.253	1.151.769
		Stal waar uitsluitend stalmest geproduceerd wordt	81.210	5.603.490	1.120.698	4.482.792
		Geen staltype vermeld	130	8.970	0	8.970
	Totaal zoogkoeien		***107.706***	***7.431.714***	***1.370.375***	***6.061.340***
	mestkalveren	**Stal waar amper stalmest geproduceerd wordt**	156.914	1.647.597	359.333	1.288.264
		Stal waar deels stalmest geproduceerd wordt	427	4.484	978	3.506
		Stal waar uitsluitend stalmest geproduceerd wordt	10.761	112.991	24.643	88.348
		Geen staltype vermeld	1.509	15.845	0	15.845
	Totaal mestkalveren		***169.611***	***1.780.916***	***384.954***	***1.395.962***
	runderen jonger dan 1 jaar	**Stal waar amper stalmest geproduceerd wordt**	2.904	64.759	6.476	58.283

Diersoort	Diercategorie	Staltype	Aantal	Reële productie (kg N)	Emissieverliezen (kg N)	Netto productie (kg N)
		Stal waar deels stalmest geproduceerd wordt	10.369	231.229	34.684	196.544
		Stal waar uitsluitend stalmest geproduceerd wordt	92.297	2.058.223	411.645	1.646.578
		Geen staltype vermeld	124	2.765	0	2.765
	Totaal runderen jonger dan 1 jaar		***105.694***	***2.356.976***	***452.805***	***1.904.171***
	runderen van 1 tot 2 jaar	Stal waar amper stalmest geproduceerd wordt	8.484	492.072	49.207	442.865
		Stal waar deels stalmest geproduceerd wordt	12.551	727.958	109.194	618.764
		Stal waar uitsluitend stalmest geproduceerd wordt	93.420	5.418.360	1.083.672	4.334.688
		Geen staltype vermeld	141	8.178	0	8.178
	Totaal runderen van 1 tot 2 jaar		***114.596***	***6.646.568***	***1.242.073***	***5.404.495***
	andere runderen	Stal waar amper stalmest geproduceerd wordt	23.991	1.847.307	184.731	1.662.576
		Stal waar deels stalmest geproduceerd wordt	29.421	2.265.417	339.813	1.925.604
		Stal waar uitsluitend stalmest geproduceerd wordt	83.015	6.392.155	1.278.431	5.113.724
		Geen staltype vermeld	298	22.946	0	22.946
	Totaal andere runderen		***136.725***	***10.527.825***	***1.802.974***	***8.724.851***
Totaal Runderen			**1.170.196**	**79.816.090**	**11.498.900**	**68.317.189**
Varkens	biggen van 7 tot 20 kg	Stal met biobed S 3 mengmest	27.185	58.600	14.136	44.464
		Stal met biobed S 3 stalmest	53	94	54	41
		Stal met biologische wasser S 1 mengmest	248.578	543.911	129.261	414.650
		Stal met biologische wasser S 1 stalmest	895	2.160	904	1.256
		Stal met chemische wasser S 2 mengmest	81.927	191.655	42.602	149.053
		Staltype emissiearme mengmest V 1.2 (biggen)	39.785	86.354	10.344	76.010
		Staltype emissiearme mengmest V 1.3 (biggen)	1.462	3.553	380	3.173
		Staltype emissiearme mengmest V 1.4 (biggen)	859	2.608	223	2.385
		Staltype emissiearme mengmest V 1.5 (biggen)	359.917	813.882	93.578	720.304
		Staltype emissiearme mengmest V 1.6 (biggen)	35.396	79.985	9.203	70.782
		Staltype traditionele mengmest	575.420	1.306.487	299.218	1.007.358
		Staltype traditionele stalmest	1.611	3.561	1.627	1.934
		Staltype emissiearme mengmest V 1.5 (biggen) + S 1 biol. wasser	2.099	5.478	546	4.933
	Totaal biggen van 7 tot 20 kg		***1.375.187***	***3.098.328***	***602.076***	***2.496.340***
	beren	Stal met biobed S 3 mengmest	23	483	112	372
		Stal met biobed S 3 stalmest	1	21	10	11

Diersoort	Diercategorie	Staltype	Aantal	Reële productie (kg N)	Emissieverliezen (kg N)	Netto productie (kg N)
		Stal met biologische wasser S 1 mengmest	486	10.076	2.362	7.714
		Stal met biologische wasser S 1 stalmest	4	82	41	41
		Stal met chemische wasser S 2 mengmest	77	1.616	374	1.242
		Stal met chemische wasser S 2 stalmest	0	0	0	0
		Staltype emissiearme mengmest	170	3.580	826	2.754
		Staltype emissiearme stalmest	21	434	217	218
		Staltype traditionele mengmest	1.518	32.619	7.377	25.245
		Staltype traditionele stalmest	1.510	30.431	15.568	15.224
	Totaal beren		***3.810***	***79.341***	***26.888***	***52.819***
	zeugen, incl. biggen tot 7 kg	**Stal met biobed S 3 mengmest**	6.412	137.015	27.892	109.123
		Stal met biobed S 3 stalmest	21	440	122	318
		Stal met biologische wasser S 1 mengmest	72.612	1.528.890	315.862	1.213.028
		Stal met biologische wasser S 1 stalmest	13	244	76	169
		Stal met chemische wasser S 2 mengmest	19.431	408.471	84.525	323.947
		Staltype emissiearme mengmest V 2.1 (zeugen, incl. biggen tot spenen,in kraamstallen)	2.131	44.183	6.073	38.109
		Staltype emissiearme mengmest V 2.2 (zeugen, incl. biggen tot spenen,in kraamstallen)	9.923	210.041	28.281	181.760
		Staltype emissiearme mengmest V 2.3 (zeugen, incl. biggen tot spenen, in kraamstallen)	56	944	160	785
		Staltype emissiearme mengmest V 2.4 (zeugen, incl. biggen tot spenen, in kraamstallen)	48	922	137	785
		Staltype emissiearme mengmest V 2.5 (zeugen, incl. biggen tot spenen, in kraamstallen)	4.423	98.816	12.606	86.210
		Staltype emissiearme mengmest V 2.6 (zeugen, incl. biggen tot spenen, in kraamstallen)	7.544	161.224	21.500	139.723
		Staltype emissiearme mengmest V 3.1 (zeugen en andere varkens > 110 kg in dek- en drachtstallen)	11.541	248.292	32.892	215.400
		Staltype emissiearme mengmest V 3.2 (zeugen en andere varkens > 110 kg in dek- en drachtstallen)	77	1.525	219	1.305
		Staltype emissiearme mengmest V 3.4 (zeugen en andere varkens > 110 kg in dek- en drachtstallen)	182	3.496	519	2.978
		Staltype emissiearme mengmest V 3.5 (zeugen en andere varkens > 110 kg in dek- en drachtstallen)	42.099	892.431	119.982	772.449

Diersoort	Diercategorie	Staltype	Aantal	Reële productie (kg N)	Emissieverliezen (kg N)	Netto productie (kg N)
		Staltype emissiearme mengmest V 3.8 (zeugen en andere varkens > 110 kg in dek- en drachtstallen)	786	17.716	2.240	15.476
		Staltype emissiearme stalmest V 3.6 (zeugen en andere varkens > 110 kg in dek- en drachtstallen)	3.028	71.013	13.111	57.901
		Staltype emissiearme stalmest V 3.7 (zeugen en andere varkens > 110 kg in dek- en drachtstallen)	1.772	37.023	7.673	29.350
		Staltype V 3.10 Gescheiden afvoer van mest en urine dmv mest- en giergoot en mestschraper in drachtstal	806	18.181	2.297	15.884
		Staltype traditionele mengmest	117.821	2.482.770	512.521	1.970.496
		Staltype traditionele stalmest	1.326	31.303	7.704	23.599
	Totaal zeugen, incl. biggen tot 7 kg		***302.052***	***6.394.941***	***1.196.392***	***5.198.797***
	andere varkens van 20 tot 110 kg	**Stal met biobed S 3 mengmest**	94.535	957.895	278.878	679.017
		Stal met biobed S 3 stalmest	221	2.034	1.295	739
		Stal met biologische wasser S 1 mengmest	615.869	6.467.748	1.816.814	4.651.406
		Stal met biologische wasser S 1 stalmest	1.082	11.397	6.341	5.057
		Stal met chemische wasser S 2 mengmest	205.927	2.148.875	607.485	1.541.391
		stal met comb v biol luchtwassyst gevolgd dr chem luchtwassyst mengmest	6.830	67.778	20.149	47.629
		stal met comb v chem luchtwassyst gevolgd dr biol luchtwassyst mengmest	1.399	14.535	4.127	10.408
		Staltype emissiearme mengmest V 1.2 (biggen)	973	10.216	253	9.963
		Staltype emissiearme mengmest V 1.4 (biggen)	340	3.727	88	3.639
		Staltype emissiearme mengmest V 1.5 (biggen)	6.261	43.626	1.628	41.998
		Staltype emissiearme mengmest V 4.1 (mestvarkens)	6.650	72.425	10.507	61.918
		Staltype emissiearme mengmest V 4.2 (mestvarkens)	602	6.543	951	5.592
		Staltype emissiearme mengmest V 4.3 (mestvarkens)	394	3.971	623	3.348
		Staltype emissiearme mengmest V 4.5 (mestvarkens)	530	6.048	837	5.211
		Staltype emissiearme mengmest V 4.6 (mestvarkens)	15.481	165.931	24.460	141.471
		Staltype emissiearme mengmest V 4.7 (mestvarkens)	281.958	2.936.600	445.494	2.491.833
		Staltype emissiearme mengmest V 4.8 (mestvarkens)	21.481	223.595	33.940	189.655
		V 4.7 emissiearme mengmest + S 1 biol. wasser mengmest	6.668	73.468	10.535	62.933
		Staltype traditionele mengmest	1.864.503	19.448.366	5.500.284	13.953.439
		Staltype traditionele stalmest	12.226	118.337	62.057	56.504
		Staltype emissiearme mengmest V 4.4 (mestvarkens)	916	10.504	1.447	9.057
	Totaal andere varkens van 20 tot 110 kg		***3.144.846***	***32.793.621***	***8.828.192***	***23.972.207***

Diersoort	Diercategorie	Staltype	Aantal	Reële productie (kg N)	Emissieverliezen (kg N)	Netto productie (kg N)
	andere varkens van meer dan 110 kg	**Stal met biobed S 3 mengmest**	1.594	33.737	6.041	27.696
		Stal met biobed S 3 stalmest	29	663	153	509
		Stal met biologische wasser S 1 mengmest	11.117	226.635	42.133	184.501
		Stal met chemische wasser S 2 mengmest	3.753	74.954	14.224	60.730
		Staltype emissiearme mengmest V 3.1 (zeugen en andere varkens > 110 kg in dek- en drachtstallen)	2.517	53.280	6.720	46.560
		Staltype emissiearme mengmest V 3.3 (zeugen en andere varkens > 110 kg in dek- en drachtstallen)	10	228	27	202
		Staltype emissiearme mengmest V 3.5 (zeugen en andere varkens > 110 kg in dek- en drachtstallen)	4.569	98.568	12.199	86.368
		Staltype emissiearme mengmest V 3.8 (zeugen en andere varkens > 110 kg in dek- en drachtstallen)	20	449	53	396
		Staltype emissiearme mengmest V 4.5 (mestvarkens)	68	741	182	559
		Staltype emissiearme mengmest V 4.6 (mestvarkens)	188	4.304	502	3.802
		Staltype emissiearme mengmest V 4.7 (mestvarkens)	4.532	73.420	12.100	61.320
		Staltype emissiearme mengmest V 4.8 (mestvarkens)	241	4.651	643	4.008
		Staltype emissiearme stalmest V 3.6 (zeugen en andere varkens > 110 kg in dek- en drachtstallen)	360	8.477	1.494	6.983
		Staltype emissiearme stalmest V 3.7 (zeugen en andere varkens > 110 kg in dek- en drachtstallen)	107	2.002	444	1.558
		Staltype traditionele mengmest	37.000	766.166	140.230	626.018
		Staltype traditionele stalmest	550	12.884	2.904	9.980
	Totaal andere varkens van meer dan 110 kg		***66.655***	***1.361.160***	***240.051***	***1.121.191***
Totaal Varkens			**4.892.550**	**43.727.391**	**10.893.599**	**32.841.355**
Pluimvee	**legkippen**	**Grondhuisvest. em.arm syst. P 4.1 (legkippen)**	302	245	72	173
		Grondhuisvest. em.arm syst. P 4.2 (legkippen)	154.894	129.127	36.865	92.262
		Grondhuisvest. em.arm syst. P 4.7 (legkippen)	88.094	72.530	20.966	51.563
		Kooi emissiearm systeem P 3.1 (legkippen)	719.808	531.869	114.558	417.311
		Kooi emissiearm systeem P 3.3 (legkippen)	608.176	483.812	120.419	363.393
		Kooi emissiearm systeem P 3.4 (legkippen)	193.032	150.234	34.553	115.681
		Kooi emissiearm systeem P 3.5 (legkippen)	888.582	649.493	162.611	486.883

Diersoort	Diercategorie	Staltype	Aantal	Reële productie (kg N)	Emissieverliezen (kg N)	Netto productie (kg N)
		Kooi overige staltypes leghennen (legkippen)	125.852	99.481	26.806	72.674
		Volièrehuisvest. em.arm syst. P 4.3 (legkippen)	2.962.194	2.272.105	715.249	1.556.856
		Volièrehuisvest. em.arm syst. P 4.4 (legkippen)	427.247	346.878	83.467	263.411
		Volièrehuisvest. em.arm syst. P 4.5 (legkippen)	383.012	299.877	82.086	217.791
		Volièrehuisvest. em.arm syst. P 4.6 (legkippen)	97.626	76.807	19.616	57.191
		Kooi emissiearm systeem P 3.6 (legkippen)	288.995	218.910	57.510	161.400
		Stal met biobed S 3 kooi overige staltypes	180	146	36	110
		Stal met biobed S 3 niet kooi overige staltypes	484	392	186	206
		Stal met biologische wasser S 1 niet kooi overige staltypes	250	203	96	107
		Niet kooi overige staltypes (legkippen)	439.430	355.857	168.741	187.116
	Totaal legkippen		***7.378.158***	***5.687.964***	***1.643.837***	***4.044.128***
	legkippen (groot)ouderdieren	**Volièrehuisvest. em.arm syst. P 4.3 (legkippen)**	46.902	37.330	11.772	25.558
		Volièrehuisvest. em.arm syst. P 4.5 (legkippen)	52.431	36.177	11.797	24.380
		Niet kooi overige staltypes (legkippen)	96.521	76.613	37.064	39.549
	Totaal legkippen (groot)ouderdieren		***195.854***	***150.121***	***60.633***	***89.487***
	opfokpoeljen van legkippen	**Batterij emissiearm systeem P 1.1 (opfokpoeljen van legkippen)**	59.614	19.768	4.352	15.416
		Batterij emissiearm systeem P 1.3 (opfokpoeljen van legkippen)	304.027	102.990	29.795	73.195
		Batterij emissiearm systeem P 1.4 (opfokpoeljen van legkippen)	153.291	50.381	13.183	37.198
		Batterij niet-em.arme staltypes (opfokpoeljen van legkippen)	171.666	54.177	16.652	37.525
		Grondhuisvest. em.arm syst. P 2.2 (opfokpoeljen van legkippen)	233.102	82.225	30.536	51.688
		Volièrehuisvest. em.arm syst. P 2.1 (opfokpoeljen van legkippen)	1.078.074	341.472	138.588	202.883
		Niet kooi. niet-em.arme staltypes (opfokpoeljen van legkippen)	530.727	185.194	112.514	74.219
		Batterij emissiearm systeem P 1.2 (opfokpoeljen van legkippen)	64.288	22.437	4.693	17.743
	Totaal opfokpoeljen van legkippen		***2.594.789***	***858.644***	***350.313***	***509.870***
	slachtkuikens	**Grondhuisvest. em.arm syst. P 6.1**	393.878	192.641	53.174	139.468
		Grondhuisvest. em.arm syst. P 6.2	267.912	150.792	36.168	114.624
		Grondhuisvest. em.arm syst. P 6.3	3.534.625	1.834.734	477.174	1.357.560
		Grondhuisvest. em.arm syst. P 6.4	10.036.324	5.161.803	1.083.923	4.077.880
		Grondhuisvest. em.arm syst. P 6.6 gevolgd door P.6.3	34.069	18.143	4.599	13.544
		Grondhuisvest. em.arm syst. P 6.8	237.389	110.133	32.048	78.086
		Overige staltypes slachtkuikens	10.915.548	5.639.942	1.888.390	3.756.415

Diersoort	Diercategorie	Staltype	Aantal	Reële productie (kg N)	Emissieverliezen (kg N)	Netto productie (kg N)
		Etagehuisvest. em.arm syst. P 6.5	56.360	29.144	6.031	23.114
		Stal met biobed S 3 niet kooi overige staltypes	350	214	61	153
		Grondhuisvest. em.arm syst P 6.10	1.371.782	694.208	135.806	558.402
		Grondhuisvest. em.arm syst P 6.9	354.330	186.156	38.268	147.889
		Stal met biologische wasser S 1 niet kooi overige staltypes	1.618	987	280	707
		Grondhuisvest. em.arm syst. P 6.6 gevolgd door P 6.4	31.307	14.213	4.226	9.987
		Grondhuisvest. em.arm syst. P 6.7 gevolgd door P6.1	21.925	10.765	2.960	7.805
	Totaal slachtkuikens		***27.257.417***	***14.043.877***	***3.763.107***	***10.285.633***
	slachtkuiken ouderdieren	**Overige staltypes (slachtkuiken ouderdieren)**	907.589	986.242	664.355	350.439
		Systeem P-5.6. Grondhuisvesting met dagelijkse mestverwijdering d.m.v. mestschuif	129.473	139.209	51.789	87.420
		P5.4: Grondhuisvesting emissiearm	1.254.189	1.359.032	501.676	857.356
		P5.5: Grondhuisvesting emissiearm	31.596	31.091	12.638	18.452
	Totaal slachtkuiken ouderdieren		***2.322.847***	***2.515.574***	***1.230.458***	***1.313.668***
	opfokpoeljen van slachtkuiken ouderdieren	**Overige staltypes opfokpoeljen slachtkuikenouderdieren**	537.334	205.143	169.260	73.164
		Grondhuisvesting emissiearm systeem P 7.1	74.907	27.917	16.704	11.212
		Grondhuisvesting emissiearm systeem P 7.2	341.658	130.550	76.190	54.815
		Grondhuisvesting emissiearm systeem P 7.3	259.806	98.564	57.937	40.886
		Grondhuisvesting emissiearm systeem P 7.4	116.373	54.866	25.951	29.021
		Stal met chemische wasser S 2 niet kooi overige staltypes	12.067	4.284	3.801	1.569
	Totaal opfokpoeljen van slachtkuiken ouderdieren		***1.342.145***	***521.324***	***349.843***	***210.669***
	struisvogels fokdieren		243	4.374	1.113	3.261
	struisvogels slachtdieren		191	1.643	513	1.130
	struisvogels van 0 tot 3 maanden		138	483	102	381
	kalkoenen slachtdieren		352.879	599.894	281.597	318.297
	kalkoenen ouderdieren		363	726	278	448
	ander pluimvee		74.958	17.990	0	17.990
Totaal Pluimvee			**41.519.982**	**24.402.614**	**7.681.795**	**16.794.962**

Diersoort	Diercategorie	Staltype	Aantal	Reële productie (kg N)	Emissieverliezen (kg N)	Netto productie (kg N)
Andere	**paarden van meer dan 600 kg**		4.787	311.155	50.072	261.083
	paarden en pony's van 200 tot 600 kg		50.288	2.514.400	375.651	2.138.749
	paarden en pony's van minder dan 200 kg		11.998	419.930	54.831	365.099
	geiten jonger dan 1 jaar		15.069	65.701	20.946	44.755
	geiten ouder dan 1 jaar		57.876	607.698	191.570	416.128
	schapen jonger dan 1 jaar		24.726	107.805	26.210	81.596
	schapen ouder dan 1 jaar		51.338	539.049	89.842	449.208
	konijnen vrouwelijk op gesloten bedrijf		3.697	26.692	11.165	15.527
	konijnen volwassen kwekerij		120	367	172	196
	konijnen vetmesterij		565	351	147	204
	nertsen moederdier op gesloten bedrijf		77	177	116	62
	nertsen volwassen kwekerij		0	0	0	0
	nertsen vetmesterij		4	3	2	1
Totaal Andere			**220.545**	**4.593.329**	**820.722**	**3.772.607**
Eindtotaal			**47.803.273**	**152.539.423**	**30.895.016**	**121.726.112**

Titel
Mestrapport 2026

Samenstellers
Dienst Mestbeleid VLM
In samenwerking met Afdeling Mestbank VLM en VMM

Wijze van refereren
Mestrapport 2026, Vlaamse Landmaatschappij

Coverfoto
Dronebeeld van een beschermingsstrook langs de Handzamevaart, op de grens van Diksmuide en Kortemark, ©Vlaamse Landmaatschappij, Tom Lagaeysse

Verantwoordelijk uitgever
Bart De Schutter, Vlaamse Landmaatschappij, Koning Albert II-laan 15 bus 152, 1210 Brussel

Contact
Vlaamse Landmaatschappij
T: 02 543 72 00
info@vlm.be
www.vlm.be